

విషయ సూచిక

విషయములు.

పేజీలు.

1. పాఠక -	-	-	-	-	-	-	2
2. గ్రంథాంతరిక -	-	-	-	-	-	-	1
3. మన్యుతములు -	-	-	-	-	-	-	9
4. ద్వారకాపురవర్ణనము -	-	-	-	-	-	-	10
5. శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామసాధమున కేగుట -	-	-	-	-	-	-	15
6. నారదాగమనము -	-	-	-	-	-	-	18
7. గారదుని పక్షివాతము -	-	-	-	-	-	-	21
8. చంద్రభానుడు వేటుకేగుట -	-	-	-	-	-	-	23
9. చంద్రభానునికడకు సిద్ధుడు వచ్చుట -	-	-	-	-	-	-	34
10. కావేరీవర్ణనము -	-	-	-	-	-	-	41
11. శ్రీరంగపురవర్ణనము -	-	-	-	-	-	-	42
12. భరద్వాజాశ్రమవర్ణనము -	-	-	-	-	-	-	44
13. మదనసైన్యము భరద్వాజుని గదియుట -	-	-	-	-	-	-	46
14. జలకేళీవర్ణనము -	-	-	-	-	-	-	80
15. కుముదిన్యామలు మన్మథప్రాజఁ గావించుట -	-	-	-	-	-	-	83
16. కుముదినీవిరహవర్ణనము -	-	-	-	-	-	-	84
17. సంధ్యాకాలవర్ణనము -	-	-	-	-	-	-	86
18. వెన్నెలవచనము ✓ -	-	-	-	-	-	-	89
19. మన్మథాద్యుపాలంభనము -	-	-	-	-	-	-	91
20. తరిళిక చంద్రభానుకడ కేగుట -	-	-	-	-	-	-	94
21. చంద్రభానుని పరితాపము -	-	-	-	-	-	-	95
22. తరిళిక చంద్రభానునకుఁ గంకణమిచ్చుట -	-	-	-	-	-	-	97
23. వర్ష కాలవర్ణనము ✓ -	-	-	-	-	-	-	104
24. తిరుమలయాత్రావర్ణనము -	-	-	-	-	-	-	106
25. సాయంకాలవర్ణనము -	-	-	-	-	-	-	113
26. కుముదిని లక్ష్మీచంద్రిమునకు వచ్చుట -	-	-	-	-	-	-	114
27. విషయలోలుఁడు పద్మినితో భాషించుట -	-	-	-	-	-	-	115
28. ద్వారవతికిఁ జంద్రభానుడు వెళును బంపుట -	-	-	-	-	-	-	118
29. కృష్ణుడు చంద్రభానున కెదురు చనుట -	-	-	-	-	-	-	119
30. నైవాహికయగ్నము -	-	-	-	-	-	-	121

రామరాజు వ్యక్తిత్వము. పరమం దేవుమలరాయలు సదాశివదేవరాయలు ముఖ్యమంత్రిగ నుండి శ్రీ. ౧౫౭౧-వ సంగసార్వ ప్రాంతమందు సదాశివదేవరాయలు మరణించగా దానారాజ్యము నాక్రమించుకొని రాజయ్యెను. శ్రీ. ౧౫౭౧-వ సంవత్సరములో దేవుమలరాయలు ద్వితీయపురుండ రాజయినట్లు శాసనములవలన గనబడుచున్నది. కొన్ని దేవుమలరాయలు మూడవసంవత్సరములకంటె నెక్కువకాలము రాజ్యము చేసినట్లుగపడెదగా, తొలికొండుమున సంతరము తీరువట్లు కన్పటరాజధాని నుండి విజయనగరమునకు దండెత్తి పరిచి యానగరమును బోసి వీసె యుండుటచే దేవుమలరాయలు, అనంతపుర మిగడలములోని పెనుగొండను దన రాజధానిగాఁ జేసికొనుచును. తిరుమలరాయనికి రిఘునాథరాయలు, శ్రీరంగరాయలు, రామరాయలు, నీలకటపతిరాయలు నని నలుగురు కొడుకు లుండిరి. రిఘునాథరాయలును రామరాయలును రాజ్యము చేసినట్లు కనబడెను. తిరుమలరాయల పిన శ్రీరంగరాయలును నాతని తరువాత వేంకటపతిరాయలును రాజు లయిరి. శ్రీరంగరాయలు రాజ్య కాలములో విజయనగరమునుగమ్మ-రాజులు పెనుగొండ నాక్రమించుకొనుటచే జిళ్ళూరుజిల్లాలోని పండిరి కన్పటరాజ్యరాజధాని యయ్యెను. పెనుగొండలోని యిటు రాజ్యమునకు పట్టపర్వతి కడయే రాజధానిగా నుండును గాని,

“తనకు చేయూరు నరాజధానిగాఁగ, వీరవేంకటపతిరాయుని యిటు
ధానికై బోయి యన్తరస్థానం నెలగి”

అను రామరాజ్య పద్యమును బట్టి యాతని కాలములో రాజధాని యున్న రాజ్యము మండలములోని పెనుగొండకు పూర్వముండినట్లు కనబడుచున్నది. ఈ పేర్లుచేతనే యూపట్టణమునకు రాజువేళా రనుపేరు వచ్చినది.

ననుచరిత్రకాలమునకును జంద్రభానుచరిత్రకాలమునకు సంతర మెంతి గలదోచూతము. శ్రీ. ౧౫౭౧-వ సంవత్సరమునకు బూర్వమే తిరుమలరాయలు రాజ్యకాలము ముగిసినందున నాతని కంకితము చేయఁగడిన ననుచరిత్రము శ్రీ. శ. ౧౫౭౨-వ సంగసార్వప్రాంతమందుఁ బుట్టియుండ ననియు దీపివన నిందు మించుగా ముప్పదినంవత్సరములకఁ జంద్రభానుచరిత్రము పుట్టియుండుననియు స్పాహించుట సమంజసముగాఁ దోచుచున్నది.

ననుచరిత్రములోని కృతివతి వంశావతారవర్ణన పద్యములంబట్టి తనముల దేవరాయల రాజ్యకాలమందు శ్రీరంగరాయలు యువరాజుగ నుండె ననియు,

రానునాడులు శ్రీరంగస్వామిరాజ్యమును వేంకటపతిరాములు చంద్రగిరి
రాజ్యమును బాలించుచుగలిగిరినియుఁ గాన్నించుచున్నది. మఱియును శ్రుతి
నిరదని యను గీతిగోవింద పూజ్యులొ—

“జయతి సుగుమతేగద్రి స్తేషు విభ్యాతిస్తీర్తిః
నమదరిత్రపమాశ్చిస్తీమనీరానతాంఘ్రిః
సుగుణ నతచతుష్క-స్యస్తరాజ్యాతిభాంః
కృతిసుధవరవిద్యాగోష్ఠిరస్మాద్భిత్తశ్రీః”

అనియున్నది. ఈపద్యముల నాధారము చేసికొని శ్రీరంగరాములు రాజైన
సోమవాసిఁ గూడఁ దిరుమలరాయలు కొంతకాలము జీవించియున్నాఁడనియు
నినుచున్నదియు శ్రీ. గణిరంగ-వ సంవత్సరము తరువాతనే పుట్టిన దనియుఁ గొంద
రానునాడులు చెప్పుచున్నది. కాని, ఇది యుక్తము కాదు. శ్రుతిరంజనపద్యభావము
సనుమలరాయలు రాజుగా నుండియే రాజకార్యములఁ గొన్నిటిని గొడుకు
లచేఁ జేయుచి తాను విద్యాగోష్ఠియం దక్కనకాలము వినియోగపఱుచు
చున్నాఁడనియు కాని రాజ్యమును వదలుకొన్నాఁడని కాదు. “నమదరిత్రప
మాశ్చిస్తీమనీరానతాంఘ్రిః” అనుపద్యము మీయగానాను బోషించుచున్నది.
సోమవాసిరాములు రాజ్యము వదిలుకొన్నమాటయే జ. మైనయెడల నారాజ్య
మున్న-కొనునట్లే గాని సుగుమకు సంక్రమింపడు ననుచరిత్రపద్యము లీయర్థ
మునే దృఢపఱుచుచున్నవి. తిరుమలరాయల కాలములో శ్రీరంగరాములు యువ
రాజుగాను రామరాయలు శ్రీరంగపట్టనరాజ్యాధికారిగాను వేంకటపతిరాములు
చంద్రగిరి రాజ్యాధికారిగా నుండి రని యున్నది. వా రాయాకార్యములను
దిరుమలరాయల మూర్ఖానుసారిముగనే నలువేర్చుచుండి రని నిర్ణయింపవలసి
యున్నది. యువరాజు రాజగువా? కాబట్టి తిరుమలరాయలు శ్రీ గణిరంగ-వ
సంవత్సరమునకు ముందే చనిపోయిరాడనియు ననుచరిత్ర మంతిఁక బూర్వమే
పుట్టిన దనియు నిద్ధాంతీకరింపవచ్చును.

వేంకటపతిరాముల యాస్థానమం దనేకులు పండితులుఁ గవులు నుండిరి.
తిరుమల తాతాచార్యులు, కందాళ అప్పలాచార్యులు నను నైష్ఠవాచార్యులు
వేంకటపతిరాముల మతగురువులుగా నుండిరి, నుప్రసిద్ధుండగు నప్పయదీక్షితులు
గూడ నీకాలపువాండే. ఈయన వేలూగు సామంతజైన చినబొమ్మనాయకుని
యాస్థాన విద్యాగనుఁడుగా నుండి రాయలచేతఁ గూడ గౌరవింపఁబడు చుండెను

ఈయన కువలయానంద మను నలంకాగ్రంథమును వేరకవిగాయల
నియోగము చేసి రచించినట్లు గ్రంథమునది

“అముం కువలయానంద మకవిఁ దిప్పరీక్షితః
నియోగా ద్యోగకటపణే ర్నిరుపాశక్తృచానిధిః”

అనుశ్లోకమునలనఁ బ్రశంసించుచున్నది. అనాలి రామకృష్ణకవి, చిన్న వారసకవి,
మట్టి అనంతభూపాలకవియు నీ కాలమువాఁ గె.

కృతివిషయము :—శ్రీకృష్ణునకు సత్యభామయం దుడగుంచిన చంద్రభా
నుడు సుక్ష్మబాసానికూడఁగల కుముదిని యను కన్యకను వినాహమైకకథ యిం
దు వర్ణింపఁబడినది. ఈకథకు మూల మేపురాఁగలదు దున్నదో. జటప్రోలు సంస్థా
నాధిపతి యగు శ్రీసురభిమాధనరాయ లను కవిరాజు చంద్రికాపరిణయ మాను
సోక ప్రబంధరాజమును రచించుచున్నాఁడు. దానిని జంద్రభాను చరిత్రమునకును
బోలికలు విశేషముగా నుండుటచే మాధనరాయల గ్రంథమును జూచి మల్లన
కవియో మల్లనకవి గ్రంథముక గూడ మాధనరాయల సర్వని ముఖ్య రస
శోధకమానదగు కృతీసామునఁ జంద్రపదము రెంటును గలదు. చంద్రికా
పరిణయము నందలి నాయకుఁడు సుచంద్రుడు. చంద్రభాను చరిత్రము
నందలి నాయకుఁడు చంద్రభానుఁడు. అందలి నాయున చంద్రిక, యుంబలినాయికి
కుముదిని. చంద్రక కృష్ణభవమునఁ జిత్రలేఖ యను సచ్చర; ననంగుఁ డను
మునివరు తనయునకు భీతినిన సలువ వంపునఁ దపోవిష్ణు మొరగింప నీ
పురానిన ను సయఁ జూక యామునిచే తెచ్చెట్లు మానుషలోకంబున జనించినది.
కుముదిని పూర్వజన్మమునఁ చంద్రకళయను సచ్చర; భరద్వాజయ్య; తపోభీతిచే
ద్రవ్వఁడగు సురరాజ నానతిని దపోంతరాయం బొపాదించి శపింపఁబడి నర్ధ
లోకమునఁ జనియించినది. చిత్రలేఖకు శతసహస్రవర్షంబులు మాత్రమే మనుష్య
జన్మముచు బివప దేవస్వమును ముని నిర్ణయించెను. చంద్రకళ కల్లు మనుష్య
జన్మమోక్ష మనుగ్రహింపఁబడలేదు, కావుననే కుముదినికి పోనేని సుర
రాజ తంబురు సంపి దివ్యగానము నేర్పించుటయే గాక స్వర్గవాస వసథల మగు
పారిజాత తనవునకు నిలయ మగు సత్యభామకుఁ గోడలేఁగా ఘటించెను.
చంద్రభాను చరిత్రములోని నాయకుఁ డొకపరి మృగయావినోదంబు సలుపుచున్న
తటి దుంబురుని స్నేహితుఁడు సిద్ధుఁ డొకఁ డేతెంచి మార్గమధ్యమం దున్న
చంద్రభానునికే దుంబురునియఁ గుముదినియు వృత్తాంతముల వర్ణించి పోయెను?
చంద్రికాపరిణయ నాయకునకు శాండిల్యుఁడను మునిని దేశమునఁ దమిసాసుర

విఘ్నాతస్తున కేగుమార్గమునఁ గుముదుఁ డనుశాపోపహతగంధర్వఁడు చంద్రి
కాయాపాతిశయమును నర్జించుటయే కాక తాను ననుచరిత్రముం జదివిన
వాఁడుం బోలెఁ దనతో రాజును జంద్రికకడకుఁ దోడ్కొనిపోయి నాయికా
నాయకులకుఁ బరస్పరానురాగము సంఘటించెను. చంద్రభానుఁడు లోక
సామాన్యముగ విద్యార్థిపేషమునఁ దుంబురుపరిచర్య సేయుచు నొకనాఁడు
కార్యవశమున నేతెంచిన నాయికం జూచి మదనపరితంత్రుడై తుద కామె
పాణి గ్రహించెను. సుచంద్రుఁ డట్లుగాక యకారణబంధపుం డగు నాముని
వాక్యములు వినినంతనే కామపరవశుఁ డై యెక్కడనో యున్న నాయికం
జూడ వేడుకపడి వానివిమానమున నాయికోద్యానముం జేరి తుదకుఁ దద్దర్శన
లాభము ననుభవించెను.

చంద్రి కాపరిణయమునందలి నాయికతంద్రి నైషధీయచరిత్రముం జదివిన
వాఁడుఁబోలెఁ దనకూతుమనంబు సుచంద్రులగ్న మయ్యె నని యెఱింగియు
సాటికి స్వయంవరము చాటించెను. స్వయంవరకాలమునఁ జంద్రికకు భూపా
లురస్రుతాపాటోపాదికమును నర్జింపఁ బార్వతిని నియోగించెను. పార్వతియు
నైషధీయధారలం బోలె భువనేశ్వరమంత్రమును సుచంద్రున కుపదేశించి యంత
ర్హతయయ్యె. చంద్రభానుచరిత్రములోని నాయికానాయకులు రుక్మిణీన్వయం
పరము నెఱిగినవారు గనుక మాయవలన నేమి యేవిధముననైన నేమి సర్వా
వస్థలను వారినే యనుకరించిరి. రుక్మబాహుండును దనతనయను శిశుపాలుని
తనయనకే యొసంగ నిశ్చయించి వియ్యమును రావించి యతనికి ద్వితీయవ
రాధవమును గూడ సంఘటించెను. చంద్రభానుఁడు కాదంబరీరసాన్వాదన
పరవశునట్లులు తనకు సాత్యకితనూభవు నొకని దోడుచేసికొని యడవిలో మృగ
యావ్యాపారమునఁ జంద్రావీడుఁడువలెఁ దాను గానవిద్యాభ్యాసమిషంబున
న్వేజనులఁ బాసి దుర్వాసశ్యాపగ్రస్తుడై యాతండు కిన్నరమధునముం బట్టఁ
బోయి యేకాకియై గానపరవశయగు మహాశ్వేతం గాంచి తద్దావరమునఁ గాదం
బరీలాభము నందినయట్లులు వనమయూరిములం బట్టఁబోయి శాపవశమున
నేకాకియై గానాచార్యుం దుంబురుం గని తన్నికటమున విద్యనభ్యసించుచుఁ
గనుమిడినీలాభముం బొందెను. కాదంబరిలోని పుండరీకునట్లు నిందు విజయ
లోలుఁడు శాపతాపితుడై యొకవత్సర మెట్లో చరించి తుద కనురూప
కాంతాసమాగమమును బ్రధాననాయకునితో సమముగ నందెను.

ఇట్లే రెండుగ్రంథములకు భిన్నభిన్నగ్రంథానుకరణములును సాధర్మ్య

వైధర్మ్యంబులును గలవు. కేవలసాధర్మ్యములనే యీలోచించిన వో నీయరువురు కవులలో నొకరి నొకరు తప్పక యనుకరించి రని స్ఫురింపకతీరము. ఇరువురిలో నెవ్వరు ప్రాచీనులో వారినర్వాచీను లనుకరించి రనుట సమంజసము గదా! మల్లన పూర్వఁ డనియు మాధవరాయఁ డర్వాచీనుఁ డనియు మా యభిప్రాయము.

ఎలకూచి బాలసరస్వతి తాను గదించిన యాంధ్రశబ్దచింతామః భాష్యములోఁ దనపంశావతారము నీక్రిందిరీతి నిచ్చియున్నాఁడు:—

౧. తిప్పన, ౨. వల్లభసోమయాజి, ౩. తిప్పన, ౪. భైరవార్యుఁడు, ౫. తిరుమలార్యుఁడు (రామయ), ౬. భైరవుఁడు, ౭. కృష్ణకవి, ౮. బాలసరస్వతి. వీరిలో వైవపురుషుఁ డగుతిరుమలార్యుఁడు “అళియరామావనీంద్ర దత్తయోష విల్లిముఖ్యసద్రామవిభుఁ” డని వర్ణింపఁబడియెను. ఈతిరుమలార్యుఁడు ౧౫౬౪ సంవత్సర ప్రాంతమున నున్నను నతనినునుమని కొడు కగు బాలసరస్వతి మఱి యెఱువదినంత్రముల పినవ, ననఁగా ౧౬౧౪ ప్రాంతముండుండి యుండవలయును. ఈబాలసరస్వతిచే మల్లభూపాలీయమును గృతఁగొన్న పెద్దమల్లభూపాలుఁడు నాకాలమందే యుండునుగదా. చంద్రికాపరిణయక్తర్త యగు మాధవనాయఁ డీమల్లభూపాలుని కొడు కని కొందఱును మునిమనుషుఁ డని కొందఱును జెప్పుదురు. కొడు కనుకొన్న నాతనికాలము క్రీ. ౧౬౪౪ సంవత్సరప్రాంత మగును. కావున నీతఁడు తరిగొప్పల మల్లనకంటె సర్వాచీనుఁడే.

గ్రంథములపోలికలు.

పంధ్రభానుచరిత్రము—ద్వితీయాశ్వాసము.

నీ. నిడుచాలు వెనుచాయ నడకనిదవుఁ డేటిగమివీరజడలతో గంధవహుండుఁ జెలువంపు మైకప్పజిగినురమా వింతనగ జగబిరుదుతో మృగధరుండుఁ జొక్కంపుఁ దుదిజెక్క సోఁకువుప్పొడిరేక పనువుఁ బావడిలతోఁ బక్షికులముఁ దొగరువన్నియమావిచిగురుమొత్తంబుక్రింబగలుపంజులతోడ మాధవుండుఁ బ్రకటగతి వచ్చి యహమహామికల మాక మాక యుత్తరు వనుచు సంభ్రమ మొనర్చ వారిఁ గరుణార్ద్రదృష్టిచే గారించి మునివరునిమీఁద సెల విచ్చి పనువుటయును.

ఉ. చొక్కపులుపుప్వజౌంపములసొంపున మ్రోకులు విట్టివేగే నల్
దిక్కులసొంతావి నెలదేటులపాటల నీటునూపె బ
ల్పక్కులకాకలీకలకలధ్వని మీటె జకోరి కోరికల్
నెక్కొనఁ బండువెన్నెలలు నిండె యథోచితన్మత్తి నయ్యెకా. 132

కం. కనుగవ మోడ్చి నిదిధ్యా
ననతత్పరుఁ డగుచు మస్తచంద్రనుధానే
చనమునఁ దను దా నెఱుంగని
మునిఁ గనుఁగొని యేము దాము ముందని కడఁకా. 133

సీ. ఉషరాజు నిజనిశితోత్తాలకిరణసంఘమువేరి బలుచివ్వ గడలఁ జమ్మి
మధుఁడు శాఖాన్యోన్యమర్చననిష్పతజ్జాలకావళివేరితాలు టువ్వ
పననుండు పేటెంబువాటి గంధాయాతభృంగనిధ్యానంబువేరఁ బిలిచి
శుకపికాదులు గరుత్మకటధ్వనులవేర వివిధవాద్యంబుల రవళిఁ జూపి
కేశవపదాబ్జచింతారసాశయాంత
రాశగతమానిహృదయశుండాల మవశ
మగుట వెలి దార్పణాలేక హృత్తి యిట్టు
లమితనిజశక్తిమీఱఁ బోరాడునపుడు. 134

చంద్రికాపరిణయము-ద్వితీయాశ్వాసము.

సీ. అరిరాజచిత్తభీకరకంకాండప్రచండిను మను రాజమండలంబుఁ
గ్రొండభంబులఁ జాలఁ గూర్చుక హరివితానములతో జైత్రసేనావిభుండుఁ
గన్నుల నెఱమంట గ్రక్కుచుఁ గలరుతుల్ బెరయ నానావసప్రియబలంబుఁ
గనకరజోరేఖ గనుపట్టు వరగంధపటిమరాజులు మహాబలకులంబుఁ
దొలుదొలుత దీప్రవిమ్భార్తి దొడరి నడువఁ
జలుకమేల్పక్కిపై నెక్కి యలరువింటి
దంట యవ్వకానిగదిసె దుర్దాంతశారి
కాళి యాత్మైకబిరుదపద్యములు చదువ. 76

ఉ. అపుడు రణోత్సృకుం డగుసితాంబుజనాయకుకంటిసన్నఁ గీ
రపటిలి చల్లగాడ్చు తొనరాయఁడు కోయిలపౌజఁ జైత్రుఁ డ
చ్చపుఁదెలితెక్కపుల్లు లనిసల్పంగఁ జాలుదు నేన నేన యం
చపరిమితాగ్రహస్ఫురణ నమ్మునిఁ జుట్టిరి సత్వరంబుగకా. 77

సీ. తైశ్వనత్కరకుంతచటులధారా లేఖ శమిసేత నాటింఁజె జలుసుమిన్న
తళుకుతళుకున వేగ జలిపించి మానిక్రొండశశ్రుంగిల్లిన మూని సతి కనురళి
కడం జంచరీకనంఘము మ్రోచు ఘనమాలికంబులయితేమొట్ట గడ ముగాడ్చు
కటురజోగ్నికొలి గ్రన్ను జెందొసనుగడు పట్టెల ముని గొప్పె ముని నుగచ
యిట్లు లాదిట్ట గండలం జుట్టు మొట్టి గట్టితన ముట్టినును నురుగొండకంచ
గాలి జనవారి నొప్పించి ధౌర్యశీల, సమలంకరించి ముగించుచు గడంగి.

చంద్రభానుచరిత్రము-ద్వితీయాశ్వాసము 163 పద్యము.

సీ. అరయ సుసగ్నికుండాహుతిగోచుమై బూనిఁగూడె నుమాంస్తులేడి మల్లె
జచ్చింప నూమరస్థాపితబీజమై ధూళిగూడె నమీయహళి కెల్లె
లింతింప నలసఁగూర్చిన చింతపండు సీటఁగూడె హిమాంత సేద్య తెల్లె
గనుఁగొన నడవిని గాచిన వెన్నెలై చెట్లఁగూడె వసంతుచ్చో మెల్లె
నకట చట్రాత్తిప్పవాన యగునుఁ శేనరి
పటచె నలునంకలకుఁ బుట్టి నుండు లెల్లె
విశ్వభూనాథ నిను పరిపేనుంగి
మన్మథులకై వానిఁ బెమ్మ నశమె.

చంద్రభానుచరిత్రము-ద్వితీయాశ్వాసము 114 పద్యము.

సీ. తనక్రొండశములమన్నన చెట్లపాలుగాఁ జనియె నూనశ్రీనిసనని పథువు
తనతనూగరిమ మెంతయు ధూళిపాలుగా నరిగె పడంకుడు ననచుగాడ్చు
తనమహాస్ఫూర్తి తొల్లెనె యగ్ని పాలుగాఁ బుట్టె వెల్పొంగిపోతి వత్సవైరి
తనపాత్రవృత్తి తోడ్కనె మింటిపాలుగా నడఁగె గొమ్మల బికావ్యభ్రగాళి
తనపురారాతిభీకరోదగ్రవిగ్ర, హస్సురణ భూతిపాలుగా నతనుఁ డేగె
జావళతబాతములు వనస్థలిని వైచి, యమ్మహామాని కోపాప్తి నడరునవుడు.

చంద్రభానుచరిత్రము-ద్వితీయాశ్వాసము.

సీ. జాతరశిఖిఖాజాతధూమంబులచాడ్చున నల్లనిచాట లెనఁగె
గ్రోధద్రుమాగ్రసంరూఢపల్లినముల చెలువున నిశ్చి-న చెవులు ననర
నకలమృగానీకశాసనోద్ధతవేత్రవల్లికచందాన వాల మమర
నాస్యగవ్వరసనాహేంద్రవిమలాతాచ్ఛటలునాఁ గలుకుమీసలు నడంక
నావులిండును గబ్బున కడరుసేగ
మూఁకఁ గమియుచు సెలవులు నాకికొనుచు

భూదిగ్భకంభాంశ్చతు ల్పౌషకం గొన్ని
పాదల సడుచక్కి బెబ్బులి గదిసె నొకటి.

39

కం. ఆచులి నిజతురగనిశ్చ, యానరత న్నిగుడ దాని ఘనపరుషదుమా

చాపలతం మాపు భసా, చాపలతం దొడిగి శౌర్యంభ ప్రక డిడిచెన్. 40

చంద్రికాపరిణామము - వ్యోమేశ్వరశాస్త్రిగారి.

సీ. ల్లాంబంతునిఖాసనాహ్లాదిమై బోలె నచివి పృతంబైన యానన్య మమర
నాశేభముల జీర్ణవట్టి సిద్ధిశీలబోలె ననిగన్ననఖరసంశయ చెలుంగ [చర
స్వస్థుగిహింసానిహారిముగం దురలబోలె దబ్బపై నెగయు వాలదండము
నిగుడుకోపాంకురినికరంబగుటలబోలె సిత కేసరముల కెంజిగిరిగుర్చ
పక్రవంష్టుల శతకోటివాదుగెలువ
వస్తులపుంగన్నగర భానువాసి కేర
గుటగుటాట్టి ఘనకోటిపటిచు దగడ
నొక్కసింగంబు పడి బాననుండి నెడలె.

27

కం. నెలలి జఘ్నుతాగౌరవ, కలనక లంఘించునృపతి గల్గొని నిజని

స్థులచంద్రహాసధారిం, పలప్రెవ్వంగ నేసె సచ్చతంబుగ నంశక. 28

ఇట్టిపోలిక లనేకములు గలవు గాని గ్రంథవిస్తరభీతి నిట నుదాహరింప
లేదు. ఇట్టులీయుభయగ్రంథములకు సాదృశ్యమున్నను వైషమ్యము గూడ
జాల గలదు. మల్లన తఱచుగా వర్ణనములందు మనుచరిత్రము ననుకరించి
మృదులమృదులము లగుపదముల నేర్చి కూర్చువ్వాడు. మాధవరాయఁ డన్న
నో ననుచరిత్రానుకరణుడై శ్లేషాద్యలంకారముల గుప్పించుటకై కొంచెము
క్షిప్తపదప్రయోగము గావించువాఁడు. మల్లనకవి యు శ్లేష సతిమాత్రముగ
నుపయోగించెను. పదకావ్యమున కంతగా నహించువాఁడు కాఁడు. మాధవ
రాయలు పదలాలిత్యము నాలోచింపక శ్లేషాద్యలంకారగరిమకే ప్రాధాన్య
మిచ్చువాఁడు. మల్లనకుఁ గథాభాగమధికముగా నుండుటయుఁగార్యవశమునఁ
గొంచెము కొంచెము గా వర్ణనలఁ బెంచుటయు నభిమతము. మాధవరాయని
గ్రంథచందఁ గథాభాగ మత్యేవిమైనను వర్ణనలచే గ్రంథము పెంచఁబడినది.
ఈయిరువురుకవులు ససాధారణపాండిత్యప్రకర్ష గలవారు. శాస్త్రమర్యాదలఁ
జక్కఁగ నెఱింగినవా రనుటకు వారిప్రయోగములే ప్రమాణము. ఇతరగ్రంథ
ములందుఁ గానరాని సంస్కృతపదములు వీరిగ్రంథములందు దగవడును. మల్లన
తఱచుగాఁ గల్గొటాదీతరదేశ్యపదములను ప్రయోగింపనలవాటుపడినవాఁడు.

మాధవరాయలట్టార్చినట్లు కానరాదు. రెండుత్తనుప్రబంధములం గొని తార తమ్యవిచారము చేయుట కష్టము. ప్రస్తుతచంద్రభానుచరిత్రమునకు పత్రము.

కథావిమర్శనము.

చంద్రభానుచరిత్రమునక గథానిగ్మాణము విచిత్రముగ నున్నది. ఈకవి క్రొత్తమార్గముం గ్రొక్కినాడు. ప్రస్తావనమున గుక్కిశైవధానూయచే నత్య భామకుఁ జంద్రభానువయమును వర్ణించినాడు. పిదప నారదాగమనమున సంగీతాభ్యాసమును కథాబీజమును నాటెను. కలహాశనముని కుముదినీలాభ మునకు మార్గదర్శకుఁ డయ్యెను. అడవిలో వేటాడుచున్న చంద్రభానుసకుఁ దుంబురుని చెలికాఁ డొకసిద్ధుఁడు కుముదినీజన్మప్రకారంబును నామెకుఁ దుంబు రుఁడు గానవిద్య నేగ్గుటయుఁ బెలిపి కుముదినీ యందుఁ జంద్రభానుని మునం బొకింత లగ్నమగునట్లు నర్ణించి యంతర్నిశ్చింపఁడయ్యె. చంద్రభాను చెలికాఁ డగువిజయలోనునితోఁ గూడ ననమార్గమునంబోవుచు నొకచోఁ బులి నిద్రిం చుచుండ నొకజంకజంట వారిమెయి నాక నిద్రాభంగవ్యాకులమనస్కులై వారు హరిణపాతమ్ము బెడరించిరి. ఈవనికై కోపించి దుర్వాసోమునివీరుపురికు వియోగముగలుగ శపించెను. పిదపఁ గాటపని నొకయుద్ధసాధననన్నద్ధమగుకథ మీయదుకుమారులకు గోచర మగుడు సీరథికమగు నాతేయ వారిధిగమించిరి. ఇంతలో నెక్కడనుండియో యకాండ జలదాగమంబుంబోలి యొక్కరిక్కనుం డరుచేరఁ జంద్రభానుఁడు ఘోరముగఁ బోరి వాని నుక్కడించెను. ఈయుద్ధ వర్ణనము చదువుట కెంతయు మనోహరముగా నున్నయది. కూలిన యాదాస పుండు శాపవిముక్తుడై కుముదినీలాభప్రధానసాధనం బగు మాయ నాయరు పురుబాలకుల కిచ్చి యథేచ్ఛం జనియె. పిదప శాపవశంబున వియుక్తుడైన విజయలోలుఁడు తిరుపతికిని చంద్రభానుఁడు కుండినమునకు నేగిరి. చంద్ర భానుని చరిత్ర మిఁకఁ బై నంతవిశేషములు కలది గాదు. విజయలోలునికథ ముఖ్యమైనది. విజయలోలుని పాత్రము శేషశైలవర్ణనమునకును గడపట గుము దినీవేషముందార్చి ఫలమును సులభము నేయుటకునే కల్పింపఁబడినది. తిరు మలయం దాతనికే గూడ ఫల ప్రాప్త్యాశ యుపయించినది. కాని తనకాతని ఫలప్రాప్తి ప్రధానము కానందునక గవి దాని నంతగా వర్ణింపక చంద్రభానుని పాలె విజయలోలుఁ డనువిందుని కూతు వివాహమయ్యె నని తేల్చి వేసినాడు. ఇది కొంతవిరసముగ నగవడుచున్నది కాని యిట్లు తేల్చివేయుట యుచితమే ధామాయణమున రామపట్టాభిషేకము నట్లు విభీషణుని లేక సుగ్రీవుని పట్టాభి షేకములు వర్ణింపఁబడియెనా.

ఇందు గ్రంథాదిని నారదవృత్తాంతము వర్ణింపఁబడినది. ఇదియే ప్రబంధ మెల్లఁ గల్పించుట కనువుపడినది. కలహాశనుఁడు రుక్మిణీసత్యాకుమారులకుఁ గయ్యము పెంప నూహించి చంద్రభాను ననాదరించెను. దానిచే నాతఁడు నారదునిపైఁ గినిసి తుంబురునివలన విద్యనేర్చి రా నుద్యుక్తుఁడై యట కేగి గానవిద్యతో పాటు కుముదినింగూడ సంగ్రహించుకొని నచ్చెను. తుదకుఁ దా నభ్యసించివచ్చిన గానవిద్య హరికిని బ్రద్యమునకును వినిపించి మెప్పునందెను. గానవిద్యయే కుముదినీప్రాప్తిహేతు వగుటచే దానినే బీజస్థానమం దనువు పఱిచెను. విజయలోలుని పాత్ర మంతసార్థకముగ లేదు; మాయాకుముదినీ రూపముం దాల్చి వాస్తవకుముదినిం జంద్రభానునితోఁ బంపుట కుపకరించినదే. అసురయుద్ధమున గదచోదనమున కనువుపడినది. కాని శేషశైలవిశేషముల్లఁ దెల్పి తన్నుఁ దా నార్థకపఱిచికొన్నది. వనములో ననురుఁడు యుద్ధమును గుముదినీలాభమునకు సాధన మగుశాంబరీవిద్యనేర్చుటకై కల్పింపఁబడినది. యుద్ధము లేనిచో మహాకావ్యలక్షణానురోధ మని కల్పించిన నుండవచ్చును. విజయలోలునికొఱఁత తీర్చుటకుమాత్రమే యనువిందునికూతురు కల్పింపఁ బడినది. ఇంకను దరళికాదిపాత్రములు యథోచితకార్యసాధనమునకై యాచితి నాలోచించి కల్పింపఁబడినవి.

అందందుఁ గొన్ని నెరసు లగపడుచున్నయవి. రసలోలుపుల కవి పాటింపఁదగనివి. ఈయుత్తమగ్రంథ మెల్లర కవశ్యాదరణీయ మని నొడువు టయే శివము.

కజ్జి సాంబమూర్తిశాస్త్రి.

స్వీరవృత్తి స్వమమూర్తులై యొరయు నాసంగీతసాహిత్యబం
ధురవక్రోజము లూను తల్లిని భజంతం 'దత్త'సాదాప్తికీ. 4

సీ. శారదోన్మేషంబు జగతి సంధించియుఁ బరమోనారదమైత్రీ బరంగుసుకృతి
నువ్వుమొక ధన్యుడై యొనరియు ననునమప్రఖ్యాతిఁ గానినభవ్యచరితు
ననునబాణాంకత నలరారియు నలిన నేత్రు మెప్పించిన యర్చితాత్ము
ఘనశబ్దవిన్నూర్తిఁ దనరియు హంససమాగమశ్రీఁ గాంచు ననఘశీలు
మతియు నగణితసుమనస్సమాజమునకు
నక్షరామృతభారసార్పణమున
నామెతల నిచ్చలు నొనర్చు నలఘుమహిమ
నెఱపినవిచిత్రసత్క-భానిధులఁ దలఁశు.

గీ. ఏమహాత్ములుమువ్వగునిలఁచిమూర్తులట్లగుడియైతిలింగభామాహ్వయముయ
ధార్థమొనరించియలరించిత్రశబ్ద, శాసనునిదిక్క-మఖనంభదానుఁదలఁశు.

చ. సరసిశుద్ధవర్ణగుణసంపదయు న్నుచి'వృత్తి భావభా
స్వీరగరిమంబుఁ బూనని యపారపుమినుఁ గరల్లు సాహితీ
శరనిధిగర్భశోభన'కళావిముఖు ల్పచరింప వాని నె
ల్లరుఁ జెవిఁజెట్ట రింతయు నలంకృతివై భవధన్యతానిధుల్. 7

వ. అనియిష్టదేవతాపదాంభోజపూజనంబును సుకవినభాసభాజనంబును గుకవిజ
నోద్యేజనంబునుం గావించి విరించిగుగుకరాంబలసంచాలితామందమందరమ
ధ్యమానదుగ్ధాంభోనిధాననంజాయమాన నవీనతర సుధారసమధురతాబం
ధురనవరసభావానుబంధంబును జతురజనన్యాయునీయచంద్రభానుచరిత్రోవిచి
త్రానల్పచమత్రికయానిబంధంబును నగు'నొక్కప్రబంధంబు నిర్మింపంజూ
నునమయంబున. 8

ఉ. కావ్యము సత్కవిప్రకరకర్ణచుధా'వరిపూరణక్రియా
భవ్యముగా నొనర్చుట తపఃఫల ముగ్ధిఁ దలంప నట్టి న
త్కావ్యము నిష్పదైవతవతంసున కిచ్చి కృతార్థుడైన యా
యవ్యయభాగ్యరాశిఁ గొనియాడఁ దరంబె జగత్ప్రాయంబునక. 9

1. చంద్రసావాప్తికీ. 2. ట. సోదరమైత్రీ. 3. చ. వృత్తి. 4. చ. దశా. 5. చ. నై
చిత్రకరావలం. 6. చ. నొక్క-మఖనంభదాంభ. 7. చ. రస. 8. చ. మఖిన్యదైవ.

- మ. అని యూహించి మదిష్టదైవతము భక్తాభీప్సితార్థోపపా
దనకారుణ్యకటాక్షశాలియు రమా¹ ధామా వతారాగ్రగ
ణ్యనవోన్మేషనవిత్రమూర్తియును దత్తాత్రేయుడే కాన నా
ఘను సప్తత్కృతినాఘుజేయఁగ నమోఘప్రీతితో నున్నెడన్. 10
- సీ. ద్విజరాజకార్యము వీర్పు నీభిభుకీర్తి ద్విజరాజకార్యము వీర్పు టరుదె
యాజభవస్ఫూర్తి నడరు నీన్యపుశౌర్య మాజభవస్ఫూర్తి నడరు టరుదె
యతిసురభిఖ్యాతి నలరునీఘనునీగి యతిసురభిఖ్యాతి నలరు టరుదె
చంద్రగోత్రశ్రీః బాసంగు నీవతికల్పి చంద్రగోత్రశ్రీః బాసంగు టరుదె
యనుచు బుధు తెన్నవెలయు రాజాధిరాజ, రాజవరమేశనకలకర్ణాటకాంధ్ర
రాజధారేయతిరుమల రాయతనము, చంద్రుడగు వేంకటపతిక్షీతీంద్రమణికి.
- న. అనుపమకార్యకర్తయును సగ్రజుఁడు వృహానీయసత్కళా
ఖనియు సఖండకీర్తికళికాసురభీకృతనాస్తిదిబ్బుఖుం
డును నగుదత్తనాథ్యుడు నను న్విసయాన్వితుఁ బార్శ్వవర్తిఁ గ
న్గొని పలికె న్నుభారసంగుంభనజ్యంభితవాక్యవైఖరిన్. 12
- మ. గురువిద్యచ్ఛరిణారవిందభజనా కూరన్తహోదారధీ
గరిమ న్నీ వొనరింపఁబూనుకృతకిం గై వల్యలక్ష్మీమనో
హరు సప్తత్కులదైవతోత్తముని దత్తాత్రేయయోగీశ్వరు
నవ్వరుఁ గావింపఁ దలంచి తెన్నుఁ దరమే వత్సా భవద్భాగ్యముల్. 13
- క. ఈవరమయత్ని మఘుని, రావణ⁴ మనఘా స్తదీయపంశగురుతప
స్యా⁵ పారంబున నీమది, దీపిం చెన్ బలి కులప్రదీపక యనినన్. 14
- ఉ. సంతసచుండి యెను బిత్తసన్నిభుడు⁶ హితదేశికుండు న
శ్రాంతశుభప్రదుండు నయి రంజిలుదత్తనమంత్రివాక్య మ
త్యంతవిసీతిగై కొని కృతార్థుడనై బహుపుణ్యగణ్యత
ల్లాంతు నటంచుఁ గౌతుకోపిలాసవిభాసితమానసంబునన్. 15
- క. శ్రీమద్దత్తాత్రేయమహామునిముద్రావిభూషితాత్మీయకృతి
శ్రీముఖభూషణముగ మత్స్యామిగుణస్తుతి యొనర్తు నమధికభక్తిన్. 16

1. క. ధారాప్రధారాగ్రగణ్యనగోన్మేష. 2-3. చ-శ్రీలొసంగు. 4. చ-ఘన మస్తదీయ. 5. ఛ-
పూకంబున. 6. చ-వికాన.

సీ. కోరి కన్నులనొత్తికొనుఁ బలితాభోగి యెదనుంచు సకలక శశ్వరుండు
శిరమునఁ దాల్చు భాషిత దేవి యడు గడఁబాయంగ నీడఁ కల్పకగురుండు
పూను నుత్కట మైత్రి బుధకుఁ జరముముఖంబుననుండఁ జూలనత్పంగవుండఁ
కంఠభూషణముగాఁ గావించు సర్వజ్ఞుఁ డొక మొదలించు శేషాంశజాతుఁ
డెట్టియక్షరవిఖ్యాతినెనె సెనో యశుండయ మూయరాయరగంజవినున
వీరతిరుమలరాయపృథ్వితలగద్ర,తిరుముఁ డగు నేకటక్షమాధవుని శీర్తి. 17

మ. క్షితి మత్తాత్మ సహాయశుభ్రుని గృహచ్చిద్రంబువాని న్నచూ
హత తారుం గికురించి వేంకటపతిత్కాధీశ్వరుం డెందఁ ద
ద్గత రేణుల్ తదధిష్ఠితాంబువులుఁ దద్గంధానిలంబుగ నదం
చితభూజంబులు గాంచి యుండుదురు విశ్లేషార్థి వా రివ్వఁజెనె. 18

సీ. సర్వతోముఖవృత్తి బహుసంస్థమహాగ్నియుదు ట్ల సింధు నేతోద్భటంబు
దీర్ఘకాలస్ఫూర్తి దీపించువిలయాగ్ని జెందె మెల్లను సమానతశకంబు
భీమరోషోద్వృత్తి జెనుసొండుసాలాగ్ని పం సల్లను విదేహభీషణంబు
బహునత్త వీభీకరప్రౌఢఁ బూర్బుదవాగ్ని నేడ మెల్లను విమర్దితననాయు
వహవా యవి సింధుశకవిదేహకవనాయు, లాదిగాఁగలనిఖల దేహాభినెల్ల
రాయిడించునె తిరుమలరాయ వేంకటావసీంద్రభుజప్రతాపాగ్నికరణి. 19

మ. రమణీయూత్తకిరప్రమాధవసుధారాలాభనందదృఢో
త్తమనిత్యన్నవిత్తిర్ని సర్వసుమనోఽన్యంబు వారింప భూ
రమణీధేనుగ జేశ్వరాత్మకబహుశ్రీలిచ్చుశ్రీ వేంకటే
శమహీవల్లభుసాటియే పిఠుండుఁ దజ్జన్మక్రియాకర్తయున్. 20

సీ. మిథ్యాభిమానసమ్మితితుల వివరణకలితోత్తరంగులఁగా నొనర్చుఁ
గలనైన ధర్మకాశలము నేమజనివారలకు హేమాద్రిమార్గంబుఁదెలుపు
నతిసయజల్వాభిరతుల వీక్షించి చింతామణి హస్తగతంబునీయుఁ
బ్రబలతంత్రవిచారపారీణులగువారి దొరసి ప్రాభాకరసరణిఁజూపుఁ
దత్తదధికారులకు నిట్లతదుపయోగ,గతులఁగఱపెడుగురువై యుఖండసమర
విజయవేంకటపతిరాయ భుజకృపాణ,మఖలదర్శనాద్యుత్తరై నతిశయిల్లు. 21

ఉ. ధీరవతంస వేంకటపతిత్రుతితారిసితాతపత్రముల్
భూరిజవంబునం దిరుగుఁ బోరులఁ దజ్జయలక్ష్మీకిం దిగం

భోరుహనేత్ర లెత్తు తెలిముత్తెవుటారిపల్లెరబు లై
చారుతదీయ హేమకలశంబులు దీపము¹ లై వెలుంగఁగన్.

22

ఉ. వేంకటభూవగుం జెనకునీరులు తూటగనైన గంటితోఁ
బంకరుహఁ ప్తబింబము విభాసిలు నాజి సన్మగ్ధరంబులన్
సంకులవృత్తిఁ దద్వరణసంభ్రమసంభ్రమదాదితేయతా
ట శవతీపదాంబుజహారమృతనూపురరాజమోయన్.

23

క. ఆవేశటపతివృత్తి ద, యాపీఠాశారవమున నతిశాశ్వతల
క్షీవైభవంబుఁ గాంచిన, నావంశం బభినుతి-తు సమనుభవోక్తి.

24

శా శ్రీవిద్యావిభవాస్పదం బయిన యార్దేలాన్యవాయుంబునం
బావిత్యాభినుతస్వతంత్రకపిసంతాసీంద్రగోత్రుల్ ధరా
దేవోత్తంసులు మించి గందు బెడఁగొందె భూజనశ్రేణి సం
భావింపం దరిగొప్పలాంకుర డగు శ్రీమల్లప్రధానం డిలన్.

25

చ. విముఖతఁ బూను మిత్రునెడ వే ఘనులం గని డాగు శుద్ధప
క్షమున వసుచ్చట ల్విడువఁజాలఁడు సారఁ బ్రకాశితాంశుడై
తమి వెలయించుఁ గాని తినుదానమునం గడుఁ గుంగు నేగతిం
గుముదహితుండు సాటి తరిగొప్పల మల్లనమంత్రి కీగులన్.

26

2క. ఆతరిగొప్పల మల్లను, ధీతిలకుడు గాంచె నరసధీనిధి నతిఖ
ద్యోతద్యుతి నతులితవి, ద్యాతతి నతీసుకృతి నాగమాంబికయందన్.

27

సీ. తననిశాతకృపాణి యును బాణియును బతిల్లాఘాధురానిరాసము ఘటింపఁ
దనకరుణాసారమును సారమును సరిశాపన స్తయవివాసనము చలుపఁ
దనసద్గుణానికాయమును గాయమును సుధాకీర్ణవిస్ఫురణ ధిక్రతి యొనర్పఁ
దనమనీషాభోగమును భోగమును సుధాంధఃప్రధానావధూననము దెలుపఁ
దనప్రభావంబు భావంబు ధర ననంత
ధృతిసమాసాదనంబునఁదేజరిల్ల
వఱులు నాశ్రితబాంధవావనపరుండు
మంత్రిమాత్రుండె సరసయామాత్యవరుండు.

28

చ. చతురాస్యాననపాళిక న్నైలఁగు నంచత్పాండుపద్మానన
స్థితి దీపించు వినిర్మలాంబరరుచిశ్రీ మించు హంసాళి న

- ప్రతిమానోన్నతిఁ దోలియూడుఁ దిలకింప న్ముద్ధవర్ణాధదే
వతి గాదే నిరసప్రభాసమణిచీవ్యతీర్థైర్తి యుశ్రాంతముఁ. 29
- చ. సరసామాన్యచక్రప్రసాదే ధరి బుధానందప్రదానూనగా
సరసామాన్యయశోవిశోభితదిగంతప్రసాదే గంధర్వకీ
న్నరసామాన్యభిరామశుద్ధతనీగాంధర్వైర్నీసంస్తుత్యుఁ. 30
సరసామాన్యవసుం డేనాతనదచింతనావసుం డంతయుఁ.
- గీ. వెలయు నాతని పేవే విజితభర్త
దేవతాజననికురుబ తిప్పనూంబ
బహుమహాభోగముల నుండుభర్త 31
వంపులొనరించినధర్మతీ నరహృదయే
- సీ. సకలనన్నుతచర్య సస్యగుపరిచర్య పానాయదనగ్యపదనపర్య
యన్నదానఖ్యాతి యసంఖుసాగ్యేనీలి యతాగ్యజనతాతిశయవీతి
బంధురతాత క్తి పరమధర్మస క్తి నిత్యసూన్యతీయ క్తి నిర్మల క్తి
యాశ్రితా శాస్త్రార్థి యలఘుశీలస్ఫూర్తి బహుసతీమఖన ర్థభవ్యకీర్తి
యార్తసంక్షణంబును నతులభాగ్య, లక్షణంబును గారుణ్యవీక్షణంబు
సహజసిద్ధంబు లీవుణ్యచరిత కని ను, తింపఁగాగదొంగు సరసయాతిప్పమాంబ.
చ. గురుపరిభూతి తేనినతి గోత్రధర్మితి తేనియుగ్వి సా
దరిపరిపాలనావిముఖిధామవిహారము లేనికల్పితి
త్తరి యని బంధవాశ్రితివి నము సన్నితి నేయి బాల్కు నా
సరసయతీప్పమాంబ భువన స్తవనీయగుణావలంబ యై. 32
- శా. అత్రిప్రాభవుఁ డాస్మసింహుఁ డనసూయాత్మంతసంస్తుత్యచా
రిత్రక్షీసిధి తిప్పమాంబవలనం బ్రీతిఁ బుధానీకని
త్యత్రాతైకధురీణు నప్పవిభు నేత్రానందపూర్ణేందు డ
త్తాత్రేయాహ్వయు మల్లికార్జునుని నార్యానక్తుఁ గాంచె న్నహిణ. 33
- శా. తారారాజ గణింపుఁ జలఁగఁ గళాధామాంకుమాద్యత్సభా
పారావారతరంగరేఖలఁ దృణప్రాయంబుగా నెన్నుఁ దా
నారా యప్పయమంత్రిశేఖరుని సంఖ్యావత్త్వముద్రామహా
ధారంధర్యనిరూఢని ర్మలయశోధారాపరీవాహముల్. 34

చ. అనవరతాన్నదాననిధి యౌనరసప్రభునప్పనార్యునీ
 జనఁ దగునే సుతా¹పరిణయంబున వేల్పుల కొక్కనాడు భో
 జన మత్స్యతలం బిడినసాగరరాజు బదింట నైదిట
 ఘనరుచి దక్క నొక్కొకనిగ్రాస మొనఁగుతుమారభానుఁడు. 36

సీ. తనదిక్కుఁ జేరుమిత్రునకుఁ జేజము మించఁ దగునర్వమంగళోత్పాదకుండు
 ఘనుల నానాదిగాత్రులఁ గైకొని పూర్ణజీవనం బానఁగులత్తైగురుండు
 వరధర్మమున గోత్రవర్గంబుఁ ²దగుతావు లెనయించి నిలిపినప్పభునమాఖ్యుఁ
 డాశ్రితద్విజనాయకావనుం డై తదిష్టైకనంపదఁ గూర్చులోకబంధుఁ
 డరయఁగఁ బ్రధానమాత్రుఁడే యఖిలవినుత
 మాధ్వదర్శనధారేయమాననియును
 పరమహరిగురుచరణాబ్జభజనపరుఁడు
 మంత్రినరసయ్యయప్పనామాత్యపరుఁడు. 37

చ. తదనుజరత్న మై వెలయు దత్తనమంత్ర మహావిపక్షుడు
 ర్మదబలమర్మదాకణధురంధరసంగరచాతురీవిశా
 రదుఁ డగువేంకటక్షితిపురందరునప్రతిమానరాజ్యసం
 పదలు ³ఫలింప నాట లిఖభవ్యగతిశ్రితపారిజాత మై. 38

సీ. వర్ణంబులనె కాదు వరవృత్తతాస్ఫూర్తి సన్నతోభయవంశజనులయందుఁ
 బ్రతంబులనె కాదు సంక్తిశోభ సదానదీయమానాన్నభుద్దీప్తిజలయందు
 వాచికోక్తి నె కాదు సూచితాత్మబహుత్వ మతులసత్కవిబుధాశ్రితులయందు
 లిఖనక్రియనె కాదు లీలాశుభావనం బాసతాచాతిప్రధానులందుఁ
 బారయఁదిర్బలరాయేంద్రభూరిపుణ్య, గాశియగువేంకటోర్వీశువ్రాతసములు
 వ్రాయుచాతుర్యమున నిజస్వామిహితవి, ధానసురమంత్రినరసయదత్తమంత్ర.

మ. ఆరుదార స్వరపత్రవృత్త యయి దత్తాత్రేయసంస్పర్శనా
 ఊరయోగోన్నతిఁ గన్న లేఖని మహాగర్వాంధసామ్రాజ్యసం
 హరణం బున్నతరాజ్యసంభృతియు ద్వీపాంతర్మృపాకర్షణ
 స్ఫురణంబు బహుదేశవస్తుభరణంబుం గాంచు సంచద్రతి. 40

సీ. యాదవాగ్రజనిపటాటోప మెల్ల ⁴శారీవరుసుగ్రీవభావమెల్లఁ
 గుముదావృమండలక్రమణచిహ్నం బెల్ల నుడుపరంపర నుండునునికి యెల్ల

1. క-వరిచయంబున, 2. చ-తనతావులెనయించినిలిపినఘనసమాఖ్యు. 3 క-భరింప, 4. చ-
 గౌరీవిభు.

సిరిఁగన్నతండ్రుఁడొంటిఁగ మెల్లఁ బలుతొలఁపొమ్మయుఁ దలయి త్తొనుట యెల్ల
శేషవన్నగమును నేపవై ఖరి యెల్లఁ జదలుఁబ్రానికడిందిచాయ యెల్ల
నగి తెగడిమిఱి కేరి తృణంబొనర్చి, యడఁచి కారించి నారించి యెరు నేవి
వేకనిధికి ర్తియతఁడొన్న, నెంకఁబొందఁ త్తసామ్రాజ్యవిభవండు దత్తమంత్రి.

మ. ఘనగోత్రోద్ధరణం బసంగుసుకవిగ్రామప్రదానైకసా
ధనసద్భావధురంధరస్యము మహాదర్శోద్ధతారిపథా
సనిరాసోద్భటపాటవంబు నిరవొందన్ దత్తనాగ్యండు శ్రీః
దనరు నేవొకటఁరాయదక్షిణభుజందండావి శేషస్థితి. 42

క. ఆదత్తమంత్రి యనుజుడ, శ్రీదత్తాత్రేయయోగి శేఖర నేవా
మోదితుడ సుధారసధా, మోదితుడ వృధ్వమునిమహోద్ధారకుడన్. 43

* నీ. వరగంధచర్చిక లాగ్వి స్తగమచర్చికలు సూరిహృదయభాగములఁ గూర్చు
గర్పారమయఁబీటికవనాశుషదధాటికలు రసజ్ఞసుహృన్ముఖములఁ శేర్చు
నతిచిత్రనేత్రముల్ యచుకాగిచిత్రము ల్కావ్యసర్వ విజనాత్మలఘుఁడంచు
మహితసువర్ణము ల్భురసందర్శనర్థముఁ, ప్రాజ్ఞమహాశయముల నించు
గండభేరుండబిరుదవిఖ్యాతమతికి
రాయసము మల్లనికీఁ గవిరాయనికిని
మహిని గవిమానులును మంత్రినాత్రులును స
మానమే యస వెలసినిమానఘనుడన్. 44

ఉ. నా కుపకర్త నాకుఁ జేరి నాకు సహాయుడను నాకుఁ గ్రహ పీఠ
న్నాకు బహుప్రదుం డని మనలబున వేంకటరాట్టభాజనా
నీకము సంస్తరింప మహాసీయగుఁగొన్నకిఁ గన్న యుత్తమ
జ్ఞోకుడ మల్లనాహ్వయుడ సువ్రతు మత్కృతినాథు నెన్నెదన్. 45

* నీ. నిజగర్భగతజగన్నిచయ మారయులీల సంతర్కుఖాపాంగుఁడైనవాని
నలినజాండావృత్తి నాభివీధికి నేర్చుగీతి నక్షసరంబుఁ ద్రిప్పునాని
త్రుతు లాత్తయంద నిల్పుటఁ దెల్పుతెఱంగున నవరుద్ధనివాసఁ డైనవానిఁ
దనపూనినధరిఁగికి నలోలత ఘటించుపగిది జటిలవృత్తిఁ బరఁగువాని
బ్రాక్షననీయదామోదరత్వ మెఱుంగఁ
జేయుగతి యోగవట్టికఁ జెలఁగువాని

1. ట-వేంకటాద్రి. 2. చ-ట-రాజ. 3. ఈనీపము ట-లో లేదు. * ఈ నీపము

మొదలు, "ఏతాదృశ" యను మస్కంతపద్యమునకు ట-లో గేగు. 4. చ-నిశ్చల. 5. చ.
చట్టియ.

యోగముజ్జ్వలకనూచితాచ్యుతచరిత్రుఁ

దైనవాని దత్తాత్రేయమానిఁ గొలుతు.

46

మ. యతిలీలాయితదత్తచిత్తుఁ డగుపద్మాక్షుండు విశ్వావస

స్థితికిఁ రాజు నొనర్చి యాత్మభుజపీఠిఁ నర్వసౌభాగ్యయో

గ్యత లెల్లం గరుణించు నాఁగఁ గృతవీర్యత్పాపసూతి న్నిరా

హతచక్రేశ్వరవృత్తి గా మనుచుదత్తాత్రేయుఁ గీర్తించెదన్.

47

మ. కనులూకాంతున కెంతసత్కృపయొ లోకశ్రేణిపై బ్రహ్మశ

క్రమపేశాదుల నమ్మ కీజగముయోగజ్ఞేమముం గాంచునె

య్యమునం దానె చరించు నెల్లెడల దత్తాత్రేయయోగీంద్రవే

షమునన్ దీనులఁ బ్రోచుచున్ ఖలుఁ యుచ్చాయంబు వారించుచున్.

48

సీ. ఈముని మునివ్రేల్ల నెనయునక్షసరంబు పద్మాక్షనిస్ఫూర్తిఁ బరిధవిల్లె

నీయతి యతిపుణ్యధృతిఁ గాంచుకుండిక తీర్థపదభ్యాతిఁ దేజరిల్లె

సీయమి యమితసత్కృపఁ గన్న యడనంబు నీలవర్ణనిరూఢి నివ్వటిల్లె

నీశమి శమితాఘవృత్తి నూనినదండ మురుగరానంతవైఖరిఁ దనర్చె

దనపరికరంబు లెల్ల నిట్లనుపమాచ్యు

తప్రభావంబు లై మించఁ దా ధరితి

నగుదె యోగీశ్వరేశ్వరుం డగుట యనఁగఁ

బాలుచుధన్యు దత్తాత్రేయుఁ బాగడఁ దరమె.

49

మ. అను మోక్షం బరమాచలాత్మఘటితోద్యత్కుండలిన్సూర్తిచే

ఘనవంకాబ్ధి మణించి నిత్యతరయోగశ్రీనితాంతోపగూ

హనరోమాంచనమంచితాంగుఁ డగుదత్తాత్రేయనారాయణుం

డనవద్యామృతసారము న్విబుధలోకాధీనముం జేయఁడే.

50

— శవ్యంతములు. —

క. ఏతాదృశబహుచరితున, కాతారకనిత్యనిజశుభాచరితునకున్

శ్రీతనయాధూతనయా, ¹పాతనయావితభవర్షి పరిచరితునకున్.

51

క. అస్తత్కులదేవత కనఘస్తరఘస్తరవిరించిఘటితచటుల్లా

ఘాన్మేధున కస్మయవర, మస్తృత్తిగోచరునకును నమత్తచరునకున్.

52

1. చ-పాతనయాభితభవర్షి ; ట-పాతనయాపీతవర్షి, 2. చ-రోచరునకును

- 1 క. సద్యోజితతాపత్రయ, సద్యోజితభద్రమససహాసరుద్రనకుఁ
ః ద్యోతికవిద్యోచిత, మౌగ్యోదితబోధితార్యహితచర్యనకుఁ. 53
- క. మాచూరిపురకృతవనతి క, నీహనుబోన్నతిక చూలనిర్జరశుభనం
దోహదవరదోహనం, దోహదయాశిశిగనుతికి ధుతనాప్యతికిఁ. 54
- క. తత్తాదృశవిత్తాభృశ, కృత్తాదృశగాగయోగిశృతిచిత్తనుహో
దాత్తమతిభేయసకును, దత్తాత్రేయసకు నాశిశివిభేయసకుఁ. 55
- వ. తిలకితంబుగా నానాసర్వంబూనినచంద్రభానుచరిత్రం బను మహాప్రబంధం
బునకుం బ్రారంభం జెట్టి దనిన. 56

— ద్వారకాపురస్థానము —

- మ. సీరికిం బ ట్టయి యొప్పు చావరవతి యక్షీణాబ్జరాగోజ్జ్వల
ద్యవరాధిష్ఠితపీఠ కేసరికరద్వంద్వప్రభిన్నాభ్రసిం
ధురనిర్యన్నవమాక్తికచ్ఛలసుమస్తోమంబులల గీతనో
తారము ల్సారెకు సాచి విష్ణుపద ముద్యస్తీలఁ బూరించుచుఁ. 57
- మ. పరిభావారిధి కూతురైనసిరి కబ్జాతంపుకిం ద్లోక్యజ
న్విరియు న్నోప్పు నొకప్పు డొచు మది వానిం జాల నిందించి ను
స్థిరితం బన్నిన నంతతో నిష్పిత నూ చెందమ్మిచందస్సునం
బరఁగుం బంగరుకోట వీటఁ బయికోమ్మల్ జేసు లై మించుఁగఁ. 58
- క. ప్రోల న్నత్యవుఁగొమ్మల, చా లింపగు నమ్మోహూరనంగతపరిభా
వాలయుతకర్పరాహిత, సాలంబునఁ జెడనినఁగా జనియించె ననఁ. 59
- మ. వరజేంద్రోపలకాంతిశర్వరి నిజస్వర్గంబు లెల్లం బయో
ధరముల్ మ్రుచ్చిలి మారుతస్వరఁ జనం దభ్యేయవారాశి గో
పురకేతుచ్ఛలన స్తహూర్తినికరంబుల్ సాచి వేయఁ గళ
త్కరకాదంతములై భజించు నవి యుద్యస్తీరదాఖ్యానముఁ. 60
- క. నరవరమణిమార్త్యవిభా, కరబంధురకనకవర్ణాకృతివజ్ర
త్పరిధియుతమధ్యతలమై, పరిభావుమగరము తేటపను నవ్వీటఁ. 61
- ఉ. ఆపురి నిండువెన్నెలల నగ్రవిధూపలసంభూంబుభా
రావటలచ్ఛలామరతరంగిణి ఖేయవయోధిఁ గూడరాఁ

బ్రాహ్మ గచ్చునిచ్చెనలు వన్నినకై వడి గోపురావళుల్
కైపువహించె మెట్టుపలకలన్వితే హాకిభు లుల్లసిల్లగన్.

62

ఉ. సారెకుసారెకు గవనిసందుల నప్పుర సొచ్చి యేగువాఁ
డై రజనీకళత్రుండు తదగ్రతలస్థితరక్షివర్గముం
జేరి మెయిన్ నికాగులుతు చేసొనఁబోలును గాకయున్నచోఁ
బేసినవెన్నవంటిశశిబింబమున న్నైఱకందు దోచునే.

63

చ. కురుజులు సారె లచ్చమణికుట్టిమభాగము లిండ్లు మధ్యగో
పురము పణుబుగా నిడినభూరినుపగ్గఁ ట్టుగఁ జతుర్దిశా
నరసిజనేత్ర లర్థిఁ జపుసారెల నాడఁగ నుత్కటాక్షసం
చరణము మీఱఁ బూ న్నగడసాల యనం జపువీధి చెల్వగున్.

64

చ. అలుగక దంపతు ల్గదిసి యర్ధపతిశ్వరు పెక్కుమూర్తు లై
యలరఁగఁ జూచి యాత్మవిశిఖావళు లొక్కెడ జైత్రకార్ముకం
బు లొకకడ న్మరుఁడు వెఱుఁచు కలంగుచుఁ గాఱవైచె నా
నలదులు నిక్షుదండములు నస్పరవీధుల నొప్పు నెప్పుడున్.

65

ఉ. సోరణగండ్లవెంట వెలజోటులు వీధులయొప్పుఁ జూచునో
య్యారపుఁజూపు లింపెనఁగు హర్మ్యపతాకలు రాయిడింప బృం
దారకదీర్ఘ కాంబుజవనంబులు పంపిన దూటు సెప్పఁగాఁ
గోరి పురాబ్జగేహకడకుం బఱతెంచునళివ్రజం బనన్.

66

మ. రయగచ్చత్తమలాప్తఘోటకఘురాగ్రక్షుణ్ణకేళీహర
ణ్మయసౌధాగ్రగళత్పరాగములు గప్పట్టుం బురీసీరజా
లయ యత్యున్నతసంపద స్సరపురీలక్ష్మీం దుటారించి తా
జయముం గాంచిన మెచ్చి బ్రహ్మ కనకస్నానంబు గావించె నాన్.

67

చ. తళతళ మించు మాడువులఁ దాచినవజ్రపుఁజెక్కడంపుఁగీ
ల్లలజలయంత్రహేమమయ కాండము లింద్రునివీట బొల్చు, మే
డలు సురసాధము లైలిచి ధాకగ నచ్చట గెల్పుఁగంబము
ల్పిలిపినరీతిఁ బై కెగయు నీరు యశోవిధవంబుఁ జూపఁగన్.

68

చ. చక్కనిమింట నేగునొంచందురుజొక నవేందుకాంతపుం
జక్కటిఁ దోచు రత్న మయసాధములందుఁ గిరీటివచ్చతా

1. చ - బ - కచ్చ. 2. ఇక్కడనుండి "దానముగల్గి" యను పద్యమువఱకు క-లాక్షణి.
3. బూనఁగడసాలె 4. ట-నున్న

మొక్కలడాలు పేరెనసమొత్తము నిచ్చులు జూచ్చి మేత కై
ద్రోకు నటంచు బందచొరెదోలె మరేందర నాగ రాకలన్. 69

ఉ. అనినవేడ్క సారసవనోఘవివర్ధనస్థిత్యుల గ్రహ
దానితనిర్మలామృతము నాకుల కచ్చుప నాత్తినిల్లభుల
డై నకళాధినాయకునియట్లు మెలంగు ముంద్విజాళి రా
జానుసులంబు ధర్మ మనుస్థము శరణమునం దిలలదుచున్. 70

చ. పురినరపాలనబదనులభూరిభుజ భుజగాసిధారిచే
నరిధరణీధవుల్ నిహతులై తనబింబము దూటిపోవఁగా
దొరంగినక్రాంతినెత్తురుల దోగి సరోగుహిణీమనోహరుల
డరుణత పూని కాదె చరమాంబుధి గుంకెడు మాటిను టికిన్. 71

చ. వెలయు గిరాటకోటి గృహవీధుల మేటికిరీటిపచ్చరా
మృగలకంబముల్ శుభరమారమణీయసమాగమంబునం
బాలుపుగ నిడ్లరంధ లన బోవెను గట్టినరత్న గుచ్చముల్
గెలుగ నగ్రసంఘటిత కేతనముల్ చిగురాకు లై తగన్. 72

చ. అలవికి మీఱు బండ పురిహాలికి వయ్యలు వైచి కొల్పుతి
ప్పలతుదధాన్యము లెలన బర్షవిభావనుహేతి జట్టి క్రే
వల జెదరు స్వసుంధర నవగ్రహదోషహతాద్విరామముం
దెలుపఁగ జాలి సారె నలుదిక్కుల రాలునుడునజం బనన్. 73

చ. తెలియక యావిమానముల దెచ్చి యమానము లంచు నెల్లగుం
బలుకుదు రింతెకా కవి సమానములై మహిమిది నెచ్చట
నైలగుట గాన మంచు నిజనేమిరవార్భటి జాటిచెప్పుచు
నవ్విదభిజాతకేతుభుజవల్లరు లెత్తు బురీకృతాంగముల్. 74

ఉ. అనగరంబుకోట యిడునప్పుడు లోపల జక్కి పోవఁగా
తేనిఘనాఘము ల్కరటిలీల జరింపఁగఁబోలు గానిచో
దానముగల్గి పుష్కరము దాల్చి ఘనాఘనతావిజృంభణం
బూని ప్రభిన్నపద్మకసముజ్జ్వలభావమున న్వసించునే. 75

ఉ. అశుగతాగ్రహం బెనయు నమ్ములు దెప్పెరలుక స్వవేగపీ
యశుగతాగ్రహంబు లయి హత్తి నిజోభయపార్శ్వవర్తితా

కౌశలిఁ జామరగ్రహణకర్తములూన జనాత్మ లగ్నతా
వేశమునం దముం బొగడ వీటిహరుల్ నెఱపు ¹న్యధారలక్.

76

చ. అరుణుడు సైంహికేయునకు నల్కి మణిమయభేటకాకృతిం
గరమాల వాల నుగ్రతరఖడ్గమిపంబునఁ బట్టి తెచ్చి యా
సరసిజబంధుశాత్రపుని నారెకు నవ్వరిమేటిజోదు ల

య్యిరువురఁ బంతమొప్పుఁ గలయింతురు దాడకుఁ బూంచి సాములక్. 77

సీ. ఒకప్రాద్దుబిగిగూడియుండుచక్రములెంతయొకవంకఁబొగఁజొందుశక్కులియెంత
యొకవేళఁగాంతిచే నొప్పవీద్రుమమొత్త యొకమూలఁదగుకుందనికర మెంత
యొకపూఁటనివనించునుకునమూహంబెంతయొకచాయదీపిచుముకుర మెంత
యొకతఱిశీసిరిగూడనొదవిససుధ యెంత యొకపక్ష మడగుచంద్రకళ యెంత
గరిమ వీరల గుబ్బలు కన్ను లధర
ములు రదంబులు నఖములుఁ దఱుఁజెక్కు
లలఁతినగవులు² మొగములుఁ దలఁచు నెడల
ననఁగ వెలయుదు రచటిపణ్యాబ్జముఖులు.

78

సీ. లలితప్రవాళజాలవయోనిధానముల్ ధారిణిమ్మగ మదద్రవరచనలు
నవ్యవతంగమండలనభస్మలములు రోదనీసురభి³ధూపోదయములు
నంవలచ్చపలాళిజలదనందోహంబు లలఘుపురాబ్జగేహకచములు
చలదుదగ్రపలాళజాలతమిసముల్ హరి జేజేనేత్రాసితాంశుకములు
కలితసుమధూళిసుమధూళి⁴వలయమలయ
నికటఘటమానవవమాననికరసుకర
చలితఘనసారఘనసారసహితమహిమఁ
దనరు నవ్వీట వాసనావనులు వనులు.

79

సీ. తావులు లేకున్నఁ దలరత్నశృంగచయంబులో లేమాపు లరయు పెట్లు
మ్రోఁతలు లేకున్న ముగ్ధేదుకాంతమార్గములలో సెలయేట్లు గనుట యెట్లు
చలువలు లేకున్న శాతమన్యవమణిస్థలులలోఁ గొలఁకులఁ దెలియు పెట్లు
మలయుట లేకున్న మరకతోన్నతశిలావ్రతతిలో ననఁటు లేర్పఱుచు పెట్లు
జనము లన గొజ్జఁగుల⁵జాతి చఱులదుమికి
దొనలఁగ్రేళ్లుబ్బి కోనలఁదూఱి జంత్ర

1. క-చ-నుపాలముక్ 2. బ-జూచి 3. క-గిరిగూడ. 4. క-ట-యాశన 5. చ-ట-మోము
లు 6. భూపోదయ 7. ట-వలయవలయ. 8. చ-జూడి, ట-జూడి.

ముల నిగిడి తుంపురుచుల్లు ఘాననీటఁ
దనరువలిగొంటి లనఁ గేళిధరము లచట.

80

ఉ. పచ్చనిరాజనంపుమడిసజ్జ బలాకలు చుట్టు నుండిఁగా
నచ్చవుఁజెందొన ల్వలయు నాపురలక్ష్మీక భూతధృతి దా
నచ్చులపేరిహస్తముల నెంనులముజైము లెంది యెత్తుఁగోం
బచ్చలపల్లెరంబునెమమం దగునారితీదీనో యనఁ.

81

సీ తనసమీరణవృత్తి తిథ్యంబు గావించి గణికోపశీకారగగిముఁ బూని
తనగుంధవహూయాధి తథ్యంబు గావించి నలసయీనస్రీధి నలవరించి
తనజగత్ప్రీతి తిథ్యంబు గావించి నలస కామోదంబు ననదరించి
తనస్మృషన్వోహాభ్య తిథ్యంబు గావించి జలువ లాతి తిథి సంతరించి
తనమరున్నామకంబు తథ్యం బొనర్చి, ననమసాయక సాయకాత్మ్యంతతాంత
విగ్రహులమీఁదనవపుష్పవృష్టిగురిసి, యాపురంబున మలఁగు సందానిలంబు.

క. ఆనగర మేలు కేదానవి, మాననతిసుచకుంఠనందనుకరీనం

తానతిరోధానవిధా, మానిసితరవారి శౌరి మహిమూన్నతుఁ జై.

82

క. ఆవనమాలికిఁ బట్టపు, దేవేరులు గలరు నుదవతిమః లెనమం

ద్రావెలఁదులలో మెఱుఁగుం, దీవెలవలె దనరు సుక్ష్మణీసత్యలకున్.

83

గీ. శౌరి మిక్కిలి చనవిచ్చి సంతరించు, నవతు లందఱు లోఁగి యిచ్చక మొనర్తు
రందురుక్మిణి గనియె ముకుండుకరుణఁ, జెటకువిలుకాని నురలు జేజేలువెట్ట.

84

ఉ. శిశిరగ ముజ్జగంబు నుతియింపఁగ బంధులు గారవింపఁగాఁ

జక్కనిముద్దుబాని నెఱజాణని తెక్కమెఱుంగుఁబచ్చతా

పక్కెరతేజి నెక్కునవపంచశరుం గని భోజకన్య య

మృక్క యనంగఁ జాలు విభవతిశయంబున విష్ట్రవీఁగుచున్

85

ఉ. ఆచెలిఁ జూచిచూచి కడుపారఁగ ముద్దలపట్టిఁ గానఁగా

నోచనియింతిజన్మము గనుంగొన 7 రత్త యటంచు సత్యభా

నూచపలాయతాక్షి పలుమాఱును దాఁ దను దూఱుకొంచుఁ బం

తాచలచిత్త యై యదవద న్నదీ గుంచుచునుండ నత్తటిన్.

86

1. (సంగరా), 2. ట-మందానిలుండు. 3. క-దుర్దదమానవతి. 4. చ-ఇక్కరనిం
జగంబు 5. ట-నజకన్యతరు చ-రతిభవ్యతరు. 6. ట-ట-వీఁగఁగన్, 7. ట-చింతి
8. చ-నుండునయ్యడన్.

—* శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామసౌధమున కేగుట. *

- క. ఒకనాఁడు నందకులనం, దకుఁ దాసత్యావధూటిధామంబున నా
హ్నికకృత్యంబులు దీరిచి, యకలంకామోదహాససాంభోరుహలు. 88
- సీ. ఒకకొంత యొరంగినసికమీఁది ముడిపువ్వు పుత్తులదొరయఁదాయెతులఁజుట్టి
పన్నీటిచినుకులఁ బద నై ననికరంపుఁగస్తూరి వరితిలకంబుఁ దీర్చి
గంబూర మించి కదంబంబు చేసినపలుచనికుంకుమకలప మలఁది
చెక్కుటద్దములపైఁ జికిలివెన్నెలసోన లొలికెడుకట్టఁజీయొంట్లు దాల్చి
మొఱుగుఁజంద్ర¹గోణముచెఱుగుడాలు
వలిపేవలెవాటునుప్పటివెలికిఁ గ్రమ్మ
మినుకురవకెఱుఁబావలు మెట్టి యొక్క
యతివ కైదండ యొసఁగ నొయ్యారి మెసఁగ. 89
- చ. పవడపునిల్వఁగంబములపై నెలకొన్ననసింబోదెలం
జవురుచుకెంపుడా ల్పదనచేతులఁ దార్చినవేల్పురాచఱా
నవరనికేలుఁదామరలచాయలు సోరణగండ్ల ధూపపుం
బావలుగమించు కేళిగృహముం బ్రమదంబున దాసి యచ్చట. 90
- చ. అలఁజిగ నంటినం బాలుచునారజపుకజగజంతరీదోదల్
గులుకుమొఱుగుఁగెంపుతటిగోల్లనమచ్చిననాగవాసపుం
గొలుకుల జాళువాగొలుసుగోల్లఁ దగుల్కొని వ్రేలుపచ్చఱా 91
చిలుకలతూఁగుమంచు న శ్రీమణుండు పసించున త్తటిక.
- చ. చికిలికిరీటివచ్చరపిచెక్కడపుంబని కీలుఁజిల్కతో
రిక మగుపైడియాకువదరంబున నుంచినపండుటాకులి
చ్చకపుటొయ్యారము ల్వలయ సత్య కరింబునఁ బూని వేడ్క నొ
క్కొకమడు పొయ్య నిచ్చుచు వృధాత్తుల నిట్లనియె న్మరారికి. 92
- సీ. పినపినయవరంజివిరుదులయడపంబు గట్టఁ బొండ్యక్షమాకాంతతనయ
కళ గలపచ్చకంకణములకాళాంజి దాల్చుఁ గోసలమహీధవకుమారి
చకచక మించువజ్రంపుటీవెలకుంచె వీవఁ గర్ణాటభూవిభుతనూజ
తళతళ వెలుఁగురేవెలుఁగుజానుసుగిండి పూన మాళవధరాజానిపుత్రి

మముకల్పిం దగఁ జంద్రభానుశుభనామం బుంచె ఛాత్రసురో
త్తమమిత్రప్రియబంధునర్గహృదయోత్సాహంబు దీపింపఁగన్. 102

కం. తలయంటి జలకమారిచి, కలకంఠీమణులు నుదుటఁ గాటుక నిడి పా
త్తులలోన నుంచి కూరిమి, చెలఁగఁగ నానాఁటఁ బోదినేయుచుఁ బెనుపన్.

ఉ. భూరమణాత్మజుండు నునుఁబొత్తులోఁ దలయెత్తి యాడుచున్
బోరిగిలంగ నేర్చె బువుఁబోలులు జోలలువాడ వీనులం
జేరుప నేర్చె నెన్నోనలి చెక్కడవుంబనిరావిరేక చే
సారె దెముల్పునేర్చె గనుసన్నల నవ్వంగ నేర్చె నల్లనన్. 104

1. ప. పాలఁతులు మోవి గుల్కి కనుబొమ్మల నికుఁలు దోఁపఁ జాత్కృతుల్
చలిపి యుదల్చిన న్నగు నెలం జెయినన్నలఁ బిల్చు దొట్లపైఁ
గొలఁదిగ వ్రేలురత్నమయగుచ్చముఁ దప్పక చూచు నక్కునం
గలపులిగోరు లాల దొలక న్నదనంబున నుంచు నెంతయున్. 105

శా. కేలం బట్టినకెంపుతాగొలుసులం గించిచ్చలోరోజుదో
రూలచ్చాయలు కుందనంపురవగుంపు న్నింప బాలు న్వహో
లాలిత్యంబున నిద్రపొమ్మనుచు దొట్లంబెట్టి జోకొట్టుచున్
లాలోలాలి యటంచు నూపుదురు జోలల్పాడి లీలావతుల్. 106

2. మ. అలసనోదితఁ డాయ్యనోయ్యఁ గమనీయావ్యాజవాగై వ్విఖరుల్
చిలుక న్నేర్చె ధరాప్రసాధనములై చెన్నుండుపాదాంకి
ర్థలలీలం దగఁ జంద్రభానుఁడు చరింపన్నేర్చె నద్వర్ణితో
జ్జ్వలవృత్తి గళలెల్ల నేర్చె విధుసంజ్ఞాతుండు సామ్యస్థితిన్. 107

శా. నానాఁటం బురియెక్కె నంగముల నందం బై యురఃపీఠి వి
ప్పునెం జేతులఁ గండెముల్ దిరిగె లో నూహించె శృంగారలీ
లానందంబుల మానసంబు నడ నొయ్యారంబు దీపించె గ
న్గోనల్ వింతలుఁపూనె రాసుతునకు న్నూనూఁగుఁబ్రాయంబునన్. 108

మ. కులుకుంజంధికపూరుమాలుకొనచుంగు ల్దూల బంగారుచి
లఁగలగోణాముచెఱంగు మించుకటిసేలాదుప్పటిం గట్టి పొం

గతుకున్వృజపుంశీలు చేనరపణిం గన్వట్ట నారా.

భులలో దాళము పూని యాకొమగుఁ డాపు త్వేరికరాత్రిమ్మరుగ.

1. న. ఉడిగపువారు చే నగతు లూనుచుఁ బజ్జల జేరి పాద పేర్.

వడయలిరా గెనాంగడలెస్సామి యనలో నెఱవయ్య యందుఁ నె

బడి బలుమాలు నెచ్చరికి వలయ నుఁ గులుగు ను రా వలమా.

త్తడి దుమికించుచుం బను నెఱిగిడు వయూభి మా మూభి గొల్వెగ్గ. 110

క. తనకూర్చినట్లును సాత్యకి, తనయుం డగుకొడయూలొలుం దిగఁగూడి జగ

ద్వినుతుం డతఁ డట్లు మాధవు నెనసినమక గాంబి² గిది సంపాండుతీర్తి.

సీ. సర్వతోముఖమార్గసంచారియగు వాఁడుతన ప్రసవ దనివోందెదలఁచు నొండు

భూదారవిఖ్యాతి భూషితుండగు వాఁడుహితులయక్క అపవై యెనఁగువాఁడు

బలిగర్వసర్వస్వభంజనుండగువాఁడు పూని దప్పని రూఢిబొల్పువాఁడు

ధర్మాభివర్ధనతత్పరుండగు వాఁడు సరువీరిసగు లేలఁబలిపువాఁడు

వినుతసర్వజ్ఞ తాన్మూర్తి నెలయువాఁడు, హృదువాళింప నేర్పరియైనవాఁడు

దనుజు³ కాభియాతి సంతతివిభూతి, నవని గుఱుచు నుకనాఁడపార్థునిమున.

మ. పలుమాలు న్నమఃఖా యటంచుఁ బలునబ్బి లూని వేర్వేట ది

క్తలరాజమ్యల నెల్లఁ గంచుకులు వక్కాణింప సాతా⁴జిత్తి

లలనాభర్త జగాహజారమున జాల్వసింహ⁵ పీఠంబునఁ

గొలుపుండెం గుగి⁶ పాండవప్రభులు కింకుగాన్వెల్లెయు నడగ్గ. 113

—* నారదాగమము. *

సీ. స్వగ్ధాపవర్గము ల్పవదరించినవిరుడము నాఁగ మహతి యంసమునఁ దిసరి

నమితతపోనిధానముఁ గాచుభుజగనాయకుఁడు నా యోగవట్టిక యెనంగఁ

ననుకాంతి వెడఁదహస్తయున వా¹లిసనిశానేత నా స్ఫటికకుడికి చలంగ

గంజవిభ్రాంతిఁ జెంగట డాయుతేంట్లు నా వల కేల నలినాతువలయ మమర

నారనుఁడు గానఁ జెనఁగొన్న నన్యచంచ, లాలతలకై వం జటాకలాప మెనఁగ

నపుడు దివినుండి యుట్టిపడ్డట్లు వచ్చె, దివిజనంయమి హరినభాభవనమునకు.

క. ఈరీతి నరుగుడెంచిన, నారదునకు నెదుగుగాఁగ నడతెంచి నమ

స్కార మొసరించి యుచితా, చారంబుల నతిథిపూజ నలుపుచు సంత.

1. ట-లో. సీపద్మమతదు. 2. చ-కరణి 3. చ-వర్తన. 4. చ-పీఠంబున 5. చ. పాండ
కాధిపులు. 6. పాండవాదికులు.

- గీ. స్వర్ణమయవీణమున మునీశ్వరునినునిచి, యతనియనుమతిఁదానునర్హాసనమున
నధివసించి కృతాంజలి యై మురారి, ప్రబలజలధరధీ¹రవాక్పటిమఁ బలికె.
- నీ. మానిమార్తాండనీమహితపాదనిషేవ మామకపంకనమ్మర్ద మడఁచె
యతిశక్ర నీదుకళ్యాణధామప్రసంగతి సుధర్మావాప్తి గఱపె నాకు
వ్రతిలోకచంద్ర నీరాక మద్వీక్షణోత్పలముల కామోదములు ఘటించె
మునిసార్వభౌమ నీఘనహస్తలాలనం బసమదాననమ్మర్థి నొసంగె నాకుఁ
బారి కాంక్షిహర్యక్ష నీభాసమాన, గుణసమున్నతి యున్నతకుంభినీశ
గర్వనిర్వాపణధురీణుఁగా నొనర్చె, ²నన్ను భవదీయవైభవం బెన్నఁదరమె,
క. అన విని నారదుఁ డిట్లను, వనజోదర నీవు ³నీరునివైఖరి నీచో
ప్పున నన్ను వినుతినేయం, జనునే వినుఁ బొగడఁ గమలసంభవువశమే. 118
- గీ. అఖలనయమివరులు బ్రహ్మాదిసురులు, ప్రస్తుతింపఁగ వసుమతీభార ముడుప
యాదవాస్వయమునఁ బుట్టినట్టి నీవు, మతిఁదిలించిన నారమాపతివి గావె. 119
- ⁴మ. ప్రసపానం బానరించుచో శిశువునోజం బూతనాక్షిరజ్జీ
వనకీలాలవిషంబు లొక్క-మొగి గుర్రానరిస్థితి నీవు గ్రో
లిన నేకార్థవిబోధకంబు లయి పొల్పెం గాడె తత్తీరజ్జీ
వనకీలాలవిషంబు లన్నదము లవ్యాజప్రభావోదయా. 120
- మ. సురలోకేంద్రనీయుక్తకల్పజలదస్తామంబు లొక్కు-మృడిం
గురియన్ భేనులఁ బ్రబోవ నెత్తునపు డాగోవర్ధనోద్యద్ధరా
ధర మింపొందడె నీభుజార్గళమునన్ ధారాధరప్రక్రియన్
⁵హరి నీవెప్పుడు నాదివర్ణము గురుఖ్యాతిం గటాక్షించుటన్. 121
- ఉ. క్రుంగిన కాళియోరగము ⁶కూఁకటివేరు భుజార్గళంబు లు
త్తుంగతరప్రకాండములు తోరపునవ్వులు పూలు నర్తనా
సంగచలచ్చిరోజములు వట్టదపంక్తులుగా సురద్రులీ
లం గమలాక్ష కోరినఫలంబు లొసంగవె ⁷యెట్టివారికిన్. 122
- కి. ఏవట్టునఁ గువలయవీ, డాపహృతి యొనర్తు ననుచు యదువంశమునన్
దీపించియుఁ గువలయవీ, డాపహృతి యొనర్పఁ జెల్లినయ్య మురారి 123

1. క-ట-వాక్పటితి. 2. ట-నన్ను. 3. నరునివైఖరియనుటలెప్పు. 4. ఇదియు దీనిక్రిందివద్య
మాను-టలో లేవు. 5. క. హరినీ వెప్పుడునాదివర్ణగురువిఖ్యాతిన్ 6. క. కొమ్మలునీడు. 7. చ. ట.
తల్పియారికిన్ 8. ట-లో నీవద్యయులేదు.

క. అని విన్నవించి యతఁ డో, జనార్దనా యివ్వ నను సవనవగా నే
ర్చినపాటి యొక్క-గీతము, వినిపించెద సంమల జేసి¹ పిల్ల చెలంగె. 124

క. సరిగమపథనిసమాఖ్య, స్వరసంగదర్శంబు మొదలు నా రెలమిఁదం
గరమిడి గమకిము లేర్పడ, మొరియింపమని గొన్నిగీతములు పలికింపె.

సీ. ఒకలేమ యతనికి నుద్ది లేదని యిచ్చునగము నా మడు పొండుకడికుసాచె
గేయ మో గాదన్న గలువఁగొనిచ్చనాఁబాపడ ముకియుంటిబయలొసంగె
నువిద యొక్క-తే మెచ్చి యొసఁగు నెనాఁజుమరింబెత్తి వంచనేరికవసించె
బరులవిద్యలు బరాబరిసేయుతెఱుగు నా సుదలియుక్క-తేమాడ్చుసురగివినరె
నిట్లుకొలుపుననున్న పూర్ణేందుముఖులు, సమహితాశ్చర్యగ్రంథసౌందర్యంబు
హరియుఁ గన్నుల చవులుగా నాలకించ, నాటిపోధనుమహావీరవామృతంబు.

జా. బేరా మీటు బళిరె కంపిత మహేనా యాంకోళితస్ఫూర్తి యో
హోరే మూర్ఛస బాపురే శ్రుమిలు మేలుల్లాపితప్రాధి మ
హారే లీనము చాఁగురే స్ఫురితముఁ జాబాసు ధం లంఘన
శ్యామరూఢప్రమదోన్నతి స్తురహరుం డాలించి వర్ణించుచున్. 127

గీ. హృదయతరతద్యోపంచికావాద్యవిద్య, సభ్యసంప మనఃకుతూహలము పూని
తనదుచెంగట సేలరువై దర్శిక్కుకూర్మి, సుతని సత్యా²తనూభవుఁ జూపి పలికె.

క. ఓవాచంయమి కొన్నా, శ్లిషిక్కడ నిధివసించి యీబాలకులం
దావకశిష్యులుగా దయా, బ్రోవు మన స్మృతిసరోజమున సగహలుకన్.

జా. అంగీకార మొనర్చి సమానివరహర్యక్షుండు వా రిద్వరన్
సంగీతాభ్యసనైకతత్పరులఁ జెంతం జేరఁగాఁ బిల్చిత
వ్యాంగభ్యాచరణం బొనర్చి కవవీణ ల్లాంఛి కాతూహలం
భంగప్రాధి నువక్రమించె శుభదప్రఖ్యాతలగ్నంబునన్. 130

సీ. సప్తస్వరములమూర్ఛనలు తప్పకయిండ గుఱుతుపట్టుటకు నై కొన్నినాళ్లు
నూతాదితాళము లొసగియ నలంకారగుంఫనం బొనఁగూర్చు గొన్నినాళ్లు
ప్రాగ్గేయకారవిరచితగీతంబులు గుక్కవట్టుటకునై కొన్నినాళ్లు
గౌళనాటపరాధికాముఖ్యరాగము లొకదలేక పలికింపఁ గొన్నినాళ్లు

1. చ. ట. పీఠీయచెలంగె. 2. చ. ట. అభ్యసించుకుతూహలనూత్మయూని. 3. చ. ట.
నడరు. 4. చ. ట. తనూజుని 5. చ. ట. యామనికులాధ్యక్షుండు 6. ట. భావదీప.
7. చ. ట. గొంతులేకవసించఁగొన్నినాళ్లు.

వన్నియప్రబంధములుమీటఁ గొన్నినాళ్లుఁ
1గోరి గాయంబు లొదవింపఁ గొన్నినాళ్లుఁ
గాఁగ వారల కాడగ రాగతపసి

నిరుపమవిపంచికాప్రాధి నేర్పియపుడు.

131

శా. ఆలేఖప్రతి మున్ను రుక్మిణికి సత్యాతనివికిం బూలకై
కైలాటంబులు దా నొనర్చుట మొదల్గా నెక్కడగ బాతర
జ్వాలాశాంతి యొనర్చుకున్కి మిగుల స్సంతివుఁడై యప్పుడ
బ్బాలుర్ దత్తుతు తాట నెమ్మనమున నాభివించి సోత్కంఠుడై. 132
ఉ. ఆహరిసూను లిద్దఱు మహామతిమంతులు గాన సంతతో
తాహముతోడ నొండొరులచందము మెచ్చక వల్లకికళా
దోహాలులై చెలంగఁ గని తోడనె వారికి వాదువెట్టఁగా
సూహ యొనర్చి యందు మరు నొక్కనిఁ గైకొని వీణనేర్పుచున్. 133

— నారదుని పక్షపాతము. —

గీ. ఆకిటుకు గూటివఱి గయ్యాళితపసి, యెంతప్రియములు సెప్పిన నియ్యకొనక
చంద్రభానునిపేరన్న సైంప కట్లు, పక్షపాతంబు మీఱ నుపేక్షనేసె. 134
నీ. సారెలు బెళకినఁ జక్కజేయు మటన్న నిదెవత్తు నిలుమని నదికి నేగుఁ
దంత్రు లూనయవి తగఁ గట్టి యిమ్మున్న జపవేళ యనుచు నిశ్చలతనొందు
శ్రుతు లెల్ల నొనచోఁ గూర్చి యిమ్మున్న దేవపూజావిధి దీర్చెద నను
నాలాపరక్తికి మేళవింపు మటన్న భావనవేళ యొకింత తాళు మనును
మఱియు నేమాట యడిగిన మమత లేక, చెంగిచెంగి చరించునాచేష్ట లెల్ల
మానివరుపక్షపాతంబు గా నెఱింగి, చంద్రభానుఁ డసూయావిచారుడగుచు.

క. ఒకనాఁ డామునిసాగర, సికతాస్థలి నొంటి జపము నేయఁగఁ ద
దుకతుకఁ దాళఁగ లే కచ, టికి సత్యాత్మజుడు చని నొడివెను

శా. అయ్యా నీవు లతాంతసాయకునిపట్టె వల్లకివాద్యముల్
నెయ్యింబుం బ్రమదంబు నేరుపడ నిర్దిష్టస్థితి దెల్పి న
స్సయ్యాటంబుల నిద్రవుచ్చితి రహస్యం బేమియుం దెల్పలే
దయ్యా యేనపకారినే తెలుపరాదా నాకు నాచందముల్. 137

సీ. ఎమటఁ బిమ్మట నై న నెప్పుడేనియు భక్తి సేయనే నన్నింత సేయనేల
యేయెడ నీ వాసతిచ్చినదాస్యంబు సేయనే నన్నింత సేయనేల
1 సత్యకృత్యంబుగా నీపాదపఁచేన సేయనే నన్నింత సేయనేల
కలనై న సీమూర్తి గనుఁగొన్న పిసయంబు సేయనే నన్నింత సేయనేల
భావసంకాఁగఁగిరిముల్లీవశంబు, సేయనే నీవు నన్నింత సేయనేల
నవతిబిడ్డల కిట్లు మత్సరముఁ జెంది, చివ్వి యెవరింప నింత సేసితివి గాక.

క. అని యిట్లు నలుగునెలుగు, ల్విని తనయత్నంబు నిమగ్నమై ననుచు న
మ్ముసి యలరి రిత్తబామముఁ, గొని యప్పుడు జెచ్చికోలుకోపముతోడనీ.

ప. తగు నయ్య నను నిట్లు పొట్టుటకు సత్యానందనా నీవు ము
న్నగ నీచేతియ యాటి యశ్రుతులసంధు న్నొచ్చి యాశుభ్రవా
భగవదంబు లెఱింగి యానకలమేళిప్రాప్తముఁ జేర్చిర్చి యుం
టిగదా పెక్కులు పల్కునేల బభిరే నీశివ్యతిల చేకుఁగనన్. 140

1 ప. మరుఁ డంతేనియుఁ జెల్వినం దెలియు నీనాగ్గంబు నీకంట మా
సరవిఁ టామున సమ్మగ్నమౌని యానాయంప్రభాతంబు ని
ద్దురయుం గూడును మాని తెల్వినను నీదుర్బుధి యిట్లయ్యె నెం
తుర మానేరమి గాఁగ నిట్టి వకటా ధూర్తవృథానంబునన్. 141

క. తగ వెఱుంగ లేక యిటువలె, దెగువర వై పలుక నీకె తీరెనొ కునుమా
శుగునకును నీకు నిపుడీ, జగడంబులు సేయఁగా నిచట నిల్చితినే. 142

సీ. చెల్లఁబో నీచేతివల్లకేరత్నదండము దాల్చి యోగదండంబె మాకు
1 స్వయ్యయో నీచేతియనమవిపంచికగవిసెన ల్కాపాయకములె మాకు
నకటా నీచేతియలపరివాదినీతంత్రీలతలు జన్మిదములె మాకుఁ
గటకటా నీచేతికప్పవీణియకాయ నలిలపూరితకమండలువె మాకు

గావురే నీకు విద్య నేర్పంగవలసి, వడినపా టల్ల నుగ్రతపంబె మాకు
1 హరి నిన్ను నిట్టిదుష్టాత్ముఁ డాట, నెఱుంగ లేనైతి విడువు మీదేడగొడవ.

2 నలినాత్ముఁడు నేర్పుము, గానమ్మని ప్రయము చెప్పఁగో బాలుఁడుగా
పోనిమ్మని యే నిందుకుఁ, బూనినఫల మజ్ఞుఁ బాలుఁ టోపా మ్మనినన్. 144

1. చ. లో నీచరణము నాల్గవదిగా నున్నది. ట.లో నీచరణమునకు మాటు పోరామి చెడకుండ గారాముతో భక్తిసేయనే నన్నింతసేయనేల అని కలదు.
2. చ. చూచి యుం.
3. క-లో నీవద్యము లేదు.
4. ట. నయ్యకో.
5. చ-శ్లోక ల్పరాభిప్రాయములె
6. ట. టాకపాటన్.

- ఉ. ఆయదురాజనానుఁ డెదురాడఁగ నులఁచు విన్నఁబాటుతో
నాయెడ నుండఁగా నళికి యల్లన నై జనివాసనీమకుఁ
జాయఁగ వచ్చి యాత్మవికటస్థితుఁ బ్రాణఖాగ్రగణ్యుడై
నేయతనూజఁ గాంచి మది నిండిన నెవ్వగతోడ నిట్లనుఁ 145
- ఉ. లోకమునందు నోవిజయలోల కటా యిటువంటిదిట్టప
ల్లకిమునీశ్వరు నెవ్వడకికంటిమె యే నిపు డేగి గానము
న్నా కొకయిత తెల్పు మనిన స్మృతుజేసినపక్షపాతముం
గాక పాకాలు మంచుఁ గలఁకం బలికెం బనిలేనిపాటకుఁ. 146
- మ. అరయ నీవొడకుఁ దానె బ్రహ్మకొడుకే హంకారము ల్లాక తుం
బురు విశ్వావసు శంబళాశ్వతరు లుద్భూతప్రభావోన్నతు
ల్పరికింపం దనుఁ బోలలేరె యింక నేనా యీవితాజ్ఞోలి యే
వెరనై నం గని కాంతు నిందొకరిచే వీణాప్రవీణత్విముఁ. 147
- క. అని సాత్యకితనయుఁడుఁ దానును దుంబురువలన నఖిలనుతవీణావా
దనవిద్య నభ్యసించు, జనుటకు మార్గంబు³ వెదకునయమునందుఁ. 148
- నీ. కాసారతప్త¹ర్నికాసారపరిభిన్నసారసం బున్నాశసారసంబు
భానవజ్వలనోగ్రభానవజ్వలనార్తకువలయం బాహ్లానకువలయంబు
ఘనసారసారభఘనసారరతవల్లవీజనం బుద్భా²ంతవీజనంబు
వారణసైరిభావారణక్షుభితనీరాశయం బలననీరాశయంబు
పాటలలతాంతమంబజరీపాటలంబు, దారుణధరాపరాగనదారుణంబు
ధూమలలితాటవీవహ్నిధూమలం బు, దగ్రతపనాతపము మించె నాతపంబు.
- చ. పుడమి మహాగ్రతాపమునఁ బొక్కఁగఁ బాదము లూఁది త్రొక్కఁగా
జడియుచు భానుఁ డేగ దివసంబులు దీర్ఘము లయ్యె నర్థతో
నడరె మరీచికాచయము లయ్యెనునార్తసహింపలేక వే
యడుగులకు న్నడుంగు లెనయ⁴ దినలక్ష్మి యొనర్చెనో యనఁ. 150
- క. బీరెండల జలజంతులు, దారిన యాదోవరుండు తహతహచే ని
ట్టారుపు పుచ్చెనన సెగం, బేరినప్రత్యగ్విశాసమీరము వినరెఁ. 151

1. ట. తపస్విమున్నెదకి. 2. క. ట. మునిచేరిన. 3. చ. ట. నరయ 4. ట. లో నీపద్యములు లేవు.

- క. మిటమిటనికటికియెండం, బటపటపటం బగిలి సాయవడినవెదురులం
బుటమెగయును ముత్తయము, ల్పిటిలిసగతి నాడె శౌల్కలీతూలంబుల్. 152
- చ. అనలుగుడు గే లినప్రమద యైనప్రభం గెడగూడి యుండి వే
గ నలెడు దాగుణాగమముంబుల వేడిమిచూప భీతిచే
గనలును భూమిగామమివల గతియు ల్పేదరంగం గానకుం
జనియె ననం ననల్లె దిరుసుధల దావహుతాశలముల్. 153
- చ. సవిత్రమయాళిము ల్పైతలసంచులం దూటుట గుంపు దేహసం
భవ మగునట్టిడప్పి యడపక ధగె గల్లునుహానదీపదాం
బువు నెడఁగ్రోలియుం దనివిబొందక భానుడు ఘరిణీతలం
బవిలిచి భోగవత్సృదక మానం గరింబులు సాచెనో యనక. 154
- మ. తరణిగ్రాహహుతాశపేతి ఫణిఘాతాకార్యం గాంతారను
స్తరనై శ్వాసరసీలం దస్తవధికశ్వాసాగ్నిన గ్గాంశువి
స్ఫురణం గ్రూరతపంబు నైచి యచలాంభోబాక్ష నాత్యావిస్మ
తవరథూభీపరిపాటి విష్ణువదనవద్గం బొందె నందంబుగక. 155
- చ. వికచముఖాబ్జము ల్నాగుల వేటులు దూలంగ నూర్తికాంచితం
నకవితతు ల్దొలంగ రవిబారి నజీవనలై తరంగణీ
ముకురకపోల లెల్లెడ సముద్రతతాపము పెంగర గ్రమ్మును
ర్మకణికలో యనంగం జలమ ల్దగు నధ్వగకల్పితంబులై. 156
- మ. ఘనతాపంబున జంతువు ల్నాగుల మేఘశ్రేణి లే కెందునుల
జనునే వీనిమహార్తి యంచు ఓధి తత్సామగ్రి గల్పించె నా
దనరుక దావమునం బొగ లవ్యజనబృందవ్యాప్తి వాసులముల్
మనుజాంగంబుల ఘర్మతోయము లినాశ్మశ్రేణికం దేజముల్. 157
- శా. ఆపర్తానిలముల్ పరిభ్రమణపిద్యాప్రాధి సన్తాగ్రమ
ధ్యేవానంబులు గాంచుట తైలిసి యీర్ష్యాప్తి స్సుపరోషిరువం
శావిహృతవిచిత్రభవ్యవనమం దావిద్య సాధింపఁగా
నావేళించినరీతి మందపవమానాంకూరముల్ దిమ్మరుక. 158

క. ధారాగారప్రతిమా, కారార్పితయంత్రవారికణములు దనరెం

జేరెండి నచేతనులన, రీరమును జెనుటజడి కురియుచుదానన్. 159

సీ. అఱికాల సెగ సోకి చుటు కనఁగాఁ జెల్లబడి త్రోవ నడిచిరి వధికు తెల్ల
బలుదప్పి చే నాలుకలు వెల్వడఁగఁజూచి దగదొట్టి పడియుండె మృగముతెల్లఁ
బొదలునోఁ దలఁ దూర్చి యొదిఁగి సారెకు శీకరములుచీఁదెడుసింధురమ్ముతెల్లఁ
దరుకోటరములనో సురిఁగి కన్నతమోడ్చి తలనిక్క రవిఁజూచెఁబులుఁగుతెల్ల
నుప్పరము లేచుకెంఘాళిచప్పరములఁ

బాటలవిభావిభాసితాంబరము మెఱయ

సురిదిబలుగాడ్చు వేడినిట్టూర్పు లొలయ

శాంతలె యుండి రవును దిక్కాంత తెల్ల. 160

సీ. కైకైరదింతెపం డొడిని నందిట నేలకిచ్చద్ది మాళిపైఁ

కొనకానుగాకు వలచే జలకుండిక వీజనంబు వే

బొక్కకరంబునంగుఁ బదయుగ్మమునం బిగివాల్లు గల్గి న

ట్టుల సద్ధిగు ల్బడలేఁ త్రమ్మర కట్టికడిందియెండలన్. 161

సీ. నరఁబులపేరి పెన్పడియపట్టుల సీరము లుంచి యచ్చటం

నరులులపేరిదీమములు దాన్చి తదీక్షణరాజిపేరిపే

నిరులు ఘటించి పాంథమృగయాధము లోపఱుపం దలంచి త్రొ

ప్పిరివిలుబోయ తావుకొను వేటపొలంబు లగుం బ్రపావళుల్. 162

సీ. భరుగడఁ జిమ్ముధూమ మువయిం దొలఁకం బువ్రసీరు పచ్చక

స్మరమును మేళవించి మెఱుఁ బూసి చలదవ్యజనానిలచ్చటల్

నెరయఁగఁ గేళికృతిమధునీతలులం గలవట్టివేరుచ

ప్పరములఁ బవ్వళించి నరపాలురు నిద్దరఁ జెంది రయ్యెడన్. 163

సీ. ఆవేళ స్మరమై రినందనుఁడు శైత్యాకాంక్ష సంభోధివే

లావిస్తీర్ణలవంగి కాలవలికై లామాధవీకాయమా

నావాసాంగణనై కతస్థలములం దాలోలకల్లలోలఁడో

లావిశ్రాంతమగుత్కిశోరజనితోల్లాసాప్తి నుండె న్రహిన్. 164

మ. ప్రణతాభవ్యవిదార దారకనకారజ్యత్పరీవార వా

రణసంరక్ష్యవతార తారధరధైర్యప్రాధిమాధార ధా

రణవిన్నానససారి సారససుమ్మపై మ్యాజ్జ వ్రేలకారి కా
రణశూన్యో క్షవిహార హరిహరవిభాదగన్యోపై భాను.

165

౪. దహగ్రాహణగాఢశబ్దగ్రహరాజ హరాగ్రహత జగజననదు.

రహిత యజరహితయతిజనుగహితల్ప యనల్పధుశిత బహిరహిత. 166

పృథ్వీ. సదాశయి సదాశయింబుగహనంస్కరితుండ్ల

మదచ్యుతిమదచ్యుతిశ్రుతశుప్తసన్నాత్మకా

పదానలపదానతత్పరి యపారబోధోర్ధకా

ముదాత్తసముదాత్తసత్తవగుణ ముక్తికన్యాభికా.

167

గద్యము. ఇది శ్రీమద్దత్తాత్రేయయోగీంద్రచంద్ర చరణారవిందవందనమాసాదిత
సర్గసకపితారినోదాత్త దత్తినామాత్యసోదర్య మల్లనవంతివర్యప్రణీతం బై
నచంద్రభానుచరిత్రం బహుమహావ్రబంధంబునగును బ్రథమాశ్వాసము.

చంద్ర భాను చరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

- క. శ్రీమాహర్షి నగరోన్నత, భూమిధరశిఖరనిలయ భూరిసుగుణ ల
శ్రీమహానీయాభ్యుదయ సు, భామధుగక భాభిధేయ దత్తాత్రేయా. 1
- వ. అవధరింపు మానమయంబున. 2
- సీ. చిలు కంపపాదికీ దార్చిననెమ్మిపురిజల్లి చేనెక్కిడినచేగ సెలనువిల్లు
గట్టిగా దట్టిగాఁ గట్టినపులితోలుఁ గుడివంక దోపినకుఱుచపిడెముఁ
1 బేరదఁ జేర్చినపికిలిసూపులచేరుఁ గుడినంది గురిగింజకుట్టుదండ
జంజాఱుసికమీఁదఁ జుట్టినతలముఱ్ఱు దట్టితోపల నెఱపెట్టుచుట్ట
కోరమీనలుమిడి గ్రుడ్లుగునుకునడుపు, బెదరుఁజూపులుఁగఱిమేనఁగదురుకంపు
వలుదయోరచ్చులునుగల్గివచ్చెనెఱుకుపాలెగాఁ డొక్కఁడాచంద్ర భానుకడకు.
- గీ. వచ్చి సాష్టాంగ మొనరించితెచ్చినట్టి, కానికలు మ్రోలనిల్చి దాగలుగనిలిచి
సారె నవి యెల్ల వేర్వేఱఁ బేరుగ్రుచ్చిఘనఘటాఘర్షరధ్వానగరిమఁ బలికె.
- సీ. ఈవచ్చిబదనిక లేపాటి నూపినఁ దలుముసింగం బైన వెఱచి పోవు
నివీలిగఱిగోల లేపాటి కాఁడిన గడములైనను జూపకట్టు గూలు
సీపాఁతలకెంపు లేపాటి గన్నను గబ్బిబెబ్బలి యైనఁ గళవళించు
నీపెద్దమ్రొమోత లేపాటి విన్నను రొవ్వకోలం బైనఁ దప్పనుఱుకు
దేవ యీతఁలు వానిలో నేవివేరు, గ్రుచ్చినను జాలుఁజనుఁగలగుండువడుచు
గండభేరుండవాహరిగవయశరభ, ఖడ్గములు నాఁగఁ గలుగుమెకంబు లెల్ల.
- శా. సామీ దేవరవేరు సెప్పికొని యీనంద్రంపుఁ బెన్నోనలో
గీముల్ గైకొని చుట్టపక్కములతోఁ గీ డెన్నఁడు న్లేక మా
భూమిం గల్గినవేటతోడఁ గడుపు లూర్పింతు మిం తేనియుం
బూమె ల్మామదిలో నెఱుంగక దినంబుల్ ద్రోతు మిచ్చాగతిక. 6
- శ. దేవరకు వేట వేడుక, గావలసిన నిపుడ రమ్ము కానలఁ దఱచై
యేవంకఁ జూచినను దగఁ, బోవఁగలే కాడనాడఁ బొరలుమెకంబుల్. 7

- 1 ఉ. ఏమని చెప్పవచ్చు జగత్తీర్థర యీశ్వరుడే యెఱుంగు న
య్యామని బంటచేల ²డిగి హావళినేయు మహామహిమము
భీమానిశాతదంష్ట్రీకల బిట్టగలిగించు నేకలంబులా
హా మనవచ్చునే యవి మహారథాగ్ర సలకొట్టి రొప్పనా 8
- క. మిలమిలనిగోళ్ల బలుపలు, గులగులుగుల గొట్టునచటిక్రొల్పులు గవిం
బొలవొలయ నేటిగి యెఱుకులు, పులియన్న పుడకవిసిపులిపులిసేయున్.
- ఉ. త్రేళ్లపు వాడిహంకెనలం దీటపు చిల్లు లాకోరికోలల
హొల్లపు బల్లకోలల ముహుగవు మేటికటారిపోలులం
జెల్లపు చీపుకత్తుల నశింపపు వ్రేకపు జాఁకుతాఁకులన్
భల్లము లచ్చటన్ హృదయభల్లము తగు భల్లకోరికన్. 10
- క. తఱిమి పగు నంటుకుక్కల, గజమ స్వడి దిరిగి యెముగుగవిసముందే
శ్లాఘియితి నే మని చెప్పకు, నెట్టి నెఱియలనూలునూలు నలన్త యుండున్.)
- గీ. చేత డేగఁబట్టి సలకట్టు గై కొని, ప్రొద్దు పోక పొలమునోయెనేని
దినము వలసినన్ని తేవచ్చు బలుగుల, వానితలమఁ జెప్ప వశమె నాకు.
- సీ. మోటుదప్పకయుండ మూఁకనిల్పినఁజాలుఁబలుతీవియలెయును ల్పన్నగలపు
తెరువులఁ గుక్కల నిరపుకొల్పినఁ జాలు నెఱులె యోదంబులై నిలువఁగలపు
చెంతల దీము లుంచినఁ జాలు నుడిగాలి నెగయుదుమ్మలె తెర తెత్తగల
మొనసి మాటమ్ము లొడ్డినఁ జాలు నెండమావులెపోనీరుల్ మలయఁగి
చో పిడినఁ జాలుఁగారగ్గిసోఁకికనలి, చిగులుగోయ్యలె నమలలు నించఁగి
నీపు వచ్చినఁ జాలు ఛాత్రవరేంద్ర, వేట తనుదాన వేల్పు గాఁగలది

—చంద్ర భానుడు వేటకేసుట—

- క. అన వాని నరిదియొనఁగుల, ననిపి గృహాబునకు వచ్చి హరికి మృగం
ననురక్తిఁ దెలిపి యాతని, యనుమాతిఁబ్రయసమునిఁ గూడి యధికోత్కం
- సీ. నవరని, కెంబట్టుచల్లడంబు ధరించి, గట్టిగా ¹బై సూపుదట్టి గట్టి
నరిగ్రాంబునికందుసాలెయంగియఁ బూని చలువచెంగావివచ్చడము గన్
జలివిలిజల్లువచ్చులప్రోగులు పహించి కమ్మగస్తురిఁ దిలకమ్మా దీర్చి
కుడిసొంకఁ బడపడంపుఁబిడివంకి నవరించి యెఱుతఁ గంపులతొలి యలవరించి

1. ఈపద్యము ట-లో లేదు. 2. చ-బడియాపలి 3. ఇది ట-లో లేదు 4. క-బై నపుదట్టి.

బెళుకుడాఁజువావొతవేరొజంపుఁ
దళుకువన్నెకుభాయి యాదల నమర్చి
వేత్రధరహాంకృతు లెలర్చ విజయశంఖ
విలతులు సెలంగ నదనంబు వెడలుటయును.

15

1. అడుగంటఁద్రొకి నయహిత ప్రతాపకీలములు నాఁ బసిఁడిలాశిములుమెటయ
జవభీతనిజమ్మగనరక్షణకుఁ బాద మొందిన శశి యన నందె సెలంగ
మహానీయగళదేవమణిపార్శ్వస్థుటితముక్తాపాళి యన గవ్వదండ దనర
ఘనతార్క్ష్య తాదప్తకపి కాహినిర్మోకఖండంబు లన ఘేవకణిక లొలుకఁ
బట్టువల్లంబుఁ గేడెంబుఁ బట్టియంబుఁ,దరకనంబును సింగిణి సిరిమితటటు
జిగిదొలఁకులేవ పాలాసి మొగనిరియును,బూని సాహిణిమొకక త్తలానిఁదెచ్చె.
- గీ. తెచ్చినఁ దదీయముఖసముత్థితనితాంత,భద్రనూచక హేమకుఁబ్రమద మంద్రి
ఫణిహరతురంగనుతుఁడుసాహిణులు సారె,ధీరైయనిన స్తరింపఁగఁ జేజినెక్కి.
- క. అపు డెత్తినననబర్హా,తపత్ర మవతంసబింబితంబుగ నత్సా.
ధిపతనయుఁడు బాల్యాక,ల్పపరిస్ఫురితాత్మగురువిలాసముఁ దాల్చె. 18
- గీ. త్రోవుత్రోపాడియతనికుర్వీపతనయు,లెమిగత్తులతోఁ జేతులెత్తిమొక్కఁ
బసిఁడిపరుఁజాలు కోటీరపటలిబాల్చె,దత్ప్రతాపంబుశిరములఁదాల్చి రనఁగ.
- గీ. నకలనేచలు గొల్వ నాచంద్రభానుఁ,డిట్లు వేటకుఁ జనుడేర నెఱిఁగి పురము
నలుగడలనంత వెడలిరినల్లప్రజలు,గాఢమ్మగయామహోత్సాహకలకలమున.
- చ. వలలు నురుల్ సిదుల్ పినులు వంకరదుడ్డులు పందిపోటు దీ
ములు గొరక తైరల్ జగురుమోకులు బోనులుఁ గాలియుర్లు బోఁ
గులు మిడివిండ్లు బండగులుఁ గొమ్ములు బాదులు వల్లెతాల్లఁ జ
వ్వలతడికెత్ ధరించి యిరువంకలఁ జేరిరి కొందఁ టుద్ధతి. 21
- గీ. హమ్మటురులుఁ గాలిగుండులు చిలుమోర,లఱుతగవ్వదండ లలఁతిగంట
లమర సారె బెదపు లల్లార్చి గురగుర,మనుచు వేటయిట్టు లరుగుడెంచె.
- చ. వెనుకరుమాలు లంసముల వ్రేలెనుకొంచెపుఁజల్దిచిక్కిము
ల్పనువయి కావీబొట్టుఁ బదిలంబుగఁ గట్టినదట్లు రొండఁ జే

1. ఈ సీసముమొదల 'కొమ్ముటురు'లను పద్యమునఁబడుట బోలె ప్రభు. 2. మ-ధయనుచు
ను సరింపఁగ 3. చ-బొంగులు 4. చ-బండములు

స్వపతరసిన్ధు¹దంతులును శీ²గములు లలశేగ వేటంగును

గునుకును రాజుమాల నెలకోలలు గైకొని వచ్చి రుక్మిణి³. 23

ఉ. జాతర పుట్టచెందు నెఱుజుగా గును⁴ కరాళి దిట్ట చిరి

బోతు తుపాకి జోగి ముగిబోగి ముగియి తలారి మారి నగ

గాతి లకోరితోల యనగ⁵ జనుకుక్కిల గేల జూని య

త్యాతతత్త్వంబులఘులఘులొచ్చిటి ముంచగ వచ్చి యుద్ధ⁶. 24

సీ. బోతునూటలుగావుపొదకొప్పసింగలభాగ⁷దమ్మనై ననుగుంబగుమ్మలము

వట్టినూటలు గావు పుట్టకూళికివాయు నెలుగునై నను బట్టినిలువంగలము

పిక్కునూటలు గావుగ్రహి⁸నై నను పులిపి⁹నై నను తీసుచ్చి¹⁰డువంగలము

రిత్తనూటలుగావు మాత్తి¹¹నై నను గుమ్మకటి నై నను సొరకబాతి¹²డువంగలము

సదరునూటలుగావు జేరరపాలాన, గుగుఘుగులనన్నింటిచిలువంగలము

దిట్టగింపుము మమ్మి¹³నెలువిండ్లు, బలుకగొడ్డండ్లుగలబోయసాగొలువ.

క. రయ¹⁴టహసటహాకా¹⁵య కామా¹⁶భరివణనశంభుహుమకా¹⁷

భయదార్భటిదెనలద్రవంబయచంబు యేగి చంద్రభా¹⁸నుం¹⁹డంతన²⁰. 25

సీ. ప్రబలగంధావేశభద్రభేదిమృగేశమవృణకేశరమంజుమంజరితము

కుపితోగ్రచిత్రాంగఘోషభీతరంగవటల²¹చారుకుడుంగవంజరితము

ఘనఘనాఘనలీలగాఢకాంతిఘాల²²ధరనిలాబాలఘంజరితము

దంష్ట్రీదంష్ట్రాభి²³గదళితవృక్షభాగ²⁴వృంధిచిత్రరాగ²⁵జరితము

చటులరథంబుప్రభంజనజవకిర్ణి²⁶శాల్మలీసి²⁷ంజనంబాతి²⁸

చక్రపతిపరీణాహంజరితము, నై నచార్థితటారణ్య మచట గారి²⁹. 26

క. కాంచి యలయటవిజృంభి³⁰న, చెంచులు మునుగలుగ నచటు నేర³¹గం

బొంచి వెలివెడలుకడ లూ, హించి మృగఘముల నిగహంచుకడ³². 27

గీ. చుట్టమృగచయంబు దూలింపి వననీమ, నాత్మవశము నేయనాట³³

చుట్టుతోరణంబు గట్టినచందాన, బ్రమద మొగవ బోవువారి రంభా³⁴

క. తమగజముల నచ్చటిసింగము లారడిపెట్టు ననుచు గలుపించి ది³⁵

సముదయము వశము జాట్టిన, త్రిమమున దెర లడరె లుభ్బకనిబద్ధము³⁶. 28

1. గుండులు. 2. ష-లి, ఎదుట. 3. క. నాగ. 4. శ. శాల్మలీసు. 5. న. న. ప్రహరిక పరిణాహ. 6. న. న. ప్రహరిక పరిణాహ.

- గీ. నలుగడల నెత్తుకజ్జిత్రాటివలలు సెలకె, నపుడుపటుపటహార్యటినడరిచుక్క
వెండినీలలు రాలఁ జైనుండ కేలగు, జానివనరంధ్రగిగనఖండము లనంగ 31
- గీ. వనవరాహంబు లెదురుగా వని తలంచి, యాదికీటిపడి బట్టుటకై కడంగి
తెగువు లెల్లఁగ బలువుగఁ దీర్చిరనఁగ, రిప్పవేటరు లోదముల్ ద్రవ్వెరవుడు.
- ప. అత్తజీ దండతండంబులై పండి రాలినచింతనండు మెనపినకతంబున మెం
డుకొనుకండక్రావ్యలు దండిపేరెండలఁ గరింగి పడియఁ బడియపట్లగువచ్చి
యచ్చటనీరు గానక ఘోరఘర్భరధాన్వసంబులు గర్జితంబులును నెత్తురు లొ
లుకుతత్తరంపుఁజూపులు పటిత్తులును నాన్యగతి తేనెఖండంబులు కరకలును
గాఁ గఱకునెఱిమెఱుంగు దొరయునురవడి ధరియింప లేక ధరణివరంబుఁ
జొరఁబూను ఘనంబులగుఘనాఘనంబులకిరణి ఖనిత్రక్రూరప్రోతకోటికల వీ
రికలు పడినవండుపెల్ల లెగనెత్తి యుల్లన నూరుచిలువచిలుపకలఁకనీట నా
లుకలు తిడువు! నూకరనికరంబులకు నానానదేశంబులగునెడ నలునొక్కలఁజ
ట్టువలలు గట్ట నియమించియు మఱియు, దట్టంబుగాఁ బుట్టిన పొట్టచిచ్చు
మట్టుపెట్టుటకునై పుట్టలకుఁ తేరి దట్టంబు లగుఖరనఖర ధట్టంబుల నట్టిట్టు
ద్రవ్వెన్ గొను లేఱు తెఱింగున పభంగపూత్యూర్భీషగాభుజంగంబులఁ దివి
యిచ్చి నంధుచ్చతాకావిభక్తంబులగు తిడియభక్తంబులు బుగ్గలకు నగ్గలం
బుగ్గలకు నునవి బుసకొట్టుచు నునుగొనునన్నునఁ గన్నుఁగావక నిజచిలయ
నిను నునునయంబుల నిదురించుతిఱి నుగునురఁ దిగుగు నురకిరణిపరువులఁ
దరువుల రివులు నెరగలిసెగలు దిగఁదిగఁ దిగులు గిగనమణికిరణములగని
గలు వెనుదగుల గవుల నెలువడుబెడిదంపుటిరుల గుంపులన మొల్లంబులై
వెళ్లఁబాటు భల్లూకతెల్లజంబులు క్రిష్ణులుకు దనల వసులొడ్డనియమించియు,
మఱియు నుజ్జ్వలభితగండప్రదేశనివేశంబులును నుదారదంతవిశంకటంబులు
నుగుతరపాద ప్రకాండంబులు నున్నతివంశ దండంబులుం దనర దవదహన
దండవ్యాహునతానంబులు కోర్వోలేక పర్జన్యదేవతకు నాన్యోశించు గిరిశం
బు లనఁ బ్రచంబంబు లగునెండల మెండున బెండువడి తుండంబు లెత్తి
ఘోషించుచు నీరాశ నీరాశయంబులకుం గ్రమ్ముకొమ్ములెనుఁగు పగువులు
మెదలుపదచుల నోదంబులు ద్రవ్య నియమించియు, పకలమృగప్రాణవా

తూలంబులఁ గ్రోలఁ దివుగు విషనువిషవిస్ఫుటస్ఫుటావంతింబు లన వాలం
 బులు మాల నభ్యుగ్రహ్యో స్థిరంగంబు లగుకురంగంబులపైఁ జేరిగుసదాఁటి
 వడింగడపి మెడల వెడలునుమెరునెత్తును కుశ్మకలబంతి గ్రోలి యుఱిగొని
 గిరిదగులఁ దరలకయుండి నులునాఁడు నేరాఁకట నేకటంబమమఁ బ్రబలత
 మతమోగుణగేఢావిమిశ్రితాంగనశరీర విరగనంబులచందంబున ముగుబొం
 కులయొలిచి కటచి పొందు నంద్రాలసంఘాటంబులన కేతంబులఁ గ్రూరమ్ము
 లగు మాఱమ్ము బునుప నియమించియు నుఱియుఁ గాగునోతు కణఁతి మ
 నుబోతు దుప్పి మొదలగు మృగంబులకుఁ దెగువు లగునిరవులఁ దత్తదుచిత
 సాధనంబులు నవరింపబందియు, గాలి నడికించి యెగువదిమ్మనకు నడిచి
 యక్కడ డక్కడ మీఁగు గలపొదలచాఁటునఁ బోటగుల నెదురుపాటు గా
 కుండ నిలిపి పార్శ్వంబుల జాగిలంబులతోడివాగుకకుల నునిచి పటహాథ
 తాఁగ దినాద్యంబులు చూపింబియుఁ నుపాకి మొదఁ గు నన్నియంత్రంబులు
 ముట్టించియుఁ బోవును నెట్టిది తాను దగునట్ల నుచిత్రమగులు నాకోట
 పార్శ్వసాధనములందుఁ జేయఁజేయుల గుఱిగూడఁ పంచెనెల నునుండ పట్టి
 యెడఁ.

33

జా. త్రస్తైణంబు పతదన్వలీముఖము స్పృశ్యత్తడ మత్యాహిత

గ్రస్త్రోజ్జము ధౌకమానశశ వాక్రంగన్మృగేంద్రంబు పి
 న్రస్తదీప్తి పశాయమానకరి నిగ్ధదాస్యహవి ద్వేషి వ్య
 త్విస్త్రోత్పృక ముద్భ్రమద్దనయమై యకొన నఘూర్ణిల్లఁగఁ.

34

1. జాగిలాలవసించిసరిపణ ల్పడలించి పశ్చేడ ల్మయుముడి గట్టువారుఁ
 జాఁటునఁ గరుఁగొని మోటు తప్పకనిల్చి తెగనిండఁగా విండ్లు దిగునువాఁడుఁ
 నదలించి బిగుదున నెదురేగి పందిపో ట్లుగ్గుటంబులచాయ నొడ్డునారుఁ
 దెరలకు డాయ నిబ్బరపుబొబ్బుల వేటుపట్టిచి యోదములకుఁ దఱుమువారు
 2. నగుచు నానావిధమృగప్రహరఘోర
 నన్నహనసావధాను లై శబరభర్త

1. ఇదియు దీని తిరునామపద్యమును క-లో లేవు. 2. చ-వసుచు నానావిధమృగస్య వ్యసను
 లగుచు, విషవతల మెల్లఁ దామయై వెల్లివిటసఁ మొకనినొక్కనిఁ జేరుచు నోహటింది,
 యురుపరాకనుయు తులై మెరసి రపుడు

లభివ మముః జూడు మనుచు మహామృగవ్య

వివినతః మెల్లఁ దామ యె వెలసి రవుడు.

35

సీ. పక్కునఁ జొరఁబాటి పాలచేగులు వట్టి బలిమిమైఁ బదికిలఁ బడఁగఁదిగురు
దిగురుచోఁ గ్రక్కునఁదిరిగి కొమ్ములఁజమ్మఁ దొలఁగియల్లంతనె నిలిచినదరు
వదరి పోవఁగనీక వచ్చి యడ్డమువేరి కెరలి ¹యల్లంతనె తెరువు గట్టుఁ
గట్టి యన్నియు మాతెగట్టిరొప్పకమున్నె కడుపుతోఁజొరఁబడిచెదరఁద్రోలుఁ
ద్రోలిగుబ్బున వెనుకొనితోఁకఁగఱచుఁగఱని వెనుద్రొక్కి ²పెడతలగంటి నేయుఁ
జేసియుటు లేకలంబులఁజక్కువఱచు, శబరుతారారయనఁగొన్నిజాగిలములు. 3

గీ. దట్టికొంగు మెడకుఁ జాట్టి మెల్లన పొద, చాటుబడినె తెచ్చి శబరుఁడొకఁడు
బయలురొప్పపందిపైఁ గాటు మరిగిన, వేటకుక్క నంటపిడిచి పొడిచె. 37

క. వడి నెక్కఁ డేకలము వెం, బడిఁ జనుదో వెనుకఁ గవిసి పైఁ బడినపులిం
బెడనురలి కెరలి తనమొల, పిడియమ్మునఁ గడుపు చించి పెళపెళ నార్చె 38

2సీ. జాతరశిఖిఖాజాతధూమంబులచాడ్పున నల్లనిచాటి లెనఁగఁ

గ్రోధద్రుమాగ్రసంరూఢపల్లవములచెలువున నిక్కిన చెవులు దనర

సకలమృగానీకశాసనోద్ధత వేత్రవల్లికచందాన వాల మమర

ఁగాన్యగహ్వరరసనాపీండ్రవిషలతాచ్ఛటలు నాఁ గఱకుమీసలు వడంక

హువులించుచుఁ గబ్బునక డరునీఁగ, మూఁకఁగమియుచు సెలవులునాకికొనుచు

ఘారిభీకరభాంకృతు ల్పొదలఁగొన్ని, పొదలనడుచకిఁ బెబ్బలిగది సెసోకటి. 39

త. అపులి నిజతురగదిద్య, తాపరత న్నిగుడ దానిసునపరుషరుషా

చాపలతం దూపు భుజా, చాపలతం దొడిగి శౌరిసంభవుఁ ⁴డడిచెన్. 40

క. హాలమ్మున నొకఁడు సరి, తూటలమ్మున ఖడ్గి నేసి కో యని యార్చెన్

హాలమ్మున నొకచమరీ, నాల మ్మటఁజేసి యొకఁడు వడిఁ బొగడొండెన్. 41

గీ. కడిమిఁ గదియుకుక్కఁ బడఁగొట్టి యొకకిటి, మోటువెట్టి రొప్ప నోటినురువు

సెలవులందుఁ బొలిచె దళకుదంష్ట్రీకలకు, నరవి నిడ్డబిరుదుజల్లులనఁగ. 42

గీ. ఒకఁడు పొదలుతూటి యుటికెడుకుండేటిఁ, గూడనేయ బల్లకోల దనరె

గలిమినుండి కృతతఁగడకేగె నిది యని, యలుకఁదఱుముచంద్రకళ యనఁగ. 43

క. హరినుతుఁ డొకహరిణముపై, హరి నడ్డమునూకి యేయ నాశుగ మధిక

త్వరఁ బటవఁజేసె దానిం, జరమాంగకమై నిజాఖ్య ⁵సఫలతఁ బొందెన్. 44

1. చ-యంతంతనె. 2. దీని తో గింది 4 పద్యములు ట-లో లేవు. 3. చ-నొకఁడు. 4. చ-నే

పెన్ 5. చ-సఫలముగాఁగఁ.

- గీ. గాలివంక గాలు గని యీరములు చేరి, తారలొకతెల్ల మూరుకొనుచు
గాలుద్రవ్వీయునికేగనికొప్పుటుడుముల, గఱచితిగి నెలగొన్ని మొఱసడములు. 15
- గీ. యమునిగదినిడ్డలోహాశ్విత్తమునిభమున, శేషందగుతోచిగానికేతముటప్రాత
యొత్తొగ్గ ముట్టి పమగింపింకొకపాద, గట్టబొంగి, పనిచేసిచ్చె మిగట్టగదల. 16
- గీ. పొట్టిగుట్టులు గుట్టుగా ముట్టిమట్టి, గట్టపట్టులు ముక్కున గుట్టపట్టి
యిట్టునట్టును రెట్టల గట్టికొట్టి, పట్ట గుండటి నపుడు క్కి దిట్టలుగుడు. 17
- గీ. ఇట్లు తాము నిగ్రహించిన మేకముల, నెల్ల దచ్చి యెదుట నిడిన జూచి
చంద్రభానుఁ డవుడు చాల మచ్చి పుల్లిందనుగుల కొనగ నుచితవస్తునమితి. 18
- క. అట్టియెడఁ గఱకుమేనుల, బుట్టింబులొలవోడ బోయలు వేటల్
మట్టుపటిచి యాచెంతల, పొట్టము లగుసోదలఁ జీరిపొనలెడు వేన్క. 49
- నీ. కొందఱు మునుమున్ను గూలినమేకములఁ గాట్రీనికర్పింపఁ గడఁగి రిపుడు
కొందఱు మనుబిల్లఁ గోసి కుప్పలువైచి పాలు దప్పకయుండఁ బూచి రిపుడు
కొందఱు బలునెల్లికొయ్య నింగలములు గట్పించి కఱకుట్లు గాల్చి రిపుడు
కొందఱు తేకుటాకుల దొప్పగమిలోనఁ బస గలనంజుడు తైసపి రపుడు.
విసినతలమున నీరీతి వేటకాండ్రు
నముచితోతాహములు మింప శౌరినుశుడు
నీవీ బురినుండి బోనపుట్టికలురా ని
జాప్తపరిదన ముత్తుఁ డయి యారగించె. 50
- చ. చలువలు చిందుకలదువలఁ జంద్రశిలోపలసాంద్ర! వేదిక
జలజల జాలుగా సెలలు జాణునొ నొనొకగోనలోనఁ బూ
టలపటుకోరకోదరపటంకనటత్పవమానకందభుల్
చెలఁగెడునొక్క పూవుఁబొదఁ జేరి సుఖంబున నుండ నయ్యెడ. 51

—చంద్రభానునికడకు సిద్ధుఁడవచ్చుట.—

- నీ. ముడివీడుకులుచకెంజడలతో నిచ్చొందుకఱపట్టుకుచ్చలిగంతతోడ
వలచేతిజలకమండలువుతో బేరెద నిట్టలం బగుయోగవట్టతోడ
బెజచేతిబెత్తముమురువుతో గళమునఁ దాల్చినసింగినాదంబుతోడ
4 మూలికె ల్లకకపాలతో నందిటఁ గదియు కేదారకంకణముతోడ

భసితచర్చితో నిష్క్రమింపఁచాయ, దొరయు నెమ్మేనితోడ సిద్ధుం డొకండు
మిగులవేడుకఁ జెట్టిన దిగినయట్లు, వచ్చె గొబ్బన నయ్యదువర్చుకడకు. 52

గీ. వచ్చుటయుఁ గాంచి యెదురేగి తెచ్చి యొక్క
సితకరోపలనీమ నాసీనుఁ జేసి
యర్చ్య పాద్యాదినత్కి)య లాచరించి
యతిలలితవాక్యముల నేమ మరసి పలికె.

53

సీ. తటిమినారలు నిరంతరతమఃపటలంబు మస్తనంద్రప్రభామర్చనమున
యడఁచినారలుమహాదగ్రజోరాశి విజ్ఞానధారాభివృద్ధితన
నాఁగినారలు సముద్యద్వాఘ్నేయవలనంబు లీలమై గుండలి మేలుకొలిపి
తొలఁచినారలు తనూమిళితవంక చయంబు లనితరసాధ్యామృతౌఘమహిమ
గఱుతికెక్కి తపస్సూర్తిఁ గాంచినార, లనఘతరశీలహంసు లీ రగుటఁజేసి
యట్టిమిముఖోంట్ల వినుతినీయంగఁ దరమె, భవునికై నను బద్ధసంభవుని కైవ.

క. భూచక్రభరణమదకృత, నీచతచేఁ జాల నెఱుగొనినమాదృశులఁ
వాచంయుమి మీరు కృపం, బాచినఁ గా కేల కలుగు శుభవై భవముల్.

1గీ. అనిన మందస్మితము కనుంగొనలఁ దొలఁక, నర్వసర్వసహభారసహనదత్తు
బాహుశాలికి నాసత్యభామసుతున, కనియె యతి మత్తకేనరిన్వసము మీఱ.

సీ. వ్రతిమానసాంభోజనతతవికాసశీలనవిచక్షణుఁ డెన్న నినుఁడు గాఁడె
యభ్యుపగత్తు త్రమోహంక్రియావిదారణసమర్థుం డెన్న రాజు గాఁడె
జటిలాపదహిగర్వసర్వస్వవిదళనధుర్యుఁ డెన్నఁగ నరేంద్రుండు గాఁడె
శమిరాజనిర్వాజసౌఖ్యవాసవిధాయకుం డెన్న నచలేశ్వరుండు గాఁడె
యఖిలయతిమానసోత్తరాశావలంబ, ముఖ్యుఁ డెంచిన సార్వభౌముండుగాఁడె
కాన మముఖోంట్ల నీవును గారవింప, వలయు ననవిని యదువంశవల్లభుండు.

సీ. సంయమిమీకటాక్షమున నెచ్చోటతిసౌమ్యమై రమ్యమై గమ్య మయ్యె
మాని నీసంస్థానమహిమ నెచ్చోట సైదైవ్యమై మాన్యమై ధన్య మయ్యె
యతి నీపదాబ్జసంగతుల నెచ్చోటు సత్సేవ్యమై దివ్యమై భవ్య మయ్యె
వ్రతి నీమనఃప్రసన్నతల నెచ్చోటు వరేణ్యమై పుణ్యమై గణ్య మయ్యె

1. ఈ పద్యము మొదలు “ బాగువాగోణపుండ్రులగు” అనునంతకు ౪-లో లేదు.

జటిలశేఖర నీకృపాసక్తి నచట, సాత్రమై చిత్రమై యగుదాత్ర మయ్య
నట్టి నెలవుల గలవిత లానతిచ్చి, నను గృతాధుని గా జేయు మన నలంఘ.

ఉ. భూవర సర్వపుణ్యపురము ల్లిలకించును గుండినంబునం
గేవలయాధి నారదుని గెల్చినగద్దళం దుంబుధం గభా
కోవిదు గాంచి యందు నొకకోన్ని దినంబులు నిల్చి రంగిగా
త్రీవిభు గొల్వఁ బోవుచు సుధీపనసేవిత నిన్ను గాంచితి. 59

చ. అన హరినూనుఁ డిద్దుతమునంగి మునీంద్ర సుధాశనాధివా
గుని నొకమెచ్చుగాని యగుసుంబురుఁ డిద్దుతం గుండినంబునం
దనిశము నునిరి కేమితి మానతిను మ్ము సావధానతి
న్వీను మని పల్కె నయ్యుని సేవనవ తోరచనా చన్మత్రి యా. 60

మ. కలఁ డున్నద్రజయస్రయాణపటిమ గ్రగ్రహావ్యావాహరభిహ
త్క. లి కాభంగ తరంగసంఘపటురంభాపుంసంఘాతని
ద్వలితక్షుణ్ణిరబోవజావలనముద్ర స్వధృసీన్య క్షిణ
ర్బలనన్నాహుఁడు సుకృబాహుఁడు కుభృత్సర్వస్యవాహుం డిలక. 61

క. అతనికి సుతుఁడును సుతియును, నితలయాశుఁడు వీర సేనవిభుఁడు గుముదినీ
సతియును గల రామనాథుఁడు, శతిమఖముఖుఁడు సుతనిజభూబలుఁ డనఘా.

సీ. పుష్కరప్రాధిను పాలతికేలన కాదు బెనుకు సన్నడుమునఁ గలిగియుండు
సేబ్బవిభ్రమము తన్వంగిగ్రీవన కాదు కలికనెమ్మొగమునఁ గలిగియుండు
విషధరప్రఖ్యాతి వెలఁది వేణిన కాదు మెలఁతి తేయాగునఁ గలిగియుండు
జక్రవిలాసంబు సతిగుబ్బలన కాదు ఘనజఘనంబునఁ గలిగియుండు
నలప్రవాళప్రభావంబు చెలియసాద, ములన కా దధరంబునఁ గలిగియుండు
ననుచు పినుతింపఁదనరునయ్యధిపుపుత్రి, దివ్యవనితావతారై కభవ్య గాన.

క. ఆరాజబింబవదన క, వారితనంగీతవై భవము నేర్ప నుధం
థోరాజు వనిచె వీణా, సారస్వధురంధరాగ్రసరుఁ దుంబురుని. 64

గీ. అనిన విని మహాత్మ యారుకృబాహుభూ, కాంతమణికి నెట్లు కన్య యయ్యె
నమరకాంత యిదిమహాద్భుతం బెఱింగింప, వేయటన్న నయమిండుఁడనియె,
వదరువటువహరివాణంబు గలమేటిబండికం డ్లేయూరిపారిబంట్లు
లిబ్బిరాచూలి నేలినచాన మొదలైనపడఁతుక లేయూరిపడుపుగొన్న

తడకాపురము వానికుడియసుగుండమ్మి తేనియ యేయూరి తేటచెలమ
శేజేలకోరికల్ చేపెడిసిచ్చయామనిగిడ్డి యేయూరిమందపసర

1 మిచ్చమానిక మేయూరిరచ్చతాయి

పెట్టెఱుగుమాఱు లేయూరిపెరటిచెట్టు

లట్టినుర²పురి యేలుచునమరపతి మ

హూన్నతైశ్వర్యధుర్యుడై యొక్క-నాడు.

66

చ. సిరులఁ దనర్చుదివ్యసభఁ జేరఁగవచ్చి పరాకు జియ్య యె

చ్చరిక యహో యటంచు సరసధ్వనితో నిరువంకల బరా

బరు లొసరించుచుం బసిఁడిబద్దలవారలు దెల్పు వేలుపుఁ

దొర లిరుగేలుఖడ్గములతో మకుటంబుల నుంచి శిఖాల్పఁగఁ.

67

గీ. వచ్చి మించులు వెదచల్లునిచ్చమాని

కములగద్దయఁ గూర్చుండి యచురగురుఁడు

కవియఁ బార్శ్వద్వయంబునఁ గదిసి బహున

యస్థితులు దెల్పు నాలించునవసరమున.

68

సీ. నేనాని చిత్రవాజివిహారములఁ జేరె వలమానహేతియై వహ్ని వచ్చెఁ

జండాంశుతనయుఁ డుద్దండవైఖరి డాసె ఘనతమన్నూర్తి డగ్గఱై బలాశి

వాహినీశ్వరులతో వరుణుండునను దెంచెబహువాననలగంధవహుఁడుగదినఁ

జెందె మహారాజసీవ్ర్యుడై ధనపతి గౌరీశుఁ జేతెంచె గళ దొలంక

వెండియును దక్కినయశేషవిబుధవరులు, నిర్నిమేషప్రభావసందీప్తు లగుచు

నరుగుదెంచిరి నకలలోకాధిరాజ్య, రమ్యవిభవాభిరాము సుత్రాముఁగొలువ.

సీ. బహులక్షణానురూపప్రభావంబులఁ గనుపట్టునుకవివాక్యములచేత

నరిదరకరమహిమాధాయకంబు లై తనరెడుగురునిమంత్రములచేత

శాస్త్రాధికరణచర్చాభీతివిమతమై కొఱలునూతనబుధగోష్ఠిచేత

శ్రుతిహితవర్ణవిస్ఫరణమాధురిఁ జాల సొగయువిద్యాధరస్తుతులచేత

నుబునుపోవఁ బురందరుఁ డూర్వశీక

శివప్రభాహరిణీమృతాచీతిలో త్ర

మాప్రభానాపురోపధూమణులు గొలువ

నొసరి యొడ్డలగంబయి యుండునపుడు.

70

గీ. చారుఁ డొక్కఁడు వేగ నముఖమ్మునకు వచ్చి, నముఁ డగుచు నాననమునఁగేలు
దోయిచేర్చి యొరఁగు డాయంగఁ జని నిక్క, నిన్ననించె నేము నిబుధపతికి.

క. ఆమాట కులికిపడి యే, మేరొ యని తెలియ నడిగి యుంచుకపడి నె
మో మఱచంచినశంకము, గ మదిదాహాహ్య నమ్మగముగనుఁగొనియెక.

క. కనుఁగొనఁ దత్కర్మము తని, నునమున నూహించి నివిజమంత్రి సేధాంధో
ననితామఱు యుడఁగ నీ, యనుతానముఁ బులకనీల యమరాధీశా. 73

సీ. బతిమాలఁజేయఁజే సతిస్మృతి గల్గించి యడఁగువిశ్వాదు తునంత వానిఁ
బనిబందఁ జేయఁజే పరమేష్ఠి నివ్రచే నతకిరించిన కన్యసంత వానిఁ
బాలుమాలింపఁజే పంచేంద్రియోద్వృత్తి నడఁచి శాండిల్యసంత వానిఁ
గమ్మర్చిపలుసఁజే గాఢతపోనూఢుఁ డగుమందకర్ణజంఘోవాని

నితఁ డనఁగ నెంతి యెంతోయియకులకస

జేరువిత్తులు గాఢ యూచిపులనఁజూస

లీవెలందులలో నొక్కఁ యగుఁడబోడి

ననుపు మనమాస్త్రిగోఁ గూర్చి యనిసుమేంద్ర.

74

చ. మఱచిఁగ నీవు తొల్లి పురమర్దనుచిచ్చుకంటివెచ్చు జెం

పఱినమరుఁ దడియఁగినిజామృతనూతనవర్షధారఁ గ్ర

మ్మఱి మొలపించి మామకిసమంచితమంత్రబలంఁజ్ఞి సాంగుఁడై

పరఁగఁగఁ జేసి మానిజనమలచన కులచుట యెల్ల వానవా.

75

క. అనుగురునివాక్యములు విని, యునిమనపని ననుప నీత్రహస్తుఁ డొక్కఁడు నే

చని యఖిలంబును జెలుఁపఁగ, వనధిసూతాతనయుఁ దధికనైఖరితోడకా.

సీ. వలెవాటు వైచినవలిపెదుప్పటి పనసంటి బంగరువ్రాత నతకిరింప

నొరగుఁజంద్రికయొంటిపొరగుడ్డ కెంబట్టు చంగులుకినలయశ్రీల నేలఁ

జేరెద నందంద నూరుఘర్మకణాలి హారమాక్షకముల ననదుసేయఁ

దనువున రవసందిదండయొత్తులతఱుల్ కస్తూరేకులఁ ద్రస్తరింప

బాళువాగోణపుఁజెఱంగు నేలఁ జీరఁ, దలిరునమ్మిభిగలు మెట్టి లలన యొర్తు

చేరి కైదండ య్యోద్రఁదేరుకన్నుఁగవ నలరుబంతి మొత్తుచుఁగంతుఁడంత. 76

గీ. చావడికి వచ్చి యొనపరితీవిమెఱయఁ, గొలుపుసింగారమైవెంటఁగొలిచిచైత్ర

కాబ్జమందానిలప్రముఖావు లరుగుదేరఁ జనుదేరులక్ష్మీకుమారుఁ బాచి.

- ఉ. కట్టికవారు సారె సముఖా యన వామపదంబు కెపురా
మట్టిక నిల్చి గద్దెపయి ¹మార్పడ వేతొకజాను న్నాది యా
పట్టపువేల్పు గొంతమురిపలబున నించుక లేచి కలతుఁ జే
పట్టిట రమ్మటంచుఁ దనపార్వమున న్వసియింపఁ జేయుచున్. 79
- చ. పరమకుతూహలం బడరఁ బల్కు సుఖస్థితి నీదిశాంతపా
లురు నితరామరుల్ కడుపల్వలిచల్ల దొలంకకుండ ని
ర్భరులయి దండి దాడి యనువల్కు- లెయింగ నీడఁట్టుల్
దొర లయి యుండు తెల్ల హరిదోర్బలశక్తి న కాదె మన్మథా. 80
- చ. అతనికిఁ బట్టి పీవగుట నాపద లీసురరాజ్యవైభవ
స్థితి కితరంబు లేమి చునుదెంచిన నన్నియు మాన్ప విక్రమా
ప్రతిహత నీకునుం బడినభారము గావున రూపవిభ్రమాం
చితసురచంచలాత్ములు భజింపఁగ నేగి క వేరజాతటిక. 81
- మ. వ్రతసంపత్తిఁ నపంబు నల్పేడుభరద్వాజాఖ్యమాని నభవ
చ్చితభల్లంబులపాలుసేసి లలనాశ్మంగారలీలాకథా
న్వీతుఁ గావించి మదీయచిత్తజనితోద్వేగంబు మాయించు మో
యతులపాశ్రవ దేవకార్యఘటనాయతప్రయత్నంబునన్. 82
- 2క. విను మిఁక నేమనినఁ బ్రియంబొనరించుట దోచు శక్తియుక్తుల నీయో
పినరీతిం బాటులువడి, యనిమిషరాజ్యంబు నిలుపుమయ్య మనోజా. 83
- గీ. అనుచు ననునయించి యగభేది రంభాది, దివిజవనజముఖులదిక్కు చూచి
వనితలార యిందు మునినాథువలపింపఁ, బడఁతి యొక తెయ్యెఱుపడుడటన్న. 84
- క. వారలలో నతిలలితా, కారద్యుతిసాంద్రచంద్రకళ యనునతి జం
భారాతియెదుట నిలిచియు, దార స్థితమాధురీసుధారస మెనఁగన్. 85
- చ. పలుకుల కేమి దేవ బలభంజన నీకృపవెంపున న్మహా
జ్వలగతిఁ ⁴జేరఁబోయి యలసన్నుతిశాలి మహర్షిహర్షటిన్
నలలితనిష్కళంకరుదినంపదఁ గైకొని ముజ్జగంబు “లీ
యలికులవేణి చంద్రకళ యశా” నని మెచ్చ ఘటింతుఁ బంతముల్. 86

1. చ-మార్కొన జానువునూది యంతనా. 2. ట-లోనిది లేదు. 3. ట-దారస్థితి
సుధురమాధురీసుధారసమెనఁగన్. 4. చ-మమ్ముఁగ్రోవనలసన్నతి.

- గీ. సభ సహంకారములు వలగఁజనదుకాక, విబుధవ్యభిరద్యాజివిభ్రమంబు
గోరి యిప్పుడె విటపాళిఁ గూర్చుకున్న, ననువిలాసిని యనుచు నెన్నంగవలదు.
- సీ. చవిగూడునేకదా సావిఁ గెండుగురులు నా తేదొగనిమోవిఁ గ్రోలఁజేల్లు
సరవి నుండునెకదా పై కతస్థలముల నానితఁబము డాయ నొను నట్లు
తానమాడునెకదా తడఁగు కప్పుడు నీకు నాకమ్మల ననుటల నానఁ జేల్లు
కలసియుండునెకదా వలపుఁబూఁగివెల మ స్థనానంగతి మరగఁజేల్లు
ముట్టునేకద మెట్టతమ్ములు సునీయ, చగఁగన నాహనమునేయమరగఁజేల్లు
వలువలుకు లాడనేల మన్మోహి నేడను, చిత్తిగింపు మటన్న శనీవనండు.
- గీ. మలినజలజాతమే నీలలితకరసన్నుధి వలర ది గడుముఁగొని నిన్నుఁ
గాంచినఁ గరంగవే చంద్రకళ ధరిత్ర, వ్రతుల వెఱిగించు శుంతభారంబు నీకు.
- గ. అని యనిమిషపతి తను దయఁ, గని తుచే బసిడతెట్టఁ గప్పురభాగా
లునుదొడవులొసఁగి యాసతిఁ, బసిచినఁ దత్కల ర్యభారపన్నుడై మునుఁడుకా.
- ఉ. గ్రక్కున లేచి గద్దియ డిగ్గఁ దివిజేంద్రుఁడు తోస డిగ్గి పే
రక్కున జేర్చి నాలుగయినజ్జలు వగుటన నేగుదెంచి నీ
వొక్కఁడ వ్రండ మేము నుభయుండును నుప్పుడు నేడు ప్రోవునొ
దిక్కులు పంచశాణ యని గీవన లిచ్చిన పంశసంబునన్.
- 91
- గీ. అమరనాథునిపీడ్కొనియాల తొంగి, ముదోలుగాఁగల తేజగంటిముదితలుదితి
ధృతులయిభజింపఁబచ్చనితేజనెక, నెడతెగలుకంతకంత కొహళులు మొరయ
- సీ నిగనిగ మను గొప్పనిడుదగఁమొంటులదాచు చప్పుటద్దముల్మీఁది గిగువాఱఁ
జెమటచే గరఁగి పూసినకదంబుచాయ యరచట్టలో నుండి పరిమళింపఁ
బలుకుఁగప్రపుఁదాచి వలుచువీడెముకెంపు తేనెకెన్నావ్విపై నీనె చూపఁ
బరిజనంబులు వీచుసురటి తెమ్మెరల బంగరుప్రాతకుల్పాయి కళలు గదలఁ
జడిచెమట జల్లుపావడఁ దుడిచిగొనుచు, గిరుదుపాళిన భోనిచ్చ గెరలనీక
సంతరించుచుతనవాజనముతెఱింగి, యెక్కియాడుచుఁజనియెనాచక్కనయ్య.
- మ. విరిసె బువ్వులు తేటిజోటిగమి యువ్వెఘ్నార నందంద గా
డ్పరసం దాపులు చిల్వచెల్వ పదువ జ్ఞాడంగ శేవెన్నలల్

గురిసెం గోరికతోఁ జకోరమహిళల్ గ్రుక్కిళ్లు మ్రుంగన్ ధను
ర్ధరుడై పంచశకుండు భూతలముఁ జేరక దిక్కులం దొక్కటకా.

94

చ. తొలఁకులఁ దేలి వుప్పుడులఁ దూలి మరందముఁ గ్రోలి కన్నతీ
వలవయి సోలి క్రొన్ననల వ్రాలి హిమంబుల నేలి వాసనల్
గలయఁగఁజేయఁ జాలి చలిగాలి తగ న్నరిచూలిమిఁదటం
బొలసె మరుద్రభానికటభూనుహాకేళిఁ జలాళిపాళియై.

95

ఉ. క్రేవఁ గవేరకన్య లహరీవిహరద్భవమసారసారసా
రావపి శేషమాన్య సభిరాజరథాంగకరాజరాజరా
జీవకుటీరధన్యఁ బరిశీలితవారిభరాజరాజరా
జీవకిశోరసైన్యఁ గని చిత్తజ్ఞఁ బల్కు వసంతుఁ డయ్యెడన్.

96

— కావేరినగ్దనము. —

మ. నుడియోదమ్ములఁ దమ్మిపూ. బొదలు నాచున్నగ్దము లుప్పించి న
ల్లడ నారంగపుదీము లుంచి దురితౌఘప్రపాథ సారంగముల్
పడఁ దోడ్తోఁ దెరలెత్తి మ్రోయఁ దోణగెం బైపై శరప్రాణి చొ
ప్పడ నీసహ్యాధరాధరవ్రభవశుంభద్వాహినిం గంటివే.

97

చ. ఘనలహరీనినాదములు గర్జితము ల్సవి భీతిఁబొంది పైఁ
జనుకలహంసమండలముజూడ గనుంగొను మంగజాత యీ
యనుపమపుణ్యసింధుమణి యచ్చజలంబుల మున్గి ధన్య తా
మనుజులఘోర పాతకసమాజము వెల్వడురీతిఁ దెల్పెడున్.

98

మ. తెర సంధించి ప్రపుల్లహల్లకశిఖాదీపచ్చట ల్పించి లోఁ
గర మర్థిన్ జలమానుషే ప్రతిమలం గై నేసి యీసింధుసుం
దరి గుంగావతరప్రసంగతకథానాట్యంబు సూప స్ఫురల్
సరవిన్ వైచునొసంగులా యనఁగ నంచల్ వ్రాలెడిం జూచితే.

99

సీ. కవులకు జీవనక్రమమొసంగినయట్టియీనరన్వతి నుతియింపఁదరమె
వరరాజ హంసాళి భంగంబు నొందించునీవాహినీలీల లెన్నఁదరమె
యనిమిషప్రతీతికి నమృతంబు లొనఁగూర్చు నీసింధుమాళిసూహింపఁదరమె
కాదంబపీతతి నుత్కలికలఁ డేల్పించు నీహ్రాదినిమహత్త్వ మెన్నఁదరమె

సూనసాయక తా మెంత సుడులఁబడిన, సాటి నేయంగఁ దగు నెయనహ్యగోత్ర
జాత తానన్యనదుల నీనహ్యగోత్ర, జాతికుననంతిభువన విఖ్యాత కరయ.

గీ. తన విగాహించిహస్తులై నడనులఁగొనఁగ, శంఖచక్రకళతంబునీనహ్యసనయ
పరిసరించినగతిఁ బొల్ప నరసశర గ, నుంగొను మిగి న్నల్పబృగధాన్యగణముల. 101

చ. కలమవనాళి పండి యెరుఁగఁబడి యెన్నుల నీరడల్పుట
గలయఁగ వరికి లై న మడిశిట్టల నీటలసంను దూఱఁగాఁ
జెలుపు పహించె నల్లెడలఁ జిత్రము సగావిలుకాఁడ వ్రేల్లనుం
గొలుచుగఁ బండినట్లు కనుఁగొంటివె యీతటినిటిటంబుల. 102

శా. సారె న్నారితెడంపుబొండలము లీక్ష్యఁ ద్రెల్లి నో వ్రీలుట
నీ శ్రేణై తొరఁగ స్వప్రర్ణపటలీ నిర్వన్నవస్థాలము
క్తారాజి న్నవబుద్బుదాని నిలిపెం గాంతారకాంతారకాం
తారంబు ల్లిలకింపు మయ్య గతికాంతా గమ్యదేశంబుల. 103

మ. ఫలభారానతనారికేళ వనరంభాపూగభూజావళి
కలమారామచయంబుచే నతతరంగత్తంగభుగంబుని
ర్థలవాతంబులచేఁ దటస్థలకుఁ బ్రేమస్థ క్రియు స్మక్రియుం
గలుగఁజేసి తనర్చునీశటిని వకాఁ గింపఁగా శక్యమే. 104

నీ. సరసరాజీవాజచలరాజిగాఁబనినాదభేదములు సంమోద మొసఁగ
నమనమాలీనాళినుమధూళిపాళికామనీమములు సంభ్రమముఁగూర్చ
దరవరాళీకేళివరబాలికాళివిహార తీరములు నెయ్యమున ముంపఁ
దటతటాకానీకపలునైక తాకరమంజుమంజగులు సమ్మదము దన్న
నతతతతథంగసంగసంచారివారి, కరటిరటితా బ్రశబ్దసంఘాతభీణ
సకలకలహంససానత్ప్రచారసార, యమినినిగోవాతహోతంబు ల్పందగింప. 105

క. శ్రీరంగభర్తృ మూసటి, పీటంబును సున్నచాఁ దెడె నెడియశుభా
గారంబుఁ జూడు మణిమచి, ప్రారంబుల నకృతచిత్రములు గలదానికె. 106

— శ్రీరంగపురస్థనము. —

నీ. ప్రాతరాశుగమిళత్పరిబలగోపురగవాక్షధ్వను లల్యశంఖస్వనములు
రవిరథస్థిభురహతప్రాసాదనాదముల్ మధ్యాహ్నసుంటానమశ్వణములు

హర్ష్యతటికులాయావిశత్కలరవపక్షార్థటులు సాంధ్యపటహరుతులుఁ
జంద్రద్రుతాజ్ఞాశ్మసౌధాంబునినదంబు లార్ధరాత్రికతమ్మతారవములుఁ
గలసి శ్రీరంగధామమంగళమహోత్సవాచరణవై భవంబుల నతిశయిల్లుఁ
బారసంఘాతమతిలోకభావనాన, మంచితాశ్చర్యగరిమ నాలించు నిచట. 107

లయగ్రాహి.

కాంచీలవె పైబిరుదుపించెము లనం గబరు లించుకచలింపవసనాంచలపతాకల్
మించమణిఘంటలురహించగటిచక్రములునంచలనమానగనుమించుటలుగుట్టి
పించగుచభేటకములుంచిబామసింగిణులునించిజయమీపుగననంచలరథంబుల్
పంచెమునుమున్నురసంచయమన నైఱసిరంచనడనిందునతులించువిలుకాఁడా. 108

శా. వీరల్ తెధికవైష్ణవు ల్లనుము పూవిశారద సద్భక్తి గా
వేరిం దాన మొనర్చి రంగవిభు నేపింపం దమిం గాంచి యు
న్నా రున్న స్తకయొక్కరాజు లయి “భో నాగేంద్రశాయి స్సమ
స్తే రంగేశ” యటంచు దేహకుల నొతే నిక్కి వీక్షించుచుకా. 109

1 ఉ. ముప్పిరి గొన్న వేడుకఁ దముం జనము ల్లన మోక్షించింత లోఁ
దప్పక చేతికంచుచిటితాళపుమోతలఁ బాయ కెవ్వడుం
జప్పటులక బుధోత్తములు నందడి నేయుచు మూఁక గూడ రం
గప్పను బాడుచుం జనుమహాత్ములఁ జూడుము సూనసాయకా. 110

చ. మడవ ల్మార్పుచుఁ దీర్పుచు న్లతలకుం బాదు ల్లగంజేసి యం
డెడ తాచోటుల నంటు నిల్పుచును నీరెత్తించుచుం గ్రొవ్విరుల్
దొడిమ ల్విచ్చి నరాలు గట్టుచును నెందుం దార యై పాటులం
బడుధన్యాత్ములఁ గంటివే మదన యీమాల్వార్పనాధీశులకా. 111

2 శా. ప్రియామణిగనాదముల కువ్వెల్లూరుచు న్మండప
స్థానముల్ నెట్టియును నచ్చొక గేళిక ల్నల్లున
య్యేణినేత్రలఁ జట్టువారుకొని కంటే కాంచుచున్నారు గ్రా
మీణుల్ నిశ్చలలోచనాబ్జులయి లక్ష్మీగర్భముక్తామణి. 112

3 మ. మునుముందాన మొనర్చి పుండ్రములు శ్రీముద్రాంకము ల్పూని నూ
ననికుండావృత సైకతస్థులు గంటల్ మ్రోయఁగాఁ గేశవా

1. ఇదియు దీని క్రిందిపద్యమును క-లో లేవు. 2. ఇది ట-లో లేదు. 3. ఇదియు దీనిక్రింద
రెండు పద్యములును క-లో లేవు.

ర్చనముల్ చల్చి స్వపార్శ్వనగ్దులకు దీర్ఘం బిచ్చి సేవార్థమై
చనువారిం గనుగొంటివే మదన సాక్షాద్వ్యాసమానీశులక.

113

ఉ. త్రోవనె దృష్టి నిల్చి తడిదోనతి మూఁపునఁ దాల్చి స్త్రోత్రపా
తావళితాస్యతై శయచయంబులఁ జెంబులఁ బూసి యేగునీ
కేవలపుణ్యమూర్తుల సకలచనవృత్తుల రంగనాథన
ప్రావరణప్రదక్షిణపరాయణులం గనుగొంటు మన్తభా.

114

సీ. అగ్రహారముల మాన్యక్షేత్రములఁ బండుగరి సలకొలు చుకొండ్రు నింప
నతతంబుఁ బైరువచ్చులఁ దోటదొడ్లులఁ గ వలు లరిసి రక్షణ మొనర్చి
గీలార్లు పెరుగునుం బాలు మందలనుండి వడి జేవుమాపుఁగావడులఁ దేరఁ
బై వెచ్చమునకుఁ దప్పక రూకపాతికల్ ప్రియశిష్యతతి సమర్పించి యెనఁగ
సత్సంగంతర్పణంబె నిత్యవ్రతంబు, గాఁగ వ్యాఖ్యానమునఁ బ్రొద్దుఁ గడవిగేహ
దేవతార్చన ముఱవక భావశుద్ధి, దినరునచటిగృహస్థులఁ గను మనంగ.

115

సీ. అక్కున వనమాలికాగతభృంగమో శ్రీవత్సమో విభజంపరాదు
జఘనసీమ నువర్ణశాటీమృతియొ నాభినలినవరాగమో తెలియరాదు
పదమున దేవతాపగపీచియో నఖరేందుమరీచియో యెఱుంగరాదు
తనువున నర్చనాద త్తనూనంబులో పాఁపమేపారలో యేర్పఱుపరాదు
కాంచి తె మనోజ కించిదాకుంచితాంఘ్రి, యుగ మిలారమలో త్తఁగానొ త్తిగిల్లి
కటినాకకరంబుసాఁచియొక్కటితలాడ, నమరెఁబవళించియున్నరంగప్పనిపుడు.

క. ఈరీతిఁ జెలుపు మెఱిసి, శ్రీరంగాధిపునినగరిచెంత మధురసా
సారససారసమున్నత, సారససారసరుతుల్ దిశాతతిఁ గప్పె.

117

—* భరద్వాజాశ్రమవర్ణనము. *

క. అదె కనుగొంటివె మదనా, మదనాగకిశోరవదనహరిణులగదనా
రదనాశకమలనదనా, నదనాహతవారికరిణి శశిపువ .

118

సీ. దరనమ్రదళనముద్గతనాశనీతకంజగణములు పుండరికంబు లనఁగ
నురుమీనమస్తతం ధోతానధోరానికాయంబులు ప్రక్షీర్ణకంబులనఁగ
రయశాలిమారుతప్రచల త్తరంగజాలము లుత్పతద్భహులహరు లనఁగ
నంబుపూరాంతరబింబితజలకదంబులు ఘనాఘనాఘం బనఁగ
సముద్రకవిరాజహంసచక్రములుచేరి, సతతము భజంపఁ దీర్థరాజప్రసిద్ధి
నెఱపునీచంద్రపుష్కరిణీసరోవ, రంబు వినుతింప శక్యమే బ్రహ్మన.

119

- క. నుతిగనుసేనరసియదూ, రతరక్షితి జూచితే భరద్వాజమహా
యతిభవనం బతిభవనం, బతినవనంబునకు బాత్ర మై కనుపట్టెన్. 120
- సీ. కలికాలవిప్రసంగతపలాశశ్రేణి బటుశిలీముఖములపాలు సేసి
నిర్గళ వృథుమదోన్నిద్రపున్నాగాలి ధీరాశుగశ్రేణి దెరలఁ జేసి
నిశితకంటకశరాన్వితమన్తధన్యుర్ని నమితమహాజిహ్వాగముల నలమి
చటులశౌఖ్యాగదానాంద్రశౌరికదళంబులఁ బత్రముఖనమాకలనఁ ద్రుంచి
చతురగుణయుక్తధర్మసంపక్తిబొదలి, బహుమహాహవనన్నాహారితమగుచుఁ
గనుము చెలికాండమునితపోవనమొనర్చి, నలసినిలిచినగతిఁదపోవనముదనరె.
- చ. అలయజుఁ డాకసంబునకు నాదరు పేమియులేమిఁ బొపుగా
నిలిపినకవ్వగంబములనీటుల నధ్వరధూమము ల్లగు
నల్లినపదుండు మానులనమక్షమునఁ శుచి యకాట నాతనిం
బాలయక పాసి పోయెడుతమోగుణపుంజము బోలె నిచ్చులున్. 122
- సీ. పుండరీకములపెంపునఁ బొల్పుసారంగ మూహింపఁగా నిది యోగ్య మనఁగ
నలరుపంచాన్మనైకాప్తినాగశ్రేణి యరసికాంచిన నిది యర్హ మనఁగ
నకులానుబంధసంధానంబుఁ గను చక్రి దర్శింప నిది యుచితం బనఁగఁ
బరఁగుఁ గౌశికయుక్తిఁ జిరజీవివర్ణంబు తలఁచిచూచిన నిది తగు ననఁగ
విషమసాయక యిచ్చటివిబుధవర్యుల, లలఘుతరశబ్దశక్తి నాత్మార్థగతవి
రోధములుమాన్విమనుషనారూఢమైత్రి, యావహిల్లుటచిత్రమేయహరహంబు.
- గీ. హరిదీనీనక్తులై కరకాభిరాములై యనంతపదాధీశులై నితాంత
వారితాహంకృతులు నై నవారలిచటి, ముచులు దాపోసిచూచినఘనులుగారె.
- చ. కళికలు చాలఁ జాలుకొనఁగాఁ దగుపాశేలఁ జాలుకీలకాం
చలములు నిండ ముత్తీయపుజల్లుల మొల్లమిసూపఁ బూగముల్
చెలఁగెడుఁ గంటె శంబరవిజేత్ముకశాసననుస్థితాత్మలై
యలరెడుమానిరాజులమహాతపవారణరాజులో యునన్. 125
- సీ. శ్యామలు సౌరభ్యశాలిమధూభిచేఁ దైర్థికావళికిఁ బాద్యము లొసంగఁ
గొమ్మలు పాకానుగుణఫలప్రణాళిచే నభ్యాగతులగు నాహార మిడఁగ
లతకూన లనిలలోలప్రవాళములచే నైదేశికులకు వీవనలు విసర
మహిళలు కుసుమకోమలదళశ్రేణిచే బాంధసంతతికిఁ దల్పములనున్లు

ఘనరసాశయపద్మినుల్ కలితభృంగ, సూషభాపల సతిధులకుశల మడుగ
నంగసంభవ నిర్భరు లగుచు నిచట, దవము సలిపెడుతాపసోత్తములఁగంటె.

సీ. అజరతోరణములకై యుంచితినిజుమీ యతివ నీవీచిగు శ్లలమఁబోకు
మగ్రవేద్యర్చనకై యుంచితినిజుమీ యబల నీ వీమొగ్గ లంటఁబోకు
మజ్జనాభసవర్యకై యుంచితినిజుమీ కొమ్మ నీ వీవీరు లోక యఁబోకు
మతిధిసంతర్పణకై యుంచితినిజుమీ తగుణి నీ వీపండ్లు దడవఁబోకు
మనుచు నొండొరుఁ బలుకుచు నలనగతులఁ
గొను లసియాడఁ గుచములు గదలఁ గురులు
చెదరఁ బనఁటులు మూఁపునఁ జేర్చి లతల
కర్ణి నీరార్చుచూనికన్యకలఁ గంటె.

127

వ. మఱియు నీవనంబు నీ వనం బునోవర్ధితశంబరం బైశంబరప్రవాహంబులీల వి
హరమాణహంసం బై హంసబింబంబులాగున వశీకృతగోద్రచారంబై గోద్ర
చారంబుంబోలె నవలంబితవృషం బై వృషపట్టనంబుకై నడిఁ బూర్ణసుమనో
జాతి యైసుమనోజాతిచందంబునఁ బవిత్రితగోత్రం బై గోత్రధరుకారుణ్యం
బుశీవ దేవదత్తామృతం బై యమృతాకరంబుతీరున ననంతసముద్యాతో
త్పలికం బై యుత్పలికలు సుమధూళిపరంపరలఁ గురియ సుమధూళిపరం
పరలు కదళికల నెరయఁ గదళికలు వినులస్థలసారసవనంబుల మొరయ విమ
లస్థలసారసవనంబులు శిఖికలాపంబుల మురియ శిఖికలాపంబులు మరున్ని
కరంబుల నొరయ మరున్ని కరంబులు పున్నాగవర్గంబులఁ బొరయఁ బున్నా
గవర్గంబులు కనుమభారంబుల విరియ సిరి యెనంగఁ గనుంగొను మనుంగు
జెలీ! యన ననవిలుకాఁడు తత్తపోవనంబు సొత్తెంచి.

128

—* మదనసైన్యము భరద్వాజునిగదియట, *—

సీ. సహకారసహకారసాంద్రలతావృతాభోగయాగగృహళి పొనఁగుచోటఁ
గరకాంతకరకాంతరసార్ద్రభూమిభూమానిమానితతరు ల్లలయుచోట
ఘనసారఘనసారికితానిలాకులాళిందకుందరసంబు చిందుచోట
వనజాతవనజాతవలితాపగానుగా నేకకోకధ్వను త్నెరయుచోటఁ
గోళికాళాలికాయితోత్తాలసాల, పాలికాళాలికాసారపద్మనద్మ
భూలికామాలికామదోత్తుంగభృంగ, బాలికాడోలికారతు ల్పరఁగుచోట.

గీ. తొగరువన్నె గుజ్జచిగురుమామిడినీడ, జేరి కేలఁ బూలకోరికోల
మెఱయఁదిప్పగొనుచుఁ బెఱ¹ కేలఁదియ్యవి,ల్లాఁత గాఁగనిలిచియుండుటయును.
సీ. నిడుచాలు వెనుచాయ నడకనిద్దపుఁజేటిగమి వీరజడలతో గంధవహుండు
చెలువంపు మేకప్పగిగురమా వింతవగఁగబిరుదుతో మృగధరుండుఁ
జొక్కఁంపుఁదుదిఱక్కసో కుపుప్పొడి రేకవసువుఁబావడలతోఁ బక్షి²కులముఁ
దొగరువన్నియమావిచిగురు మొత్తంబుక్రొంబగలుపంజులతోడమాధవుండుఁ
బ్రకటగతి వచ్చి యహమహమికల మంక
మాక యుత్తరు వనుచు సంభ్రమ మొసర్ప
వారిఁ గరుణార్ద్రదృష్టిచే గారవించి
మునివరుని మీఁద సెలవిచ్చి పనుపుటయును.

131

ఉ. చొక్కపుఁబువ్వుజొంపములసాంపున ప్రాఁకులు విట్టివీఁగె నల్
దిక్కుల సావితావి నెలచేటులపాటల నీటునూపెఁ బ
ల్పక్కుల కాకలీకలకలధ్వని మీఱఁ జకోరికొరికల్
నెక్కునఁ బండువెన్నెలలు నిండె యథోచితవృత్తి నయ్యెడఁ.

132

క. కనుఁగవ మోడ్చి నిదిధ్యా, సనతత్పరుఁ డగుచు మస్తచంద్రసుధాసీ
చనమునఁదనుఁదా నెఱుంగని,మునిఁ గనుఁగొనియేముదాముముందనికడఁకఁ.

సీ. ఉడురాజు నిజనిశితోత్తాలకీరణసంఘమువేరిబలుచివ్వగడలఁజమ్మి
మధుఁడు శాఖానోయ్యనన్యమర్చననిష్పతజ్జాలకావళివేరి తాలఱున్వి
పవనుండు వేతెంబువాటి గంధాయాత భృంగనిధ్వానంబుపేరఁ బిలిచి
శుకపికాదులు గరుత్మకటధ్వనులపేర వివిధవాద్యంబుల రవళిఁజూపి
కేశవపదాబ్జచింతారసాశయాంత, రాశగతమానిహృదయశుండాల మవశ
మగుటనెలిఁ దార్చఁగాలేక హత్తియిట్టు,లమితనిజశక్తిమీఱఁబోరామనపుడు.
సీ. తమ్ముఁ బెక్కినకనుకన్నుఁదమ్ముల శ్రుతు లవతంసాళి రుతిపేరఁ దఱచుదూఁ
గరకంజరమకొంకణము లంతర్దశి స్వనముల పేర నెచ్చరికఁ చెలువ
ఘనతర స్తనభారమున కుల్కి లేగొను మొలనూలిందపేర మొఱలుపెట్ట
నడుగ్గదామరలకు హంసకంబులు దిఱుగంటప్రాఁతలపేర గతులు దెల్ప
నడఁతైవంద్రకళాభిధానాపురోళి, లామ లావణ్యవై భవాలంక్రియాభి
శీఁగి మామన్మథునియగ్రసీమ నిల్చి, చిత్తగింపుము నన్నని సెలవుఁ బూని.

- క. మానికడ కేగె నతఁడును, మానస మానంగబలసమాగతివలనకొ
భ్యానంబు వదలఁ గాఁచెకొ, నానాదిక్కులను దత్తై నంబున నదియుకొ.
- గీ. చెలులు నేవింప రిత్తుకాంచీకలు మొఱయ, నిల్లనల్లన¹నతని డాయంగనేగి
గరువమునునీటుముఁపంబుఁగలికితినము, నారజంబును మొఱయఁదదగ్రసరణి.
- సీ. తరులకొయ్యన నిక్కిఁగిరులందు నెపమున విహుమూలద్యుతింబులుపఱచి
ముంజేతిచిలుకకు ముద్దిచ్చు నెపమునఁ దావి కంజగు రాకుమోవి సూపి
చెమటలార్చమలంచిచెఱఁగును నెపముననితీగుబ్బచనుదోయిమఱుఁగుఁబుచ్చి
యలులు మోమునఁజేరమలఁగెడు నెపముననునువాలుఁగొప్పగన్గొనఁగఁజేసి
కినుక నుడిగంపుఁజెలి నల్లి కనునెపమున
గొనబునెలవంకబామల జంకెనలుదెల్పి
యనుఁగుబోటులతోఁ గూడి యామృత గాఢీ
సముచితపిలాసముల డాయనమయమునను.

138

- శా. కేలంబంగరుగచ్చుకోల లమరకొ గీర్వాణబాలామణుల
శ్రీలీలావతిపట్టికట్టికల వారింబోలి తజ్జెత్రివి
ద్యాలాలిత్యము లుగ్గడించి మృదులాలాపంబులం బాడుచుం
గోలాటంబులు వైచి రాయతి తమం గుంర్థిం గటాక్షింపఁగకొ. 139
- క. మలఁచి వలమూఁపుపైఁ గీ, లొలిపిన పాదంబుమీఁదఁ గొమరగులికుచం
బలఘూన్నాళాంభోరుహ, తలక్లంకఁ దెగడనొకతె తాండవమాడకొ. 140

- 2గీ. పాంథమృగయకుఁ జనుమరుపజ్జఁ ద్రిప్ప
భర్తమయదండబర్హాతపత్ర మనఁగ
మొఱుఁగుమొయిదీఁగ వలగొనఁ దుఱుము బాదలఁ
దెఱవయొక్కతె బిఱబిఱఁదిరుపుగట్టె.

141

- గీ. తముఁ గలసి యవ్వుభూతు లింతకును గొనరు
వేల్పు లని తెల్పుగతి బాటవ్రేల నెనయఁ
దర్జనిఁ జెఱంగుఁ లించి తక్కువ్రేళ్లు
మించి నిక్కంగ దేశినటించె నొకతె.

142

మ. ఉరుభోగోన్నతి మారుతాశనులు సాంప్రానన్ శిలామః ప్రహిం
గరఁగ నిర్విటపాప్తి నిశ్చలతను ల్లాభానురాగాంకుర
స్ఫురణం బొందంగ హంసరాజగతిచొప్పు ల్దప్పఁగా నొక్కనుం
దరి గీతంబులు సాడె నా త్తహృదయోత్సాహానుకూలంబుగన్. 143

చ. అరుదుగఁ జంద్రరేఖ యతి నప్పుడె కన్గొనినట్టు లందియల్
మొరయఁగ మేను సోలఁ గుచము లొప్పదల న్నెఱివేఱి జాఱఁగా
సరభసవృత్తి నేగి యొకసంపఁగిక్రొవ్విరి మొగ్గ సిగ్గునం
గరకమలంబు సాచి కయికానుక గాఁగ నొసంగి యత్తటిక. 144

గీ. ప్రసవభాణుని నీయింటి బంటుగాఁగ, నిలువఁ జేసెద ననుచు నందియముదీఱ
నానయిడి చాల నమ్మింపఁబూనినట్టు, లచ్చునీంద్రుని సాదంబులంటిమ్రొక్కె.

ఉ. మందసమీరలోలలతమాడ్కి నొకింత వడంకు నూనుచున్
ముందఱి కేగి యాజటిలముఖుని డాయఁగఁ గొంకి డెందమున్
డిందువడంగఁ జేయుచు వడిం బురికొల్పఁగ బుజ్జగించునూ
టిం దరభస్మరతుఁచతటిఘటితాంజలి యై నయంబునన్. 146

సీ. తొడుకుబాబాచాతుజడదాల్చువాడనిపూ వేలతాంగులపుట్టినిల్లు
జేజేలకఱపు మాన్చినవదాన్యునిగన్నవనధి యెలేమలజననసీమ
మున్నీటనిల్లటంబువసించు దొరయూగుకాండ మేకాంతలఁగన్నకడుపు
వెన్నుపొక్కిఁ తిత్తినున్న వేలుపుమానసం బేవెలందులజన్మభూమి
నలువతలకోరగల మేటివెలపుమొదలు, ¹గాఁగలపదంబులేనీలకచలయునుకు
లట్టియచ్చరకులమునఁ బుట్టినట్టి, దాన ననుఁ జంద్రకళయంద్రు మహానివర్య.

సీ. కమనీయతరగానగాంధర్వలాస్యతాండవకలాపూఢిఁ బ్రౌఢ నగుదాన
సకలసౌఖ్యముల కాస్పదమైన దివినేలు బలభేదినవిధంబు కొలుపుచెలుపు
చిత్రరేఖా ఘృతాచీ ధాన్యమాలినీ రంభాదినతులు నాప్రాణసఖులు
శ్రీరంగనాయకు నేవింప నిటకు నిచ్చలు రాకపోకలు నలుపుచుందు
నిన్ను నేవింపవచ్చితి నేడు దివ్య
మహానివర తావకాలోకమహిమవలన
నలఘుసాత్త్వికభావంబు గలిగె నాకుఁ
దలఁపెఱిగి నన్నుఁ గరుణింపవలయు ననుడు. 148

క. కదలక మెదలక పైపైఁబొదలెడు గాంభీర్యధీర్యములతో యతి య
మృదవతఱి దదనుచరుల న,య్యదనం నైకొనక యచలుఁడై యుండుటయున్.

సీ. చవియెఱుంగవుగాక యవుదలచంద్రామృతంబుతోయ్యలియధరంబుసరియె
విన నెఱుంగవుగాక విశదనాదానుభావంబు పైఁదలిమణితంబుసరియె
తగ వెఱుంగవుగాక యగణితానవనిబంధము లింతిసురతబంధములసరియె
తలఁ పెఱుంగవుగాక దహరోద్గతారవిందమ్ము భామినివదనమ్ముసరియె
కానఁ దనుయోగమునకు సమాన మగునె
కానఁ దనుయోగమునఁ జెందఁగలనుఖంబు
మదనుమత మింత తలపోసి మాని యింక
మదనుమత మాత్త వదలక మనఁగదయ్యి.

150

ఉ. తేరకుఁ దేరఁగా భవదదృష్టవశంబున నేఁడు చెంతకుం
జేరిన మమ్ము గారవమునేయ నెఱుంగవుగాక యాత్మలో
నారసిచూడు మేమిఫల మందుట కుంకువలై తనర్చునో
ధారిణిఁ జేయుజన్మములు తాపసవృత్తులు వీరకృత్యముల్.

151

సీ. ఏడాకులనఁటుల నెనయుకవ్రము గల్గ బూది నెమ్మెయినిండఁ బూయ నేల
వైణవమాక్తికవ్రాతమ్ము గలుగంగఁ బటికంపుఁబేరుఁ జేపట్టనేల
పూచినగురివెందపొదరుటింపులు గల్గఁ గాఙ్గకుగుణిసెల దూఱనేల
మృగనాభీకాగళన్తృగనాభీ కలుగంగ బిల్లవేలిమిబొట్టు వెట్టనేల
జడనుబూని కటా సదనద్వివేక, చాతురి మనోబ్జమునఁ బూనవైతిగాక
తెలియ నేర్చిన నీకానఁగలిగినవియె, యరసినుఖియింపఁగారాదె సరసులకును,

మ. అనుభావద్యోరహంసమండలము మాయానంబు దాస్యవలం

బసపోత్కంఠవనప్రియప్రకరము ల్మూపాట లింతేల మా
యనుఁగుంబ ల్కనుభావమాణశుక మాహయిట్టిమాబోంట్లశా
తనిరీక్షారుచిధార కబ్రమె భరద్వాజా నినుం బైకొనన్.

153

క. కిలికించితలీలాగతిఁ, చిలకింపవు మృదుమదీయదేహనక్తిం
బులకింపవు లేనగవులఁ, జిలికింప వి దేమి తాఁతఁ జేసిరె నిన్నున్.

154

క. అని చంద్రరేఖ యీగతి, మునిపతిఁ గొసర న్నసంతముఖ్యులు గడిమిన్
మొనసి తమతమకతమకం, బునఁ గదియుచు మరున కిదియెపో నం దనినన్.

ఉ. కాయజుఁ డల్లిపూబామిడికం బిడి గేదంగితేకుబాతుదా
రా యమరించి కల్వలజరాపయి లేజగురాకుచొక్కపుం
జాయల జాళువాకమరు చాల బిగించి ద్విజాళి మ్రోల జే
జే యన మందగంధవహాశీతక రానులు సందడింపగఁగ. 156

ఉ. తెక్కల తేజి నెక్కి ననతేకుమిటారపువంకి నూటిగాఁ
జెక్కి బళి యనం దరటునేసి ఘడాఘడి రెండువీధులం
జక్కఁగ నూఁకినం జెమట జాఱ నొకించుక వన్నె సోఁకినం
ద్రొక్కినచోట్లు ద్రొక్కినిమరుం గని పల్మఱు మస్తరించుడు. 157

ఉ. తోడన నూఁకి మల్లెననతూపులఁ గూడఁగ నేసి మర్తముల్
గాఁడఁగ మొల్లపూగొఱకలం జాఱుకంటఁగ నొంచి తమ్మిపె
నేడెము చాటుచేసి తొవనేజముకొల్లికిఁ గ్రుమ్మి దిక్కు ల
ల్లాడఁగ జాజిపూనబళి మంది ఘనధ్వని మీఱ నార్పుచు. 158

ఉ. పూవిలుకాఁడు కీరహయము న్తుని నంటఁగఁ దోలి నిల్చి తాఁ
బావడ లూఁది త్రొక్కి పరిపాటిగ ముందట సాగి నిక్కి ముం
జేవడిఁ జూఁపి యాఘనునిచి త్తము లత్యయము చేసి వైచె గా
త్రావళి నిర్గళన్తధువరంపర నెత్తురు వోలఁగఁగఁగ. 159

క. మారుం డంతటఁబోకన, దారుణగతి మించుమావితలిరాకుఁగతా
చూరిఁ గొని నఱకి వచ్చుని, వారువముం డిగ్గి కదియ వచ్చి కడంక. 160

క. పేరెంబువాటి హల్లక, కోరికకుంతంబుఁ గేలఁ గొని భీషణహుం
కారంబు మీఱ నదలిచి, క్రూరత నమ్మానిమది చుఱుకునఁ బాడువ. 161

గీ. అంబరాంచలభాగదృశ్యంబు లగుచుఁ
దనరుతత్కాంతప్రభువయోధరము లపుడు
లలితనవచంచలాలోకములఁ బెనంగి
పొదలి యాహంనుఘనతమస్ఫురణ మడఁప. 162

సీ. అడరి జాత్రై నఘర్తాంబుపూరంబుచే వదలఁజాలనిధృతి వదలిపోయె
దట్టంబుగాఁ బర్వనిట్టూర్పుగాడ్పుచే నెడల నేరనిశీల మెగసిపోయెఁ
బెనఁగొని యందంద యెనయుకంపంబుచే జనలేనిమాగ్ధ్యంబుజాటిపోయె
వడిఁ బట్టు లేక వెల్వడుపులకాళిచే విడువ నోఁవనిలజ్జ 1 విడిచిపోయె

నకట యంతటిలోనె యొండొకటి మీఱి

తత్తటము మోహమును దిట్టతనము గాఁగ

సఖిలమానులు వెఱగంద నరుగుదెంచి

ధరణితలనాథ మునిఁ గఱకఱి యొనర్చె.

163

క. అతనుశరవర్షధారాహతి నిట్లు మహాజడాశయం బపిసిన నా

యతి యతులబోధనేతు, ప్రతినవయత్నమున నిల్చి పటువిస్తయుండె. 164

మ. తనవిజ్ఞాననిరీక్షణస్ఫురణ సత్యంతంబు నూహించి తి

ద్యనితానన్నిధిదోషరోషభరసృత్యద్రూయుగాభీలుఁ డై

ముని¹కన్దోయి మిడుంగులు ల్లరియ సంభూతశ్రమాంభోనిగుం

భనగర్జాయితహుంక్రియార్భటి జనింపం గంపమానోష్ఠుఁ డై.

165

ఉ. త్రాస మొకింత లేక సవిధంబునఁ గారులు పఠెఁదేల యో

సోసి మదాంధురాల తలవోసి భవ²న్నతజాతిగర్వరే

భాసముదగ్రవై భవవికారము లిష్ట యడంతు నంచుఁ బే

రీసువడి స్పృహించె నల యింతి నరాంగన యై జనింపఁగన్.

166

క. ఈకరణి నమ్మహర్షివి, భాకరునెఱిమినుకుల స్వబంధుర కాంతి

శ్రీకామనీయకవిశూ, న్యాకృతి యై చంద్రరేఖ యడలుచుఁజనియెన్. 167

సీ. అరయ ననగ్నికుండాహుతిస్తోమమై బూదిఁ గూడె సుమాస్త్రప్రోడిమెల్లఁ

జర్చింప నూపరస్థాపితబీజ మై ధూళిఁ గూడె సమీరుహాళి యెల్లఁ

జంతింప వఱదఁ గూర్చినచింతపం డయి నీలఁగూడె హిమాంశునేర్పులెల్లఁ

గనుఁగొన నడవినిగాచినవెన్నె లై చెట్లఁగూడె వనంతుచెల్వ మెల్ల

నకట చట్రాత్తిపై వాన యగుచుఁజెదరి, పఱచెనలువంకలకుఁబట్టి బలములెల్ల

విశ్వభూనాథ విను పదివేలమంది, మన్మథులకైనవానిదెమల్పువశమె. 168

క. ఆవేళ వాలుఁ బోవం, గావైచి లతాంతశరుఁడు కట్టా మునుము

న్నీవిధ మరయక ³యిట్టాలు, రావచ్చునె మనసుకావరంబునననుచున్. 169

క. వెనువెనుకకుఁ జని యొకపూ, చినసంపెఁగొన్ము రెండుచేతుల నవలం

బనముగ నొనరిచి పదముల, నెనయించినదృష్టి మస్త మెత్తక తనలోన్.

క. సమదగతినిగడిచిన వ్యర్థములై శతధానహస్తధా నానాళీ
కములెల్లకా జనియెను దళి, తములై చట్రాయి వానితలపు కటకటా. 171

సీ. ¹వెలవెలఁ బాతెడువేళఁ బెన్గట్టు క్రేవలఁ బట్టికుందెడువాని నమ్మి
వనములపాలయి మునుపున్నదళముల వదలి జాతికిఁ బాయువాని నమ్మి
తనరాకపోకలు గననీక మాయ మై వడఁకుచు వర్తించువాని నమ్మి
కొమ్మలలోఁ డాఁగి కొదికి లావులు డాఁచి పంచినతల లూఁచువానినమ్మి
కటకటా దేవసభలోనఁ గండక్రొవ్వు
మాటలాడితిఁ గాని యీపాటివారె
యాపులనియెంచలేనైతి ²నవజయంబు
పాల్పడితి నంచుఁ జనియె నాభావభవుఁడు. 172

క. ఆచంద్రరేఖయును ద,ద్వాచందయమిశావ మెనసి వసుధ నవసుధా
రోచి యగురుక్మబాహు, త్మౌచక్రేష్వరుసకు గుమారిక యయ్యెన్. 173

శా. ఆవృత్తాంత మశేషము నివ్విబుధలోకాధీశుఁ డేతద్వయ
స్యవాక్యంబుల నాలకించి సురకార్యాపన్న కాపేలుపుం
బూవుంబోడికి ధాత్రి నామరపురీభోగోన్నతు ల్లల్లఁ జే
తోవీధిం గరుణించి పంచె శుభగీతు లేర్పఁగఁ దుంబురున్. 174

శా. ఆగంధర్వుఁడు వచ్చి నాఁ టగొలె నత్యాపందసంయుక్తుడై
రాగప్రాధీమ మీఱి గీతములు నేర్ప నేర్వడన్ నే నమ్మహా
భాగుం గన్గొన నేగి యిప్పు డతఁ డంపన్నహృకన్యాతలీ
భాగావాసుని రంగనాయకుని సంప్రాప్తింపఁగా నేగెదన్. 175

క. అని పలికి విజయలోలువ, చనముల నాచంద్రభానుచర్య నకలమున్
విని ముని నమ్మదయుతుండై, పనివినియెం బిదప సత్యభామానుతుఁడున్.

మ. సకలత్మాతల³పుణ్యగణ్యపురవీతాదతుఁ డైనట్టిమా
నికులోత్తంసము వాగ్విలాసములు వింటే నెచ్చెలీ యెందు ని
ట్టికృతార్థం గనుఁగొంటిమే యితనిసాటిం బల్కనిధాత్రిలో
నొకసిద్ధుండును లేడు పో యనుచు సత్యత్కంఠితస్వాంతుండై. 177

1. ట-వెలవెలఁబాటుచు వేగబెన్గట్టుక్రేవంబడి. 2. చ-ట-నవజయంబు. 3. ట-చక్ర
పుణ్యపుర.

క. చెలికానికేలునం గేల్, నిలిపి కొలిచి వచ్చుజనుల నిలునిలుఁ డనుచుం
బలుమాటు మానిచర్యలు, పలుకుచు వేటొక్కపువ్వుబందిలి కరిగెన్.

శా, గాంభీర్యాంబుధిరాజ రాజధరవాక్పాణేశపత్రిప్రభా
శుంభతీర్తిసమాజ మాజనక చక్షురై వీఖరీవంచితా
హంభావామరభూజ భూజననికాయస్వాంతభృంగావళీ
సంభావ్యాంఘ్రిపయోజ యోజకవిభాసంప్రీతితారణ్యకా. 179

క. అక్షిణయోగశిక్షా,దక్ష జగత్త్రితయసాక్షి తాదీక్షిత దు
ర్లక్షచిదక్షహృదక్షను,దక్షవణక్షమధురాపద త్కాంతినిధీ, 180

తరళము. స్వరధిరాజసదనరాజసఖముఖజనాతిభా
స్వరశిరోజనవనరోజసరసమాజసంతతా
చరితపూజ సవిత్వతేజ జపిత్యయాజకచ్చటా
సురధరాజ శుచిధరాజశుభనభాజనోన్నతా. 181

గద్యము. ఇది శ్రీమద్దత్తాత్రేయ యోగీంద్రచంద్రచరణారవింద వందన సమాసాది
తనరసకవితారసోదాత్త దత్తనామాత్యసోదర్య మల్లనమంత్రివర్యప్రణీతంబైన
చంద్రభానుచరిత్రంబనుమహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

చంద్ర భాను చరిత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

- క. శ్రీదత్తాత్రేయ సదా, మోదితసకలాదితేయ మునిగేయ చిదా
స్వాదాప్రమేయ యనసూ, యాదేవిశుక్తిమాక్తికానఘకాయా. 1
- వ. అవధరింపు మానమయంబున. 2
- గీ. అచట హితుఁ జూచి హరిసుతుం డనియె మనల
కిచట మ్రొక్కంగఁ జన దేవుఁ డెదురుపచ్చె
మునివచనభంగి రెం డొకఁడనియ గాఁగఁ .
1 దెలిపెఁ గుండినమునకుఁ బోవలయు మనకు. 3
- క. మనవీరసేనునకుఁ గుం, డినమునఁ దుంబురుండు వీణ నేర్పెడునట యా
తనియనుజ యొకతె కుముదిని, యచఁ గలదట కార్యసిద్ధియగు మనకచటకా
2 డ. కావునఁ బంచసాయకుండు గంజభవాత్మజుడేతఁ గానవి
ద్యావిడుఁ డై ప్రసిద్ధిఁ గనునంతకు మున్నుగ నేగి గేయలీ
లావిధు లెల్లఁ జాలఁ బదిలంబుగ నేరిచి యెట్టులైన నే
నావనజాషీఁ దెచ్చెన సభా యట కీవును సంభ్రమంబునకా. 5
- క. నావెంటనె ర మ్మిఁక మన, మీవిధము పురంబుఁ జేర నేగి హరికి స
త్యావనితకు నెఱిగించినఁ, 3 బోవఁగనీ రిదియ వెడలిపోఁ దఱి యనినకా 6
- చ. అతఁడును నట్లకాక యన నప్పుడ వా రసహాయశూరు లై
ప్రతిదివసప్రయాణములఁ బట్టనపక్కణదుర్గదుర్గమా
యతతటినీవనీగిరు లనంతము లొక్కట దాఁటి పోయి రు
ద్ధతగతి వంత నిచ్చటఁ దదాప్తచమూనివహంబు లెంతయుకా. 7
- చ. శ్రమమున నెల్లెడ న్నెదకి కానక శ్రమ్యుటిపోయి యయ్యదూ
త్తమునకు విన్నవించుటయుఁ దత్ప్రమదాసుతబంధవాప్తవ
ర్గము లడ లొంది భావిశుభ కార్యము నారదుచే నెఱింగి హృ
త్ప్రమదముఁ గాంచె నిచ్చట స్మసాలకుమారవతంసు లొక్కెడకా. 8

- క. కని రలదుర్వాసుతపో, వనము స్సతతోజ్జ్వలత్సవనముం బుణ్యా
వనము స్సంయమిపదపా, వనమున్ జనదుస్త్రియాని హాధావనమున్. 9
- క. కనుఁగొని యానందము నె, మ్మనమునఁ దళిక్తోన్మ ధినిమిమంబులపలు ల
వ్వనమధ్యము దటియఁగఁజని, కనుఁగవలకు మోది ముడునొకనొక దోటన్. 10
- ఉ. మార్గాయానము పో నికుంజపటలీమధ్యంబు సొత్తించి యుం
తగ్గేహంబునయంచపోలె నుఖనిన్రం బెంది బుల్లోలనం
సర్గాసర్గశభానుజానిలసదానంఘృష్టరంభాపనీ
వర్గోత్తాలపలాశపీజనముహూర్వాప్యధూతఘృష్టంబుగన్. 11
- ఉ. ఆయెడ నాశ్రమైణయుగ మచ్చట సచ్చట లేతపచ్చికల్
మేయుచు సారె నొండొకటి మేనులు మూర్కొనుచు న్రయంబునన్
జాయఁగ వచ్చి యాధరణినాథుల మానిజనభ్రమంబునన్
రాయిడిఁజేసెఁ బైఁ బడి చిరంతనతాదృశవాసనారథన్. 12
- చ. అలయిక నిద్రవోవుతటి నాగతి సారెకు రాయిడించినన్
దెలిసి తటాన మేలుకని దిగ్గస లేచి యదూర్వాన్వనూర్జముం
గలఁగుచుఁ జూచి చెంగునను గంతులు వేయుచుఁ బొలునట్టి జం
కల బెవరించి జోడు దలఁగం గలగుండువడంగఁ దోలినన్. 13
- చ. మిగుల భయార్తి నొండొకటి మించఁగ రెండును రెండుదిక్కులై
తగ బుసకొట్టుచుం బొదలు దాటుచుఁ గ్రమ్మటి చూచు చుప్పరం
బెగయుచు గాలిఁ దీవ చలియించిననైనఁ దొలంగిపోవుమన్
దిగులున వచ్చి యమ్మునిపతిం గని యుల్కుచుఁ జెంత నిల్చినన్. 14
- శా. ఆదుర్వాసుఁడు వానిఁ జూచి యపు డత్యంతాచుణాపాంగవీ
మోధామంబులు దిగ్విటంకముల నుల్కాజాలము న్నింప వు
ర్యాదాలంఘనజంఘికాగ్రహముతో నాగా మదీర్హులై
లాదాంపత్యముఁ బొపె నెవ్వఁ డని యుల్కన్ భావసనంసక్తుఁడై. 15
- క. యదునాథనందనులఁ గా, మది నెఱిఁగి కటంబు లదర హూసి కటకటా
తుద మొద లెఱుంగకమదమునఁ, జెవరినమదినింతసేయఁబెల్లునెయనుచున్.
- సీ. ఎఱుంగరే దేవతాధీశునంపద లెల్లఁ గడలిలోఁ గలిపినగబ్బితనము
మఱచిరే సత్యభామామురారుల బండిగొడ్డులఁ జేసినగొడ్డతనము

తలుచుచే యరనింపఘమునిల్లాలి ధాత్రికిఁ గూల ద్రొబ్బినదిట్టతనము
చూడచే రోకటిచూలికై సాంబుతోఁ దమునెల్లఁ దిట్టినదంటతనము
పెక్కుతేమిటి కరయచే భీషణాక్షి, వీక్షణాక్షుద్రరూఢాశుశుక్షణిక్ష
ణోక్షిపజ్జ్వలికలలోకమొక్కమొగిన, భస్మముగఁజేయఁజాలినబంటుతనము.

క. అని శము లోహోయన ముని, యనిశము లో నడరురోష మగ్గల మగుచుం
గనికరము మాఁపఁ జాటుమఱు, గని కరమున శాపజలముఁ గైకొనునంతఁ.

సీ. బహుకాలసాధ్యతపస్స మేటికి మంటిపాలు సేసెద యని పలికె నత్రి
యాదవాన్వయులఁట యన్న యీతెగువ నీకనుచితం బనె గర్దమాత్తజాత
సాంజల్లియై యుపాధ్యాయ యీయొకతప్పు సైరింపు మనియె శిష్యవ్రజంబు
అంతకు నెంత నీ వటునలఁ గోపింప నది లక్ష్యమా యని రన్యముచులు
మఱియుఁ దలకొకమాటగా మానినాధ, తాళుమన నడ్డసేయక తపసి నిజమృ
గంబు లె ట్లట్ల వారును గవ దొఱంగి, కలఁగ నిమ్మని శాపోదకంబు విడిచె.

క. అట్టిమహారభసపుఁదఱి, జెట్టున డిగినట్టు లగ్రసీమ మొలచిన
ట్లుట్టివడినట్టు ¹మానుల, కట్టెపట నావ్యసమాని గనుఁగొననయ్యెన్. 20

సీ. సత్యసతిమానసము నొందుహంసేంద్ర మునిసంజునిషడకేంజడలవాని
భరతరాజాన్వయోద్ధరణఁ జైరునుసౌమ్య విరివఱ్ఱిపూసలసరమువాని
వాసిష్ఠవంశాస్థి నఱలుముక్తాగ్రణి పలుచనినిడుయోగపట్టెవాని
నలఘుభారతకళాకలితుఁ డౌనశ్చఱిఁజిటుత ²పప్పలివన్నెచేలదాని
బ్రాక్తనవచోవిభాగవైభవధురీణుఁ, గేల మున్నీటిక్రాన్నీటిగిండివాని
నాపరాశరపుత్రు నుద్యత్ప్రకోప, కానతరనేత్రుఁ గాంచి దుర్వాసుఁడపుడు.

క. నననవవినయముఁ బల్కుచు, నననతగతిఁ దోడితెచ్చి యాతిధ్యంబుల్
నవరించిన నమ్మనిపతి, యవి గైకొన కనియె భీషణార్చిటి మెఱయన్. 22

ఉ. బాలురు పుట్టుభోగులు సృపాలతసూభవు లెంకకాకిచేఁ
దూలినవారు సిద్రతమిఁ దోఁగెడువా రొకతప్పు సేసినం
చాళక యేల కానరమున స్పృహించితి వోయి యిట్లసీ
కేల మునిత్వ మేల జప మేల జటాభర మేల సేమముల్. 23

³సీ. మునుమున్నయపక్వీజనియించినటియించునామిఁదగ్రూయుగం బాడ. సుదుట
ముంగలదురితసమూహంబులుదయించునామిఁదఁబులకంబులంకుండుఁ

దొలుదొల్త నఖలవిద్యలును నీరై జాలు నామీంద ఘోరము పురుషుల మేన
మొదటనే తపము సమూలంబుజలియించు నామీంద ఘోర బిట్టనరిసాగు
గాన నూటక శపించు మానిపటికి, నీరునే యోయిమానిసిదిండితబిసి
విసపుణ్ణెట్టున కూడలు విడిచివెట్టు, జడలుజనియించి చెటిచె ముస్తమున నీకు.

చ. ముని నని పేరు పెట్టికొని ముక్కున గోపము బూన్చి యూగిరి
జనుల శపించ దీన నొకనర్హి గల్గునె మన్వితమాత్రులై
ననజరళాపి నందనులు వారిలు వారలు జూడకున్న న
ద్దనుజవిభేది జూడవలదా భల దారుణ ఘాతమృతా. 25

క. అని యనితరసహ్యంబై, గనగనచుచూడ్కి గోపకళ క్రాలుకొనక
ముని మునిసి యప్రతనయుం, గని కనికర ముడిగి పలికి కటకట బడినక.

క. రోషారుణాక్షిపీతౌ, భీషణనదనంబుతోడ బెదవు లదర నా
దోషకరానుజుడ కటు, భాషణముల వ్యాసుం జూచి పలికెను గలకక.

ఉ. వంచన నావనంబునకు వచ్చి మదించి దయావిహీనులై
పెంచిన యేణశాబముల బిట్టనలించిన జూచి నేను గో
పించి యథోచితంబుగ శపించితి నిందుల కీవు వచ్చి గ
ద్దించగ నేమికారణము దొంగదోయి భనత్తుతాపముల్. 28

క. వాకిలి దెఱచిన జాల్క, సాకిరి బలికెద నటంచు జనుడెంచి కడుం
జీకాకునడగ నాడిన, నీకు న్యేతచెదమె తెలియనేరవు నాకృష్ణక. 29

చ. నను మునిమాత్రు నాడుగతి నాటంగ నానెన నుడు నీకు న
ననునయభాషణంబుల బ్రయంబులు నెల్కుగిన నే యహస్థిం
జనితనితాంతభీషణనిశానశశానగ శేషణంబుల
గినుక నడంతుం గాక వెనుక నులు నానెన మాన మం చొగిక. 30

ప్రగ్ధర. క్రుద్ధుడై బల్వించి బల్కుచు ననుడు దృఢాంకురితాహంక్రియానం
బద్ధదేవంబుతోడం బ్రళయశిఖిగతి న్నండుదుగావసు వ్యాసుం
డిద్ధామన్దంబుతో బిట్టెగిసి పలికె వా రిద్దఱుం దాళలే క
త్యైకత్యం బొప్ప నన్యోన్యము శపనవిధాయత్తు లై యుండునంతక. 31

1. చ - పీఠిస్తూ. 2. ట - లో బుచ్చునునకుమాటు "అనిన" అనుమాటమాత్రముగలదు.

3. ట - లో దీనితో నైదుపద్యములు "అయిద్దఱుం బెద్దఱు ద్దద్దించిం బిటులివియక పోరునెడ
నబౌలకద్వయంబు" అనువచనముమాత్రము గలదు. 4. చ - వెడకర్ణలు.

- క. విఠిగె ధర జరిగె నుడుతతు, లొఱగె నభం బరిగె వార్ధు లూటాడె గిరుల్
వెఱచె జగ మఱచె దిశ ల, త్తఱి వారలరోషగద్గదధావనములక. 32
- ఉ. గ్రక్కునలేచి యంపసెలగల్ దగు పెన్నొదులూని సింగిణీ
లెక్కిడి చేత నాలుగయి దేర్చినతూపులు సంతరించి సల్
సక్కులఁ జూచుచుం గలకలం బుదయించినత్రోవ నిల్చి యా
దిక్కునఁ బాటుసంయములు దెల్పి నశేషము నాలకించుచుక. 33
- మ. చని యగ్రానని వారు గాంచిరి జటాసంచ్చన్న ¹సర్వాంగులక
జనితేర్వ్యావశులక మిథశ్యపనదితాప్రస్థలదావ్యక్తులం
గనదాలోకవికీర్ణపావకుల హుంకారోర్జితాన్యోన్యత
ర్జనులక భ్రుకుటిభీకరాకృతులఁ బారాశర్యదుర్వాసులక, 34
- క. కాంచి ప్రదక్షిణవిధు ల, త్యంచితగతి నాచరించి సాష్టాంగము ల
ర్పించి యలమునుల వారు ను, తించిరి గంభీరభారతీగుంభనలక. 35
- సీ. శౌరిపాదాబ్జసంసక్తాయ ముక్తాయ సోమచూడారత్నసోదరాయ
సకలపురాణవ్రశంసాయ హంసాయ బలభేదిగర్వవిభంజనాయ
సత్యవతీగర్భజాతాయ పూతాయ కర్దమజానందకందలాయ
శ్రీవసిష్ఠకులప్రసిద్ధాయ శుద్ధాయ శాంభవతేజోంశసంభవాయ
సతిరమర్త్యనుతాయసుప్రతిహితాయ, సతిరవార్యనవార్యమద్యుతియుతాయ
సతి రతివివిక్తతనయాయ తతనయాయ, సతి రశేషవిశేషమత్యతిశయాయ.
- క. అని యిరువురఁ బొగడిన నం, దససూయసుతుండు శాంతుండై నిజశాపో
క్షినిశాతశూలకృతశా, తనుల యదూర్ధ్వహులఁ జూచి దయతోఁ బలికెక. 36
- ఉ. మీ రొకయేఁడు జో డెడసి మీఁదటఁ గుండిన²పట్టనేందిరా
గారములోన నొండాకని గన్గొని వాంఛితవైభవంబు చే
కూరిన నింపుసాం పెనఁగ గోపవధూపతితోడఁ గూడి మీ
ద్వారవతీపురంబునకు వత్తురుగాని తలంక నేటికిక. 38
- క. అని పలికిన దుర్వాసో, మునిచేఁ బనివిని దయాసమున్నతు వ్యాసుం
గని పునరవసతి సలిపిన, ననుపమవాత్సల్యగరిమ నతఁ డిట్లనియెక. 39

1. క - దివ్యాంగులక. 2. ట - లో దీనితోఁ బై మాఁడుపద్యములకు మాఱు "చూచి ప్రదక్షిణసమస్కారంబు లర్పించి యున్నంజూచి యససూయాసుతుండు దయార్ద్రచిత్తుండై" యను వచనముగలదు. 3. చ - పట్టినామరా.

- చ. అభిమతకన్యకాపరిణయైకకుతూహలశాలు శైల ముహో
విభవవిశాలుతై నుచుండు విశ్వేధరావలచుంబు మెచ్చ నో
శుభమతులారయంచుఁ దముఁ జూచి యనుగ్రహ మాచరింప వా
రభివవధైర్యధుర్యహృదయాంబుజ తై చనుచు న్ననంబునన్. 40
1. వసతరుల్లలువైనఁ గనకపోదు మొ యంచుఁ దనుసరిస్సగదనములు గనుచు
గెడవాయఁ దెరువున నెఱసిపోదు మొయంచునోన్యన్యహస్తములలమిఁకొనుచు
ఘనఝిల్లికార్పటి విసకపోదు మొ యంచు సారె మిథోవాక్యసగణి వినుచు
మదగజాదినిరీక్ష మఱివువచ్చునొ యంచు నితరేతరవిమర్శ మొయఁకొనుచుఁ
దఱచు వంకల ననుచుమాధవులఁ బెనచు
జమళిమల్లియ లునుచు వాసనలఁ గొనుచుఁ
బొలయుగాడ్పుల నినుచుచల్వలనె మనుచుఁ
గలయఁ దేటులఁ బెనుచు మార్గములఁ జనుచు. 41
- క. ఈఱములు గుబురుకొను నెడఁ, దాఱుచు వా రేగు శైరువు దప్పి చెమట మై
నేఱులుగఁ గాకి దూఱని, కాఱడవిని బోవుచో నొకానొకచోటన్. 42
- ఉ. అధ్వగదత్తతిలాక్షతగ్రహణసంకులమూషికారాజకూజితములు
శ్లథచక్రసామాణసంధిజాతవటాపనీరుహలోలఝిల్లీరవములు
లూతాఘటితతంతుజాతాభివృతదారుగోపానసీ¹పటద్గుణరుతములు
ప్రశిధిలప్రాసాదభాగగేహన్యోన్యనీడభ్రుశుశ్ప²క్షీనిస్వములు
జీంఘ్రుచునిమ్రోచుఁ జెదరినచిత్తరువులఁ, బడినగోడలనొరగుకంబములఁబట్టు
వదలుగారలతోఁ గానవచ్చె బహుళి, వాలయం బైనకూన్యశివాలయంబు.
- మ. ఘనఘోషం బెనఁగొన్నబల్లిసర రేఖాచంద్రుఁ డంగంబుఁ జెం
దినజ్యోతిరగకంచుకచ్చటలు తాదృగ్భూష లంఘంద చిం
దునుసుల్ భూతిరజంబు నై తనర రుద్రుం డట్టికూన్యాలయం
బునఁ గాంచుండియుఁ గాంచుఁ బ్రాక్తనమహాభోగంబు లెల్లప్పుడున్. 44
- గీ. ఆమిషభ్రాంతిచే జించినట్టిజిగ్గ, చిత్రపటఖండములు పైనిఁ జెదరి రాలఁ
దాల్చి తగు నందు మూషికతతి గణాధి, పతికుధాలంకృతానేకపములనంగ.
- నీ. అన్యోన్యనాదకుప్యత్నింహవలంకృతి హారనురొదఁ దలయేరు వొడమ
భుజగభీమాలయభూమిఁ బేర్కొనిన పిచ్చిలవివంబున నోరు చేదుదాల్చుఁ

జటులర్పుంబూప్రభంజనమహోద్ధతిఁ గ్రమ్మునురమంటఁగనుఁదమ్మిమఱుకుఁ బూన
సమదవాహారివిహణఘట్టనభీతి నిగుడునన్నున మేనునగము గాఁగ
నహహచట్రాతివంటివాఁడగుటనచట, శంభుఁడొకయించు కేనియుశంకలేక
నిలిచెఁ గాక మత్స్వరుఁ డలఁచి దేని, తోలు నెమ్ములుఁ గనువట్టఁ దూలరెట్లు.

చ. మును గజవైరి యం చడుగుముట్టఁగ వప్రము ద్రొబ్బి తో గజా
ననజనకత్వ మెంచియొ వనద్విరదమ్ములు దుమ్ముఁ గర్ణచా
లనములఁ ద్రోచి హస్తసలిలంబున దాఁచి ఘటించుఁ బద్మినీ
ఘనరసయోగాసంతతవికస్వరపుష్కరము ల్పదీశుపైక.

47

1 నీ. చీలలు చెదరి బచ్చెన చిట్టి వానలఁ గూలుకొమ్మలతోడి గోపురములు
పొరుగుారిప్రజపాడుపొలముమేఁపుచు రేలనుండలాఁగినభోగమండపములు
నుసిపట్టి పడి నుగ్గుచూఁచంబులై బంశికండ్లు దక్కఁగ నేలఁ గలియుతేరు
లెడలేక తఱచు ప్రేలెడు జిబ్బటింపచే గబ్బులు వెదచల్లు గర్భగృహము
లోరఁగలుఁజాలువడి తాపలూడిప్రాచి, బూరటిలిసీరుగననీకపూరిమొలచు
బావులును గల్గునచట భూపాలసుతులు, చేరియొకచోటనలఁతవసించునంత.

క. భీషణతరహయహేమా, ఘోషము వినవచ్చుటయును గుఱఁగట వా ర
న్వేషించి కాంచి రత్రువి, శేషోజ్జ్వల మైనయొక్క చిత్రరథంబుక.

49

ఉ. కాంచి తదగ్రధీరతురగస్ఫురణంబుఁ దదీయలోహచ
క్రాంచలపాటవంబును దదత్రుసమృద్ధియుఁ దత్పతాకికా
భ్యంబితకాంతియు న్నయనవర్షముగాఁ జెలికాని సూతుఁ గా
వించి ముకుందనందనుఁడు వేడుకఁ దద్రథ మెక్కి తోలఁగక.

50

నీ. వంకరకొంకరవలుదకోఱలు మించు సెలవులపొల కీఁగ లలమిమూఁగఁ
బెలుచ బీటనరాలు పెనఁగొన్నముచ్చంకబరునుగుత్తుకఁ బ్రేవునరులు ప్రేల
నీచవోయినయట్టియూఁచపిఱుందువై గఱకుతోల్లట్టి పెన్తుఱికి వలవ
నిఱుకటంబుగఁగ్రుంగియొఱగువోయినగూడమూఁపువైగదమిన్నముట్టి వెలుఁగఁ
గోఱమీనల గిజగానిగూఁడువోని, నోర మానిసితలలు లేనారికెడవుఁ
బొండ్లములవలెఁబీల్చుచు భువనభయద, కాయఁడొకరక్కసుఁడువారిఁగదియవచ్చి.

2 మహాప్రగ్ధర. కఠినోగ్రగ్రంధిసృక్ష్వగ్రధితశితదుర్గంధసంబంధశశ్వ
చృతనాసాదేశవానిశ్వసనవిసరసంచారఘోరాననాయః

1. బ - లోనిదియు దీని క్రిందిదియు లేవు. 2. ట - లోలేదు.

పితరప్రవృత్తదంష్ట్రాపుగుమధనభవశ్చేషసంతాసకుల్యా

లుతనాన్త్రోన్నిరజహ్వలుతనభయదస్పల్గుధ్వనిక రాజుఁ బల్కెన్. 52

ఉ. ఓరి సరాక నేడు మది నోడక మానుక కాననాంతముం

జేరుట యెట్లు చేరి పయిచేటు గణింపక కండ్రొవ్వనం

దే రిది యెక్కుటెట్లు విధి ద్రిప్పుకరాఁ బొల్కెన్ కడంగునా

బారికి నగ్గమైతి విదే ¹బల్విడి మ్రింగెన నీక్షణంబునన్.

53

క. ఎచటికి సరిగెద వని రా, త్రిచరుం డాభీలశూలగేఖఁ

ప్పుచుఁ జటులవలంక్రియాగ్భటి, నచలము లూటాడ నలిరయంబున నైవన్.

³ప్రగ్వణి. గాఢప్రకంచరగ్రామభస్మీకృతి, ప్రాథమదేక్షణప్రాయశ్శృంగత్రయీ

లీఢఘంటారవాళీకరాశాంతకృ, ద్రూఢగర్వాప్రజాగుంతుదధ్వాన మై 55

శా.అశూలం బరుదేరఁ గ్రూరతరబాహుగర్విదుర్వారుఁ డై

యాశాభూధరకూటకోటి నడి నూటాడంగ బిట్టార్చి ధా

త్రీశోత్తంసము విల్లుచంచి గొనయం దెక్కించి చే మించి నా

నాశాతాశుగము ల్నిగుడ్డ నది సాంధ్రభృలికాభీల మై.

56

భుజంగప్రయాతము. కరాశాశుగౌఘంబుఁ గైకోక పైపై

నరాశాకృతి న్రా మహాబాహువీచీ

మరాళచ్చటాస్ఫూర్తిమద్యజ్రహేతి

త్వరాలక్ష్మీఁ దమ్బూలదండంబుఁ ద్రుంచెన్.

57

గీ. త్రుంచుటయు నఖర్విదుర్వారకోపుఁ డై, యసుర శక్తి వైవ హరినుతుండు

దానిఁ బటుకృతాంతదంష్ట్రానితాంతశి, ఖాంతకాంతకుంతహతి నడంచె. 58

క. తనశక్తి యిట్లు వడనం, తన భక్తివహింప కనుర తత్సమరమునం

దనుశయముఁదొఱఁగిక్రన్నుట, ననుశయమునలీలనొకమహాగదగొనుచున్.

⁴మత్తకోకిల. రాజరాజయకాంక్ష న న్నెదుర ⁵న్నరుం డితఁ డెంత యా

రాజరాజసఖుండు నోపఁ డరాతిఘాతిధృతాసిధా

రాజరాజున కస్తనస్త్రుపరంపరల్ జత జంభవీ

రాజరాజముఖామరావళి నైన నే ⁶నలయింపుదున్.

60

మాలినిని. అని యనితరధార్యాహార్యశౌర్యాన్నదం బై

కనకన మని నిప్పు ల్గక్కునుద్యద్దదం గ్ర

1. చ - ట - బట్టిమెసంగెద. 2. చ - ట - జెదరె. 3. ట-లోలేదు. 4. ట-లో

నీక్రింది నాలుగుపద్యములు లేవు. 5. చ - ఖరన్నరుండెంతయా. 6. బాలింబారచెదన్.

కృష్ణం గనలుచు రోహయత్తచిత్తంబుతో వా

డని ననియతమాన్గం డాచు రాచూలి వైచేన్.

౪౪

ఉ. వైచిన నవ్వుహాగన యవార్జ్యం దను హాయ చచ్చినం

జూచి స్వపాలు డొరిసిలి శూరితమై బరిఘంబు నాచి రె

డై చటులాక్యలిం బడ రయంబునఁ ద్రుంవిన సన్నిశాచయం

డేచికిన్కతో నొకమహీచుహముం జెకలించి యాచ్ఛుచున్.

౪౫

క. బిరబిరనఁ గేలఁ ద్రిపుమ, దురుదుర నేతేర ధరణిభూర్వహుం చితనిం

బరిమార్పఁగరా దొంచొక, లెసప్రస నని యసమఃచురదృఢసంభ్రముఁ జై.

స. ఆసమయంబునఁ బగఱపొగ రిగుర నెగురుతటి నటలంబు లగునభిఘంబు

లును విల్చిప్పహాటకంబు లగుఘేటకంబులును ముమరువినమున నెనకమనఁగద

లువపిలుకలఁ గలకల సగుతశితశనిదిలుకుములుకులును నవత్తిదుచ్చిక్రమా

క్రాంతదిశాచక్రంబు లగుచక్రంబులును బరిరాజనమాజంబు నాజం బరా

జయంబు నొందించు తేజంబులు గలనేజంబులును నిజకవణజనితవిస్ఫుటస్ఫ

నింగనంఘనంఘృష్టవియత్తలంబు లగునత్తలంబులు మొదలగునానాయుధం

బులు గల్గి నాయోధనంబులం బ్రలిపీదరదం బగునరదంబు నటసి నిర

పమప్రభాప్రభాతభానుండగుచంద్రభానుం డాతతకేతనాకంఠఘంటాఘం

ఘణాత్కారంబులును రంఘ్రురంగ గళకలితకింకీకీక్రేంకారంబులును నడజన్య

కోదండశింజనీటంకారంబులును సైంధవతోలనాలోలవిజయలోలహంకా

రంబులునుం గలసి యుద్వేగకలకలంబుం జిలుక నలుక నమిన్ధరయంబున

నెదుగుపడి కదిసినఁ జుట్టుముట్టి రట్టనయై మట్టుమీటి నెట్టుకొనిన దిట్టతనం

బునఁ బుట్టు నట్టహాసంబున ధరాధిపధిష్టంబులు బిట్టవియ నొక్కట నా

రక్కసుం దుక్కుమిగిలి గ్రక్కన నక్కుమారిరోముని కిరీటసాటనత్వరా

వరాయణంబుగా (నుత్రాలసాలం భాభీలగలి గిరగిరం ద్రిప్పి వైచే వైచిన

నుటక రాజు దాని నటకె నటకనం బిటీగొనక యయ్యసుర కుప్పించి

యెగిసి మగతనంబున సారథిపేదరంబున బోరన ధారాశరత్తంబులు గురియ

సురియఁగొని పటియలునడ నడిచినప్పు డప్పుడమిత్రేడు కడువడిం దొడరి

కడలుకొను కడిమిం బూదముసిడిముడిఁ దడఁబడిక గడినేరు నసురనిడుద

దొడుదలు నుడివడఁ దొడివడ నలుగదలు గడగడగడ వడంక జడిగొని

నెడలు వెడండవాలికడిందియంపట నింప నన్నిలింపారి తలంపాటి కంప

మానమానసుం దై దరిసి మురిసియు) వివిధసవిధకుఁబరికూటఁగూటంబులు నిరాఘాటపాటవంబున నుత్పాటించి వింపినక్రొత్తవన సవ్వీరవరేఖ్య నెడఁ జూచి నపుడు నార్చి కాంచిచ్చుపగిదిఁ బెచ్చి పకటకటతటనికటనంప్రాపుటంబులు గిటకిట గీటుడుఁ గుటిలగతి నుండునండుఁబంబు సోఁక సేకబాంఘికత లంఘించి మిలచినం గాంచి యన్తుంచు వెలుంగుకొలముదొం మెచ్చి యుచ్చం బొగనునయ్యెడన గగనతలంబుననుండి మగిడి రథచక్రంబు లిరునులకొలఁది దిగఁబడ నొగలిమిఁదికి యిమికి కిటు కనకుండ సూతు నాతతకరచపేటా స్ఫోటంబుపెల్లునఁ ద్రెల్లి మూర్ఛింజేసి యబ్బి బొమ్మ లిడునబ్బలియుని జూచి యద్దాసవరిపుసూనుండు నిజనిశితకరకరవాగ్ధార నురంబు చుఱుకు చుఱు కన నఱకినఁ బిటికితనంబున వెఱచఱచి పిఱుతిగిచి యుఱికి పఱచు టయుఁ దానును వానివెంట నంటి బంటుతనంబునఁ బృథుతరభావతరణం బొనర్చి యఖండకోదండపాంఘిత్వంబునఁ వెఱచుమెఱుంగులు గిఱికిన మిఱమిఱ మెఱయు నుఱిది గొఱక లురవడిం గెరలి సరివెణంబఱపి సఱుము చుఁ దఱిమినఁ దెఱపి గనలేక నాకిద్యేషి కాల్వొలందకి సరిగియుఁ దిరిగి మరలం బిరుదుమెఱసి తరుపరంపరల మాటుగొని సమీపశిలాశకలంబు లదవదం బనంబుల నందికొని యనువమానగతిఁ జిట్టుచిట్టున వైచుచు రా చూలిం గదిసిన నతండు ఫేటంబు చాటుగా వెనుకనడ నడరి తేరెక్క నెడ సెక్కుడుజవంబున నక్కటకుఁబొలనుఁదిండి గండుమీటి యుండెఱుంగక తదీయన్యందనంబు క్రిందికి మోరశ్రోవునఁ జొరంబాటి మాలెచాఁపు గల మూఁపుల నెత్తి నేలఁ గూలంబడనెట్టిన నట్టులు వీడి పుట్టచెండుమెండున మిక్కుటంబుగఁ బుటంబులెగయ నిజేచ్ఛం జనుహయంబులు తొడివడంబో పుట చూచి రాచవారు రథికప్రమేయులు గాన బెగ్గిలి చనుయుగ్వంబులఁ బట్టి యరదంబు మెఱపు మెఱసినచందంబున నందంబునూప మరల్చి యే పున నసహ్యరంహసింహనాదంబుగఁ గోదండంబు సారించి పే రెంచి యూపిశి తాశి నాశీవిషసమాననానానూన బాణసంతానంబుల మానంబు దూలించి కీలాబజాలంబులఁ దేలించిన నించుకవడి బెడఁకువడి యడలున నిడుమకొను బడలిక నొకయనొకహంబునీడ నొటంగి వెఱఁగుపడి పరికించుతటి నెడమిక పొడమి రథచోదకుం డాదటఁ గ్రుద్ధుండై చిట్టువైరంబునఁ బ్రేంఖత్మంఖాణ బాణపురిఖసంఘాతసంజాతజ్యోతలధూళికాపాళియు నదభ్రమణవిభ్రమ కృత్ప్రభవత్తలాతలకతేనలుదయోమయనేమిఘర్షరన్ధిషంబును దక్కనొండ

వ్యాయుఁ గనవినఁబడకుండఁ బండిఁజ్రోలినంత నంతకాకారుండై పంతంబుమొ
 ఱును సంతమనవతిచరప్రవరుండును గరాళకరాలక్షితకంకాభుండై హుంక
 రించి యహంకారంబున నీవెందుఁ బోయెద నని యుదుటునం బొదలుమదం
 బున హత్తి మొత్తుటయుఁ గత్తలానులుం బెగ్గిలి మ్రొగ్గిన సోగవాగియలు
 సారిధి నిజభుజాయుగంబునఁ గుదియంబట్టి బి ట్టైత్తినం దత్తరంబున నుత్తేజ
 కాశ్వరాజీముఖరనూపురపురశ్చరణఖరఖురశిఖరంబు లంబరంబున బయలు
 వ్రాఁక జోకఁ బిఱిందిపదంబులను కొంతదూరంబు తేరిష్ఠికొని తమకంబునకా
 దుముకుగమకంబున విడుచ్చురు లచ్చెరువడి చూడ నమృషీమండలాఖండ
 లుండును నయ్యంతదురంతసాహస బాహసాహాయ్యంబు నూహించి యహో
 యని సంతసించి పొంగి యతండు నిండవనంబున ఘోటకబృందంబుకం
 దంబులు ప్రోదిగ నప్పటప్పటి కప్పళించుచుఁ జెవులు నివిరి మొగంబులు
 దుడిచిన భూరిపూర్ణాత్కారభూషితతాలుపుల డిండీరఖండంబులు తండతం
 డంబులుగ వడఁ గఱకఱఁ గల్లెంబులు కొలుకుచు జోడనల నపేలంబుగా
 మగుడుటయుఁ దోడన వెంబడిం బఱచి యురుతరశక్తి నన్నక్తంచరుండు
 పిఱిందికి వచ్చి భుజాల్గలంబున నిగుగడ నిరుసుకొన దివియంబట్టి జంగయిడి
 క్రుంగి కుతికిలంబడి సాఁగనీక కూఁకలిడ నారాకొమారుండు పెడమరలఁ
 దిరిగి యత్యాగ్రహంబునఁ బ్రత్యాల్లిఘపాదుం డై వింట నొం డొంట
 మంట లుమియుకుఱుగంటుములుకు లెదురు చిమ్మినకైవడిఁ గణుదురీగలు
 మూఁగిన తెఱంగున నాదారకుం డాపాణిద్యయతలప్రతలంబులు నూటివడ
 నాట నవ్యసాచియై యేసి యీను నులుకుఁ బుట్టించినం బట్టునదలి కళన
 లించి నిలువరింపలేక కదలి పఱచుటయు వెనుకనడ నడరి తేరెక్కి వెంట
 నంటి కవిసి మనుజపతి ప్రబలం బగుసబళంబు వక్షస్థలంబున గ్రుచ్చినఁ
 జచ్చినపోల్కి వెలికిలఁబడి పొలిసెఁ బొలిసెఁ బలాళి యనుతటి నె పొలి వడి
 సడలక దిటంబున మచ్చెపుటంబు లెగయుచు బెగడునఁ గొన్నియడుగులు
 నిగిడి మగంటిమి మిగుల డగరతనంబున లేచి యాచేరువ గంఠోపలఖండం
 బుఁ గేలఁ గైకొనుతటి సాత్రాజితీపుత్రుండు గోత్రనిభగాత్రుం డగునీనత్రా
 శనశత్రుండు శరమాత్రభేద్యుండు గాఁ డని యూహించి యానిశాచర
 వీరుపై సౌరాస్త్రంబుం బ్రయోగించుటయును.

క. గిరు టొరంగఁ దరులు విఱుగ, న్వరనిధులు గలంగఁ దరణి చాయదొలంగె
 హరిదంతంబులు వగులఁగ, నురవడి నఱచుచు నిశాటుఁ డుగ్గిం గూలెక.

- ప్ర. కూలిసదైర్ఘ్యం బూచి సురకోటి యనుగచనురంగలించుట
బాలుగఁ గ్రొవ్విరు ల్గురిసె జగత్త్రుణబొంట్లగిరి జిక్కిలుల్
శ్రీకాళి చీసి రచ్చరలుఁ గిన్నరకన్యక లున్నచన్మిత్రుల్
మేళముకూడి పాడి రెలమిన్ యదగుగల్గని సమ్మతించుచున్. 66
- ప్ర. కనువట్టు నగ్రసరి శిఖ, ఘనదనహాస వేత్త్రభాసిశకదళనాన్యమం
మున విశిఖవగ్గదానన, తమపున నొకయెడఁబాసననఁచుం జెంతన్. 67
- శ్రీ. అయ్యత్తా గ్రణి నిస్థితాత్ముఁ డగునత్యావంతమాన్ భుక్తిహో
జ్ఞాయనవచ్చి సతాంగుఁ డై పటసిగిరిప్రశరణ్మౌళిగంధ
చ్చాప మల్బాని నలంకరించున నమగ్నాంబులు గలిపించి తే
తే యంచు న్వచియింప నాతఁ డనియెం బట్టుంబు రంబిల్లంగన్. 68
- శ్రీ. ఎక్కడ నుండు దెవ్వడ విఠేనుకశంకలున రక్కనుండ నై
లుక్కవ సగచరించితివి యింతయుఁ దెల్పు మటన్నఁ గ్రమ్మఱన్
మ్రొక్కి యతఁడు పాస్తములు మోట్టి ఘనాఘనధీరసిన్ధవ
నృక్కరక్షిత తానపచనస్ఫురింబులు చెలంగ నిట్లుచున్. 69
- ప్ర. నెలయుం గాంధిమతీపురంబున మహోపేగుండు నొ చుట్టగా
ఘ్రిలనాగుండు తనగ్రనూనుండ సునీకోటిర కాశ్యుండ నే
జలజాత రికళాకిరీటుఁ గొలుచు న్నుండుమిత్రో నొక్క నాఁ
డలఘుప్రాశ్నిచు మీఱ నింద్రపురినీలంబై పడల్ గొల్వంగన్. 70
- శ్రీ. బిందుమాఘపుఁ డుండు నెం దట్టిరిత్తయై ప్రకటననఁపింతుకము లెగయ
విందుఘాళి వసించు నెందుఁ గైలాసంబు పాట్ల గుహాచ్చిరపటలిం జెంత
నిర్దవాండు లోలార్కుఁ డెం దువ్వొకనవ్య మైబలుచుక్కగ మిబల్లిపఱలుపూన
మందాకిని తనర్పు నెందు మేరువు గుండ్లై సచ్చగామూరి నావహించు
నట్టి కాశీపురంబున కరుగుచెంచి, యభిమతభద్రాచారమానజనాన్యచి
బహుళగీర్వాణవాహినీభ్రమవహస్ర, శకలవిష్ణుమో విధికానరణం జనుచు. 71
- శ్రీ. కంఠేనాలపదానందముల డై నైరాళి లోలొమ్మనన్
డుంతిశు నివసించి భైరవుని మోడ్చుంగెలుతన్ ధాని నై
కుంఠసావ్రిమికిఁ బాఁగి మ్రొక్కి హిమనద్గోత్రాత్మజం బూచి యు
త్కంఠం దక్కినవేల్పులం బొగడి యంతస్సంసయానంబునన్. 72

సీ. చికిలిచంగ్రికపన్నజేబులేగరికంచునలి పెదుపుటి వల్లవాటు వైచి
రవసందినండజేరల దోరవాటినమెడ నిండఁ గన్తూరి మెదిచి మెల్లి
కతినవతోజనంఘట్టనాంకితభజాంతరమునఁ దుమ్మెద తాళిజేర్చి
సనమాలికాప్రసూసకరంభితం బైనశిఖనిండఁ దాయెతుచేరుఁ జుట్టి
వీట నెన్నరిఁ గనుఁగొన్న వెకలిరీతి, స్త్రుసచివుని గనుగీటి నవ్వకొనుచు
నారజము మీఱఁ దత్పురాభ్యంతరమున, నల్లనల్లన చనుదెంచు ననసరమున.

క. గంగఁగ హిమగిరితటభా, గంగం బరిపుల్లహల్లకామోదితనా
రంగ న్విధురుదిరుచిరత, రంగం గనుతమి హృదంతంబునఁ జెలఁగఁ. 74

శా. ప్రేంఖచ్చందనగంధగంధవహనిర్జిద్రోచ్చులద్వీచికా
ప్రేంఖోశీస్థితఫేనఖండములకుం బెన్నుద్దులై పద్మభూ
కఠిఖాణంబులు సంచరింపఁ దగుతద్దంగాన్రవంతీతటిఁ
న్యూంఖాపర్తకు గాలవాఖ్యమునిఁ గన్గొంటిం బ్రమోదంబునఁ. 75

క. కనుఁగొని యవహితమతి నై, వినయంబునఁ జాఁగి మ్రొక్క వీక్షింప కతం
డనుపమమనువరనిశ్చల, మనస్కుఁడై యుండ వయమమదమున నేనుఁ.

చ. తోడిఁబడ మాయచేత నతిహూర్తనిశాచువేషఘారి నై
యడరి ఘనాఘనాఘనివిడారవలైరనహంకృతంబుతో
నుడుపథముం గులాచలము లుర్విరయుం గకుబంతసీమలఁ
జడనుపడంగ నార్చుచుఁ బ్రచండగతిం గనుగ్రుడ్లు ద్రిష్పచుఁ. 77

శా. కుప్పింతుం దటమానికోటి వెఱవేఁకు లూవున ఘోరాచ్ఛటిఁ
నాప్పింతుం దిగధీశశక్తములు కన్నుం గ్రేవల నిన్నిప్పుకల్
రప్పింతు నివ్వినుభేది గ్రాలుకొన నూలం బుద్ధతిం ద్రిష్పచుఁ
విప్పింతుం జనదైర్యసంపద పృథూద్యేలాగ్రహగ్రంధిన్. 78

క. ఈగతిఁ దదను వెఱపింపం, గా గాలనమాని యపుడ కన్నుండెఱచి మా
యాగారవాధితర, తోగొఘ్రుని నను నెఱింగి క్రోధాన్వితం డై. 79

మహాస్రగ్ధర. అథరం బల్లాడఁగా బిట్టపుడుఁగెఱచి సాహంక్రియామర్షభాషా
భధిరాశాభాగుం డై శ్రుశ్రుమణపటునటద్భాలఘర్తంబు నిండఁ
విధురనాన్వితంబుతో దృగ్వివేకరచి నభోవీధి రంజింపఁ జిత్తా
త్యధికాటోపంబునం బంతము పలుకుచు దుర్భరవేషంబు మీఱఁ, 80

శా. ఓరీ సంపదఁ గన్నుఁగానక సహాయుక్తులఁజే నై నచ్చి ము
 స్థూరా యిట్లడకింపఁ జెల్లునె దురాత్మా యంచుఁ గోపించి నీ
 వీరూపంబు వహించి కాన జనతాహింసాది కృత్యంబులకా
 నోరారం బొల మేసి త్రుళ్లు మని నన్నుం జూచి శాపించినకా. 81

క. గజగజ వడఁకుచు నే నా, రజనీచరవేష ముడిగి న్రతిపలిపాదాం
 బుజములపై వ్రాలి భయా, ర్రిజదీనాలాపగన్గదిక నిట్లంటికా. 82

శా. చేతోవీధి భవన్తహామహిమముల్ చింతింపఁగా లేక యీ
 తీతి న్నన్నును మిన్నుఁ గానక మదోద్రేకంబునం ద్రుట్టితికా
 నాత పృక్కటి పైఁచి శాపవచనాంతింబుం గృపం బెప్పినే
 యోతండ్రి నను బ్రోవవే యనిన సాయోగీంద్రచంద్రుం డనుకా. 83

శా. వత్సా మామక శాపవాక్యములు దుర్వాంబు లొ నైన నే
 తత్సంరంభము మాని నీ వడల నార్చుం బయ్యె నాదిశ్శ మీ
 కుత్సాపాత్రతనూవియోగ మగు నీ కున్యూన్యదివ్యాపగా
 భృత్యద్వాంతరసీమ నొక్కనిశరార్చిం గొంతకాలంబునకా. 84

క. అనుమాట లోను వెలి గా, ఘనగర్జితద్దినాదికస్ఫురణవద¹
 భ్వని సెలఁగ రక్కసుండ నై, చనుదెంచితి నిటకు సకలజగములు బెగడకా,

ఉ. నాపిశితాశనత్వమును నాబహుపాతకహేతునిత్యహిం
 సాపరతంత్రరోషపరుషత్వముఁ బాపితి వీక్షణంబునకా
 భూపవతంస నీవలనఁ బూర్వశుభోన్నతి నొందఁ గాంచితికా
 నీపరమోపకారమహానీయత కేఁ బ్రతిసేయ నెర్తునే. 85

క. ఐన నొకమే లొనర్తు మ, హీనాయక మాఱువలుక కియ్యకొనుము ప్ర
 జ్ఞానిధులు సత్త్రియాలవ, మేనియును బహుళకరింపలే మది నెందుకా. 86

చ. అతులితశౌర్య నీతలఁచినప్పుడు వచ్చి సమజ్జయంబు ల
 ద్భృతముగఁ గూర్తు నీమరదముం దఱితోడయి నప్పు నాయదృ
 శ్యతయును గాఢరూపతయు సంధిలఁ జేయుదుఁ గొన్లుటంచు నా
 షీతివతి కిచ్చి యాత్ముఁ డరిగెం దదనుజ్ఞ నిధిశుభిటికికా. 87

శా. ఆసత్యాసుతుఁడుం బ్రియాప్తసహితం దై యాత్మసారాశ్రు²వి
 న్యాసోచ్ఛాసితరాక్షసావయవయతౌపాదితాత్వంతమై

శ్రీసంపత్తికి సంతసిల్లుచు సముద్వేలాబలీలాభవా

యాసం బాటంగ నొక్కనిర్మలసరః ప్రాంతంబునం బోవుచున్.

89

క. దరవికచనరసిజాంతర, పరిభ్రుచ్చంచరీకపక్షచలితపు

ష్వరజోనితాంతశీతల, మదుత్పిశోరములు మీఁద మల్లశింగౌనంగన్.

90

క. తలిరిచి దట్టములై త, జ్వలజాకరశీతవాతసక్తి బాదలి మొ

గ్గలబూవులఁబిందెలఁగా, యలఁబండులఁదనరుతరుచయంబుననొకచోన్.

సీ. వాసంతికారసాస్వాదమత్తాంగి యై తెలిసివల్లభుఁ జేరు తేటిలేమఁ

బ్రణయకోపంబునఁ బఱచి నాఘఁడు మ్రొక్క గేరడంబులు వల్కుకీరతరుణి

నన్యానృపంగచిహ్నము లెల్లఁ బరికించి నరుని దూఱెడుగోరువంకజోటిఁ

దమి దొలంకఁగ సాము గమించినచిగురాకుఁ జెలుపునకిచ్చుకోఁబలవెలందిఁ

గనుఁగొనుచు నచ్చి యొకదివ్య కాంతి ముతసఁ

యూరయుగళంబుఁ గని పట్ట నూహసేసి

తదనుసరణపరాయణత్వమున వార

లాత్మవిశ్లేషము గణింప కరిగి రిపుడు.

91

క. అందు హరిసుతుఁడు పులుఁగుబ, డిం దప్పక యరిగె యది వడిం బఱవ నిరా

నందుఁ డయి తిరిగి తశ్చక, విం దమ్మునిఁ గానలేక వెనకుచు నార్తిన్.

92

ఉ. అక్కట యున్నిఁ దెల్పు నుచుజా మనుజాగమవర్జితోన్వి నే

నిక్కడ నొంటి నైఁవఁగలనే కలనేనియుఁ బాయలేని నీ

వెక్కుడు క్రూరకృత్తిఁ దగవే తగ వేనుఱుఁ బల్కరించు నన్

మక్కువ తొంగలింపఁ గనుమా కనుమాయలు వెట్ట నేటికిన్.

93

గీ. అనుచు విపినవీధి ¹ నరిగెడుగంధాంధ, కరులఁ గిరులఁ బేచకములఁ గీచ

కముల జటులఁ గిటుల ఘనదైన్యఘణితితో, ననుజమార్గముడిగి యడిగియలసి.

చ. యతిపతిప ల్మలంఘ్య మని యాత్మ నెఱింగి నిజాంతరంగసం

గతధృతి యై యదూద్వహఁడు కాననవాటము దాటి యధ్వగ

ప్రతతులవెంట నేగి పరపట్టనగర్వవిఖండనంబు దృ

క్కుతుకదసాధమండనముఁ గుండినముం గనియెం బ్రియంబునన్.

94

మ. కని తత్పట్టనకేళి కాననలతాగారైకవాస్తవ్య భో

జన్మపాపత్యవిపంచికాభినవశిక్షాకర్మకున్ విశ్వరం

జనగీతామృతతోషితద్విరహరూప్యగ్నాంబరం దుఃఖంబున
వినయప్రార్థిమః కేరణోయి సతి గావించెం బ్రమోదంబునన్.

91

చ. అపు డమరేంద్రగాయనుఁ డనన్యజసోవరభావసూచనా
నిపుణతనూవిలాను నతనిం గని యెచ్చటనుండి సచ్చి తే
న్మనతనయుంఁడ వేరికత మిచ్చటికిం జనుచేర నంచు స
త్కృప నడుగ న్యదూర్షహుఁడు నీపితనూన్మతసూక్తి నిట్లునున్.

92

సీ. కరగతచక్రండు హరిబలాన్వితఁడు సన్దహితవిక్రమాఁడు మానకగురుండు
ప్రాణేశకలతనురాగనంస్తుత్యసత్యాఖ్యాతిగోత్ర నాయనుఁగుజనని
సరసధర్మధురీఃబు హయసుమనోమార్గిణానలంబనుఁడు నాయస్త్రిజన్మఁ
డక్రూరసుగుణోద్ధవాధారింబునం తానశేఖరులు మద్బంధుజనులు
పొదలురాలచ్చి యెపుడు మాయదుకులమీన
మాకురత్నాకరపురోత్తమము నినాస
మట్టినే నీకు నిచట శిష్యుల్ వహించి
వీణ నేర్పింగ వచ్చితి నిమలచగిత.

93

గీ. అనుచుఁజతురోక్షిఁ దెలిపినవినితదీయ, నృశ్చయఫలముచుఁబున నెఱిఁగితుంబు
దుం డతని గారవించి యాదున్ బాహు, నృపతనూభవుతో వీణ నేర్పుచుండె.

ఉ. అంత నిగంతదంతురలతాంతనిశాంతనితాంతకాంతన
న్యాంతికతాంతపాంథజనతాంతరసంతతశృంతనస్రధా
త్యంతనమంతతస్ఫురదునంతపరంతవ కాంతినంతతి
క్రాంతదురంతకుంతరతికాంతము పొల్పు వసంత మంతయున్.

101

క. వనలక్ష్మి, మాధవాగతి, కనువుగఁ బూనీట జలకమాడుటకై ముం
దనువున నలుఁగిడఁగా ను, ర్లివచిక్కిన మనఁగ ధరఁ దొరిఁగఁ గారాకులో.

ఉ. పూని వసంతహాళికుఁడు పొంగెడురాగరసంబుచేఁ గడు
న్నానుజనాళిమానసపునట్టులు దున్ని మనోజకందళిం
గానఁగఁ జేసి యంత నెగఁగట్టినయట్టిహలంబులో యసం
గా నెఱసెం బలాశకళిక ల్లునుమున్న వనాంతరంబులన్.

105

క. ఎలదీవెచెలులు వలిగా, డ్వులపైఁ దేనయవసంతములు చల్లఁగఁ జే
తులఁ బూనినవేత్రపుఁది, త్తులు నాఁ దలిరాకుపొదలఁ దోచె స్త్రోగ్ధల్, 104

- ఉ. అమునన్ దిశ త్రైవి యూడంగ బోవ వియ్యుక్తముల్
 హాళి ననంతిపూవుపర లస్పలువోనల నించి చిల్కలే
 జీలకుం జూపబోలు ననసింగిశిజో దిటు గాక యున్నచో
 నేల వహించు గెంపుబగి నీకడళిసుమకీడుండముల్. 102
- డి. మావుల మారు క్రొంజలుకమావులవేడెము దిష్ట గండపుం
 దావులగాడ్పునాహిణి లతాకరే పూని మిళిందయుక్త మౌ
 తేవిరిగుత్తిగిల్క గవలించుచు ధే యని కూతవైచె నా
 సావిధపల్లవాశపకనత్కలకంఠకుహూవాద్యటిక. 103
- నీ. శాశనినృత్తికై చనుడెంచు వెడవేల్పురాచత్రా చన ధ్వంగరాజి తనర
 సంగడి శాస్త్రము ల్బుదివెడళిష్యుల చెలువున గెలయువోవెలలు సెలగ
 విన్నందులకు మనవికి డాయువింధ్యశృంగములు నాఁ బుప్పిడిగట్టు తెనగ
 గట్టిన కావికోకల చెఱంగులరీతి నెడనెడఁ జలిరాకు తెగనియాడ
 నెలమిఁ దనుఁ గన్నద్విజపంతు తెదురుకొనఁగ
 సారె బెల్లుబ్బయుపజనశ్రమజలాబ్ధి
 నిమిషకొన దక్షిణము వాసి యేగుడెంచె
 గొదలునడతోడఁ బవమానకుంభజండు. 104
- ఉ. అంతట రుక్మభాహువసుధాధిపనంపన యొక్కనాడు సు
 ధ్ధాంతగృహంబు వెల్పడి విహారరతించుడెంచె నెచ్చెలుల్
 చెంతలఁ గొల్పి గుంజదళిశీంజితరంజితకుంజమంజుల
 ప్రాంతగళతృలాసవరతాంగజఘోటికఁ బుష్పవాటికఁ. 105
- క. ఏతెంది చందసాచల, శీతలతనుగంధవహనశీకృతలనలీ
 చూత్రైలావాసంతీ, బాలామోదములఁ దేలి సంతన మందక. 106
- నీ. కన్యనిపూనీటికాల్ప ప్రేలినచోటఁ గంబూరమున నంటఁ గట్టికట్టి
 వలపుతోఁ గురువేరు వాడువాఱినచోటఁ బూనీరు కుండలఁ బోసిపోసి
 చలిమావిరసముల జొకులెత్తినచోటఁ గలువపుష్పానించి బలసిబలసి
 పరువంపుమరువతబు పడను దప్పినచోట వలిమంచు గూడల వైచివైచి
 సుమములకు మూఁగుతేటులఁ జోపిచోపి
 యారముల రాలుతనివండు లేటియేటి

1. ఈదధ్యము ఆంధ్రకవుల చరిత్రములో ఎలకూచి బాలనరకృతి గ్రంథములోని దని
 పోల్చుట. 2 చ - గతిక. 3. పన్నటికాలువ పల్లవబాద్ధినచోట గంబూరముననెట్లొకట్టగట్టి

గ్రక్కుపాటువ రాజన్యకన్య గాంచి

యవుడు వసవాలికలు రయివ్యస్తి లగుచు.

110

క. బండొకతె మీఱి నృపనుతి, దండకు సేతెంచి మెట్టనమ్ములు విరిపూ

దండలుఁ గన్తునిగొజ్జగి, చెండులుఁ పుకాసికీచ్చి చేరి వృష్టికా.

111

చ. అచట విలాసభూధరము లచ్చటఁ గ్రన్నెలల్లాలతిన్నె ల

ల్లచటఁ బరాసైతము లచ్చటఁ దేసయయెటిసేటిజా

లచటఁ బయోహాకరము లచ్చటఁ బూచినకిన్నమాపు ల

ల్లచట లతాకృతాలయము లంచుఁ గిరింబులఁ బూప వారిత్తో.

112

సీ. విందులు గైకొన్నె యింద్రిందిరిమ్ములు వాసంతికాప్రసూనాసహిసుల

దోమటి దొడుకునే ప్రేమఁ గోకిలములు పాటలుసహకారస్థలములు

బువ్వంబు గుడుచునే ప్రోదిరాచిలుకలు పరిపక్వదాడిమిఘోరసములఁ

బొత్తారగిందునే మత్తఖంజనములు చంపకప్రసవజసౌరభముల

నామెతలు నేయనే శారికాన్వయములు

గోస్తవీనల్లికా¹ ఫలగుచ్ఛకములు

నలరువలపులు గాంచునే తిలరుబొడలు

మలయగిరికందహాయాతమాయతములు.

113

చ. అనుచు లతాంగి పూవుబొడ లారిసి పుష్పిజీతిప్ప తెక్కి కుం

దనవమరందవాహినుల దాటి సురస్తటిసీమ మట్టి పూ

చినయెలమావిజౌంసములఁ జేరి మెలంగుచు సంతఁ బెంగటం

గనుఁగొనియె స్థవంగలతికాపరికిల్పితకాయమాసముల్.

114

క. కాంచి యచటం దదీయను, మాంచలనంచరణచంచదళిగానకళా

వంచనచుంచువిపంచీ, పంచమనాదంబు చెవులపండపు నేయకా.

115

మ. ఇది నాయన్నవివంచినాద మగుఁజమ్మి నెచ్చెలీ యాలతా

సదనంబు ల్పతినాద మూనదొడఁగెం జచ్చంతిమే యంచు ను

న్నకాదంబరవానుకారివిచలస్తంజీరళింబారుతం

బొడవం జేరి సహోదరుం గనియె నత్యుత్కంఠ దీపింపఁగణ.

116

క. సోనలుగఁ గన్తునిపూఁ, దేనియతుంపురులు చల్లుతీవలలో న

మ్మానవతి నిలిచి యన్నకా, గానరతుం గాంచి తదువకంఠక్షోణికా.

117

సీ. మేదుసంగతిగేయపౌరవాహినిమూడు జెగలాయెననగదంత్రికలుమెఱయ
స్వరదేవతారోహసమనరోహిణీని గట్టు మెట్టికలు నా మెట్టు లమరఁ
గరివె ఘంటంబుగా గానలోలశ డాయునిలువరా జన వెండియొళపు మీఱ
ప్రతిభంత్రికావిసాహృతికి నేలెంచికనచక్కవలు నాని గాయ చొలయఁ
దనరువీణియఁ జే బూని తంప్ర దీటి

విరడలు బిగించి ప్రతి గూర్చి కరివె నివిరి

బాబుగా మీటి సారెలు చక్కనొత్తి

సారె బలికించునత్యాకుమారుఁ గనియె.

119

క. కనుతెప్ప లిడక యశనిం, గనుఁగొనియుం కనివిచనక తామిని యన్నం
గనునెపమునఁ బొర వెలునడి, ¹చని నిలిచె న్నొగులు నాయుచంద్రకళ యనన్.

శా. ఆవేశం దుఁగతెప్పల న్నిలిచి ²నేత్రాంశద్విభాగంబునన్

దావై చెక్కుల జాతి కర్ణచిహ్నతాటంకహారప్రభన్

దీర లాఁగుచు నొయ్య రాకొనుచున్న నిండారె రాజవ్యక

న్యావీతాంకురముల్ స్వప్రసాదముక్తాశ్రుప్రతానం బనన్.

120

గీ. పూచగు బ్యేనఁ గన సిగ్గు పొకలుచుండ

రాచకూతురు గాన సంకోచ నుడర

నన్నసన్నిధి నున్ని భయంబు విసుడఁ

గలికి గనుఁగొనఁ దలఁచు లోనులుకు నళుకు.

121

క. ననజాస్యకు మై నింక, న్నినుపారెం బులక లవుడు నిఖలాంగములం

గనుఁగనసాటికిఁ దారుం, గనఁగఁ గటాక్షాంకురములు గ్రమ్మించె ననన్.

శక. తమనేత్రచకోరకయు, గ్గము నరవతివనచంద్రికల నలు మ్రోసం

గమించి యెక బట్టుచాబులు, సుమసెనొ యనసశ్రుబిందులొలికెం జెలికిన్.

ఉ. తత్తటపాటుతోడఁ గనుఁదమ్ములవాలు దిగంతరంబులం

బిత్తరు నింప లేజెనుటఁ జేల కుచంబులపొంత జాతి నా

బిత్తరి చూచుచాటాదనఁ బిష్టుని దా నొకకొంత గొంకి లోఁ

జిత్తము మట్టు పెట్టికొని చేరి నహోదరుదండ నిర్విగన్.

122

శి. అప్పుడు లేచుచాదకటకారదము ల్నిజవల్లకీరులం

దప్పులు సూస వింతనినదం బిది యెక్కడినంచు నెల్లెడం

1. చ - చనియె స్థవంబుఁదాయు శకశయనఁగన్. 2. ట - నేత్రాంశద్విభాగంబునన్.

3. ట - లోలేదు.

పన్నక చూచి కన్యనియె దాననమానవిధులసూచి యా
కప్పురగంధిఁ గంజముఖం గాంతిమలిం గలవలం గాచునిన్.

125

క. అంతటఁ గాంతావీక్షౌ, తాంతాత్మని హాసం ననగుదాయాని నగం
బంతంఁనఁ గంతుండు విరి, కుంఠెయ్యించులు నేసి కో యని యుచ్చెన్.

చ. గోబ్బునఁ బూచునశమి యా, గోబ్బులు దేలంగ గానకొనునఁ జన్తుడు లో
నబ్బురపడి యాచిటిపొటి, గుచ్చెనఁ గని చొక్క-నింశకోర్కులు నిగుడన్.

3. నీ. బిరుడలుబిగియింతుకరణి నెత్తుగ మెత్తి చొక్కునోగ్గెగంటఁజూచిచూచి
శ్రుతిమీటి. మూలపింసు తెలుంగుతోచున్నవసునూటకుఁ జెవిఁచొర్చి, తార్చి
భాలు నల్కిన మెచ్చులీలహాసమునకు నుపివోనిశ్చయఁ ను యూఁచియూఁచి
యలనతచే సూరుపులు పుచ్చులీలనఁ గ్రమ్మిం మమేతానిఁ గ్రోలిగ్రోలి
నిలువరించఁగ రానిక్రింపలికవాలు
తనుకులకుఁ జెందమానఁ జాలఁ నుడియఁ గ్రోలు
సఖుండు చెంగట నున్ని నిశ్చలుని గీడి
గొంత పైరించి కియాదుకుంజయండు.

128

క. తనవీణఁ బ్రతిఫలించిన, ననబాసనఁ జూచి పొన్న వారిభిలోఁ బె
ప్పునఁ చేలి యాత్మగతమున, నొనరిం-కె న్వినుటఁ బల్లి మువ్వెట్లొరన్.

129

చ. పాలటంకవేచి కుల్కి నిశ పుష్పంబేరిటఁ క్కెఁజేఁజాలం
బలధము నూళిఁ జందిరపుఁజందరి నెప్పుడు గోబ్బునల్లగొం
న్దిలుపుటఁజేసి చావరము నిచ్చులు తానె భజించె నన్నియం
దెలిసియకాదె సారెకు నుతెండు నను న్నిమిషగ్రంథంకృతన్.

130

చ. నలిసభపుండు కన్నయ నొనర్పఁగఁ జక్క-చనుంచు తీరుణం
బుల్ నిశి పుంవరీకవశము బ్బయి నుండు ఘటించఁ గూరికా
చ్చలమున లక్కముద్ర, లసికలారఁ ననన్బునె శాశ్వతులైనఁ బం
థల మిచ్చుమేనఁ దెల్పు కనుపాపల వేరిటి యుత్తరగ్రంథాన్.

131

క. శ్రీకణ్ణశ్రీ లింపలఁగం, గవయతరూ సుముఖవిధింఁడు శాంతనగిరీ
భవభయచికిరము లంతయు, నవిరళగతిఁ జూడఁగా ననంతన్ను ర్తి.

132

చ. ఇలజడభాషీనాన నవచంపక చూ నటుగాక యున్నఁ జెం
తల నెలకొన్న చారుఫయనభ్రమరద్వితయాంబు చూచి న

గ్గలు మగు కాశీశిష్యమునఁ గ్రమ్మటి కోశుశిష్యచాళికా
కలితవతంసవస్తనవగంధవిశేషము లానఁ బోవునే.

133

చ. జగములు గెల్వఁగోరి నునుసాయకుఁ డెత్తుచుండితెక్కిముల్
మగువకపోలయున్ మనుమానము లే దటుగాక యున్నచో
సగణితకర్ణకుండలసమగ్రమణిప్రలిబంబవర్షణం
బగుచుఁ జెలంగునె మకరికాంకిత మై చెలుఁంబు నూపునే.

134

గీ. కమలనూతి నుధాకరుకుండుఁగవవి, బింబముగ టినిమోముఁ గల్పించనయ్యె
సలికమగ్రంబుపార్శ్వముల్లోకుఁజెక్కు, లంబింబిం గాధరంబంబింబిం గాధంబు.

గీ. మంజుభాషిణికంఠనాహ్యము¹ దహించ, నబ్జి ముత్తగునుచునోర్వ మయ్యెఁగాక
వార్ధిభాతసజాతీయవస్త్రులుండ, నావరము గాంచు తెల్లు తదావరంబు.

135

గీ. మధువనంగతవిటచనమాజములును, బల్లవాల్లిప్తల్లికాపాళికలును
సవతువచ్చునె యీసతిసకలభవన, వృద్ధినియభుజాకల్పనల్లరులకు.

137

చ. మును పొకకృష్ణమూర్తి ఘనము ల్లరియక గిరినైతి గోవింద
ధన మొనరించ నశ్లేఖఁగు నా నది చిత్రమె యందుఁ గొమ్మయా
రనియెడుకృష్ణమూర్తి నువనాసుగవృద్ధిఁ దనగ్గు గోవింద
ధన మొనరించె నర్కచక్రధరముగ్రము నుబ్బ నెత్తుచుకా.

136

చ. సరనవయో²విభాతమున సారసగంధిగభీరినాభి తా

మరనకుటిరము న్నెఱలు మంజులలోనులతాళిరాజి బం
భురతరపయనాయువుల నూన్న పడియసరాగమాలికల్
వరుసనె రాలి రేక లగునైది బొల్పు నభీవిభంగముల్.

139

గీ. సుప్రతీకోత్తమాంగ మీనుచుతిమిడు, గాకయున్న రిత్నాకరకాంచికాన్త
యుక్తిఁగఱచినతాంత్రవృత్తి³దునుకర, కాంచినకన్తుస్తరస్ఫూర్తిగడలుకొనునె.

గీ. కలమగర్భంబు లబలజంఘుల జయింపు, మిల్లఁబడినిక్కి కడవటఁబొల్లువోయి
రాలినడికాటికంటకాక్రాంతివిరిసె, బగ్గగునెనివేకమి జప్తకృతులకును.

⁴క. తామేటి వెన్నుతిని స, తిమణిప్రపవములు నగరె చివోరుచిదా
సామబకతోపరికటి, భూనుండలి యందుమీఁదఁ బోలుపగుకతనకా.

142

చ. ప్రమదపదంబులం పొరయఁ బంకజముల్ వసనుధ్యసీమఁ జ
క్రములకు నింపుగాఁ దపముఁ గాంచుతటి న్నధుపాళితోడఁ బా

1. చ - 'గోపునే.

2. ట - వహించి, యబ్జి

3. చ - విచారమున, ట - విభాగమున.

4. ట - లోలేదు.

5. తానుల వెన్నువిడిచి.

యమి మలినశ్య సంధియును హంసకసంగతిచేతఁ గాదసా
 మ్యముఁ గని మిఁదచే నేర కనులాక్షణిసంగతి ల్లిన్ద్రవోస్తునే. 143

గీ. అలరె వారిజసేత్రాచరాంగులీన, ఖాళి యహంసవననీచు నడగువనశ్య
 విద్రునులతావ్రకోరకవితతి నాఁగ, నగ్రూఢౌగిసంబు నుమానవముగ. 144

క. అనుమాన మేలు నిజ మీ, సనఁబోడియె స్పృహసానుసంకప యునా
 విసుకలియునుగనుకలియును, మనమునఁ¹దలపోయె నైకమశ్యముఁగాంచెఁ.

స. అనుచో నాలలితాంగి నొక్కచెలి జాయఁబచ్చి యోనెచ్చెలీ
 వననాసంతికకు వ్రసాలముసకు నైవచాహికస్మక్రమం
 బాసరించం జనుదెమ్ము వేగ యన సయోగ్య డైన మీపాటిమే
 లును సైరింపఁగఁ జాలవందు మని నాలోలశ్యముగ జెందుచుఁ. 146

క. ఆపడఁతి యప్పు డతివిరి, నూపులచే డీలుపడుట తోఁబుట్టునగుఁ
 దీపింపకుండఁ జని పు, స్వాపచయాసక్తిపై మనోంబుజ మడరఁ. 147

సీ. కైలాగు జతన మీకలునరాచలునరాల్ జీరుకుల్ వారు² రాజీవనయన
 పాదాపధాన మీచయసంపునుకుంపుఁగనిమలుదాఁటుచోఁ గంబుకంటి
³మేలుప్పురంబుశుమ్మెకసంకరాద మందటిలుపాదల్ దూఱుచోఁగలునకంటి
 చిత్రేశు చూడు మీచిన్నారిపొన్నారి కేకినీలాశ్యము ల్కిరవాణి [మచు
 యచుచుఁకనప్రాణసఖులు నెయ్యింబుమీఱ, నెచ్చరికఁదెల్పనిచ్చలోఁజీచ్చన
 నెచ్చునూర్పుచుఁగలఁగుచునిన్నచగుచు, రానుచిహరించెఁబుష్పితారామనీషు.

*మ. అనుకాంక్షిద్యుతిసారసీకృతసుధీహాశ్యత్. హాశ్యసిదో
 ర్ధరణార్ధాకృతితాభృతామరకదంబాధ్యక్ష బాధ్యక్షమా
 హరణాస్తోకహృష్టికచోరకనిరాసారక్ష సారక్షమా
 శరణోటీపరిపాటితాంతరగిరంసల్లక్ష సల్లక్షణా. 149

క. సంసారదూరసరిణిరి, రంసాధిగతప్రశంసరాగవాణిణనై
 తంసికసంసన్తానన, హంస మహోహంస వరమహంసచతంసా. 150

ప్రగీడి. ధ్యానకృతేనధీ దంభవివ్యానధీ, దాసలక్ష్మీనిధీ దాంతహృత్సన్నిధీ
 మానభూషానిధీ మంజుభాషానిధీ, జ్ఞానసంమోదిధీ సత్త్వసామోదధీ. 151

గద్యము. - ఇది శ్రీమద్వత్తాత్రేయ యోగీంద్రచంద్రచరణారవింశవందనసమాసాది
 తనరసకవి తారసోదాత్త దత్తనామాత్యసోదర్య మల్లనమంత్రివర్య ప్రణీతం
 బైనచంద్రభానుచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునంపుఁ దృతీయాశ్వాసము.

1. చ - బ - వివరించు. 2. రాజీవగంధి. 3. బ - ఘోరుష్పరంభిరసాలరసాలంబు
 పాదరిండ్లు దూఱుధో. 4. బ-లోతేదు,

శ్రీరస్తు.

చంద్ర భానుచరిత్రము.

—చంద్ర—

చతుర్థాశ్వాసము.

- క. శ్రీధర శుభావతారం ప, యాభారాధారవృద్ధిహార సతమన
శ్లోధన నయబోధన వి, చ్యాధనలక్ష్మీసహాయ దత్తాత్రేయా. 1
- న. అవధరింపు మాసమయంబున. 2
- క. ఈరీతిసంచరించుచు, నారామవిహారి కేవలాలసమతి యై
యారామ యంతః జెంగట, మారుబిడారంబు లైనమావులదండక. 3
- చ. చలువలు చల్లుగొజ్జఁగులసందులఁ గుమ్మదతెక్కనోఁకులక
వలిపిరివచ్చు తేనె లిరువంకల జో రనుచోట దట్టమై
చలితపుఁదావు లీనువిరిపందిరి క్రిందటఁ గ్రమ్ముతెమ్మరల్
తొలఁకెడు కప్రపుంజవికెలో నసియించినఁ దోడి నెచ్చెలుల్. 4
- క. వినయమున ననునయించుచు, నెనరునఁ జేపట్టికుముదిసికన్యకఁ దో
డ్డొని యేగి కేళికానన, విసుతవిశేషములు విన్నవించుచు వేడ్క. 5
- చ. చిలుకలకొల్కి చూచితివె చెంగట మ్రోయుచుఁ దేంట్లు చుట్టిరా
నలపువునీకు గ్రమ్ముజలయంత్రపుఁగంబములందుఁ జైపయిం
చోలయుచు వ్రాలుచు న్నికుచము ల్దగు నీవనలక్ష్మి గాజుచా
లులియఁ జెమర్చు కేలఁజెలువొందఁగ నమ్మనలాడుకొవడిక. 6
- చ. కను లవమాత్రనిష్కలవికాసతృణాకృతు లిట్టువంశముల్
గనుపుల ముత్తైముల్ గురియఁగాఁ దృణరాజములై ఫలోన్నతిం
దనరిన పూగము ల్దమయుదారతకుం దిగఁ బెక్కుముత్తైము
ల్పినికినరీతిఁ బొల్చుఁగుహాళినిపతత్కళికాసహస్రముల్. 7
- చ. మరుఁ డనురాతు రాచిలుకమావులకు నె్వఱ మానునట్లుగా
నురవడిఁ దేటికొంబొగల హోరను కెంజిగురాకు మావుల
న్నిరుసులదిక్కుఁజూపి నడపించినఁ ద్రొక్కుచు వచ్చి శంకలే
కిరుగడసిల్చె మంజురుతపేషలు మీఱ లతొంగి చూచితే. 8

- ఉ. ఊయె నీరగు లేను పడమూసెనమాత్ర నవీనకాశము
 త్రీయుతమై మునక్రొవ్వులు నీధుకలులొలచి బొమ్మచుం
 బొయక భృంగగీతం ననభాగ్యము మెచ్చుకొనం బొడిగించు
 ధూయతినేత్ర మూడు మిది యర్థునా కాడ తపనోపసంక్రమిం
 9
- చ. మునీత యొకర్తు కేలెట్లు తరు మూఁగించు సెచ్చలి
 కుమరుమొలుంగునిబ్బుగబ్బుగబ్బునొత్తినద దప్పెయలంగ్రహం
 భువదితరసానుభూతిఁ జెలువ"ందు దుఁ గ్రోవి తుదొప్పి పేరుట
 ట్పునతతి కిచ్చు మెచ్చి నిజబంధురగంధంబు"బొజ్జెనముల్.
 10
- ఉ. సామజయీన యూచిలుతినగనగినాని ఎరువయ్య పంచు నా
 భీమణి యెచ్చరింప నొక లేకు హుఖాంబుజ మెప్పు చూడఁగా
 నామహిజంబు పూనె నుచునోఁక భకరా గనన్బుద్ధి గాన నె
 చ్చొనుహితాళినంగ్రహణకూన్యక కిట్టి జెఱంగు చోద్యమే.
 11
- చ. రమణియొకర్తు నత్వదు మరండమాఁ బుక్కిట నిలచి బోటిచ్చు
 నుమియఁగ నేనె నమ్ముగన రెండొకచెంతకుఁ బోక కేసర
 ద్రుమము మొలుంగుఁ జేరె నది తోడన తన్నుభిసీధుసెచ్చియై
 యుమియక మానె నే యభివోపగతప్రసవానసంబుల్.
 12
- చ. పనిత యొకర్తు కేళి ననచాటి గతాగతాన్నయై కరం
 బునువఁగఁ దత్కరగ్రహపహోజ్జ్వలమై ముదితదీప్తిజాననీ
 ఘననినదంబు మీఱసహకారిణిమణి వేల్చె గంట నూ
 తనకేసలానలంబున నుదారమరుద్భుతనూనలాజముల్.
 13
- ఉ. ఏలకితీవయుయ్యెలపయిం జెలియూఁగ నొకర్తు లీలతో
 నాలతి సేయఁగా విని ప్రియాశము పూవులవాన నించి యు
 న్నీలిత సీధుభాష మయి మెచ్చులఁ దేలఁ దదగ్రసీమ మ
 త్తాళియుఁ బాడెడు న్విను మదాంధులచెయ్యలు హాసయోగ్యముల్.
 14
- చ. అనదృశధీంతాధికమగాప్తి నుదృజ్జులు లిద్ద టుల్లన
 ప్రసకళీకోపలబ్ధికయి రాయుచుఁ బల్క నమీరణోన్నద
 త్ప్రసవితశాఖకాంచలకరంబున వాద మడంచె గోఁగు వె
 క్కన మగు టింతుసై తురె"యగంధనువర్జనమగ్ర తానిధుల్.
 15

1. బ - గూడకార్త. 2. చ - ఘనసార. 3. చ - నూచుచునోర్పు. 4. బ - భీష్మక

చ. చలువలుచల్లునీడల నిజశ్రమ మార్చిన మెచ్చి చూచుతో
య్యలి నలరించె వెండియు శుకాలవనాలఘులాలనోక్తిసం
కలనముతో మనోజ్ఞతలకంబు మృదుచ్ఛవవీజనంబులన్
లలితమరిందనేచనములన్ ఘనసారపరాగచ్ఛక్తిన్.

16

ఉ. కేకేసకొట్టి యొర్తు గిలిగించిన నొక్కవిలోలనేత్ర వీ
¹లాకలకంతకూజితముల న్నగఁ జెంగట నున్నపొన్న వీ
లాకలకంతకూజితముల న్నగుచు స్సమనోవిజృంభితా
నేకవిలాసము లైలిపె నిట్టివివో పురుషానుభావముల్.

17

ఉ. సారెకుఁ బూల కోర్తు తను సన్నలఁ దిట్ట నొకింత వుచ్చుని
ట్టూరుపు ధూపము ల్ముకపికోత్కరినాదము పంబమ్రోతయుం
గా రతిరాజు సేర నవగంధవహాకులసిందువారె
ఖారుచిరాక్షి లోలదళిక్రైకయై సివమాడెఁ గంటివే.

18

క. అని పలికి కురులు బిగియిం, బనుపఱచి చెఱంగుఁ జెక్కి పయ్యెద లొడిగా
నానరిచి యొండొరు మీఱన్, వనజాక్షులు కుసుమహరణవాంఛాపర లై.

సీ. కొమ్మ యొక్కతె చేరి కొమ్మ వంచినఁ గోసె నలరుఁ గ్రొన్న నలొక్కయలరుఁబోడి
కలికి యొక్కతె తేఱి కళికి గొందులు దూఱ నతివర్ణగతి నవ్వె నతివ యొర్తు
బాల యొక్కతె పూవుఁ బాళకై గీలించి యాన నొక్కతె దాని నానయిడియె
ముదితయై మొగడలుముదితయొక్కతె రాల్పఁ జెలువందఁగాఁ నేతఁ జేలువయొర్తు
వెలఁదిగురి వెండపొద లొక్కవెలఁదిసూప, రామణీయకనిధి యొక్కరామపటచె
నిట్లు వనకేళిఁ జేలుచు నిందుముఖులు, సరసవాచావిలాసంబు నెరపువేడ్క.

రగడ. నెలఁత ² నెమ్మి నెమ్మిఁజూపె నీకు నీకుజాళినీడ
నలయకమ్మ కమ్మఁదావి నలరు నలరుబంతులాడఁ
గలయ నీడ నీడగాదు కదలి కదలికడకు రమ్మ
వెలఁది నన్ను నన్నువిరులు వేడి వేడిమాటచిమ్మ
వనిత రాదు రా దువాళి వలదు వల దుపవనసీమ
శనలు గోర గోరఁ జీర నాన నానవెట్టె లేమ
తమ్మికంటి కంటిఁ బొదలఁ దారుదారుచుండ ముందు
కొమ్మ మావి మావిననలు గోయగోయటంచు నిందు

కొలది గాదు గా దురాశ కొన్ను కొన్నునంచుజోకఁ,
 గలఁకఁదిట్ట దిట్టవైతి కన్నె కన్నెఁబుంగలేక
 రమణి ననకు ననకుఁ జేర రాఁగ తాఁగిఁగనుమఁ జేడి
 నమరుతావి తావిదా గయాళి యూళి గొల్లలాడి
 ముదిత మూలమూలఁ జాల ముడుపు ముడుపునగల పూలఁ
 బదరనేల నేలతాంగి పట్టుపట్టు జీనువాఁలఁ
 గనిరి లలన లలనవాన్రుకలిక కలికచ ల్లడంగఁ
 గనలు కలికి కలికితేల కావికావికనఁ గడంగఁ
 గొఱలి వీడవీడనేల గుట్టుగుట్టు నలుబమొనల
 నెఱయ నింపునింపు నిచట నెలఁత నెలఁత తఱుకుననలు
 అతివ వట్టి వట్టివేరు నాడనాడ నైచె చేల,
 నతులతరమే తరమెఱుంగ సరిస సరసముడిగి బొల
 సావి నిక్క నిక్క. గాదు చాఁలఁ జాలు ¹దఱుగుపఱులు
 తావిదండ దండమాకుఁ దమకతమకమూనునఱులు
 క్రోవులేమి లేమిఁజెలులు. గుండ గుండరదనయులుకఁ
 ద్రోవగట్టు గట్టుచాయ తోఁవుతోఁవుముక్కుచిలుక
 నంగమలయ మలయవవన మానిమానిని వడదేరఁ
 జెంగునీకు నీకు ముద్దుచిలుకఁ జిలుకఁబిలుపుసారె
 కింక మాను మానుపంబు గెంట గెంటసంబులేల
 కొంక కేల కేలఁబూని కొంటె కొంటె పూవుఁబాల
 జగడ మొల్లమొల్లకెట్టు చనవు చనవు బలిమితోన
 నగిన మేల మేల యని పెనంగ నంగభవునియాన.

21

—|| జలకేళీవర్ణనము. ||—

- క. అని చెలులు సుమావచయం, బానరించి మరందకణము లొలికెడులతలో
 యనఁ దనువుల నునుజెమరులు, చినుకఁగ జలకేళీవర్ణచిత్రాంబుజలై. 22
 క. ²వరసీధుమత్తమధుకర, దరశీర్ణనవీననళినదళమిళనకళా
 చిరశీలితశరశీకర, భరశీతలసరసిఁ దఱిసి ప్రమదలు తమలోక. 23
 క. గరుడనిలాహతి సుమరజ, మిరుగడ రా నడుమ భృంగ మెనఁగె న్నరసీం
 . దిర దాల్చు కమ్మబంగరు, సరిపెణఁ దగు తేటితాళిచాడ్చున సుదతీ. 24

1. చ-దగుడుపఱులు ట-దరుగుదిరులు. 2. ట-లో నీరెండుపద్యములు లేవు.

- చ. చిటునునుజెందోవల్ చికిలిచంద్రిక పై పటపు, ల్పరాగముల్
పటచిన్నవైడివ్రాతనలిపంబులు, పాయని జంటజక్కవల్
కుటుచతలాడబిల్లులుగఁ, గోమలి యిచ్చటఁ గాననయ్యె నె
1 త్రటు లలరాజ²హంసనసితాతతి దూఁగఁడిదోలలో యనఁ. 25
- క. ³బలిసన్నద్వా⁴రేంద్రో, పలఫలకకవాట మనఁగఁ బరఁగె సరసి యూ
ద్దులు గండపట్టియలుగాఁ, జెలఁగు సరోజములు బిగువుచీలలు గాఁగఁ. 26
- క. అలిగర్భకుమునముకుళము, పలిజక్కవమేనుసోఁకి వడఁకుచు నంత
ర్విలసితతద్రుతిసలరెక, గొలంకుసిరిచంట సకినె కులికె ననంగఁ. 27
- క. సూనయుతనాళమానస, మానం గ్రేంకార మొక్కహంస మొన ర్చె
మానిను లట రా జలఖగ, నేనలకెఱిగింప నఫిరిసేసె ననంగఁ. 28
- చ. అని కొనియాడి కొమ్ములు శయంబులఁ బూని సన్నరవాక్యముల్
వనుపడఁ గోక లూడ్చి ⁴కరపావడ లంట బిగించి సొమ్ము లొ
య్యన నడలించి యొండొరులయంసము లూతలు గొంచుఁ జొచ్చి రిం
పున సరసి న్నరుం డోటలు పుచ్చిన కత్తులఁబోలి బిత్తురుల్. 29
- గీ. చెలువ లప్పుడు నెలకొన్నసిగ్గుచేత, వక్షములఁ జేపిచిరి కరస్వ స్తికముల
నెగసిచనుజక్కవలఁగూడియెగుననుచుఁ, బదరిచనుజక్కవలనంటఁబట్టిరనఁగ.
- ఉ. కొండొకపాయపుంగొమరుగుబైత యోర్తు కొలంకు డిగ్గుచో
నండకు వచ్చినట్టి చెలియంసము చేతులఁబట్టి ప్రేలె లో
నిండినభీతి నాత్మకళ నేర్పుటకై వలరాచయొజ్జ కొ
దండము పైచెనాఁ దఱటుదార్కొన్నుకైవడి వేణి తూలఁగఁ. 31
- క. చెలువలు సరసీజలముల, నిలిచిన లోఁ గన్నుగవలనీడలు దోఁచెం.
దెలిచెక్కుజందురులకై, తలఁకుచు నడుగంటు నచటితమ్ములరీతిక. 32
- గీ. చెలులు కొందఱు తమమీఁద జలముఁ జల్ల
మగువ లొకకొందఱు అవి కేల మగుడ నాని
రలఘుజఘనాభిఘాతార్తి నరుగుదెంచు
సలిలముల కిచ్చి రభయహస్తంబు లనఁగ. 33
- చ. నెలఁత యొకర్తు నెమ్మొగమునీడ నవాంబుజమంచుఁ గైకొనం
దలఁచి కరంబుసాఁచుటయుఁ దత్కరముం బెఱతమ్మిరీతి నం

1. చ-తరగలం.

2. ట-హంసకవితానము.

3. ఇదియుఁ బైదియుఁ ఆ-లో లేవు.

4. క-కసెపావడలు.

దలరిన నొండు రెండు గుట యద్భుత మం చొక్క ప్రోడ నెచ్చెలిం
బీలిచి యెఱుంగఁబల్కె నది మేలమునం దనుఁ గేరి నవ్వఁగఁ. 34

సీ. కల్లోలమున వన్నుఁ గదిసి యిఁదుటకు నోయు ద్వేళకచజాల యోలయోల
నూటిఁగొ మ్మాని నానాటిప్రేయుటకు నోయుల్లోలకరనాళ యోలయోల
చేపట్టి నావెంటఁ జేరి పట్టుటకు నోయుద్దామకటిసీను యోలయోల
జగలేకనాతోడఁ దడపుగ్రుంతుటకు నోయుజ్జృంభనుచకుంభ యోలయోల
యోయవిద యిందు రాకున్న నోలయోల
యోచెలియ యూఱకుండిన నోలయోల
యోసకియ యెందుఁబోయిన నోలయోల
యనుచు నుద్దులు గూడి పోరాడి రపుడు. 35

చ. తరఁగల జాయుచుకొ మొగడతమ్ములు గోయుచుఁ గేరి లిట్టుచుం
గరములు వట్టుచు న్తునిఁగి గ్రక్కునఁ దేలుచుఁ జాల సోలుచుకొ
దరులకుఁ జేరుచుం దఱుముదంటఁ దూఱుచు నీట యువ్వచుకొ
దొరకొని నవ్వచుం జెలులు తోయవిహారనితాంతతాంత లై. 36

సీ. కరిహస్తసాదృశ్య మిరవుకొల్పుటఁజేసి తోడ లార్థభావంబుతోఁ జలింపుఁ
గదళీచ్ఛదావమ్య మొదవఁజేయుటఁజేసి నిలువున నుదరము ల్నిక్కుఁ జూప
హైమదర్పణసామ్యమలవరించుటఁజేసి మఱుఁగుఁజెల్లులు కెంపుమిసిమిఁ బూన
జలద¹ సాధర్మ్యంబు సవదరించుటఁజేసి విప్పగొప్పులు పయోహృష్టి నెఱవ
హస్తీకుంభోపమానంబు లగుటఁజేసి
చన్నులు న్నఖాంకురాంకుశక్షతులఁ దెప్ప
నంబుకేళిక చాలించి యలసగతుల
సరసి వెలువడి తత్తరధరణి నిలిచి. 37.

చ. చలువలుగట్టి తొంటి నుమసారభము ల్నులుచక్కిఁ గ్రమ్మఁగా
నలకలు చిక్కు²వుచ్చి తడియాటిచి కొప్పులువెట్టి పువ్వదం
డలు గయిసేసి చాలమృగనాభి తనూలతలందుఁ బూసి సా
మ్ములు ధరియించి లత్తుకలు మోవులఁజేర్చి వయస్య లందఱుకొ. 38

క. ³లిలావన⁴జలవిహరణ, కేళీకృత్యంబు లెట్టకేలకుఁ గలఁకం
జూలించి యుచితరచనలఁ, గూలంబున నున్నయట్టికుముదినితోడకొ. 39

—*— కుముదిన్యాదులు మన్తధపూజఁ గావించుట. —*—

- గీ. ఓలతాతన్వి యీవసంతోత్సవమునఁ
గోరి మదనుని బూజించుకువలయాక్షి
తనకు పనుకూలుఁడైనట్టి ధవునిఁ గూడి
చెలఁగి మనుఁగాన మనము పూజిత మనుచు. 40
- సీ. వలగొన్నగొజ్జంగియెలదీ వెమగులున కసదుమొగ్గులు¹ పిల్లననులుగాఁగ
గొప్పక ప్రసనంటిగుమురుటువ్పరిగెకుఁ దెనులునాకులు కేతనములుగాఁగఁ
బ్రబలినసురపొన్నభవనేశ్వరమునకు సుమపాంసువులు వితానములుగాఁగఁ
బొదలినగురివెందపూఁబొదచవికెకు సమదభృంగములు ధూపములుగాఁగఁ
దనరు విరివోటనగరిలోఁ దావిమావి, జగహజారంబు నెడ ఘనసారవేది
కర్ణికాసింహపీఠిపైఁ గలువజేకు, పట్టుజముకాళ మనువందఁ బఱచి యందు.
- గీ. చిగురువటమునఁ బూఁదేన మొగడకణికఁ
గొలుపుమెఱసిన మరు వ్రాసి కోపులందు
రతివసంతుల వ్రాసి తత్పాతసీమ
ప్రమరకీరపికాదుల వ్రాసి నిలిపి. 42
- క. బ్రాతౌమధురాధర ల, య్యిత్తుశరాసుం బ్రసూనహేతిదళితఫా
లాత్తు నుచితోపచారవి, చక్షణలై పూజనల్పి సమధికభక్తికా. 43
- ఉ. దండము నీకు సామిరచితప్రమదేశశరీర మోడ్పుఁగే
లండజరాజగామిహృదయంగమవిక్రమ వందనంబు దో
ర్దండయశస్సమాశ్రయపితామహవక్త్ర జోహారు సూనఱో
దండవిలాసవీక్షణవిధానధురీణసహస్రలోచనా. 44
- ఉ. సాయుధుఁడై త్రిపుండ్రధరుఁడై నిటలాత్తుఁడు గాడ్పుసోకులం
బోయెడు నొండురెండు² పురము లైగనేయు టిదేమివిత యే
యేయెడ నేకపుండ్రమువహించి సమస్తజగత్ప్రపంచముల్
మాయఁగఁజేయు నీయెదుట మన్తధ మానవతీభయంకరా. 45
- గీ. చెలువమున నీకుఁ దమ్ముడై³ చెలఁగువాని, ననఘవిక్రమహరిసూతి యైనవాని
గనుఁగవకుఁజంద్రభానువైతనరువానిఁ, గుముదినీకిభర్తఁగాఁజేయుకుసుమవిశేఖ
- క. అని ప్రార్థించుచుఁ గుముదినీ⁴, గనుఁగొని మదనునికి వినతి గావించుమనకా
మనమున లజ్జయు నలఁతయుఁ, బెనఁగొన నొకరీతి మ్రొక్కి చిత్తరికలఁకకా.

—॥ కుముదినీవిరహానందము. ॥—

- చ. కలయగ మ్రోయుకోయిలల కాకలికాకలనాన నుచ్చటక-
నిలిచి సహించలేక బలునెవ్వగ నుల్లము తల్లడిల్లగా
నలనకటాక్షపాతముల నాభిజనంబులవంక జూచుచున్
నిలయముఁ జేరి యేమియు¹ మనీషకు సింపమిఁ జింతఁ గుందుచున్. 48
- చ. గొడఁగెడుపావురాలరొదఁగూడి ప్రతిధ్వను లిచ్చుకెంపుతా
గొడిగెల ప్రేలుబంగరపుగూఁడులఁ బల్కెడుచిల్కచాలుచే
నడరు పసిండియోవరులయంత్రపుబొమ్మలు మీటు కిన్నెరల్
గడుసుతిఁ గూడి గమ్ముచునఁగాఁ దగు సాధముఁ జేరి యచ్చటన్. 49
- చ. చికిలిపసిండిచాయనని చిత్తరువన్నియవేల్పురాచతా
నకినెలకోళ్లతో² దళుకుఁజాయల గుజ్జరి నేతపట్టెతో
రకమగు నిండుచంద్రిక ఖురాళముతో³ హురునుంజిపాన్ముతో⁴
జకచకలీను కప్పురపు⁵ జప్పురమంచమున న్వసించుచున్. 50
- సీ. పలుమాటు రాచూలిఁ దలపోసి బెడిదంపునిట్టూర్పుగాడ్పులు నిగుడఁజేయు
నిట్టూర్పుగాడ్పుల నిగుడఁజేసి మెఱుంగుకన్నుల బాష్పము ల్ప్రమృద్యజేయుఁ
గన్నులబాష్పము ల్ప్రమృద్యజేసి యనంతకంతురాజ్యంబే⁶ జింతసేయుఁ
గంతురాజ్యంబే⁶ జింతసేసి మనోంబుజమునఁ గోర్కలు కొనసాఁగఁజేయు
నరవిమైఁ గోరుకులు గొనసాఁగఁజేసి, కలయ వలవంతఁ నంతంతఁ గళవలించు
నిట్లు కుముదిని యానంగహేతిహలహ, లార్చి వైరింపఁగాలేక యాశ్చల్యోన.
- ఉ. ఆయెలమావియోవరుల నాననమాధవికాలతాగృహ
చ్చాయల నాసితాభ్రకృతశయ్యల నాకమనీయదేవతా
నాయకరత్నకేళిసదనంబుల నా⁷విరిచప్పరంబులం
బాయక యాతనిం గదిసి భావజకేళి ముఖంపఁ గల్గునే. 52
- సీ. పాదాబ్జముల తొట్టుపాటు నేమనవచ్చుఁ జెఱిచె గొబ్బునఁ జెంతఁ జేరనీక
నినుపారఁ బాటుకన్నీటి నేమనవచ్చు నొంచె గన్నార వీక్షించనీక
నడఁకొందు మై పరవశత నేమనవచ్చు గనలించె బలుకులు వినఁగనీక
⁴ యుజ్జగింపఁగరాని లజ్జ నేమనవచ్చు నడచె గేలునుగేలు నంటనీక

1. ట - యనునింపులుగామిని. 2. క - మంచముపైమహోన్నతిక. 3. ట - పరి
పప్పురంబులక. 4. ట - బుజ్జగింపఁగరాని. 5. ట - పరి

మన సెఱుంగనిచెలియనేమనఁగవచ్చుఁ, బిలిచెనుఱిగొంతతడవందునిలువనీక
యనితలంపఁగఁ జింతాలతాధిహాధ,దర్పకదశాంకురమ్ములు దలముకొనియె.

చ. తనువున నిండి కాలుకొను¹తాపముసోఁకు సహింపలేక జీ

వన మత్తిశైశ్యకాంక్ష నిజవాసము ప్పొడి కల్లకూపశీ

లనసరనప్రపుల్లకమలద్వితయంబున విశ్రమింప వే

గనటకువచ్చెనో యనఁగఁ గన్నులఁ బ్రాణము నిల్పె²లేమకు³

54

శా.అలజ్జవతి⁴ నంత నొక్కచెలి డాయ న్వచ్చి యాశ్చర్యదో

లాలీలాలనచిత్తయై యకట యేలా వచ్చె నీ⁵వంత యీ

నాళీకాయతనేత్ర కంచు మదిఁ జింతం జెంది తదీనదీ

నాలాపంబులచే లతాంతశరబాహాప్రాధి నూహించుచు⁶.

55

చ. అలకలు గూడదిద్ది నరు లల్లన చిక్కెడలించి జాలుగా

నొలికెడు బాష్పము ల్బుడిచి యొయ్యనఁ బయ్యెదగొంగఁ జేర్చి సా

మ్ములు నవరించి ఘర్షణలము ల్దొలఁగం దడియొత్తి యెత్తి తొ

య్యలి నెడఁజేర్చి చేర్చి కరుణాకులగద్గదనిన్వనంబున⁷.

56

చ. చెలియ యిదేమి నేడు గడుఁజిత్రము నీదుతెఱంగుఁ జూచినం

దలఁపఁగరాని బెట్టినపుఁదాపము రూపము వింతతోపము⁸

నెలకొనినట్లు తోచె నిది నిక్కము దక్కులు వల్కునేల నీ

కలఁకకు నొండు కారణముఁ గానముగా మదిఁ జింతనేసిన⁹.

57

శీ. ధగరతేఁటలకప్పుపగఱినీటులఁ గప్పు వలుద పెన్నెఱిగొప్పు వడలెనేల

మెఱపునక్కలఁ జిక్కువఱపు కైక్కులనిక్కు లలఁతినిద్రపుఁజెక్కు లడలెనేల

చలువోచాయలఁ జేర్చు కలువపూవులనేర్పుఁ దెగడుకమ్మనియూర్పు దెరలెనేల

పసిమి తీవలమించు¹⁰ మిసిమి తేవలమించు వలపుమైఁ గ్రొవ్వింపు చాడెనేల

మొగడతమ్ముల జగినేలి పొగడఁజాలి, నిగుడుచన్నులఁ జెమటలు నిండెనేల

తఱుకు బేడిసకవచాయఁ దఱుకుఁజేయ, నేర్పుకన్నులఁ గంజాయ నిలిచెనేల,

ఉ. గో మగునీమొగంబు గనుఁగొన్నను గ్రొన్నవంటిదంటచే

బాములు నోమినట్లు గనుపట్టెడు నిట్టియెడ ప్రఱుంగు లిం

కేమిటికే మిటారి తలఁ పెల్లను దెల్లమి గాఁగఁ దెల్పవే

యామకరాంకు నైనను జయంతునినైనను దెత్తు నిత్తటిక¹¹.

59

1. చ - తాము పైఁచఁగ లేకయంత. 2. ట - నొయ్యనక. 3. ట - నొక్కనాళిక.

4. చ - ట - చింత. 5. చ - పూవుల. ట - తావుల. 6. క - ట - నుసిమి.

1. పరిగతాసమప్తపాతనపరనగంబున బుట్టిన ప్రచాళపుంజ మనగ
 3. విరహార్తి జ్వలార్ప వేగ రమ్యుని యనుఁ బ్రార్థింపఁ జనుచక్రపంక్తి యనఁగఁ
 కొవలచ్చి విభుఁడు వేడ్క నంపరా మ్రోలు బట్టిన కెంపుచప్పర మనంగ
 నలఘుమహాపాత్రయమున బొడనూపు తరుణసౌదామనీధామ మనగ
 విష్ణునిధనకుండును దిమోద్వేషియు నగు
 హంసుఁ డలవారునేన్మృష్టి నైనదోష
 మడఁచు నిర్భోధిలో దాన మాడఁ జనుచు
 దిరిగిడిన 4. ధామ శాటిహా నవర సంధ్య

67

చ 2. కమము లినవ్యపాయపటుదర్పములై యల్పితైతవంబునం
 నముఁ గదియంగవచ్చి యుచితధ్వనితో నిజకర్ణికాకణా
 వమునను మూఁగఁ బద్మినులు బద్ధదళంబుజమట్టై బట్టెఁ దే
 జముగల మేటిబోలులు వెన నృలినాత్ముల నాచుబాలరే.

68

నీ. సామిదృష్టాక్షేపర మూను మదినిండి వెలిఁ బర్వతాపాగ్నిఁ దెలుపుకరణి
 దమ్మిచెంగట మ్రోయుఁదావకాత్మజుడిట్టు తూలించే మమునని దూలుకరణి
 ననజాంతిరాళి ముక్కున గ్రుచ్చు మైకాక నానబాలక విష మానుకరణి
 మగనిజేయచుసారె మొగడదామరయెక్కు వలరాజునలుఁగుపై వ్రాలుకరణి
 సరసనిసినీపలాశంబు చూచుపూని, నిలుచు నానంగనాయకానీకహతికి
 లోఁగిఫలకాంతిరంబుండాగుకరణి, గాంతు నెడఁబొసియొక్క శక్త్యవవెలంగి.

నీ ఘనపరంపర లివిగాఁబోలుఁ గాకున్న హంసమండల ము మున్నరుగు టెట్టు
 గహనమాలిక లివి గాఁబోలుఁ గాకున్న ఋక్షసంఘము సంచరించు టెట్టు
 గంధేభఘట లివిగాఁబోలుఁ గాకున్న బేచకంబులు విజృంభించు టెట్టు
 గగలకూటము లివి గాఁబోలుఁ గాకున్న నార్తి జక్రములెల్ల నీనతిదు టెట్టు
 లనఁగ హరితమహారతమహాహయమణి, హరితహరిగుణహరిహవిరళసరణి
 హరిణధరగళహయరిపుహాలికవనన, హసనపటుదుచిఁదిమిరిములలముకొనియె

చ. ఘనపదకాయమానమునఁ గ్రమ్మి తలిక్కు విభావరీవిను
 తన7తరగోస్తనీలత యుదగ్రతమోమయధూమదోహదం
 బున నలరారఁగాఁ బొడము భూతిరస్తబకంబులో యనం
 దనరె నత్రిచళస్తరుచిధామములై తగుతార కావళుల్.

71

1. ట-లో-లేదు. 2. చ-పరిగతాసమప్తపాతనగంబునబుట్టినట్టిప్రచాళ
 పుంజమనగ. 3. చ-విరహాగ్ని. 4. చ-కావిశాటి. 5. క-తమముదినవ్యపాయ
 6. ట-నడలు 7. క-వరగోస్తనీ,

- చ. ఇంకరతాపతస్త్రి యగునిగ్రదది శాసతికాఁక దీతి మో
మున నిడునూతనామృత సముజ్జ్వల మో పటికంప్రగిండి!లా
గుం నెలదోడదే దోడదే బంబుగ్రాంతోగ రిప్పుడు నెమ్మిశో²నిశా
నవిత మఱుంగునట్టిస రునారపుం జంప్రకపానదో యనన్. 72
- మ. తోలుగెంప న్నలం గింపుమే నలంబి తోడ్పడే బ్రాగ్విశాత్యోగ్రా
న్నలయక పానని దానమార్పి మును గిన్నీ రుజ్జ్వలా నూన్నరి
శ్మయి మించెం బిరప నిరుద్ధనలిలంబు ల్పర్వెనా వెన్నెలలో
నలువొందెం బంబు దృష్టిబో ట్టనంగం జూహ్నం బొప్పే నీలద్యుతికా. 73
- సీ. విభుజోట లోక్తక వేర్వంబు గావింప శ్రీసత్సచిహ్నంబుఁ జేర్చెననంగ
సోమాభిధానంబు సువ్యక్తమొసరింప నఱుతఁ గవ్వధరించి వజ్రలవనంగ
బద్ధాననం జోటఁ బ్రకటంబు గావింప³ గలహంసఁ జెంగట నిగిడెన గ
ద్విజరాజవిఖ్యాతి నిజముగానొసరింప హోమపానకరక్ష నూనెననంగ
నల్లనామంబు సార్థమై యతిశయిల్ల, మత్తమధుపంబుఁ జెంత నమర్చెననంగ
నంకనంబున్నుడై చెలువొదె నపుడు, కమల⁴గర్వవిదాని రాకావిహరి. 74
- చ. నెలకొని రాక తేజములు నించుచురాఁ గుమువ⁵ప్రచారములో
దళములు విచ్చియుం బొగడుదాల్చె దళంబులు వేయు గూర్చియుకొ
విలసన మొంద నయ్యె నరవింకగణంబు లినుండు నిల్వమిం
దలంబు బలనలూరములు ధారణి నీశ⁶గుణానురూపములో. 75
- చ. నిరహలమై గరాస్త్రముల నే నిగిడింగ గడంగి కంగు చ
క్రైరవిలుకాఁడు క్రైరసప్రయోగి దొలంక మృగాంకలింబముకొ
విరివిలుచుట్టగాఁ వివియ వేములు రాలు తదీయనీకుశీ
కరములకై చడిం దొఱగె గాథతుమారతుమారములో. 76
- సీ. కలువకొప్పగిలజక్క నయాత్పునెగఁ గ్రాగుసులివెచ్చ⁷పూఁదేనెజులకమాడి
తటి గడుజాబిల్లి తిప్పి బొక్కనముగోపల మించువలిమంచు⁸ వేదనలంబుల
విరిబొండుమల్లెపూబరణుల నెత్తావి జడియ పుప్పొడిగిందనడి యలంది
⁹ చిలుకనీరునోలంకఁ చెలువొందు నెలచ్చునల్లెగంబులమోల బంతిసాగి
యలరుణోదిరిండ్లముంగిళ్లనలపుకలన,¹⁰ నలయుజవరాండ్రకాల్గన్ను చెడులం
పంచువెన్నెల చిలువాలపాయసంబు, లారగించెజకోర రాజాన్వయంబు [నూడి

1, చ-ట-గొగున. 2, క-దిశాపనిత. 3, చ-నలహంస. 4, చ-గర్వా
సహరి. 5, చ-ట-ప్రతానములో. 6, ట-రణానురూపములో. 7, చ-ట-పూనీకు
8, చ-చలువలూని. 9, ట-చినుకునీరు. 10, చ-నలరు.

సీ. బలిభాను మెన్నసినఁ బట్టి బంధింపఁదే చీకటి దళమేది చెడఁజెగాక
 యుడవులు బలసిన నడవఁదే నీడ ప్రకంఠనాకులవృత్తిఁ గాంచెఁగాక
 రాజు చేరినఁ గావరము మాన్పఁదే యంక మివినిశ్చితాకృతి యయ్యెఁగాక
 దుర్గేశుఁ డంటిఁగఁ మనుమఁదే యలకప్పు మదమేది కదలక యొదిఁగెఁగాక
 గోడసీపూర్ణవిధుసాధరోచమాన, విమలభారావిశేషమై వెలయుచీచి [చె
 మహిమచేఁదూల వెలు శేష ములిసఁజూము, లనఁగ వెన్నెలకగమెల్లనాక్రమిం

— వెన్నెల వచనము —

వ. నెరఁగియుం బుండగీత భవాండంబునం దండతండంబుగా నిండు వంశువెన్నెల
 2. బిరుదు కస్తూరిగోడఁ జక్కలను జొక్కపుటరవిరులు వలగొన నునిచితావి
 గట్టిన నితాకాంతంఁ డనుడంతపుబహుఁ నిర వగు తెల్లగండవఁజి బగలు
 గగనమణి నిగిడిచి సెగలఁబొడమిన బడలిక నడలి బిసకుసురసమును
 జమరీ పురగోదసియనుచెలువచలువ నెలకొన మెన్నెలఁ జల్లికొవిన మొల్లం
 బున నుల్లసిల్లి మఱియు వా త్తీయనూతనదశాసముచితంబుగా శీతలతరశీతకర
 శిలాతలంబులఁ బాటి జీరుకలాడుచు. మందఘనమావకందశ్వందమానేం
 దీవరమకందభారాసందోహంబులం దేలి యొలలాడుచు నెల్లక వెల్లివిరియు
 నులగోలతిల్లజంబులఁ బిల్లదీవు లాడుచు, నుత్కుల్లమల్లికామతల్లికా వేల్లిత
 పల్లకీమడుంగంబులఁగడింగి డాఁగిలిమ్మచ్చు లాడుచుం బినాళించి మ
 టియు నలుకం గలయికలకుఁ దలపడవి చెల్లవ 5 కీర్తితములు గిలుబందలంచు
 చెలువున జాలకంబుకన్నఁబులఁ బ్రవేశించి తలిరుగుమురుల నిరవగు నిరులు
 6 పరియించు శిథిలన నీరములసందులు దూటి గగనావతరణశ్రమంబు నపన
 యించుచుడువునఁ జంద్రశాటావిహారలోలబాలావలఫలకంబుల నధివసించి,
 కవయెడలి యడలుజక్కవచెలువలయూర్పు సెగల నొగిలి 6 సెగమాన్పు
 శెఱంగునఁ బుంభావసంభావనావిశ్రాంత కాంతాకుచాంత నిర్వాంత స్వే
 దంబులాని, మఱియు, నింద్రనీలమణిమయసాధవిలంకంబులకు ధవళసారా
 తత్రప్రజంబై సావిగల తీవగుంపులకుఁ బూవుజొంపంబై కాసారతీరంబులకు
 మించుగల యంచపిండై, బంగారుముంగిళ్లకు రంగవల్లికయై, మఱియుఁ గఱ
 కుదొర శెఱంగునందమ్ముల నొగిలింపుచు, దైవీకున్దివీలిక దెసలుగడచుచు
 భోగితుడువునఁ గడిహాసచలుఫలు చాల్చుచు వారడుని ? వడువున జగదాలు

1. ట-లో నీవద్యము లేదు 2. చ-గుఱులు 3. చలువలలుగొన.
 4. చ-బిల్లదిచ్చాడుచు 5. చ-శీతములు నిలువుండటంచు 6. చ-జలమాన్పు.
 7. చ-రీతిని.

పచరించుచు నెఱుగు నెఱుగున నిర్ల నుర్లఁదోయుచు నామనిగోమునఁ
 గొమ్మల నలరించుచు మూనిన ¹యనువున నుడువుల నాఁగుచు ²గాకము
 లకు నభిసారి కానీకములకు నడలు నెంచుచు దరింగినితీరింబులకుఁ గుంఁ
 గేక్షిణావారింబులకుఁ గలువసొప్పుల ³సింపుచు, మఱియు నొక్కయెడ
 లునిశిమణిమయసౌధతలంబులఁ బ్రసవశైరకేళ్ళి కై మల్లూడు నిజనల్లభు లల్లన
 పొడముడి ⁴కేల నడలించినఁ దెగఁబడి వెగ్గలంబుగ బెగ్గలి డిగ్గనలీచి
 వాతాయనాయూలేశీతకరక రాంకురింబులఁ దారి గినఁబడకునికి పునంబునం
 బెనఁగొనిన నాన నానతవనినలై కెళవును గనుఁగొను నహోభాంగవల
 మెఱుంగుకన్నులచాయఁ దుఱుంగలింఁచుచు, మఱియు నెల్లెడఁబాలనెల్లి
 నెల్లివిరిసినచందంబున నందంబు చూపు బయట చిట్టకంబులకుఁ బట్ట నడని
 ముగుదలఁ దదీయాంగంబులు బయలుపఱునఁబడసి నితరుద్భావనలంబు
 లకుఁ దార్చి పేర్చినతిమిఁ గట్టువాద్దిట్టమగలు వలరాచకయ్యంబులఁ దేసిం
 చిన నెలవులఁ జెలువార నెరసిన హరిహా క్తికంబు లని పొడ నెన్నల లేఱం
 బోవునకియల వికావికనవ్వు నవ్విటీవీటుల దంతకాంతి ప్రకాండంబుల దండి
 చూపుచు, మునుపు ననువుగల మగనియనువున ననయము ననునయించి
 తెండియు నొండొకతె యండనుండఁ గని చేరి సారెకు దూతీ మగిడి చను
 నెడ నెను గటిసి క్రియంబులు వలికి పెదంబుల వ్రాలిన భగ్తల నెగనెత్తి
 మొగంబులు మగిడించి చేబట్ట నడలించి కరంబులు వినుచు జగజంతి
 ధగఱమగువల కంకణంబుల సెంకిసింబు నెవ సీరంబుల కాంతిపూరంబుల
 నీకలెత్తుచు ననుంఁగుఁజెలుల నచనంబులు వివి యన్యంగనానంగం బా
 రిపించి క్రిందుఁదనంబు గల్పించుకొని పొలయలుకల కలఁకల నుడి నిజ
 పాణనాయకులు మగిడిచనిన నిగిడిన నెప్పుగఁ బశ్చాత్తాపంబునుం బొంది
 బాఱు కన్నీరు నారెకు నీయఁ బోమీలు సారసాక్షుల గోరుల కాంతితిరు
 చూపును, నొండొరువు లుద్దులుగూడుకొని యెఱుములు విరియఁ జిలుపచే
 మటలు దొలఁక నలయుకలు దలంపక గోడల నీడల నిజోరోదకుంభవరిమా
 గంబుఁ దెలుపువిధంబునఁ జెన్నగు వెన్నెనకుప్పలు వొసి యరయుటకుఁ
 గడువడినడకు నీపయ్యుక్తశైవ తై న కప్పరగంధుల యురకిస్తలంబులఁ బింపిళ్లు
 గురియు ముత్తియపుఁ బేరులఱుటో బొత్తు గలియుచు, బ్రకాశించి య

1. ట-యెదువున. 2. చ-నోరకములకు నభిసారికానికరములకు. 3. చ-
 సింపుచు విశృంభించి. 4. చ-దొడివి. 5. చ-ముట్టవడని.

మృతప్రదుం డగువిధుండు దయార్ద్రహృదయుండై యఖిలభువనంబు సత్త్వప్రధానంబు గావించె నన మించి రోదనీవలయంబు కన్నూరఫలకకల్పితంబును శంక సంకురింపఁజేయుచు విజృంభించె నట్టిసమయంబున. 79

క. కంతునకుఁ దోడు రాకా, కాంతుఁడు కరకాండముల వెగడుపడఁజేయఁ గాంతాలలామ కంఠట, సంతంతకు మేని కాఁక యగ్గలమైనన్ 80

— మ న్నధాన్యపాలంభనము —

క. నచ్చెలి నెచ్చగ నూర్చుచు, విచ్చలవిడిఁ బెచ్చపెరిగి వెగడుపఱుచు నా పచ్చవిలుకానిజ్జేత్రమ, రు చ్చంద్రుల నసీయె నత్యరుంతుడ ఫణిశిఁ 81

సీ. రాజమండల మా త్తవాజిసంభరిణాసాత్రము చేసె నేజగత్పాణిమూర్తి బహునాహిసీభర్త౯ బ్రబలాత్మ కేతుచయంబు మోయించె నేయగుమళయఁడు దుర్గాధిపతిహాళి దొరయించె నాత్మపాదవిజృంభణంబు నే కువలయాపుఁ డతిగంధతులచే నాత్మానుగ్రహేణి బూనించె నే సుమనోనిధానుఁ డట్టిదాక్షిణ్యశాలియు నట్టియతనుఁ, డట్టిసన్మార్గవర్తనుఁ డట్టిసురభి క్తినుండును నీరీతిఁ నెరలిభీరు, హనన మొనరింపఁ గడఁగి రేచునఁగఁగలదు.

సీ. అంధకప్రియసూతి వై విషపంకసంకలితాంకము నహిండు ఖలుఁడ వీవ యునయచ్చు నెత్తమ్ముల నెమాఱుకొని సత్ప్రిధానత ల్పెఱుచునీమేరమామ ధరణి నెల్లెడఁ బ్రసూతిప్రసవఖ్యాతి వహియించి తిరుగు నీనహచరుండు భానుఁ డ్రుపదిజా పాండుచ్చదాపకర్షణచంచలుండు నీనహజమిత్రుఁ డకట దర్పక మీరు కృష్ణాలకాప. కానైరస్యమున ధర్మదూరులగుట భీచువిషయాహితగుణానిభిజ్ఞవృత్తి, ననని దుష్టచతుష్టయం బగుట యరుదె.

చ. కనుగలవిల్లు నంటకయె 2ఖంగని మ్రోయుగుణంబు గంటితే క నె యిరుమేఁగ గాఁడిచనుకాండములుం గలయట్టిమేటి జో దున కతనుఁడ భావున కెదుర్పడ లక్ష్మముగారు భీరువుల్ మనసిజ దోస మాఁడుకొల మానఁగదయ్య తలంచి మొక్కెదన్. 84

సీ. బసంగఁగాఁబోలుఁ గల్పొద్దగ్రహరమూర్తి పుష్పచాపముపేర భ్రుకుటిలతిక దయసేయఁగాఁబోలు లయకాలశిఖ యలిస్తోమశింజని పేర ధూమరేఖ సంఘటింపఁగాఁబోలు సంవర్తసమన్తి టంకారముల పేర హుంకృతములు కరుణింపఁగాఁబోలుఁ గల్పాంత రవి హల్లకాస్త్రసంఘముపేర నంశువితతి

యువభ వేట్టగంబోలు మహాగ్రకాలి, వాయుభ మనుపేర నిశ్వాసపంక్తి
కాక యుండిన వాహుకయ వసింపఁ, నీనిపుడు లోక మేస్త్రనే భావజన్మ 85
సీ. లోక స్థవియటంచుఁ గుందింపఁబడితే తుణుచకోరాక్షి యరయరాదె
యిరివిందపద యంచుఁ బొందొచ్చెమొచితే కువలయామోదగ్గకొనఁగరాదె
తిమిరకైతిక యంచుఁ దెగునమై జూచితే కొముదీవరహాస కావరాదె
యహి గోమలత యంచు నలయుంపవచ్చితే తారకానఖ దయఁదలఁపరాదె
యహితగుణశాలినియటంచునక యోస్త, నివహానీలాభిరామమన్నంపరాదె
చాలఁ నెప్పడేదేమి యీ చంద్రవదనఁ, బ్రోవఁగారాదె పౌర్ణమాసీనిలారి.

సీ. జంకపేరిటఁ గండఁజేసి నింతియకాని హరుభాలశిఖ చాల నెటదయ్యె
మించు పేరిటఁ గరిఁగించె నింతియకాని బాడబళిఖ క్రిందుపలుపదయ్యె
గాంతిపేరిట నీలు గప్పెనింతియకాని రాహుదంష్ట్రాగ్ని మై బ్రాణదయ్యె
నుదయరాగముపేర¹ బాదిగెనింతియకాని ప్రాగ్డిదనమాత్మ బలపదయ్యె
నకట నీహోషధీశుడ వగుటఁజేసి, సంతరితచిత్తో శిఖ స్తంభనంబుఁ
గాకయుండిన నవినిన్నుఁగ్రాంచునన్నె, పాంధసంతతిపుగ్గా మాపాటి చంద్ర.

సీ మొదల మహాబలంబునఁ దేజరిల్లుట కుండలాకృతిని నిందుండపగుట
విషముతోఁగూడ నావిర్భావ మందుట బహుపాదవిస్ఫూర్తి బాఁయకొనుట
నడలనీక శశంబుఁ గడిమిమైగోఁగొంట యాబాల్మకొటిల్ల మంచుకొనుట
రాజితవీక్షణశ్రవణాంచితండవృట తిరుణమరుద్ధానతనవుఁ గొనుట
నీవు పెనుబాఁపఁజేడవై నలిచితిరయఁ, గ్రూరభానంబు నీకనాధారణంబు
భయదవిషధారి తలక్రిందుపలుపెజాలఁ, డతఁడు నీలీల నీకింతావతంస. 88

చ ఎలమి శుకాదికద్విజనమీహితనివ్య ఫలప్రదుండె వై
యలరుచుఁ గాలకళనుతి కర్ణుడవై సుమనోనురాగి నై
యలఘుమ²కున్నమాశ్రయఁడ వై తగుమాధవ నీవు నీసుదృ
క్కుల నలయింతువే మధుసకోటులఁ బంది దయావిహీనతక. 86

చ. అలులు మధునతంబులు సుమాస్త్రుఁ డనంగుడు పక్షపాతి చు
క్కలదొర లోకేలంబు బలుకాకుల పెంపుడుగున్న ప్రాప్తన
త్ఫలదళసం బాసక్కుశుకవంక్తి యివన్నియుఁ ద్రోచి³ పోవఁగాఁ
దలఁచిన నోసదాగతి సదాగతివీను మీ లతాంగికి 90

సీ. ప్రత్యగ్రవక్రదరస్త్రాశిఖాచేయ మనుపట్టు కాటకల సారె⁴ బట్టిపట్టి
శ్వాసభాస్త్రికోమరుద్వలమోసవీషము లక కలకుమంటలసారె⁵ గాఁచికాచి

యోగోలస్మక్వాగ్రలాద్రవం బచునలఁజునీరుననారె నద్దియద్ది
య్యంత్యంత్యధయదీహ్యంచలం బనునాకుతాతిచే సారెకు రాచిరాచి సతనుఁ
త్రాఁచువాఁకొల్పియందుఁగంభంపుఁగొండ, యోజనిన్నా శుగముఁజేసియెసఁగ
జేయఁగాఁబోలుఁ బవనకాదేని నకల, జీరసం బగునీమిత సేయు పెట్టు. 91

చ. అని నునునాణ్డప్రతపవనాబ్జుల నెచ్చెలి నూఁజునంతలోఁ
దనువున హెచ్చినట్టి పరితాపము పైఁవఁగ లేక యస్స డ
వ్వనరుహపత్రనేత్ర నెఱవా డెఱుకొల్లనుదోయి తెప్ప
య్యనఁ గదఁబుచ్చి సంస్కరథ రాలనమ్మ పొరలానుంతట. 92

చ. చెలి కలఁకం దలోదరికిఁజెందినతాపముఁ బ్రాప్తనేర్పురం
జునులు నింపఁగాఁ దలఁచి సారె బటీరతుమారనీరుముల్
తలినులఁ గ్రసము లుముడతామరసంబులు నించి మైందవో
పలకృతహేకాతలముపై మృగఁజన నుంచి గొట్టునక. 93

క. విలువ యిడరాని చలువలు. చెలువకు నొనరించి పయినుకీరవ్యసనో
చ్చలనజనితమందానిల. వలనఁబునఁ గొంతకొంత వా డెడలింపక. 94

క. తనుపొంది యెయ్యకొయ్యన. కనుదమ్ములు విచ్చిచూచి క్రమ్మెడుకన్నీ
రనయము తెప్పలఁ గ్రుక్కచు, ననియెఁ జెలిశోడ ధైర్య మవలంబముగాన్

చెలియ నేఁజెందిన యెలమూచిమోకకు సుంభికకుఁ జెప్పి సేయవమ్మ
నుదతి నేసాకన సుకనారకల దేవతామందిరములకుఁ దార్పవమ్మ
నునున నేఁజెందిన మరుమాపుమడికట్టు లిప్పుటప్పటికిఁ బె పరయవమ్మ
తెనుఁజి నేఁజెందిన బాలసారింగంబు బుమినివాసముల కప్పింపవమ్మ
యబల నాశోడఁ గడఁగూకి యాగుపట్టి, నెచ్చెలుల నెల్లనీవు మన్నింపవమ్మ
భావిజని నైన నాతఁడె ధర్తయగుట, కంతి మగునకు మే నప్పగింతుఁ గాన.

చ. అనుచు సడిం గడింగి కిముదాపుటకై యెదు రేగునంతలో
ఘననిధివేణి ప్రీతులయు గ్రక్కునఁ బువ్వులు రాలె దో నురం
బునఁ జొరఁబొటినట్టి యలపూర్ణశశాంకమయూఖపం క్తి వె
న్నున వెనడుస్సి పాతె నన నూత్న సరోరుహపత్రనేత్రకున్. 97

క. అత్తతి నఖ డగ్గటి యా, బిత్తఁ దనబాహులతల బిగియించి కడున్
మెత్తని సేచెమటలు వడి. నొత్తుచు విధుమణినితర్ది నునిచినయంతన్. 98

చ. కలఁక తలంక నేత్రములకాఁకఁ దెరల్కుఁగఁ జేరవచ్చెనో
పలుములు నేత్రరాజ మనఁ బయ్యెదకొంగు మెఱుంగుఁగన్నులన్.

1. చ-మాపు. 2. క-చెలులుకీర. 3. చ-ననిత.

నిలిపి లతాంగి యేడ్చె మది నెవ్వగఁజో గురిపరంపరా
కలితవదనదీపతర కాకలికాకలనిస్వయంబునన్.

99

క. ఈరితినెమ్మనమ్మనఁ, గూరవ వగ నేచ్చెనట్టి కుముదిని నెదఱఁ
జేచి చెక్కుల డిగుక, స్మీరు కరాబ్జమునఁ దుడిచి నెచ్చెలి వలిశన్.

100

చ. పడలుదూర్మ యాత్మకులవర్తన మీలుపు చూలి సారెకున్
బనిరుదురమ్మ లేదలికుఁబ్రయపుమేని వలంతురమ్మ యి
ట్లదగుదురమ్మ ముందుశక్తికైనఁ దలంకక పండునెన్నెలన్
గదియుదురమ్మ యిత్రైలుగు కన్నెకుఁ జెల్లునటమ్మ నెచ్చెలి

101

మ. మెలఁతా నీవిఁకఁజింతిసేసెదవు సుమ్మీ వీరసేనుండు నీ
లలితోద్యాసముఁ బొసి వచ్చి నిజలీలాగహముం జేరెనా
చౌవుం డచ్చట నుండఁబోలు నిఁక నీచేకంకణం బమ్మ నే
నలకేళివని కేగి యీక్షణమె నీచ్రాశేశుతోఁ దెప్పెదన్.

102

—♦ పులిక నంద్రభానుకథాకేసుట ♦—

క. అని తెలియఁబలికి యవుదా, ననితిఁగ గ్రమ్మఱఁగ శిశిరవస్తువు లెల్లం
బనువటిచి యాకెవలయుము, తనచేఁ గొని పూర్తిబోటి తరిళిక యంతన్

ఉ. చెంతఁదనన్పు కేళివఁ జేరి నికుంజము లెల్లఁ గాంచి య
న్యంతసుగంధబంధుగల తాంశని తాంతివిలోలగుచ్చకా
శ్రాంతసరిన్మరిందం నసంగ తథ్యంగతతా రావృతా
శాంతిల తావిశానకలికాలయ మొక్కటి దాయవచ్చిసన్.

104

క. మును తాపిణియమీయించు, గనుఁగొన్నలతాంగి రూపుకన్నుల యెదుటకు
గనుపట్టఁ జంద్రభానుఁడు, మనసిజశరధూమమానమాననుఁ డగుచున్.

ఉ. నీవననీధునీకమలినిమకగంధమిశ్చిందిగ
ద్వాసూయర్పుంకృతుల్ సముఁవఁజాలక నీలకచాకుచాంశరా
లోపిత మ్రొడెందము మను ల్మిడింపఁగ లేక చిక్కి లీ
లాసరికల్పిఁజెందనశిలాతలశీతల వేదికాస్థలిన్.

106

క. పవళించి చందనాచల, పవమానకిశోర¹ చలితఫలగళితరసా
సవమత్త క్షీణశారీ, రవములు బెట్టుగ హృదంతరం బెరియింపన్

107

క. తలపోయుఁ దలఁకు నలుకుం, దలవంచుం, దత్తఱింఁచుఁ దహతహపడు లోఁ
దిలకించుం బులకించుం, బలికించు న్బట్టబయిల భామా యనుచున్.

108

—|| చంద్రభానుని పరితాపము. ||—

సీ. హృదయవాసిని యైనమదిరాక్షి లేనవ్వు లభినవసాండిమం బలవరింప
నవ్వంతసంగత యైన కాంతలేజాపులు తనువునఁ జాంచల్య మనువుపటుపఁ
బుత్తుచారిణి యైనమత్తకాశినిమోవి కన్నుల నెఱసంజ గడలుకొలుప
సంకల్పగత యైనపంకజాసనకొను తానవం బంతకంతకు నిగుడ్చు
మానసావాసయైనభూజానిపుత్రి, పిఱుందు కోర్కెలకెంతయుఁ బెంపు నెఱపఁ
బలవరించుచు నాచంద్రభానుఁడవుడు, సిలువరింపఁగ లేక కన్నియఁడలంచి.

చ. చుఱుకుచుఱుక్కునం దనువు సోకెడు వెన్నెల కాలుకొల్పుచుం
జఱనఁగఁజొచ్చెఁ దెమ్మెరలు చక్కనిజోడు శరమ్ము లేయఁగాఁ
గఱకరియయ్యె నిట్టియెడఁ గాఁగిట నద్దయఁజూడ కక్కటా
తెఱవ యెఱింగితే నెగులు దీర్చుగదే ¹తగవే కలంపఁగఁ. 110

ఉ. కన్నుల దోరచాయ లలికంబున లేఁజెమ రుబ్బుగుబ్బులకొ
గ్రొన్నెలవంకసొమ్ము లఱగ్రొమ్ముడిజాఱినపూలు వా తెఱం
బిన్ని మెఱుంగుకెంపు లెడఁజిట్టిన గందము గల్లునట్లుగాఁ
గన్నియ 111

ఉ. రాణమెఱుంగు వెన్నెలఁ గరంగిన క్రొన్నెలజాలమేడలం
బ్రాణనమా
వీణయముట్టి పంచశరవిక్రమము ల్బుచరించుగీతముల్
గాణతనంబుమీఱఁ బలుకం గలభాగ్యము నాకుఁగల్గునే. 112

చ. పలుచనిమేను లేఁగొనరు²పల్కులు ముద్దులమోము చిన్నిగు
బ్బలు జడగూడు వెండ్రుకలు బంగరుచెక్కులు చేరెఁడేసిక
న్నులు నునుముత్యుల్ మినుమినుక్కునుకొను మెఱుంగువెన్నెలల్
కులికెడు నవ్వునుం ³గులుకుకోమలి ని వ్వుడి ⁴జర్పచేసెదక. 113

క. కలువా కనుఁగవ గొఱనెల, చెలువా నెన్నోనలు కప్పుఁజెలువా జడ యో
చెలువా పదివే లైనను, విలువా నినుఁజూచి గారవిలువారలకుఁ. 114

క. తుహినకరవదన నీగతి, బహుభంగులఁ బలికి చంద్రభానుండు ముహూ
ర్తుహరుపహితవిరహార్తిం, దహతహపడి యాత్మచర్యఁ దలంచి కలంకక. 115

1. ట - తగదే. 2. చ - పల్కులముద్దులమోము. 3. చ - ట - గలుగుకోమలి.
4. చ - ట - చింతసేసెదక.
13

సీ. ఉగ్ధుట్ల యుంకి ప్రద్యుమ్ను¹తో గలహించి విద్యార్థి²నై యేలవెడలవలసి
 పలసెఁబో శ్రోవ నుర్వాసుకాపంబున నిజచులోలుం డేల విడిచిపోయె
 బోయెఁబో నేను నీ³పురిసాచ్చిపది చెంద లే⁴కముదినిరూపమేలవింటి
 వింటిఁబో వనములో వీణవాయింనునో నేతెంచునాకన్న నేలకంటి
 గంటిఁబో యంతలోననె కనువింట
 గొనయ మెక్కించి మరు డేలకూత సేసె

నకట శౌరికి సత్యకు సవతరించి

నట్టినాకును దైవమీ⁵యడలు దెచ్చె.

116

సీ. తరియింతు నెటువలె బరవాది విరవాది నెఱవాదితావుల¹మెఱయుగాడ్చు
 భరియింతు నెటువలె బరునంపు నురునంపుగరునంపువిలునింపుశరచయంబు
 మలగింతు నెటువలె నెలదీవియబడివి నలదీవియలమిఱుతలిరుడాలుదలు
 దొలగింతు నెటువలెబలుమాఱుఁబొలిమిఱు బలుమారుబాబాలకలిక్కిరో
 సారిది సేత్రాబ్జములు విచ్చి చూతు నెట్లు
 సాంద్రమోహతపంబుతో నైతు నెట్లు
 ప్రౌఢశశిమాంత్రికవికీర్ణసథికహనన
 భసితసీతసాంద్రచంద్రికాపాటపంబు.

117

మ. అనిపల్క నిన్వి యంత నాతరళికాబ్జామోద యత్యంతపం
 జనితాశ్చర్యముతోడ నాత్మ నతని స్సత్యానుతుం జంద్రభా
 నునిగా నెన్నుచు నాకుమారికుపయి న్నూల్కొన్న యాత్మీయన
 భ్యనురాగం బుచితోపయుక్త మని యత్యాసందముం జెందుచుకా. 118

సీ. చంద్రభానుఁడు కాన సమధికంబై మించు వెల్లెడనంబున వెలయువాని
 గృష్ణపక్షంబున నెసఁగినరాజేట సంతకంతకుఁ గార్చి మడరువాని
 బ్రద్యుమ్నురుచిగాన భరియింపఁగారాని గాటంపుఁగాఁకచే గరఁగువాని
 నిత్యానిరుద్ధనున్నేహదీపకుఁడౌట మలయానిలమునకుఁ దలఁకువాని
 నరయ సత్యాత్మసంభవుఁ డైనకతన
 సతనుశరవర్ధితాంగుఁడై యలరువాని
 నాకుమారవరేణ్య డాయంగ నరిగి
 విషయవినమితవదనయై వనజగంధి.

119

1. చ-ట - పురిఁజేరినది. 2. క - కముదినిరూపంబు గుఱుతునింటి. 3. చ - యడరు.
 4. చ - నొరయుగాడ్చు.

—*— తరళిక చంద్రభానుసకుఁ గంకణము నిచ్చుట. *—

- గీ. నేన ¹చిత్రేకు సాత్రాజితీతనూజ, కాంతకుముదిని నిజకరకంకణంబు
ననిపె నేవర కిపె దీని సుధరింపు, మనుమఁ డ్రాంజలియైన నయ్యచనిభర్త.
క. వితలాశ్చర్యతరంగిత, ముఖమై యీలేనుచెలి మణిమయవలయం
బయిమోదంబునఁ గుకొని, స్తిశయంజులవాక్యసరణిచే నిట్లనియెన్. 121
- శా.రాగాంకూరలతాలవాలమహా దౌర్భాగ్యాక్షరాక్షేపణో
ద్యోగాధిష్ఠితకుండలాకృతిహా ²హృద్యక్తాంగనాధైర్యసం
ధాగాఢాంగజడత్తవాగురహా లేదా మత్తమో ³రాహువుం
ప్రాగల్భ్యంబునఁ ⁴ద్రుంచుచక్రమహా భామాకంకణగ్రామణీ. 122
- క. మణిబంధబంధురస్థితి, మణిబంధనవాధవాసనుహిమ మెఱయు సిం
బ్రణుతించెద ననుఁ గన్యా, మణిబంధుం జేయవే సమంచితకరుణన్. 123
- క. చెలున మతితెఱఁగు నాతోడ, బలికి కలఁక నడఁతు ననుచుఁ బఱతెంచితవౌ
వలయ ప్రకోవృవాసికి, ⁵నలవడు నీమదికిఁ దెలియు సంతర్వాదల్. 124
- చ. అగణితమస్తభాశుగమహాజ్వలితానలమామకీనవృ
ద్ధిగుణితతాప మెంచదొ మది స్తహిభృద్వరజాత యాసమ
గ్రగుణకలాప సింధుమణి గానియెడన్ ఘనసారయ్యుకై జే
న్నగు విమలార్ధికం బనువ కంపునె ని న్నొకకంకణాకృతిన్. 125
- చ. తొలువలతాచకయ్యమునఁ దొయ్యలి నీనికి నెగ్గు వేఁ దమిం
దలఁచిన నడ్డగించుకరితామరసంబునఁ గూడునిన్ను నే
నలఁకున బెట్టఁ గంకణమ నమ్ము భవద్రుచిం కాంతయంగముం
దెలియఁగఁ జేయుమేలు మగినిల్పెదఁ గీ లెవలింప నొక్కడన్. 126
- మ. చెలిసంతోషముఁ గాంచునే సఖులకు న్నేమంబు సంధిల్లనే
లలనాహాపితశారికాశుకమరాళంబు ల్పుఖం బుండునే
సిలుగు ల్పూపునె పంచసాయకుఁడు రాజీవాక్షిపై రత్నభా
నిలయం బావలయంబ తెల్పు మని కన్నీరోడిక ల్గట్టఁగన్. 127
- గీ. వివశుఁ డైయున్న యమ్మహీవిభుని జేరి, శిశిరవస్తులచేఁ గొంత నేదఁదేర్చి
తలిరుకెంజాయసురటిచేనలవరించి, యొయ్యవినరుచుఁదరలికాయువలివలిక.

1. చ - ట - చిత్రేక. 2. చ - హృద్యోహద్యధీభావముద్రా గాఢోద్యదసంగహా
మహా. 3. హృద్యోహద్యధీభాగముద్రా గాఢోద్యమసంగహామహా. 4. చ - ట - ప్రాగల్భిక.
5. చ - బావుచక్రమహా. 6. చ-ట-నలవడు నీమదికిఁ దెలియుసంతర్వాదల్.

క. జననాథచంద్ర యేనుని, నినినించెద మున్ను నిన్ను నీకొరసునిం
గనుఁగొని కుముదినియట వో, యినమొదలుం దాల్చి దూలి హొచ్చినకూర్గిన్.

సీ. మలయానిలంబు ప్రైబొలసిననీభుజాపన్నగంబుల మది నెన్నునయ్య
కమలకాండములు ప్రైగ్రన్నిన నీయాన నేందుమండలము నూహించునయ్య
వదరుతుమైదలు ప్రైత్రాల నీనాసికావికచచంపకము భావించునయ్య
రాయంచపదువు లాటడివెట్ట నీకుంతలఘనాఘనములఁ నలంచునయ్య
బ్రమసి యూరక పనిలేనివనికె గూర్చి, చెలియఁజరెదనని నిన్నుఁ జీరునయ్య
చిత్రఫలకంబునై నలచిన్దూతు, ప్రాయఁదలపోసి నీగొపు ప్రాయునయ్య.

ఉ. చక్కెరబొమ్మ కొమ్మ యెలజన్వని యచ్చట నిట్లు గుండ నీ
విక్కడ నుందునయ్య చెలి యిలుపుదూలి మనోజుగానిచే
జక్కెగఁదెయ్య యింతపనిసేయుదు రయ్య యిఁ కేమిసేయునో
చుక్కలరాజు వేఁడిలోలనూపను రాగదనయ్య మ్రొక్కెనన్. 131

మ. అని పల్కు నివ్వని చంద్రభానుపనుభాభ్యుడనుడు సంకోషనీ
రనిధిం దేలుచు నోలతాంగి యిపు డే బ్రచ్చన్నవేషంబుతో
నునికిం జేసి యభేచ్ఛఁ జేర నది నీవూహించి యేవేళ నీ
కనుకూలం బగు నట్టివేళ ననుడాయ న్వచ్చి పల్కించినన్. 132

క. హరి దుక్కిణిఁ బలె నేనుం, దరుణీమణిఁ గొంచు శత్రువునునుడనై మా
పురికేగెద మది నీవొం, డరయక పరికింపు మట్టియవకాశంబున్. 133

చ. అని పతి వెండియుం బలుకు నంగన నాలెఱఁ గానుపూర్వీగా
వనీతకుఁ దెల్పు మేను దనవాఁడ సుమీ యనిపల్కు నాపయిం,
దనదయ యుండనిమ్మరుము దైవికమై యితఁలేతరంబు హే
చ్చినతమి నెట్టులైన దరిఁజేర్చునదృష్ట మటంచుఁ జిప్పురీ. 134

చ. తరళిక నీవు వచ్చి కడుఁ దామసమయ్యెను నన్నికంటి లో
విరహాదవాసలంబు కడువెగ్గలమైన సహింప కేగలిం
బొరయుచునున్నదో మగడిసా మ్మనియుర్ధికఁ జేలికిచ్చినన్
దరుణీ జొహారు దేవ యని తన్నఁజిముద్రికఁ గొంచు గొబ్బునన్. 135

శా. ఆలీలావనవాటిఁ బాసి తరుణీహర్ష్యంబు పొత్తెంచి యా
నాళికాక్షి లేమ తాఁ జనినచందం బంతయుం దన్నహీ

పాలోదంతముఁ బంచసాయకునివోఃపాండిత్యముం దెల్పి కెం

గేల న్రంజలు ముద్దుఁబుంగర మొసంగె న్నందహాసంబునకా.

136

చ. ఓనఁగినఁ బొంగి యచ్చెలువ యొయ్యన నేత్రయుగంబుఁ జేర్చి నం

తనమునఁ గేలఁదాల్చియుఁ బునఃపునరుత్తనభిసనర్థ వా

గివ్వసరసంబు చిప్పిలుచు వీనులవిందులు సేయఁ గొంతచిం

తనడలి యున్నయంతటఁ గనం దగియె న్మళి ధూసరచ్చవికా.

137

గీ. భార్గవుఁడు గానఁ బరునంపుఁ బస వలిర్ప

రాజభృంభణ మాత్ర నోర్వంగలేక

తదవకర్షంబుకొటకు నభ్యుదయమంగు

చొప్పుతోఁ దూరువున వేగుఁజుక్కతోఁచె.

138

మ. కమలాప్తుం డిట బ్రహ్మయై యఖిలముం గల్పింపఁగా నిష్టు హూ

ర్తము బ్రాహ్మంబనఁ బొల్చు నేతదనుసంధానంబు నించు న్నితా

ర్థములంచుకొ జనకోటికిం దెలుపుచందంబొప్ప ఘోషించెఁ ద

త్సమయారాధనజాతవాఙ్మహిమమించం దానుచూడఁ ఘముల్.

139

చ. చెలియలి యిల్లు మందటిలఁజేసిన దోషము సదవసూత్కరం

బులు గిలుబాడనైనయఘముకొ బహుచక్రవిమర్దనంబునం

గలిగినదుష్కృతంబుఁ దొలఁగకొ భృగుపాతమొనర్చెనో యనకొ

గలువఱతేఁడు వ్రాఁలఁ దుదిగట్టుననుండి కలావిహీనతకొ.

140

క. అర్కుఁ డవరాద్రికేగుచో నతనికాంతిఁ

గొల్లగొని యాతఁ డేతేరఁ గొఱలుభీతి

నప్పగింపఁగ నెదురుగా నరిగికాచి

యున్న శిఖయనఁ బ్రాచిఁ జెన్నొందెనంధ్య.

141

¹ఉ. కాలవయోదమూర్తి పయిఁ గ్రమ్మి మహాబిలమండలంబు త

త్పాలకుండైన ఋక్షవరుబంధుయతంబుగఁ గూల్చి తత్ప్రభు

త్పాలఘకాంతిలక్ష్మిఁగొని యయ్యరుణద్యుతిరత్నరాజముం

బాలనముద్ధరించె హితచక్రముఖాబ్జము లుల్లసిల్లఁగకొ.

142

²మ. మునుదానేగెడువేళఁ జేకటులఁ బైముక్కాకగాఁబంచి వే

చనుడేరం దము ³గామినింబలె గుహానద్గంబుల న్నానిలోఁ

గొని ముంపంగని తచ్చిభూగ్రహణ ముక్కుం డెల్కం గావించెనో
యనఁ బ్రైప నిగిడెం గరంబు లగకూటాభోగ భాగంబులన్.

143

మ. సరవిం దామరబాసవాగ్గువ భాస్వద్రాచుపాదాప్తి భా
గ్యరమోత్కర్షము కల్గి గర్కశమహాగ్రాస్థితు లోవో ముఖ
స్ఫురణల్లాల్చి సముజ్జ్వలవయచయై సాంపూనఁ నెత్తాప్తదు
స్తరశాపాక్షరపంక్తినా వెడలె సంతర్కగ్నరోలంబముల్.

144

గీ. అట్టియెడఁ గాల్యకృత్యంబు లలసగతులఁ
గడపి నెవ్వఁ గఁ గుముదిసీకాంతయాశ్
నెలకొనిన తాప మొరులకుఁ చెలియనీక
విభుని వరియింప సమయంబు వెదకుచుండె.

145

మ. అలఘుజ్ఞానతరంగరంగదళికన్యంబిద్ర వేందుస్పృహ
చల¹వట్కంబభుజంగ జంగమగుణాంచత్కాంచనోర్వీధిగో
జ్జ్వలలక్ష్మీ²వశగాంగ గాంగధుర³వైశద్యాన్నదాభంగి
ర్లచిత్తోజ్జితసంగ సంగరజయప్రాప్తిప్రహృష్టాన్దనా.

146

క. అత్రిమునిపూర్వవర్వత, మిత్ర జగన్నిత్రబల⁴సమిత్రస్తగుహ
చ్ఛాత్రోష్ణవీతిహోత్రధ, విత్ర యస్తృణలవిత్ర వినయపవిత్రా.

147

⁵మాలిని. ఉదవదహరసద్భాభ్యుద్గతోన్నిద్రపద్మా
పవయుగచిదమోఘాపాతిదివ్యాస్మృతౌఘ
విదితశయనయోగావిష్కృతోద్బోధనాగా
హృదయ⁶నిటలసీమాహిండి తాఘర్కధామా.

148

గద్య. ఇది శ్రీదత్తాత్రేయయోగీంద్రచంద్రచరణారవిందపందనసమాసాదిత
సరసకవితారసోదాత్తదత్తనామాత్యసోదర్యమల్లనమంత్రివర్ధప్రణీతంబైన
చంద్రభానుచరిత్రం బురుమహాప్రబంధంబునంటిఁ జతుర్థాశ్వాసము.

1. చ - చట్కంబు. 2. చ - శుభ. 3. చ - వైశద్యాన్నదా. 4. చ - సన్ని
జ్జ్వలలక్ష్మీ. 5. ఈవక్యము ట - లో లేదు. 6. చ - నిటలసీమా.

శ్రీశ్రీ.

చంద్ర భాను చరిత్రము.

పంచమాశ్వాసము.

- క. శ్రీయోగ ¹ శ్రీయోగప, ణాయితరోమాంచభాషణనిరీక్షణ యూ
 మ్నాయమయభాషణ కృతా, ధ్యాయన్మృతహుపథేయ దత్తాత్రేయా. 1
- వ. అవధరింపు మాసమయంబున. 2
- సీ. పరవాహినీనిజృంభణము మానుచుమేటి నిర్జిహ్వశరసమున్నేషవేది
 చనుదెంచురాజహంసముల నేలేడుతోడు కువలయూమోదానుకూలస్పృతి
 కమలాధివాసమై కనుపట్టుగుణశాలి మిత్రనిర్వాప్యజలక్షీవిధాయి
 నత్పరంపరకుండేజంబు గూరుచు పెద్ద యతులవిధుప్రసాదైకపాత్ర
 మఖిలభువనంబువంకంబు లడచునుకృతి, సకలఫలవైభవంబు లొసంగుదాత
 చంచలారంభములు లేనిచారుమూర్తి, జగతి మించె శరత్కాలచక్రవర్తి. 3
- చ. సరవననాంతరాళవికసద్విషమచ్ఛవధూళికావరం
 పరలు మరుత్త్రచారములఁ బైసయి నంబరవీధిఁ బర్వ పాం
 డరజలదప్రకాండము లసంగఁ గనుంగొననయ్యెఁ గానిచో
 గరిమ పహించునే యవి జగజ్జనహాథసితాభ్రానంజ్జలఁ. 4
- చ. సరసిజపాంసుసంసలితసైకతము ల్విలసిల్లునేఱులఁ
 శరదృతుభర్త నీరమయశాటిఁ దెరల్చినఁ జంద్రకావీయ
 స్తరులమలుంగులం దగునితంబములో యనఁ బ్రాంతసీమఁ ద
 త్కరనఖరాంకలేఖ లసంగఁ దెరతాఁకుడుజాడ లింపగుఁ. 5
- మ. అకరు ల్నిప్పులు తావిపుప్పొడి నమున్యధ్ధూపచూర్ణంబు కే
 లికరాళీప్రకరంబు ధూమము మరాళీపక్షము ల్తాలస్థం
 తకము ల్లాఁ దగు రాజహంసతతిచెంతం బద్ధిను ల్పానుధూ
 పకరండంబులువోలె సామిదళితాబ్జంబుల్ సరోవీధులఁ. 6
- క. శరములు గావున మీఁద, న్నురువులు నెలకొల్పె ననఁగ నుతిఁగని హరిదం
 తరములఁ బూచినకనుములు, వరఁగె న్వలరాజు జల్లిబల్లెము లసంగఁ. 7

గీ. దగులనిచ్చినకపురంపుఁదగులపోరూ, నురులుగంబూరముఁగాలికుప్పరంబు
లెఁగఁయఁదగునేర్గుతనునీటికగుకలంక, లడఁచుమానికి నుడుగరలనిపె ననఁగ.

చ. అలయతిమాత్రవృష్టిసమయంబున నెప్పటియట్లు ధాత్రిపైఁ
గలయఁగఁ బర్వతేక శశికాంతి నభస్థలియంచపేరి యా
జలనపువేళ సూపఱిన స్వచ్ఛతనుచ్చట గాననయ్యె నా
సూరె శరంగనంబులు సితాంబుజపారిననారదచ్చవిక.

9

ఉ. బాహుల మీగతిక ధరణిభాగమున న్నెఱిఁ జూపుచుండ వై
వాహికిలగ్నయోగ్యశుభవాసరము ల్బునుదెంచిన న్నహో
తాహముతోడఁ జైద్యననుధాపతి యాత్మకుమారమాళి కు
ద్యాహముసేయఁ బూనిక ముదంబు హృదంబుజనీమఁ దోఁపఁగక.

10

గీ. ఆస్తరంగంబుతో రహస్యంబుగాఁగఁ, గొంతసేపు విచారించి కుంఠినమున
రుక్మబాహునృగునిపుత్రి రుక్మగాత్రి, కుముదినీకన్య యునికి భావమునఁ దెలిసి.

చ. తమకుఁ బురోహితుం డగుపితామహానన్నిభు గాలవాఖ్యనం
యమిఁ గదియంగఁ బిల్చి వినులాశ్చ విదర్భాధరిత్రి కేగి సం
భ్రమమున గుక్మబాహునరపాలశిఖామణిపుత్రి యైనయా
కుముదినీ ధృష్టకేతువునకుం దగఁవేడుము పొమ్ము గొబ్బనక.

12

చ. అనవుడు నట్లకాక యని యమ్ముని కుంఠినరాజధానికిం
జని శనగాని భీమనృపచంద్రతనూభవుఁ డైనరుక్మబా
హున కెఱిఁగింప నాతఁడు సముత్సుకుఁడై యెదురేగి యగ్రవూ
జన మొకరించి తెచ్చి మణిసాంద్రహిరణ్యయవీరి నుంచినక.

13

గీ. కుశల మర్థించి యమ్మునికుంజరుండు, కుచలయాధీశ నీపుత్రిఁ గుముదినీల
తాంగి శిశుపాలనృపతినిజాత్మజునకు, నడిగి రమ్మని ననుబంచె నాదరమున.

మ జననాథాగ్రణి యేమిచెప్పదు భుజాస్తంభోరుకుంభీనసా
భినవక్షేపశిఖాయితాసిముఖనిర్భిన్నారియా నాకుమా
రుని³యాదార్యము రూపు రేఖయును నోర్పు న్నేర్పుఁ గారుణ్యవ
ర్తనముం గీర్తనము నృపలంబు చలము వ్రాడెట్టిరాచూలికిక.

15

1. టలో 11-12-13 పద్యములకులదులుగా; 2. విచారించి రుక్మబాహునిపుత్రి యనున్కిఁ
దెలిసి, విజపురోహితుం డగుగాలవాఖ్యనిం బంచిన నతఁడునుం జని భీమనృపతనూభవుం డైనరుక్మ
బాహునిం గని, అనువచనము గలదు. 2. ట-లో నీపద్యము లేదు. 3. చ-యాదార్యమవార్జ్య
మైదుమును.

- క. కావున నీవుత్రికి వసు, ధావలయమునందు వాడె తగు వరుఁ డిఁక నీ
వేవిధమును దలఁపక స్పృ, ధీవల్లభ యతని కిమ్ము వే యేమిటికిఁ. 16
- చ. అనుటయు దుక్ఖబాహువసుధాధిపుఁ డాప్తనుహృజ్జనంబుతోఁ
దనయవివాహకృత్య ముచితస్థితి సంతయుఁడెల్పి వారిచే
ననుమతుఁడై ప్రమోదమున నమ్మునినాధునివెంటఁ జేదిరా
జునకు నిజాన్తమండలికి శోభనశేఖలు పన్ను నచ్చటఁ. 17
- క. చేదిధరాధవుఁడును స, మ్రోదమురెట్టింప బంధుముఖ్యుల మగఁగే
శాదివసుధాధినాథుల, నాదరమునఁ బిలువనంపి ²యతివేగమునఁ. 18
- గీ. శుభముహూర్తంబునం దాత్మసుతయుతముగ
ధారిణీసురమంత్రము లేర్పరఁటాండ్ర
ధవళముల నాదములును వాద్యములరవళి
బోరు మని మ్రోయ నాత్మీయపురము వెడలి. 19
- సీ. సాదాతకరకుంతపటలఘుర్వణధూతరథ కేతుమాక్తిక వ్రాతరజము
కూబరఘుర్వణశుక్లవారణఘంటికావద్ధరాగని కాయధూళి
నవ్యకఠౌష్ఠ్యఘుర్వణప్రోథహయగళార్చితధామమరకతరేణువితలి
పల్యాణఘుర్వణప్రస్థలద్భటమాళిరత్నగోమేధికవ్రజపరాగ
⁴మలమఁజిత్రాకృతిఁదనర్చునగబరంబు, తనకుదిక్పద్మనయనలైతినమెఱుంగు
లడరుమంజుటివన్నెయుల్లడయనంగఁ, దనరనొయ్యనఁగుండినమునకుఁజనియె.
- ఉ. అంతకు మున్న భీమవసుధాధిపనూతి చమూనమేతుఁడై
యెంతయు వేడ్కతోడ నెదురేగి రయంబునఁ దోడితెచ్చి గే
హాంతికకేళికావనమునందుఁ దగ న్విడియించి వారికిఁ
సంతస ముప్పటిల్ల నుపచారవిధు ల్పవరించుచుండఁగఁ. 21
- ఉ. ఆవిధ మెల్లఁ బ్రాణనఖు లారని వచ్చి యెఱుంగఁబల్కఁ జెం
తావిలచిత్త యై కువలయాధిపునందన కూర్చిబోటిచే
నావనజాక్షసూతికిఁ దదన్యకరగ్రహణానవేక్షయుం
గేవలసాహస్రైకనిజకృత్యముఁ దేటగఁ దెల్పి పంచినఁ. 22
- గీ. జనవరేణ్యునియత్నంబువినినితాంత, దుఃఖతుండయ్య సతేడు వధూవయస్య
వచనములచేతఁగొంతయాశ్వాసమంది, వైద్యబలసంకులారామనరణివెడలి.

1. ట - లోనీవద్యము లేదు. 2. న - యతిహాదమునఁ. 3. ఈవద్యము ట - లో
లేదు. 4. చ - ముఖులది త్రాకృతి.

- క. ఆపృథ్వీరమణుండు వు, రోపాంతంబునకు వచ్చి యొకచక్కటి ల
 త్త్యవద్దముఖసద్దము, లోపల నున్నట్టివిజయలోలుని గనియెన్. 24
- చ. కనుఁగొని బాష్పపూరకలిక ల్కనుఁదమ్ముల నిండ డాయఁగాఁ
 జనుటయు నాతఁడుం గదిసి చాఁగిలి మ్రొక్కిన గ్రుచ్చియిత్తినె
 మ్మనమున హర్షచిత్తములు 'మల్లడిగొట్టుచునుండ నొక్కచో
 ననితరవాస మైనవిమలావనియందు వసిం'చె నత్తటన్. 25
- తా. శైవేనయాత్మజఁ డామురారినుతు సాశంకంబుగాఁజూచి యో
 యీ నిట్టూరుపు లేల పెల్లడరె మే నేలా కృతంబయ్యెన్ గన్
 గోనల్ కెంజిగిఁబూనె నేమిటికి నాకుం జూడ నీతీరు విం
 త్రై నేడిచ్చటఁ దోచె నీదువిధ మాద్యంతం బెఱింగింపుమా. 26
- నీ. అనఁజంద్రభానుఁడిట్లునియెనాఁడుమయూరములఁబట్టుటకుమనముచనియడనిఁ
 గనవాసి యొండొరుఁ గానంగలేక పోయిన నంతఁ జింత నే నిచటఁ జేరి
 వీణారహస్యంబు వీరసేనునిగూడి తుంబురుచే విరితోటలోన
 నభ్యసించుచునుండ నచటికిఁ గుముదిని యేతేరఁ గంటి నాయందుముఖయు
 ననువరించెద' ననుచునుండఁగఁ దదీయ, జనకుఁ డాచైవ్యసూతికి సంప్రమింప
 వారు నేతెంచి యావనవాటి విడియ, నేనచటువాసి వచ్చితి నిటవయస్య.
- గీ. అనుచు నాద్యంత మేర్పడఁ దన తెలింగు, దెలుప నాశ్చర్యవారిధిఁ దెప్పఁజేలి
 యామురాంతకసుతునితో నాత్మచర్య, విజయలోలుండు వలుకు సవిస్తరముగ.
- మ. అటు లాబ్ధిర్జ్ఞాము ల్పనం దదనుయాత్రారంభము ల్లాని య
 చ్చట నిన్నుం గనలేక భేదదళితస్వాంతంబుతోఁ గుంది యు
 ద్భటహర్యక్షమృగాదనంబు లగుకాంతారంబుల నైవనం
 ఘటనం బొంఘులఁగూడి యొయ్యనఁ జనంగాఁ గొంతకాలంబునన్. 29

—H వర్షకాలవర్ణము. —H—

- తా. హంసోచ్ఛాటనమంత్ర మంగభవసాహాయంబు కాదంచినీ
 సంసద్వైశననంబు భాస్కరతిరస్కారంబు ఘర్షచ్ఛటా
 సత్సారాపగమంబు పంకజతమిస్రావేళ విశ్వంభరా
 పాంసృక్ష్మంసన మరెబుదాగమము దీప్తంబయ్యె నురీష్ఠలిక. 30

చ. సచుననుచూరి కాగణము శంబరవైరిసివంబు లాడఁగా
సమయపుజక్కులీడు హరిచాపపుగోణముఁదాల్చి మబ్బుజొం
సమును బెట్టిదంపుటురుమల్తాఱయించుచు మ్రోలనిల్పెఁ బ్ర
ధమికపయఃకణార్ద్రననుధాతలవిస్ఫురదూష్టధూపముల్.

31

1 మ. అలజీమూతకిశోరకుండు నవవర్షాశ్రు బ్రిగంబౌట గ
ర్జిలుదంభంబునఁ బోరువెట్ట గగనశ్రీధాత్రి క్రొమ్మించుచే
కులచే నుగ్గిడ నొల్కి తచ్చకలనందోహంబు వన్నోపల
చ్చలన వ్రాలెనొ కానిచోఁ గరఁగునే సంతప్తభూనంగతిఁ.

32

మ. స్తనితంబు ల్వీస భీతినఘ్రతటిసీచక్రాంగము టైంకికిం
జనుచోఁ దద్రథువాతజాతహతపర్జన్యావళీసంధులం
గనుఁగోనైన తదీయహేమమయపక్షచ్ఛాయలో నాఁగఁ బై
కొనియె స్తట్టముగాఁగ నెల్లకడలం గ్రొమ్మించు లక్కారునక.

33

చ. తొలుకరి నంబుదాళి శరభోరణి నింపుచు రాజహంసమం
డలముల నాశ్రమించిన నడంకి ధరంగలరాజహంసమం
డలములు 2 క్రొంచగగ్భమునఁ డాఁగె ఘనార్తి జనించె నేని నీ
చులకడకేగలే నిజవిశుద్ధతఁ జూడక యెట్టివారలుక.

34

చ. హరిహాయుఁ డద్రవీధిఁ జెలువారెడు పచ్చనివిల్లు పాంథభీ
కరముగ నెత్తి తాననమకాండమహోన్నతిఁ జూప ధాత్రివై
హరిహాయరూఢిఁబూనిన యనంగుండు పచ్చనివిల్లు పాంథభీ
కరముగ నెత్తి తాననమకాండమహోన్నతిఁ జూపె నీనునక.

35

క. ఎచ్చటఁ జూచినఁ దఱచై, పచ్చిక కన్నట్టె ధాత్రి బహుళాంబుదని
ర్యచ్చటులజలమయంబున, సచ్చగు శైవాలరేఖ లడరె ననంగక.

36

3 మ. సమధికవక్రలీలల దిశాతతిప్రముఖ ఫేనకందశం
బుమియుచు 4 సింధువ్రుటురవోద్ధతి మీటి నవాగమాలికా
దమనమొనర్పఁగా సపుడు ధాత్రి వహించెఁ గదంబనూతనో
ద్దమకమనీయసూనకళికానికురుంబకశాస్త్రకాండముల్.

37

చ. విడువనివేలమై ఘోషుల వ్రేలఁగఁగట్టినరీతి జ్వరముల్
జడిగోననానుచుం గుతికిలంబడి తెక్కలునిచ్చి పజ్జలక

1. ఇదియుఁ దైయూఁడునద్యములును “ట” లో లేవు.

2. క - క్రొంచతూగమున

3. ట - లో నివగ్భము లేదు.

4. చ - సింధుబాలబురవోద్ధతి.

నడకకు పిల్లలం బొదివి ¹ పశ్చులుగట్టినయట్టమేనం దు
 వృషగురుపాఱం గోటరపుబొంతల డాంగెం బతంగసంఘముల్. 38
² పీ. అనటిలో దిగఁబడి విసికి వెల్పడలేక యెఱుంగునొలమన్గ బిలుచువారు
 గతయ రేవడిఁబహుములుజిజ్ఞసఁబాఱం త్రొంతభూజము లూఁతపట్టునారు
 నెదురుపానకుఁ దలఁచెత్తక యేగుచో ముందఱగాసక మ్రొగువారు
 గొబ్బిన జల్లు వైకొన్నఁ జెట్లనుజేరి వంగుట్ల ఘనమైన పడఁకునారు
 నయి ముడసరుజంబుగూడలఁ బయి ధరించి
 మొక మొకించుక గానరా మునుఁగువెట్టి
 కేలనోరచ్చ ³ మడత్రాళ్లుప్రేలుచుండ
 ననుగతి నభ్యగులు త్రోవ నడచిరపుడు. 39

—|| తిరుమలయాత్రావర్ణనము. ||—

గీ. వార్షికదినంబు లిట్లు దుర్వాస లీల, ధర విజృంభించువేళఁ బాంధ్రప్రతాన
 సహితముగ నేను బెక్కు దేశములుగడచి, యంతఁబోవంగ మార్గమధ్యంబునందు.
⁴ పీ. అనకన న్రతముచే నతులకార్యంబునఁ గనుపట్టునోరిబీగములవారు
 మ్రొక్కుఁదీర్చుటకునై మూఁకమూఁకలుగూడియే తెంచుతల మోపుటిండ్లవారు
 బ్రాణముల్ పేడికిటఁబట్టుకయిట్టట్టు బెమలని ⁵ శిరసుకొండములవారు
 దైహికాయానంబు దలఁపక నొర్లుచు నడతెంచుపొరలుదండములవారు
 నామటామటమ్రొక్కువారడుగునడుగు, నండముల వారుమిగులసందడియొనర్చు
 నడరి పన్నగ సార్వభౌమాచలేంద్రుఁ, గొలువఁగోటానకొట్లు పెన్గుటమరుగ.
 గీ. ఏను వారిలతోఁ గూడి యెఱుమి దిగున, తిరుపతికి నేగి యాశ్వాసితీర్థవారిఁ
 జానములునల్పియుచితకృత్యములుదీర్చి, సంతసంబునసప్సరాభ్యంతరమున.
 పీ. వై బొల్చుతొలుద్రాఁచుపడఁగయూరుపుఁ బొగల్పాభివంకజమిలిండములు
 ఘనతటగ్రావభాగంబున కాజానుఘటితహస్తం బజగరముగాఁగ [గాఁగ
 మలఁచి తలాడగా నిలిపినవలకేలినఖరుచు త్తాళికుండములుగాఁగ
 నోరగాఁ గుడివంక కొఱగుకాస్తుభరుచి శ్రీసృష్టఘనతటిద్రేభగాఁగ
 రాత్రిఁ బవలను జారునేత్రద్యయంబు, పాదసంవాహనక్రియాపరవశకమ
 లోరుతలకుముదాబ్జధీకారిగాఁగ, వేడ్కఁబవళించియొన్న గోవిందుఁగొలిచి.

1. చ - వత్తులుపొత్తులుగట్టినను. 2. అ - లో నీవద్యము లేదు. 3. చ - వెడనాళ్లు.
 4. అ - లో నీదిమొదట 45 - వ పద్యమువలకు లేదు. 5. చ - సింహకొండములవారు.
 6. అ - గురుఁడునదీవత్కారిగాఁగ.

క. చకచకలు గలుగు నలిమే, చకకచ లిరుగడలఁ గలుగు సౌధశిఖావీ
భికలు గనుఁగొనుచుఁ దత్పుర, నికటోర్వికి వచ్చి యుపవనీభాగమునఁ.

సీ. చేమాకుతాళముల్పలఁగరొండులఁ జేతులుంచియందఱవెక్కిరించికొనుచుఁ
బజ్జధూపమున దీపపుఁగోల రాఁజ హస్తముసాఁచి జేగంట చఱచికొనుచుఁ
దల యోరగిలఁగ్రుంగి తప్పెట గతికి వాయించి గంగెడ్ల నాడించుకొనుచుఁ
దిరువడిసానుల బెరసి గంటలుమ్రోయ బోడచప్పురముల నాడికొనుచుఁ
ద్రోసఁ గూర్పుండి ¹బొంతలు మ్రోలఁబఱచి
ముదురుటెండల కోరగా మునుఁగుఁజేర్చి
పట్టెదండలు మొఱయించి పాడుకొనుచు
నలరు దాసల్ల వీక్షించి యాక్షణమున. 45

గీ. పంకజేక్షణ మురవైరి భక్తులభు, వేంకటస్వామి వీక్షించువేడ్క హృదయ
వద్దమునఁ దొంగలింప సంభ్రమముమొఱసి, యామహీధరమెక్కితినట్టివేళ.
²నీ. చెక్కుల మకరికాచిత్రము ల్లరఁగంగఁ గలయనూర్పుచు సారె నిలిచినిలిచి
కటులభారమున వెన్నకువీఁగి యందంద³వతులయంసము లూతవట్టిపట్టి
తరులనీడలు చేరనరిగి నెచ్చెలివీచు సురటితెమ్మెరలకుఁ జొక్కిచొక్కి
పాదాబ్జములుతోట్రుసడఁగజానువులూఁదియెక్కుడుదగ మెట్టు లెక్కియెక్కి
వలుదగుబ్బలఁ జెమటలు వడియఁబయట
లుబ్బనొత్తుచు నున్నని యూర్చియూర్చి
యలఁతఁ దూలుచు వ్రాలుచు నలఘుహర్ష
జలధిఁ బేలుచు సోలుచు జలజముఖులు. 47

ఉ. మందలుగూడి యెక్కి రతిమంజులవంజులకుంజమంజరీ
బృందమరందబిందులహరీబహురీతినగీతినందదిం
దీందిరనందితుందిలనుతిప్రతికూజదళిందకందరా
మందనరజ్జరీఘమఘుమధ్వనిజాలము శేషశైలముఁ. 48

క. శశతశన వెలుఁగు నిందూ, పలఫలకననీవతత్ప్రబలబహులహరీ
సూయర్పురీవలయదరీ, నిలయసరీస్పృహణామణిద్యుతు లచటఁ 49

గీ. శబరకాంతాకుదాగ్రసంసక్తగైరి, కాంకనంబులు జనుల నత్తాఁచు నచట
ధాతుకృత్యంబుటాట చిత్రంబె వాని, కతనుభావార్థకర్తశక్యప్రవృత్తి. 50

సీ. నాళిక కాసార కేళికలిత సారనాళిక సత్తీరనాళికేర
 మాచీననుకరంపధూళీనతమిళింక కేళీనవాసంకళాలికుంప
 మేలాలతాలోలదోలాలసమరాళ బోలాలింగుముదాలవాలసాల
 మాలాపయుగ సంక ణేలావరనశాంగి లీలాసువిహంగజాలగింగ
 మమరవరతనుకరతనునమితనుమిత, మువిశకలరనకులరనముఖరతిభర
 తిలకసురుచిరతరుచరగళితలలిత, నుధురనుధురనపాలి యొకుధరమూళి. 51

చ. ఉరుతరకందరానిపతితోత్పతదంబుర్పురీలవంబులం
 బరఁగు నుదగ్రఘోషమయి పాపవినాశన మానగంబు సొం
 పరయఁగఁగోరి యేపతిత్తులైన జడాకృతు లేగుదెంచినక
 సరనత నూర్ధ్వలోకము లొసంగుదు నేనని తెల్పుకైడి 52

సీ. కమలాకరతఁ దామ యనురు నింతియకాని క్రంకువారికి సిరు ల్గూర్పఁగలవె
 కువలయోన్దతిఁ దామ కొఱలు నింతియకాని చేరువారికి ధరఁ జేర్పఁగలవె
 యుత్కళికలఁ దామ యొప్పు నింతియకాని కనువారికిమునంబులునువఁగలవె
 యమృతసంగతిఁదామయలరునింతియకాని నలుచువారికిముక్తిఁదార్పఁగలవె
 యితరతీర్థంబు తెంచైన నీనరంబు
 పగిది నని విశ్వభూజను ల్వాగడ నన్న
 గమునఁ ¹జెన్నొందు స్వామిపుష్కరిణియచట
 దానమొనరించి యుచితకృత్యములఁ దీర్చి. 53

క. ²వారాహమూర్తికి నమ, స్కారంబొసరించి సంతసంబు దత్తా
 సారంబు వెడలి మురహరు, నారాధింపంగఁ దలంచి నమఁ జన నెదుటక.

సీ. ప్రాకారఖచితహీరప్రభాచయదేవతాధునిబుద్బుదత్తారిక
 గోపురేంద్రోపలాంకూరవిభాజాలయమునారథాంగదహస్య గంబు
 కేతుగోమేధికడ్యోతనరస్వతీహ్రదిన్మితైపలదభ్రశలము
 శిఖరాబ్జరాగరోచిప్రతానహీరణ్యవాహోత్పలన్నీలవారిదంబు
 భక్తలోకైకభరణంబు పరమహాని, కలుషసంతానహరణంబు భుజితనుజన
 నిచయసంస్మృతితరణంబు నిర్దరశర, ణంబు వేంకటపతిశరణంబు దనరె. 54

గీ. అట్టిమరవైరినగరికి నరుగుదెంచి. వితతభక్తిఁ బ్రదక్షిణవిధు లొనర్చి
 యావరణదేవతలనెల్ల ననుసరించి, గర్భగృహమునకేగి యుత్కంఠమెఱయి

సీ. ఇలఁజూపువలచేయి వెలిదమ్మికనుదోయిఁ జెలఁగువానిఁబయోధిమెలఁగువాని
దట్టఁజేర్చిన వంకి గట్టుమీఁదటిఁపెంకిఁ దనరువానిఁ బురారి నెనరువాని
నెఁఱు పెందొడఁగేలు నెడఁ జేరిచిన యాలు నెనఁగువానిశుభంబులొనఁగువాని
నిండుబంగరువట్టు కొండవంచిన మెట్టు వెలయువాని శుకాత్తి నొలయువాని
చికిలిజగిచుట్టుకట్టి జేజేలుబట్టి, నెఱపువాని సురారులఁ బఱపువాని [గి.
వేంకటస్వామిఁగనుఁగొనివినయవినమి, తాంగవైఖరిమెఱయసాష్టాంగమెఱఁ

శా. కాల న్దుతైగజాలు వేడిచలువల్ గ్రమ్మించుకన్డాలు కెం
గేలం బట్టినచుట్టువాలు నెడచక్కిం గల్గిప్రాయాలు నే
వేళక భక్తులఁబ్రోచుమేలు తెలిదీవిం బొల్పు పెన్నోలు ని
ర్దేలం బాయనివేల్పుచాలు గలసామిక్ వెన్నునిం గొల్చెదక. 58

శా. ఆర్ద్రత్రాణవరాయణాయ భువనైకాధారభూతాయ సం
వర్తాంభోనిధిమగ్నభూభరణకృద్వారాహరూపాయ దో
ర్వార్తాభీతమహీసుతాయ శిశుతావ్యాపారనశ్యత్ప్రణా
వస్త్రక్రూరనిశాచరాయ దివిషద్యంద్యాయ తుభ్యం నమః. 59

చ. అని కొనియాడి తత్పదయుగాబ్జపవిత్రితతీర్థవారి లోఁ
గొని గతకల్మషుండనయి కోవెలవెల్వడి ¹బిల్వపాండవా
దినిభులతీర్థపంక్తుల షీతిత్రిదశోదితరీతి భక్తి ము
జ్జనమొనరించి యర్హవిధి నల్పి క్రమంబున నేగి చెంగటక. 60

సీ. రేరిక్కరాజుల నూరిననీ రేణులై తూట నీరికలైనచోటఁ
క్రేళ్లుబ్బి సెలలు దాఁకిననుద్దునెత్తాల నలరుకానలఁదారు తలిరుఁగత్తి
తన ²బాబా లేతఱెక్కసోఁకులసారె దలఁకునీరంబుల నొలుకు తెలిసి
రంబుతోఁ దనరనొరలుకన్నెక్రొన్నన తేనెసోనల ననలైన సేలఁ
దొలఁకుకొలఁకులకెలఁకులఁదళుకుగులుకు, నున్నతి న్నెలఁదరలకనూలుకొనిన
³కిన్నెరకలకలంబుల కేకికరుతు, లూనుచుండెడు తుంబురుకొనడాసి. 61

లయగ్రాహి.

రేవగలు తీవిగల తీవననదీవిలయ కైవెఱచి పోవుటిరు లేవలనఁబ్రోవం
⁴గేవలముతీవిగను కావియెలమావితలి రోవరుల సావిదగులేవిరులలోనం

1. చ - ట - బిల్వపాండవాది. 2. చ - బాబాచాలు. 3. చ - ట - కిన్నెరకలకలములకేకి
కుక, కోకరతులూను తుంబురు కొనలోన. 4. చ - ట - గేవలముతీవిగను.

దావలముగావదరుపూవిలుతుమావుల విరావముల¹ తావులగుక్రోవులకుఁగ్రేవం
దావితోవబావిచలిరేవులనమీపముధుపావళివళావళులచే వెలయుచ్రోనక².

క. ²కంజరజఃపింజరతరు, కుంజరటనలిన్వినానుకూలనిగుంజ

న్దుంజరపుంజరంజిత, మంజులసింజారవంబు మల్లడిగొనఁగక³.

63

శా. రావే యోవనమాలితా పానలు చేగంబోకువే మల్లికా

యేవే బంతులు వచ్చినీ యిచటలేదే తేనె వాసంతికా

తీవల్లాటకు చంద్రికా యటవిరులై స్తుందిరా యంచువ

న్యావీధి న్విహరించు తోయ్యలుల హాక్యంబు ల్విసన్వచ్చినక⁴

64

శా. ఆనాదంబు హృదంబుజాతమున శాస్తోదంబుఁగల్పింప నే

నానానూననికుంజపుంజములలోనం దూటి యచ్చటన

న్లూనామందమరందబిందరతిలీలాడోల బాలాళినీ

గానాధీననవీననూనలలికాగారాంతరాళంబునక⁵.

65

శా. కర్ణాంతాయతనేత్రకోణరుచు లగ్రక్షోణిరాశింప సౌ

వర్ణాంభోజముఁ గేలఁ ద్రిప్పుచు నటద్వితోజయై బాలికా

తూర్ణాందోళితడోలికాంతరమునం దూఁగాడు చొక్కింత సౌ

ఖ్యాన్తోరాశిఁ జెలంగఁ గంటి నని యత్యానందముం జెందుచుక⁶.

66

క. ఏలాయతడోలాయత, లీలాయతనంబుకడ నభివ్రమకరశో

భాలాలనభేలాలన, బాలాలనమాన దృష్టిపథమున నిలువక⁷.

67

క. ననితాజనతావినుతా, ననతామరసంబు మలఁచి నను నాచెలి భా

వినితాంతావనితాంతా, వనతాంతాపాంగకోణవైఖిగి గనుచుక⁸.

68

నీ. పలుచనిచెమటగుబ్బలనంటిమూఁపునఁ ⁴దొలఁకునయ్యెడఁజక్కద్రోచిద్రోచి

పిఱుఁదునూయెలలూఁచు తెఱవలకై మోముమలఁచినీల్పుమటంచుఁబలికివలికి

చేరు లంటఁగఁ బట్టిచికిలిమట్టెలు మ్రోయనుర్వీరమునివ్రేళ్ల నూఁదియూఁది

కాను నిక్కఁగ నొండుకరమున వేనలిసవరించుచును దిగజాటిజాటి [లు

తత్తటంబునఁబదములుతడఁబడంగఁ, బిఱుఁదువ్రేగునఁజిఱుదొడలైభుకదిశ

చెదరిచూచుచునూర్పులుచెదరడిగ్గి, యలరు పెలనూవిపొదదండకరిగినిచి,

చ. అలరుల తేనె⁹ గ్రోలి తమి నాడెడుతేటుల తెక్కసోఁకుచే

నలఁతిగఁ బాయలైన తలిరాకులసందులఁ జిత్రజల్లుగాఁ

1. చ - తావులను.

2. కంజరజఃపింజరతరు.

3. చ - రాజంప.

4. ట - దొలఁకు

పయ్యెడ.

5. చొక్కింతమి.

బొలయంగ నాపయిం జిగురుఁబోడి కటాక్షచయంబు నించెఁ బూ
విలు గొని పంచసాయకుఁడు వెంటనె క్రొవ్విరితూపు లేయఁగఁ. 70

క. మటు వెట్టి చూచు నేఁగ్ర, మ్మఱఁజూచినదాఁగుఁ జెంత¹మగువలఁ గని నా
తెఱఁ గడుగు మగుడఁ గనున, త్తటి నాకలకంతి మన్తధవశాకృతి యై. 71
ఉ.² ఆయలివేణికి లెఱిగి యంతట నెచ్చెలి చేరి యక్కటా

యోయెలనాఁగ యింతతడ వొంటిమెయిం దరుణు ల్వనంబులొ
నూయెలలూఁగు వేడుకల నుందురటే మనవారల్లె న
ల్లాయెడ నున్నవారు పదనూ యని పల్కుఁగ నాక్షణంబునఁ 72

గీ. సామిసందప్తశశియైనసైంహికేయు, సగ్రమునఁబూనితనరుమహాబ్దమనఁగఁ
గ్రాంతదంతనితాంతోగ్రకరముతోడఁ, గరముభీకరముగ³నొక్కగంధకరటి.

*సీ. కటనిస్ఫుతమదాపగావీచికణములకరణిఁ బైపైభ్రంగగణము లడర
గాధపూర్తార్థవేగవిశీర్ణకుంభముక్తారీతి హస్తశీకరము లొలుక
సారధునీమధ్యసంభిన్నయమునానుకారియై రదయుక్తకరము దనర
సకలజంతుక్షోభపంథాయిధూమకేతుస్ఫూర్తితో నెత్తుతోఁక యనుర
నీరమై శైలములఁ జెక్కులొరసి కొనుచుఁ
జేగఁబడి సారె నలుగుచు వేగ సరిగి
తరువు లగలించి యెత్తుచు దరివొడుచుచుఁ
గ్రూరగతిఁ దదవ్వనతోఁడి జేరుటయును. 74

సీ. తద్ధనాఘనఘనాధత్యవిస్ఫూర్తికి హంసకప్రచయ మందంద తూల
నామహోదారసారంగంబురవళికిఁ గర్ణికాబాలంబు కంపమొందఁ
దద్దుష్టకుంభినీధవమాళిదుర్దదోగ్రతకు రత్నాకరరశన దలఁక
నామత్తమాతంగభీమవృత్తికి సగ్రహారనాయకమణు లవిసి చెదరఁ
గొను లసియాడ జఘనము ల్గదలఁ బాద
పద్మములు దొట్టువడఁ కిగచభరము లులియ
నూరుపులు సందడింపంగ నుత్పలాక్షు
లేడనెడన పాటి పటవ నయ్యిందుముఖయు. 75

1. చ - ట - మగువఁబలిచి. 2. చ - ఆయెలనాఁగ. 3. ట - వచ్చెగంధకరటి.
4. ట - లో నీపద్మము లేదు. 5. చ - వేగక్షరత్కుంభ. 6. చ - గచభరములారంబు.
7. చ - ఏడనెడఁబటవసంధ.

చ. ననుగని మున్ను కొంత వగునాటంగం జూనుటఁజేసి లాఁబానఁ
డనక మృణాలనాళమృగుహస్థము తెంతయొన వొంది కొఁగిట
న్నినిది యొకింతయుం బెలుపసేరినిశ్శతపాటమతోగిరి గో
వనమదహస్తి హస్తి యని పల్కెఁ బలంకుదొలంకుపల్కులకా. 76

ఉ. ఆపువుఁబోడి యీగతి భయంబునఁ గొఁగిటఁబొచ్చి పల్కు నీ
నేపరిపాటియైనవగ నెంచక కేవలత్తస్థయాసుమో
దోపచయంబు గంటి మఱి యున్నదె ధాన్తి హతాదనాస్థయో
పాపరిరంభసంభ్రమజసౌఖ్యముకంటఁ బ్రమోద మేరికికా. 77

క. అడ లెడలఁబలికి యప్పుడు, జసి గుకు మని సారె నెన్నఁడటచియెలమి న
ప్పుడఁతుక నెత్తికొని రయం, బడరంగ నేనొక్కకడకు నరుగుచు నెదుటకా.

ఉ. వామనతీర్థతీర మనివారణవారణవారణక్షణే
చ్చానుహితప్రచార మురుసారిసారిసారిసంభ్రమో
ద్దామతరంగవారము సదానవగానసదానవర్ణిత
శ్యామలమూర్త్యుదారము తుభావసభానసభావనారముకా. 78

క. కని యుత్పలికొజ్జ్వలమై, మనరససంభరితమై ప్రకంపసయ్యుత్పమై
వనితామణిచిత్తముగతిఁ, దనరెడు నాసరసిఁడజీసి తత్తీరమునకా. 80

సీ. పయినాడు తుమ్మెదనదువు గ్రొంబొగలతో బాటలకునుచునీనములు వెలుంగ
నానందనిభృతకీరాదిచిత్తఃకులతో బాయనిదిగుఱుకుపటము లెనంగ
వ్రాఁతెడుశైలబోడకీలుదామరలతో స్ఫూరింభాతకున్ధాణ లలర
సకృదాగతార్కభాస్వగ్దశృంఖలలతో నల నెలిసిపయఁత్యలలుననర
నరుణకాంతాగ్నిపతితసితాభ్రధూనముల¹ నాచునొక్కపొదరింటలలనఁబూర్చి
కురులెనయదువ్విచెమటార్చినరులుఁదీర్చి, బుజ్జగించిముదంబునఁగొడలునవుడు.

ఉ. అగజరాజ మవ్యవిపినాంతవశావశచిత్తమై నిజే
చ్చాగతి నేగఁ దత్సఖులు చంద్రముఖ న్వేదకంగ నచ్చి త
ద్భాగమునందు గన్గొని మునంబునఁ దోడ్కొనిపోన నావనా
భోగమునందు నిల్వ కెడఁబొక్కుచు నంగజాబారి జక్కుచుకా. 82

సీ. తలిరుట్టాకులమీఁద నొలుకు తేనెలఁజూచి పల్లవాధరి లేతపలుకుఁదలఁచి
మెట్టుతేక్కులమీఁద మెలఁగు తేటలఁజూచి సరసిజవదన ముంగురులుదలఁచి

యనుచును సలహాక్రొన్విడిజూచి నతలతామధ్యమనాభిఁ దలఁచి
పువ్వుగుఱ్ఱులమీఁగఁ బోలయుపుప్పొడిఁజూచి గుచ్చనదోజపైకొంగుఁదలఁచి
తగులు నెగులును దిగులునునత్తఱంబు, సలకునులుకునుదలఁకును నాదరంబు
నునమునజనింపఁ దన్వసిమధ్యసీచు, సంగనామణి వెదకి కానంగలేక. 83

ఉ. పేగిరి పాటుతో నపుడు న్నెప్పొడి యొయ్యన శేషభూమిభృ
ద్యాగిము డిగ్గి యుకులత దార్కొనుచిత్తముతోడఁ గుందునన్
దోగఁగూడి యధ్యగులు దోడ్కొనిపచ్చిననప్పజేను ని
స్సిగుడిలోనఁ గాంచిరిఁ బలి యని యంతయుఁ జెప్పివెండియున్ 84

సీ. గాజుకుప్పొసంతి గల్పిగుబ్బలుగోర నంటిన వ్రీలుఁగా యనుచుఁగొంకి
దిరిసెనవునంటి తిన్నున్నెఱు కేలసలమిన వాఁడఁగా యనుచుఁ గొంకి
కంఠపక్కెరనంటి కద్యునా తెఱ నానినఁగరఁగుఁగా యనుచుఁ గొంకి
చికిలియద్దమునంటి చిన్ని నెమ్మోమూర్పు లడఁసఁ గందుఁగాయనుచుఁ గొంకి
తగుకు నెలకూన లునుపక తనివిఱిఱఁ, గాఁగిలింపక కెంపులు గలుగ నిడక
నలరుపలపులు గ్రోలి కంఠంపకనుచు, సూరకేమోనపోయితి నోవయస్య.
క. అని యావ్యంతంబేప్పఁగ, దసస్పృతాంతంబుఁ దెలుపఁ దమ్ముఁడుఁ దానున్
జననాథమూళి యొంఁదొరు, సనునయమునఁ గలఁకఁ దేలునంతటి లోనన్.

సాయంకాలసర్గనము.

మ. కలయ న్నీడలు తూర్పుపాఁగె నళిను ల్కంఠాతముల్వాసఁ గొం
దలనుంబెన్, కవజక్కవ ల్లరణికాంతశ్రేణి చల్లారె మి
న్నులసేగం బులుఁగు ల్బుకోరికల అంతు ల్గొంత దీపించె ను
త్పలము ల్వొచ్చె నినుండు పశ్చిమకుభృద్భాగంబున న్నిల్వఁగన్. 85
క. జలరాశి యనెడుబోయల, తలదొర చరమాద్రివేరి తడికమలుపునన్
నిలిచి కిరణంపుటారి గో, లలఁ దిగిఁచె బతంగమండలం బవ్వేళన్. 86
సీ. తొలుదొల్లి చినవచ్చె నలఱుకోలాహలం బామిఁదఁదోచెవాద్యములరవళి
తరువాత సజ్జిజూచి దంట్టింకారంబు సంతటఁ దులకించె నశ్వహేమ
పిమ్మటఁ దలమియ్యెఁ బుసుకంఠకధ్యను లావెన్దఁ దనరెఁ దొయ్యలులపాట
పెద్ద మ్రోసెను వారిభిరుసూపురతు లాపై నెగడె వయస్యానులాప
మప్పు డాయాదవాన్వయు లారవంబు, సారెనాలించి లగ్నమాసన్న మైన
ధరణినాథుండుతనయనిందిరకుమ్రొక్క, ననిచెనోయనిభావింపనాక్షణమున.

—|| కుముదిని లక్ష్మీమందిరమునకు వచ్చుట. ||—

శ. ధరణితలేంద్రనందనవిధంబు గనుంగొనఁగోరి మున్ను కి
న్నరవరుఁ డిచ్చి నట్టిభువనస్తుత మైనయదృశ్యవిద్య న
య్యదువురు గుప్తమూర్తు లయి యిందునహోదరిమందిరంబునం
దరలక యుండి రట్టిమొడఁ దన్వీయుఁ జేరఁగవచ్చి యచ్చటక. 90

శీ. జనులఁ గంచుకినిచయంబు జడియ వేత్ర
ధరలతాంగులు కొండ తెచ్చరికఁ దెలుప
బాల లిరునంకఁ గరములఁ బంజ లూనఁ
బాలతుకలుమ్రాలరాగ గోపురము సొచ్చి. 91

శ. జలిబలికమ్మఁ దేనియలు చిల్కఁగఁ బక్కెడువంచవన్నెరా
చిలుకలపంజరాలగమిచే నలరారెడు రంగమంజవం
బలసత నెక్కి కూర్చిసఖు లందఱు వెంటనెరాఁ గరంబునక
నిలుఁడిని యడ్లగించి తరుణీమణి గర్భగృహంబులోనికిక. 92

శీ. సారెనియమరహస్యపూజాచ్చలమున, నొంటినే తెంచివిజనమైయునికిఁదెలిసి
కత్నమయ మగుతద్గృహారముఁజేర్చి, నళినగేహకు సాష్టాంగనతియొసర్చి.

శ. ఈనళినగేహతనయుఁడు, కా నను వలనంతఁ గుండఁగాఁ జేసెఁ గటా
యేనీనతి కిందులకై, ప్రాము లర్పింతు ననుచు బద్ధోద్యమయై. 94

శీ. భవదాత్తజశీలీముఖవివర్ణితం బని తలఁపక కిర్ణికోత్పులముగాఁగఁ
నస్తత్రచూభవపుష్కలీమన మనియరయక లీలాముకురమ్ముగాఁగ
భవదవత్యశరపృష్టివిధారితం బని కనక కెంకేలిపంకజముగాఁగఁ
వృత్తుమారాశుగధార్త్యాకులం బని తెలియక పెంచినతీనగాఁగ
నవధరింపఁగదచ్చులోకైజనని, కనుఁగవయుగండతలమునాననముఁదనువు
పాథివావయవములపాల్పడకయుండఁ, బ్రీతి ననువులు నీకు నర్పింతుఁగాన.

శ. అని యురిగాఁగఁ బయ్యెద నతానన యై నిజకంఠసీమఁ జే
ర్చినఁ గరుణార్ద్రచిత్త యయి చెందొనరానయిదోడు చల్లఁబో
నను నవకీర్తిబాల్పడ నొనర్చుగఁ జూచితి వందుఁ గేలు శే
లునఁ గదియంగఁ బట్టి మదిలోని తలం కెడలంగ నిట్లనుక. 96

1. చ. - బాలశియుడ్గి జతవాని కుంజులూని. ట. - పాలశీడ్గిజతగాతిపంజాపూని.

2. క. - పాథివావయవములపాల్పడకయుండ.

శా. నాళికాంబసు నారె దూఱుకొనుచు న్నామ్రొల కేతెంచి ¹నీ
వీలా గేల వహింప నేటి కకటా యేజెల్ల నీసాహసం
బేలా పూనెద వస్తు లాఁతి²వలె నీయిష్టంబుఁ జేకూర్చెదం
బాలుంబాలుఁ గలంక మాను మని యాశాచక్రమిక్షించినన్. 97

క. గ్రమ్మన సగ్రధరిత్రిని, దమ్మునితోఁ గూడివచ్చు తననాయకునిన్
సమ్మోదజలధిఁదేలుచు, ³నమ్ముద్దియ చూచి యవనతానన యైనన్. 98

ఉ. కోమలి నీదు నెమ్మనము కోర్కి ఘటిల్లెఁ గదమ్మ భూవర
గ్రామణి నీమనోంబుజముఁ కాంక్షిత మబ్బెఁ గదయ్య యంచు ల
క్ష్యమ్మగనేత్ర యొందొరులచిత్తము రంజిలఁబల్కి భక్తర
తామహానీయదృష్టి నలసాత్యకిపుత్రుని జూచి నెమ్మితోన్. 99

క. ఓవిజయలోల యిష్టడ, తావకహృదయాబ్జవాంఛితము సేకుఱుఁ జం
తావిలత వలవదని పూ, రావసస్థితి నుండె నంబుజాలయ యంతన్. 100

చ. చతురతరాంతరంగుఁ డయి సాత్యకిసూనుఁడు నల్కు నన్న యీ
యతివయు నీవుఁ గిన్నరవరాత్తమనోజ్ఞరథంబుచేత ను
ద్ధృతగతి నేగి పేరడవి దుద్రగృహంబున నుండు మేఁ దద
ద్వితనవకామహావకళ పెంపున చిత్తరి నై శుభోన్మతిఁ. 101

ఉ. పాలకి నెక్కి యేగెద స్మపాలనిశాంతముఁ జేరఁ జోవుచోఁ
బాల నదృశ్యవిద్య మెయి జాతెనఁ గ్రమ్మఱ మిమ్ముఁ జేరెదన్
శ్రీలలనాప్రసాదమునఁ జింతిలుకార్యము సంఘటించె నిం
కేల విలంబ మంచు నలయియ్యర వీడ్కొని సంభ్రమంబునన్. 102

క. కాంతాకారముఁ గైకొని, యంతగ్గేహంబు వెడలి యల్లనఁచెలువల్
ప్రాంతమునఁ గొల్వఁ బాలకి, యెంతయు ముదమొప్పు నెక్కి యేగెడువేళన్.

— విజయలోలుఁడు పద్మినితోఁ భాషించుట. —

ఉ. అంత ననంతి జేళవతి యశాననువిందునిపుత్రి పద్మినీ
కాంత తదంబుజాననకుఁ గాదిలి నెచ్చెలి గానఁ జెంగటన్
సంతసమొప్పు నేగుచుఁ బ్రసంగవశంబునఁ బల్కరించి యే
కాంతమున న్మృపాలసుత యంచు నె ⁴సాత్యకిపట్టి కిట్లనున్. 104

1. చ - ట - నీలా గాత్రవహింపనేటికకటా యేగల్ల. 2. చ - వలె. 3. చ - నమ్ముది
తయ. 4. యుగలకువడి. 5. చ - సాత్యకిసూను కిట్లనున్.

1 చ. చెలియ నృగావిచారిమునఁ గన్వేయు నొంపఁగి నేల యెల్లు లా
విలగతి నున్ని మేలె శుభవేళ ముదిం గెలవంత యేరికిఁ

2 చెలియక ముందు టొప్పున నతీయశికి న్నక్షత్రమువోలేని యం
గొకట నన్వేకుందురటె కామిని నీచరితంబుఁ గాంచినన్.

105

చ. సరసిజనత్రనేత్ర, వెడచంకలు మానుము నీదుకోరికల్
తరలిక తెల్పు వింటి నిది ధృష్టమె కూగిమి తల్లిసంస్మృతే
వరున కొనంగిన నీస్మృతలు వారఁజ విభుం డని బ్రహ్మయ్యత్రై
సరిణయ మాటగాక తరుభాసుమునం గలవాఁడని గల్గెనే.

106

ఉ. ఇన్నియుఁ బ్రియ నేల విసవే నిను నొక్కతె దూటనేటికిఁ
ముచ్చు మదియచిత్త మొనమోహనరూపనిలంసభయ్యనై
గన్నవిరాళిఁ బిక్కి గతికాంతుని బారికి నగ్గఁబుయ్యెన్
కిన్నరకంఠి నీకు నెఱిగించెన నక్షేపఁ గాలకించునీ.

107

సీ. ఒక్కనాఁ డే వార్షికోత్సవంబునఁబొల్పు వారిఁగొల్పుటకు శేషగిరికి నేగి
యచటివివోదంబు లరచుచు నెచ్చెలుల్ గొలుసఁగాఁ దుంబురుకోనఁ జేరి
యొరపైన యాచెంత గురివెందనొనరిండ్ల లీల దోలాశేళిఁ దేలుచుండి
గ్రక్కున నత్తఱిఁ గన్తునిల్లునిగెల్వఁ జాలిన యొక్కరామాలిఁ గాంచి
వరనునమ్నావముచు జేంది మరిలియేగు
వేళ మనహస్తీఁ గనుఁగొని వెఱచి యతని
నలమిఁగొని యుండఁగా బోటు "లంతసచ్చి
పిలుచుటయుఁ భాసి వచ్చితి నలరుఁబోడి.

108

గీ. నాటనుండియు నతని గానంగతేక
చింతఁ గుండెన నన మహీకాంతనుతుండు
బావురే యగు నిదియ యా ప్తస్థనయన
యరుచుఁ గృతనిశ్చయుం డయి యటల కనియె.

109

క. ఆకాంతుఁ డిపుడు వచ్చినఁ, గైకొందునె యనినఁ దగుణి కనుగవనత్రుల్
వ్యాకీర్ణముగా గన్గడి, కాకులనిష్ఠసముఖోడ నలసాలనమ్మె.

110

ఉ. అక్కట చాలు నన్ను నీక నాఱడివెట్టకు వన్న యాతనిం
జిక్కని కౌఁగిటన్ బిగియఁజేర్చు బురాకృతపుణ్యవాసనం

- దక్క ను తల కల్లు ననిస నివని జాయంగఁ బిల్చి మక్కువన్
గ్రక్కున భీరు వేషముఁ జెరిల్చి నిజాశృతి¹ బూని యల్లనన్. 111
- గీ. పల్లకీగాలిచెఱుగు లోపలకుఁ దిగిచి, నెలఁత నీకనుఁగొన్నట్టి నృపనుతుండు
నేనను మునిగుఱుతు లెన్నెనినొడివి, తన తేఱంగుఁ గుముదినివిధముఁ దెలిపి.
క. ఆసనితయు నచ్చటకుం, దానచ్చినవిధము దెల్పినఁ బ్రమోదమునన్
భూవల్లభుఁ డిఁక మనముం, బోనలయు సటంచుఁ బల్కఁ బొదలినలజ్జన్.
- ²ఉ. లేనగ పోవుఁ జేయునదిలేక నతాననయైన నామహీ
జానియు నోలతాంగి మొగసాలను వెప్పడి నీవునిల్వ మే
లోనికి నేగి యెట్లయిన లోఁగక వెప్పడినత్తు నంచు డెం
దానఁ దొలంకు సంతనమునం జెలరేఁగుచుఁ బోయి యచ్చటన్. 114
- ³చ. మగఁటిమిమీఱ సాత్యకికుమారుఁ డదృశ్యతఁ బూని పాలకిం
డిగి మొగసాలవెప్పడి నడిం బ్రియఁ దోడ్కొని నర్హదాతటిన్
నగతనయాధినాథభవనంబునకుం జని కాంచె నందుము
న్నగ రథమెక్కి తద్వరతనూమఁగఁ దెచ్చిన యన్న నయ్యెడన్. 115
- మ. తరుణు లెప్పడి యిట్లు పోవుటయు సంతాపంబున స్త్రీమధూ
వరపుత్రుం డరయించి కానక కృణావ్యగ్రాత్ముడై యుండఁ ద
త్సరణిం గన్గొనియాడఁబ డమఘోషతోఁ నిభృత్పుత్రుఁడున్
మరలఁ బుత్రునితోడ సైన్యములతో మాహిష్మతిం జేరఁగన్. 116
- ఉ. అప్పుడు కిన్నరాద్భుతశతాంగలలామమునం గుతూహలం
బాప్తుఁగ నెక్కి యయ్యవతియుగ్మముతో యదువంశసల్లభుల్
చప్పుడుసేయ కేగి రతిసాంద్రవనీనిచయంబు లేర్లు బల్
తిప్పలు పక్కణంబు లవలీలల దాఁటి మనోరయంబునన్. 117
- క. అత్తఱి వారల మనములఁ, దత్తఱము శమించురీతిఁ దమ మడఁగె మదిన్
గ్రొత్తగ ననురాగము చిగు, రొత్తుగతిఁ బురోనురాగ ముజ్జ్వల మయ్యెన్
చ. సకలజగన్నివానుఁ డగుశౌరికుమారునిపెండ్లి యంచుఁ బ
క్షికులరవంబు చే నెఱుంగఁ జేసి కరస్పర్శణ⁴ధరేశపం
క్తికి నరుణాంకురాక్షతతతిం నగ నీఁదొలుగట్టుటాజ్ఞ గై
రికమయపాత్ర మెత్తె నన టిక్కలగొంగ తనర్పె దూర్పునన్. 119

1. చ - దెల్పియల్లనన్. ట - బూనియిట్లునన్. 2. చ - ట - లో నీపద్యము లేదు.

3. చ - లో నీపద్యమును దీనితరువాతి పద్యమును లేవు. 4. చ - దిగినవండ్రి.

గీ. అట్టియెడఁ గాల్యకృత్యంబు లర్హగతిన్, నన్ని యాయదువీరనందను లమరవ
రధరయంబున నుసిసరాజములు, నూటించుచు నేగుచో నొక్కచోట.

సీ ముచు గుంగిములఁ గోసినిచ్చచట్టాఁ బరిస పచ్చికన్నారివలపుఁ
బులితోడ్పై నారఁబోసిన రక్తార్పరిశోముక్తాళిఁ గడుచుకంపు
వరుసతో ముంగిళ్ల గుఱుజిడ్డువెన్నలు గరఁగింపఁబొడమెఱుకన్మదావి
కఱినన్నె నెఱిజల్లికప్పుపంగిళ్లపై నెండెడు నిపుపూనిండుగబ్బు
సమదశబరప్రణీతసంకుచుదసార, చిక్కణంఁ యనియ నొక్కవక్కణంబుఁ
జేరి తదధీశుఁ డొనఁగు సత్కారములకు, నుగిరి శగుమందిరంబున సధివనించి.

—H— ద్వారవతికిఁ చంద్రభానుఁడు శబరుని బంపుట. —H—

ఉ. మంతనమాడి యాదనకుమారకు లచ్చట నుండువాని న
శ్రాంతగతిప్రసిద్ధు నొక శాబరని బిలిపించి యాశ్చర్య
త్రాంతము తేటతెల్లముగ సంతయు వ్రాసిన విన్నపత్రముల్
సంతసమెప్పుఁ జేరికి నొసంగి హరిం గనఁగొమ్ము నావుడు. 123

సీ హృదయప్రమోదవారిధిబుద్బుదంబుల గతి మేనఘడ్డాంబుకళిక లొల్క
నతితీవ్రగతి కేన యని తెక్కె మెత్తు జేటంగున దట్టిచేటంగు నిగుడ
దృఢతరస్వీతకు ధాత్రియెనంగుకావునా నడుగునఁ బాంసువు లతిశయిల్లఁ
దనుఁగూడనచ్చు గంధవహంబు బంధించిగెలుతునన్గతి ముష్టికేలు దసరఁ
బార్ష్యముల సారెనల్లాడు పంచకట్టు, కోకకొంగులు వేగానుకూలఘటిత
విపుల¹ పక్షన్వయస్ఫూర్తి వెలయుచుండ, రయనముద్ధతిమీఱిద్వారవతిఁ జేరి.

మ. నడువీధి నిడిగిలఁ దానరుగుచుండ నిష్ప్రయంబంది య
య్యెడఁ బారు ల్గని యాడనాడఁ గుమురై యేవార్త యేవార్త యం
చడుగం బ్బులు మేలునుద్ది యని² యత్యంతంబుగాఁ బల్కుచున్
వడిఁ బద్మాక్షుహహరముం గదియ నానందంబుతో³ బోవుచున్. 124

సీ. కూచినేయింపఁగాఁజూచె నందమొ యేల చైద్యుఁ డెఱుంగఁడే శార్దూలతిక
వెలిగుడారంబుల నిలిపెనందమొ యేల బాణుఁ డెఱుంగఁడే బంధురగద
దాడివెట్టుటకునై తలఁచె నందమొ యేల నరకుఁ డెఱుంగఁడే నందకంబు
గడిదుర్గములమీఁద విడిసె నందమొ యేల సాభ్యుఁ డెఱుంగఁడే చక్రధార

1. ట - ఈపద్యము లేదు. 2. చ - సమరకబరిప్రణీత. 3. చ - జేబకునిం. 4. ఇది మొదలుగ మూఁడుపద్యములకు ట లో "వాఁడునుంజని" యనువచనము గలదు. 5. చ-కణిక లవర. 6. చ - శిక్షద్యయంబున. 7. చ - శున్వక్తంబుగా.

యుర దొకటిన్నెను గానరాజేమొ కాని
భూనుకొని మేలుచెల్పెడు వీనితెలుగు
లనుచు దనుజుచి ముదిమంతు లాడుకొనగఁ
దనరుకయ్యంతరంబుల దాటి యేగి.

125

—♦— కృష్ణుడు చంద్రభానున కెదురుచనుట. —♦—

- ఉ. కములదళాయతాక్షుసముఖంబునకుం జని మ్రోల విన్నవ
త్రము లిడఁ దత్కుమారలిఖితస్వకుభోత్తరవాచికంబులం
బ్రమదముగాంచి వానికి సహరధనంబు లొసంగి యారమా
రనుణుడు పుత్రదర్శనమత్తేర వప్పుడ తేజి నెక్కినఁ. 126
- సీ. విడిగాల శౌరితత్తడివెన్న నేతెంచె సగతులఁ జేఁబూని చారుచంద్రుఁ
డందంబుగాఁగ నైదాటుగుట్టములతోఁ గదలె బేగమున సంకర్షణుండు
వడిఁ దెమ్ము తెమ్మని యడిదమ్ముఁ గైకొని పరువున నరిగె జాంబవతిపట్టి
పడివాగె హరిమ్రోలఁ బట్టి కీరపతాణి నెక్కి ముంగల నేగెఁ బక్కనయ్య
వెలుపటిహజారమున నుండి వెలిసె వెలిసె, చేత బెత్తంబుఁ గైకొని సేసనెల్ల
వెడలు మనిచెప్పి పంపుచు వెన్ను నెదుట, హరిగెనీడల నడచె ¹గదానుజుండు.
- మ. హరి యిట్లేగినమాట వీంట తడ వాత్సవాసము ల్వేల్పడం
ద్వరసామ్రాణుల సాదు లడ్డముగఁ ద్రోవం బట్టి రా నెక్కి యొం
డారుల స్త్రీఱ హుటాహుటిం గదలి రత్నత్కంఠ వల్లుండు సో
దరులుం బుత్రులు చేర నచ్యుతుని గోత్రాపాంసువుల్రమ్మఁగఁ. 128
- ²సీ. ఎదురైనవారల నేత్రోప హరియేగె నని సారె కడుగుచు నరుగువారు
గ్రక్కునవీధులఁగ న్నొనికొలుపుమ్రొక్కులుమ్రొక్కి వెనువెంట ³వెలువారు
దమవారిఁ బొడఁగన్న దట్టికైదువులు గైకొని తెమ్మనుచుఁ గూడఁ ⁴దనడువారు
రాజేగనేమొ రారా నీవు రమ్మని యొండోరుఁ బిలుచుచు నులుకువారు
ద్రాక్షువైవక దంతులఁ దలుమువారు, సిడెము లెత్తక రథముల నడపువారు
బల్లణింపక హయములఁబఱపువారు, నైనబలములు తోఁకచాలగుచుఁ గదలి.
- క. చనఁజన నటఁ దోడ్తోవెను, కొని ⁵కోట్లం గొండలగుచుఁ గూడుచునడచెన్
వనమూలివెంట వాద్య. ధ్వనిఁ గులశైలములు వడఁక ధర యూటాడన్

1. చ. - బలానుజుండు. 2. బ - లోనిపద్యమును దీని క్రిందిపద్యమును కేవు
3. చ - హుడువారు. 4. చ - గునుకువారు. 5. చ - కోట్లు కొండలగుచు.

శా. శ్రీకాంతుం డిటు లేగుడెంచె నని సంత్రీలిక్ ¹ ను
 ల్లోకాసందముతోడ నావిడయలోలుం గూడి సుతుం
 డాకంబాత్తు నెదుర్కొన ² న్వేషలి డాయన్వచ్చె డో శాచరా
 నీకంబు ల్నులువంకలక్ బలసి యున్నిత్రస్థితిం గొల్పంగఁక. 131

ఉ. వచ్చి వినీతితో దనుజునైరికిఁ గొంగిలి మ్రొక్కి-నీరికిం
 బచ్చసివింటివానికి నమస్కరణం బొనరించి బుక్కితో
 నచ్చట నున్న పెద్దలపదాంబురుహంబుల న్రాలు నందఱుక్
 గ్రుచ్చియుఁ గొంగిలించిఁగొని కూరిమి దీపన లిచ్చి ర య్యోజక. 132

మ. సతరతొనిధికౌరి పక్కణముచెంత నేవలముక్ డించి యు
 న్నతదివ్యాంబరమండపాంతరమున న్నద్భాంధనశ్రేణితో
 నతులస్ఫూర్తి పసింపఁ దత్సకలవృత్తాంతంబు వారు బ్రయో
 ధతులై తెల్పిన రుక్తబాహుఁ డనువిందానీతిఁజ్ఞై చెచ్చెరక్. 133

క. ప్రియ బాంధవవర్గముతోఁ, బయనం బై వచ్చి దనుజధంజను బలదే
 వయుతుం బొడంగనిమ్రొక్కుచు, నయమంజులగణితీ నాజనార్ద్రనుతోడక్.

ఉ. ఏమశ్శాలంబునం దెలిసి యిచ్చటికిం జనుడెంచినార మిం
 కేమియు నానతీనలవ దిప్పుడు మామన వాలకించి దే
 వా మముఁబ్రోవు పుత్రులవివాహ మొనర్పఁగ నేగుడెప్పు గా
 రామడర న్నదీయనగరంబున కేమిట లాఁలివారమే. 135

³క. అని ⁴నయము నెనరు దొరలం, దనకును విన్నప మొనర్చు ధరణీశుల మ
 న్ననఁజూచియపుడు సాత్యకి, ⁵గనుఁగొనియాతండునట్లకాఁడెలుపుటయుక్.

గీ. సకలసేనలు గొలువ నాశార్ణవాణి, రాజసంబునఁ గుండినరాజధాని
 డాయవచ్చినమునుమున్న పోయిరున్న, బాహుఁడుబిడారములునులుపాలమర్చి.

⁶నీ. అపరంజివాకిళ్ల ననఁటులో యిడుపుల నెనఁగుపచ్చలడాలో యెఱుఁగరాదు
 బంగారుటిండ్ల దీపంబులో గోడల వెలుగు కెంపులడాలో తెలియరాదు
 జాళువాలోపలజల్లులో కొణిగెల నలరువజ్రపుడాలో యరయరాదు
 పసిండియోవరుల భూపంబులో సోరణగండ్లనీలపుడాలో కానరాదు
 మేలిమిహజారముల వన్నెమేలుకట్టా, చిత్రమణికాంతులో విభజంపరాదు
 అనఁగఁ జనునొక్క నగరున ⁷నపుడులీల, ననజనాభాని విడియించె మనుజభర్త.

1. చ-నడఁచి. 2. ఆ-లో నీపద్యమునమహానుజ "అనిన" అను వచనము గలదు. 3. చ-ప్రియము. 4. గనుఁగొనసాతండునట్లకానియనియెక్. 5. ఆ-లో లేదు. 6. చ-నడఁచితీల. 7. చ-నడఁచితీల.

- చ కళగలజేతనన్నములు గండపుమ్రాకులు పంచవన్నెచి
 "గొలుగు" పునుంగు జవాది చాడనున
 క్తైలు పలునన్నెకోకలు పటీరము నిండ మెఱుంగుజాళువా
 పలుకలు నిందియున్న యులుపా పొలుపారంగ నాదరించుచున్. 139
- క. సననూలి యాస్పపులు వెను, కొనిరా మోదమునఁ గొలుపుకూటంబునకుం
 దని కూనునుండి వారల, కనియె న్నందస్థిశంబు లంకూరింపన్. 140
- క. నైనాహికలగ్న మొకటి, యీపేళం గలుగునేమొ యిప్పుడ తెలియం
 గావలయు ముహూర్తజ్ఞుల, రావింపుఁ డటన్న వారు రప్పించుటయున్. 141
- క. గ్రాహ్యములు కొంచ అపుడా, జహ్గవర్యంకుని గదిసిరి "యోవైతాం
 బ్రహ్మణ" యనుమంత్రమున న, జహ్మతమంత్రాక్షతములు శిరముననిడుచున్.
- క. వారలకున్ భక్తి నమ, స్కారం బొనరించి గరుడగమనుఁడు మీరీ
 చేరువ లగ్నమొకటి వి, చారింపుఁ డటన్న వారు సంతసమెనఁగన్. 143
- క. విరి కొంతతడవు తమనె, పునముల నూహించి నేడు మా పొకలగ్నం
 బనునైనని గల దది యో, వనజేక్షణ దంపతులకు వాంఛిత మొనఁగున్.
- క. అని తనకుఁ డెలుప విప్రుల, బనిచిన ననువిందరుక్త బాహులు హరిచే
 ననుమతులై వేగమ తమ, తనయలఁదోడ్కొనుచు జనిరి తత్సమయమునన్.

—|| వైవాహికయత్నము. ||—

- నీ. ఈడాపునీలాంగోడలవ్యుగనాభికోదారచర్చ సహాక్షిఁ డెలుపఁ
 గలువడాల్లలకెంపుచుళిగల మాల్యరక్తోత్పలంబులు విశేషాక్షిఁ డెలుప
 * వరుస సూత్రపురాల¹ పలలెత్తు సాధవీధుల కేతుపటము లత్యుక్తిఁ డెలుపఁ
 బుష్పరాగపుహర్ష్యములమీఁదికలశంపులుదిరిచాయలు స్వభావోక్తిఁ డెలుప
 నధికృతులు రుక్త బాహుని యాజ్ఞరాజ, ఛానిఁగైసేసి రప్పు డెంతయుఁ దదీయ
 లన్నీ మేనఁ జతుర్వీధాలంకృతులను, దానుహరిఁగాంచు వేడుకఁ బూనెననఁగ.
- ఉ. కంసవిరోధి యాసతిని గర్గమునిప్రముఖు "లదేవల
 గ్నం నుదినం తదేవ" యనఁగా శుభకాంచనపీఠినుంచి యు
 త్తంసముఖాచ్ఛభూషణకదంబ మెడల్పి మృదంగకాహళీ
 సంసదుదారనాదము లెసంగ సతు ల్కవగూడి పాడఁగన్. 144

౧౪. పలవంపప్రాతము మైసింట్లోని వడము లావలంబగా నూడి లే
 నలంపం బయ్యెనకొంగలఁ జెక్కి యలంశం జేనూర్పుచు న్నిమ్మలై
 బ్రతుకుంగను గురు ల్బలింపంగ నుల్పింపిల్లుసూయం దమం
 దలమంటం జెలి యొర్పు వేళ్ళనటగంటం చొక్కనానూలికొ. 148.

౧౫. కలన నొక్కన్ బంగరపు గిన్నియం జందన మూని నిల్వఁగాఁ
 గలయంగఁ బెన్నెలు ల్బులిమి గండము న్దాజలికించి గోరుము
 క్కుల దిగదన్వి చే బిడిచి కోమలియొర్పు కరాంబుజద్వయా
 లలితమవగ్గకంకణకలధ్వని వీనులవెందు నేయంగళ. 149.

౧౬. తరుకున్బయ్యెన జాటం జన్నుగనచెంత న్నించుదాలిను కు
 చ్చెని కొంగు ల్లుదియించి తంబుగలఁ జేచేగొంద అందీ నొవల్
 కలయనేవధుపూస నూర్పు లడరంగా వేళ్ళతో నొక్కనె
 చ్చెలి కంసాంతకసూలికొ జలకమార్చెన్ గాంగళోయంబులకొ. 150.

౧౭. కడకొంగు ముడిచి తలపా, పడ యొకచెలి చుక్క నొక్కననిత తనువునం
 దడియొత్తై జలునదుప్పటి, పడలియొకతె మొసంగి గాన్మచాలాగ్గొకొ.

౧౮. ఒక్కలతొంగి కైయొనంగె నొక్కవధూటి కిరిటివచ్చుటా
 ముక్కలివీటవెట్టె నొకమూర్తియ కుంచీయవైచె పెండ్రికల్
 చిక్కెడలించె నొక్కకలశీకుచ తొయ్యలియొర్పు బాళువా
 చక్కనిబెట్టవుకొబరదీనంబు ధూపముగొల్పె మెల్లనకొ. 151.

౧౯. కుటుచకచంబులు గూడఁగూడఁగదున్వియొటపుగా సిగ్గవైచ నొకవధూటి
 వలుదెఱంగులకదంబపుబూపుటెత్తులు చుట్టె జట్టుగ నొక్కసూనగంధి
 జీవరత్నంబులు చెక్కినసంపంగి మొగ్గతాయెతు లొక్కమదితచేర్చె.
 బన్నీటఁ బదనైనవెగోవకస్తూరితిలక మొయ్యన నొక్కతెఱవ చీర్చె
 నెలఁది యొక్కతె కుంకుమకలప మూఁదె
 దరుణి యొక్కతె గొజ్జంగినురటి వినరె
 మగువ యొక్కతె జలుంగుధూన్రంబుఁ జలిరె
 న్నవిద యొక్కతె నునుసోగయెంటు లిడినె. 152.

౨౦. ఇలియొకతెవచ్చవట్టల్, బలసిన విడు హెలిసెసరిగనన్పైతానీ
 చలియొకతెచట్టఁదొడిగెన్, సలితగతి నొకతె కడకశలుముడినైచె. 154.

- గీ. రమణి యొక్కతె పీతాంబరపుంగుళాయా
బెట్టె దంతంబుదబ్బు చేబెట్టె నొక్క-
చెలి నెఱుల్ చక్కగాఁ ద్రోచె లలన యొద్దు
కేల నవరంజిగొలుసులు గీలుకొలిపె. 155
- క. నీలంపుమేను నూత్రపు, రాజకనుగవయుఁ బుష్పరాగపుఁజేనుల్
గ్రోలెడి చొక్కపుఁదుమ్మెన, తాళియ నొకలేము వేరెన న్నెలకొలిపెన్. 156
- గీ. కట్టికమ్మగేఱుణ బుముఖా యనంగ
నొకతె గొబ్బునఁ గైకండ యొనఁగ లేచి
నిలుచుటయుఁ బైటచెఱుంగుల జిలుఁగుచంద్ర
కావివచ్చడ మతనికె గట్టె నొకతె. 157
- క. టీఠినాఘని ముంగల నొక, యతినయుఁ దా మంచినెలుపుటద్దము నిలిపెన్
టకకూన యొకతె యానన, పతిమతునకుఁ గప్పరంపుబాగా లొనఁగెన్. 158
- గీ. ఈవిధమున నుచితశృంగారములు చాల్చి
యలరుసుతుని బిలువు మనుచు నవుడు
దానవారి వేడ్క నాసతీ నందన
చెలులు సంగ్రహమునఁ బిలుచు నీలువ. 159
- చ. కులుకు మెఱుంగు క్రొంబికిలికుచ్చుల దంతపుఁ దాప బొక్కతో
య్యలితోడిగింప మెట్టి మణిహంసకనాదయు మించ నొక్కపై
దతి కయిదండఁబూని ననిత బుముఖంబొనరింప నిండుచు
క్కలదొరలీలఁ బెండ్లిచవికం గదియం జని కూచుచుండినన్. 160
- క. ఆరాజనృకుమారుని, ¹కారాదభిలోలకంకణాంకురితరుచి
వైవ్రాజ్యరాజితంబుగ, నీరాజనమెత్తి రసితనీరజనయఁల్. 161
- ఉ. లోలవిలోచన ల్విజయలోలుని నట్టుఁ, శౌర్యసూచకం
జాల నలంకరించి రత్నసాంద్ర శుభోన్నతి నంతి నచ్చటన్
బాలికలం దదీయనరపాలు రలంకృతినేయుఁ బంచినన్
నీలకచామణి ల్కుముదిసీనతిఁ గొందఱుచేరి రింపుగన్. 162
- నీ. చెలువ మున్నేచిన యలులనంపెగ తేనె నానుచుగతి సోస్తనూనె జ్యుంపెఁ
గలికి యొక్కతె మరుక్షణపు జల్లికూడటిగింప లిడుగతి నటకలిజయె

గనపబంగులు శలూకను బాజునట్లందు చగిది నొక్క. 164 మేనల గనుచుబూసె,
సెలదీ వెల బాండున నిలిపి నీరాన్నిలాగున నొక్క. తేను చుట్టిన మొనరై

1 నెలమిఁ గుముదిని నూరాన్ని పూసి జిలుంగలఁ

జంద్రకలఁ జేర్చుగతినిన్ గు చలన బొనఁగఁ

గలికిపురినెప్పినిఁబోగ గణులనిప్పున

చెలువున నొకర్తు పెన్నెలు ల్పిక్కువుచ్చె.

168

క. తెలిగను సెలపులుఁగంటిలు, కలుపొనలఁ మేనలఁబనిమఁగా నజమం న్నొ
న్నెలమొలకనిలి పెనో యనఁ, దొలకము కప్పునమున నొకతే యిచ్చెం జెలికి.

క. లీలావతి యొకతే న్నొనె, శ్రీలు నుముఖవిధుని శిథిల జేగొనునునుము
త్యాబారతులో యనఁగా, బాలికకు మోలుంగుగఁపునంజూలు చేర్చెన్. 165

క. మెలపున నిశ్శావ్వనము, శిష్టుల ముగ్ధగాఁపునముఁ జేడికొనుటకు బాశ్వా
గొలునులుఁబిచ్చిన పటికపుఁ, గలశంబున నొకగ నానికానుఁగి యిదియెన్.

గీ. మోలుంగుఁడొ గెతఁపెచ్చెన మందు కంఠ

రాంచుంజున నుండ్లిత్రొంగుననుకు

బాణు నానూములు వోనినగులు ప్పెన్.

నునినయఁజుతఁ గుచంబుల నొరయ నోట్టు.

167

క. చెలిమో మనుకలురలచెలి, యుగభారళిసేరి నడని పలుమికోనఁ గరం
బులు సాచెనో యనఁగాఁ, గలికి యొకతే యునిచె బానికపుఁబూచంపల్.

గీ. ముదితయొక్క తెదిధునుఁగిముకురమెదుట, నిలుపనచ్చటఁబొయ్యలినిడయడరి
విమలదుగ్ధపయోనిధి పెడలునట్టి, లచ్చిహంపంబు నచటఁ చలంపఁజేసె.

క. ఈరితిని ననువిందుకు, మారికఁ గైసేయఁబనిచి మాహూర్తికవా

క్రేరితుఁడై నైవర్భను, హీరనుబుఁడు వచ్చి లగ్నమెఱిగించుటయున్. 170

ఉ. అంశరాజవాహననుతాగ్రణి పాండునగ్ధధన్రసే

నంశమునెక్కి క్బుకలతాంతనరగ్రథితాతపత్రముల్

నిండిన తారకేందుతతినింగి ఘటింప మృదంగభేరికా

చంశధణంధణధ్వని దిశాకుహరంబుల నాశ్రమింపఁగెన్.

171

నీ. గంధతైలాపూర్ణకరదీపకోటితో నరనాథమకుటరత్నములు వెలుంగ

మౌమరథోత్కర్ష యంత్రపుత్రికలతో మైమానికాంగనాపలి నటింపఁ

బ్రహ్మసోరణరణస్థమరగీశములతోఁ బుణ్యసాధ్వీగానములు సెలంగ
చంద్రివైశాలికప్రాతసన్నాతులతోఁ బులికృతాశీర్వాదరుతు తెలన్పు
ననభు శుభవస్తుపూరితకనకపాత్ర, వాలికలతో సువాసిను లోల నమహ
నుష్టవాక్తూరబలముఖ్యయుక్తుడగుచు, యదుకులాధీశ్వరుడు వెంటనరుగు దేర.

క. అలఘుతరశ్రీఁ గదిసిన, నెలమి నెదుర్కొని విదర్భవృపుఁ డతని పదం
బులు గడిగి భర్తనుయని, గ్లావీతిక నునిచి యొసంగె మధువర్కంబున. 173

చ. గవిసెనఁ బూనినట్టిరతికాంతునికాగ్నికనల్లియో యసం
బవిరిముసుంగు నెట్టి నలుపజ్జఁ జెఱంగులు కూడఁబట్టుచుం
గువలయలోచను ల్బునికకుం గొనితెచ్చిరి నెంట నైదువల్
ధవళముఁబాస భోజవసుధానినరాజతరూజ పశ్చాత్. 174

గ. సుమనసవల్లభుడగుచున్నానానందమును, భగవంతుని వెనక
భోజనమున నున్నానానందమును, దుష్టతంజైన నానందమును తెఱయెనంగె.

ఁ. నంవిదపారగౌరవవిచక్షణు లైనధరాసురేంద్రులే
నంవిధభద్రవేళ శుభవస్తులఁ బేర్కొనుచు “నవ్యధూవరా,
భ్యాంనరదాభవం” తనుచు హర్షమునం బులకాంకురావళీ
సంవృతగాత్రుఁ డైనవృపచంద్రున కెంతయు నెచ్చరించుడు. 175

శా. శ్రీరామారమణాత్మజన్మనకు లక్ష్మీనందనాకారరే
ఖారమోజ్జ్వలసూపథేయునకుఁ దత్కన్యాశిరోరత్నమున్
ధారాపూర్వముగా నొసంగె నలనైదర్భండు కంసారి కం
భోరాశీంద్రుఁడు లచ్చినిచ్చుపగిదిం బూర్ణానుమోదంబునన్. 176

శా. నారీరత్నము చారుహస్తకమలాంతఃకర్ణికా కేసరా
కారంబు ల్లుడజీరకంబు లిడియంగాఁబట్టి మంజీరముల్
గేరక గ్రక్కున నిక్కి భర్తతలవై గేలానెచి నిల్పెన్ “ధ్రువం
తేరాబావరుణోధ్రువ” వునుచు ధాత్రీనిర్జరు ల్బుల్కంగన్. 177

క. గాంగేయగాత్రగళమున, మంగళసూత్రంబుఁగట్టె మాధవసుతుఁ డా
నంగాధిరాజ్యమున కెనఁ, గంగట్టిన తోరణంబు క్రమము దలిర్పన్. 178

మ. చరణంబు ల్దరవత్తమిల్లంగ నుదంచనధ్యసీవీపరి
స్ఫురణ న్నాభి యొకింతదోపఁ గుచము ల్పొంగార దోర్బాలభ
ర్తుచు ల్లించులమించ నించెదలఁబ్రా ల్లాబాస్య తత్తననో
హరతాదర్శన సముదైన పతివై యత్నానపేక్షంబుగన్. 179

శా సృఖ్యా గాగను¹ మంత్ర గాజములు మైమైదు గుంభినీ కేసల
ముఖ్య లిప్తవ వహంబ తస్మకరబహుభోజాతంబుగ్గభు
సౌఖ్యశ్రీ వహిపించు సప్తవనము ల్లాంగరికా తోపిణు
“సప్తభ్యం సాప్తవదీన” మన్నులును హంబాన స్వీచారించుచు². 181

ఉ. రాజతనూజయుక్త యలు రంజలి వేలిమి వేడివేల్పులూ
లాజలు వేల్పు భోజనుత లాలితసాంధ్యగభస్తిక చాచకా
రాజపుటింప బాలదినరాజన మేనుభాతలక్ష్మికిం
రాజతయై స్రుశ్శుభ్రముఖతామరసన్నురణంబు మించుగల³. 182

సీ. దివ్య నేవ్యా గంధతీనసిస్థాదినంబులు నీనన లిచ్చి నతులభవతి
ప్రాగ్భితసాంగవేద్యాబుజ్జీతిసురశ్శము లశ్శిష్టముగాంచి గమితగతి
యదువిదర్భాన్వవాయవిభయబంధువద్యులు పిల్లచుదివించి రుచితవృత్తి
మహితోత్సవాయాతలనూదేశ రాజచంద్రుల విందులుభుజించి రలఘులీల
బ్రబలగాయకవర్ణకపాత కాద్య, నేకవిద్యాభుగీలు లీహితముఁ బడసి
రుద్వి లక్ష్మీశ్వరుఁడు నేయునుత్సవంబు, సకలభుననాద్యుత్సాహశాలి గాడె.

క. ఈమాడ్కిన యనువింద, త్వంమండలనాగునింట సిత్యకితవయ
గ్రామణిపాణిగ్రహణ మ, హామహితోత్సవము సాంగమై విలసిల్లెకా. 184

ఉ. ఆతటి రుక్మ బాహువిభుఁ డాశ్శనుతాకరవీడనోత్సవా
యూతనమస్తదేశననుభాధివచంద్రుల నంచ సత్ప్రియా
జాతవినూతనప్రమదసాంద్రులఁ జేసి యనూనదానవి
ద్యోతితవంచ శాశు విజయోత్సవ తేజితవంచ శాశుయై. 185

సీ. మణిరాజధరవంశ్యమండనంబునకునీమలులుయోగ్యములంచు బ్రుణుతీనేయఁ
గరివరాననవిచక్షణసత్కులేంద్రున కర్పణబులీకరు లనిగణింపఁ
హరిమహోదయనూతనానమపారికి నీహరు లుచితరంబులం చభినుతింప
నగణితకాంతాప్రియకుమారమదనున కనునూపలీకాంత లని తలంప
సనదృశామూల్యరిత్నగంధాంధహస్తి
మల్లసామ్రాణికాశ్వరంభానిభాభి
హ్లామరామాతతుల నిచ్చె మామ యహిమ
హ్లామరామాతతుల నిచ్చె మామ యహిమ

హ్లామరామాతతుల నిచ్చె మామ యహిమ
హ్లామరామాతతుల నిచ్చె మామ యహిమ. 186

- గీ. పుష్పము. పుష్పవిధరత్నముపద లాసంగి
యపుడు నిజకన్యఁ డ్రియనింటి కనుపఁచుటచే
రాజునిది బుట్టినమునఁ జేరింగఁ బిలిచి
యాచిరో దామృదులవాక్యములఁ బలికె. 187
- క. శ్రీధర్త మామి చాలన, తృభినుతరమాఖ్యయై త్రియట తత్సేవా
వైభవ మెప్పుడుఁ గలదట. నీభాగ్యం బేమిసెప్ప నీరజనయనా. 188
- ఉ. చిన్నగునాట నీ కరకు శేతయముం గని పెద్దలెల్ల లా
కోన్ని సరివ్యజాతిమహామోక్ష్యలను నని పల్కు-పల్కు- నేఁ
డన్ని క కోళ్ళ- సర్వభువచేశ్వరుడైన యుసేంద్రు! కోడలై
కన్నించు పాదజాతకలికానహనార్హత నీవు గాంచుటన్. 189
- గీ. ఇవియుఖపృత్తి కలనైన నెయకమ్మ. యెందుదోపాభిముఖ్యంబుఁజెందకిమ్మ
కన్నవారికి నతిచిత్రగదముగలుగఁ, గుముచిని హితాభులకు విందుఁగూర్చనమ్మ 190
- క. అని సలికి నృపతి కన్నియ. ననుపచుతరవైభవమున ననుపఁ బ్రియసుహృ
ద్విచుతహృదయావించుం, శనువిందుఁడు నట్ల యనిచె నాత్మనంతన్. 191
- మ ప్రమదాయుక్తకుమారిత్వములతోఁ బ్రత్యగ్రగంధేభవా
హమహాస్యంబునపన్నునంపదలతో నానందసంగీతము
భువిహీధృన్ననహంబుతోఁ గలిపయాదూరప్రయాణంబులం
గమలానామంబు వచ్చె ద్వారవతికిం గౌతూహలాన్వితుడై. 192
- క. ఆవేళఁ జంద్రభానుని, దేవేరిం నూచువేడ్క దీపింపఁ బురీ
కేవలమధ్యలు మణిసం, భావితసాధంబు లెక్కి పలికిరి తమలోన్. 193
- చ. పొలఁతుకఁ జూడరమ్మ గడివోననిచక్కఁదనంబు తెమ్మచెం
గూనిల కోరికాని కయికానిక ముచ్చలగుమ్మ నిండు చు
క్కలనొరనిగ్గుతోఁ గరుపుగట్టివపుత్తడిబొమ్మ వాసనల్
గలవిరికొమ్మ యిట్టి నవలా నవలా యొక బాల పోలునే. 194
- చ. తలవలచుట్టువచ్చు గనుఁదమ్ములు తమ్ములు గండుమీలకుం
దళతళహల్లు పంగముల తావులు తావులు కమ్మపూలకుం
గళ తులకించు పెందుఱుముకప్పలు కప్పలు మబ్బు రేలకుక
మెలఁతుకగుబ్బచన్నుఁగవమించులు మించులు బొమ్మరాలకున్, 195

చ. కలువల నేలవే నెడఁగకన్నులు చిన్నులు పుష్పింపండలం
కలువఁగఁజాలవే చికిలికెంజి. ప్రాంతగురాకు లేవనే
పిఠకులఁ దోలవే మృగుపదములు ¹దిమ్మలుపించుచోక్క పున్
పలపులఁజోలవే వదనవాసన నీ సుషయప్రచారికన్. 196

సీ. కోకమల్ శిశిమోఁగఁగూడ లేవను పుల్లు శశిమాల నెడ గూఁపఁజక్రముగము
దీకలు లవిదీప్తిఁ జేసే వను పుల్లు రవిదీప్తి నెడ చేరఁ బుబలతిమము
లఘులు సంపెంగలచెంతలఁ జేసే వను పుల్లు సంపెంగ నెడ చేరె పిచ్చివములు
కమలము ల్పరకేలఁ గడునొప్ప వను పుల్లు కరికేల నెడ రెండుపైసగసివములు
నాననము చిన్నగవఱు సీమంతముఁజేయఁ
గుఱుము నానఁయు గనుదో గుఱులు దగఱ
పల్లవంబులు వను నెడఁ బరథవిల్ల
కూడఁ గో యింతె లిదియెంత చోద్య మరయ. 197

చ. అని పొగడి పృథుప్రవహఁ డాశ్చర్యహాసుల నా నవాజ్ఞతో
చవల గృహప్రవేశశుభసంపదఁ జెప్పుచుహింపఁజేయ వా
రును కుఱుచేసె తాభజనగూఢమహాచరణం బొనర్చి శ
ద్ధవతరభద్రనూత్తుల సుఖస్థితిఁ గైకొని రంత నొక్కడన్. 198

సీ. ²వరుల సంతోషుఁగెను-వలఁదేవు ప్రతిమలకునువిదూరజనుచుల్ పోలుగాఁ
జేలువలఁమోల దేశివారిండు ప్రతిమలు ³కరుణశ్శరీరీ దీపార్చిగాఁగ
గమఁగులతో నిసంతములాడు ప్రతిమల కలఁగునప్రజానాథి కలఁగునా
గాంతుల సన్మనఁగఱికుల్లు-ప్రతిమల కింద్రనీలచ్ఛాయ లిగులుగాఁ
సఠిపుల వరించు ప్రతిమల కమితహరిత
వఁశిగభస్మలు దూర్వాంకమాల్యములుగ
నొనరు కేళిగృహంబున నున్న యయ్య
దూద్వహానుమారికుని యుల్ల ముల్లసిల్ల. 199

క. కడుఁ బ్రార్థి సఁగఁ దగు జను, లడుగడుగున కెత్తు లిడఁగ నలఁతిదివియఁగా
వెడవిల్తులేను నడచిర, వడువున సతివచ్చెఁ గనకవనవావృత్తయై 200

చ. నతలచాటునన్ శుభనివాసము చొచ్చి మఱుగు చేరి ని
ల్చినయది గావునం దరలలేమి యధీశునిమోల సిగ్గునం

1. క- దేహమునిండుకాంతితో, 2. క- పరులచెక్కులకళ్ళలుదెల్పు. 31క.
కరుణశ్శరీరింభోళికళలుగాఁగ.

నవనవనవనవ నాన నుడెజాలమె గన్వక కన్ను సన్నలం
నినగలె గొంగుగొరవము వీనున నేగిరి బోలు లయ్యెడన్

201

సి. రాజమండలవయస్రోధి 'సంపాంసు నీ నదిన్నా మున్నులె బొడలెదగడ
యతెనుకభారూఫి నడచు నీ కనుదోయి నవదన్వలశ్రీ లొనర్పనగడ
నలససానరాగనంపెన్ నలగు నీ నునుమోవి మినుకుల నునుపదగడ
నొంగిరీశభాస్థి బంగు నీ కుచయుగ్మ మసగతాంబరవృత్తి నమరదగడ
వృదులు తొలగ్గె నెడగు నీ మే న్నదీయ
పొంగిరీశభాస్థి బంగు నొంగునదిగడ
యనునది పరిమంజులొత్తుల ననునయించి
సచాధిరోత్కలికాంచితస్వాంత్యం దగుమ

202

చ. అనునది రాగనంధులు పూడిచెంగడ ముండ శోభనాం
కనముకనవాలగుచి గాసిలకుండ గ్రహించి యొయ్యనొ
య్యు గలభాషిణి దిగిచి యంకము నేర్చి ప్రవీణుడౌతడిగ
పుం నడిలిం చె గంచుకము బోనున మించె నలంకరూపుచుల్

203

శా. భాగోత్త్రాభాగమాన్ రసోదయపరీపాకంబు నన్యస్థు
(శ్రీ)విన్నూర్తియు మించె నాతిర్పనంబేక్షకబంధాత్తే
నొన్ను ప్రసన్నవృత్తి వృదులశయ్యం గూర్చి సాహిత్యమ
రావిరాగననురేఖ యలరె సత్యానందనుం డెంతయున్

204

సి. రత్న హర్యములజగత్రపుబొమ్మలనుగు చెయ్యులొనర్పగా బుట్టునొక్కకినుక
ననవనంబుల దీనలివుగు కేల్పించి నుకోక్తి చిల్వంగబుట్టు నొక్కకినుక
కేళీగుల నభ్రపాళితటిదేఖ లొకపుమావంగ బుట్టునొక్కకినుక
దీక్షికాంతముల బగ్గినులు తుమ్మెదచూపు లొనరింపగా బుట్టునొక్కకినుక
అక్కడ కి-నకినుకల జిక్కువడచి
నామతలం దలంపు లీడేవుకుమూదిసివి
శాలలోచనం బా గూడి గండ్రభాను
డనుసమానంనసామాజ్య మనుభవించె.

205

శా. ఈమాడ్కిం గుముదన్యరాళగమనాపేలామహోల్లాసియై
భామానందనుం డొక్కనాడు హరియు బ్రహ్మమ్ముడు నైచ్చుచి

- జాహ్నునిం బచరించి యెరుమునీపల్లం గన్న గాంధర్వని
 ద్యామాహాత్మ్యమం జూచి శోచినుతుండై తాల్చెం గృత్యాత్మ్యమున్ 2066
- మ. విశితధ్యానమదాలనాతనయన్విప్రాయవిప్రాయన
 క్షుతిశంకాకరభక్తశోభనవిరాజన్మయజన్మా యశి
 ద్యుతికామప్రతిసంఘ శశియోగోపాయ గోపాయనో
 ద్యుతిమూర్తాగృహంధభాగ్యసమదాయచ్ఛాయ యచ్ఛాయదా 2067
- శ. విశ్వనుతశశ్వదణిమా, ద్వైశ్వర్యవిశేషధున్య యథుపాదిపవా
 రశ్వధికవర్మ సాక్షా, ద్విశ్వంభరతాకృతార్థపిస్తయచద్యా. 2068
- భుజంగప్రయాశము. భవాద్యాభిగద్యాత్మసద్యానవద్యా
 ననాధ్యాత్మవిద్యానిషద్యాప్తవేద్యా
 యవిద్యారీవై న్యాయపిద్యాంబుపద్యా
 భనోద్యానసద్యాభవద్యాంబుపద్యా.
- గద్యము. ఇది శ్రీమద్దత్తిత్రేయయోగీంద్ర చంద్ర వరణిగవింద నందనసహా
 దిత సరసశివితారసోదాత్త దత్తనార్యసోదగ్య ముల్లసమంతరితర్యప్రకేగ శ్చైవ
 చంద్రభానుచంద్రం బనుమహాప్రబంధగబునందు సర్వమును బంగమా
 శ్వాసము

